

Scientific Institute of Public Law
Ukrainian Academy of Armory Studies
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation
All-Ukrainian Trade Union of Ukraine's Defenders,
Athletes and Industry Workers
STVOL arms company
IBIS network of arms shops
Center for International Projects and Expertise
Culinary house «Ibis»

The First international forum

**LEGAL REGULATION
OF ARMS CIRCULATION IN UKRAINE:
NEW CHALLENGES AND PROSPECTS
FOR SOLUTIONS**

April 12, 2024

Kyiv, Ukraine

ORGANISING COMMITTEE:

Serhii Oleksandrovych Koroied – *Doctor of Law, Professor, President.* Scientific Institute of Public Law;

Andrii Volodymyrovych Borovyk – *PhD in Law, Associate Professor, Vice-President for Research.* Scientific Institute of Public Law;

Mariana Andriivna Verkhoturova – *PhD in History, Associate Professor, President.* Ukrainian Academy of Armory Studies;

Serhii Serhiiiovych Byzov – *Head.* All-Ukrainian Union of Defenders of Ukraine, Athletes, and Workers of Spheres;

Kateryna Volodymyrivna Holovko – *Doctor of Law, Professor, Director.* Publishing House “Juridica”;

Mykhailo Yuriiovych Vikhliaiev – *Doctor of Law, Professor, Director.* Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation;

Romas Pranovyh Hrunskis – *Director* IBIS chain of gun shops;

Viktor Yuriiovych Mozhalov – *First Deputy Director.* Stvol Arms Company;

Mykola Ivanovyh Kozlovskiy – *Executive Director.* Culinary house “IBIS”;

Valerii Georgiyovich Buzhor– *Doctor of Law, Professor, Rector.* Institute of Criminal Law and Applied Criminology (Republic of Moldova).

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

Legal regulation of arms circulation in Ukraine: new challenges and prospects for solutions (April 12, 2024. Kyiv, Ukraine): the First international forum. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. 340 pages.

Науково-дослідний інститут публічного права
Українська академія зброярських студій
Всеукраїнська профспілка захисників України,
спортсменів та працівників сфер
Центр українсько-європейського наукового співробітництва
Збройова компанія Stvol
Мережа збройових магазинів «Ібіс»
Кулінарний дім «Ібіс»

Перший міжнародний форум

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ
В УКРАЇНІ:
НОВІ ВИКЛИКИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ**

12 квітня 2024 року

м. Київ, Україна

IZDEVNIECĪBA
BALTIJA
PUBLISHING

2024

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Сергій Олександрович Коросд – доктор юридичних наук, професор, президент. Науково-дослідний інститут публічного права;

Андрій Володимирович Боровик – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи. Науково-дослідний інститут публічного права;

Мар'яна Андріївна Верхотурова – кандидат історичних наук, доцент, президент. Українська академія зброярських студій;

Сергій Сергійович Бизов – голова. Всеукраїнська профспілка захисників України, спортсменів та працівників сфер;

Катерина Володимирівна Головка – доктор юридичних наук, професор, директор. Видавництво «Юридика».

Михайло Юрійович Віхляєв – доктор юридичних наук, професор, директор. Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Ромас Пранович Грунскіс – директор. Мережа збройових магазинів «ІБІС»;

Віктор Юрійович Мозгальов – перший заступник директора. Збройова компанія «СТВОЛ»;

Микола Іванович Козловський – виконавчий директор. Кулінарний дім «ІБІС»;

Валерій Георгійович Бужор – доктор юридичних наук, професор, ректор. Інститут кримінального права та прикладної кримінології (Республіка Молдова)

Кожен автор відповідає за зміст і оформлення своїх матеріалів.

У разі повторної публікації чи цитування посилання обов'язкове.

Правове регулювання обігу зброї в Україні: нові виклики та перспективи вирішення (12 квітня, 2024. Київ, Україна): Перший міжнародний форум. Рига, Латвія : Baltija Publishing, 2024. 340 с.

CONTENTS

SECTION 1

THE BASIC AREAS OF STATUTORY REGULATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING UNDER MARTIAL LAW AND AGGRAVATION OF SOCIO-POLITICAL CONFLICTS

Some problems of improving Article 263
of the Criminal Code of Ukraine

(exemplified by the draft law no. 10041 as of September 13, 2023)

Akimov M. O. 16

On the practice of applying punishment for illegal handling
of weapons, ammunition or explosives

Andrushko A. V. 20

Analysis of the practice of regulating arms trafficking in Ukraine

Babikov O. P. 25

Firearm possession as an element of personal security
under martial law in Ukraine

Bohatyrov I. H. 28

Statutory regulation of arms circulation in Ukraine during martial law

Borysova V. V. 32

Adoption of the law on weapons and its impact on the Ukrainian economy

Havrylechko Yu. V. 36

Ukraine's victory as the salvation of the democratic community
from destruction by totalitarian states through the establishment
of legal and organizational methods of creating and producing Ukrainian
technological weapons

Halunko V. V. 41

On arms trafficking in Ukraine under martial law:
current issues and legal conflicts

Holoborodko M. H. 45

Trends in the legal regulation of carrying hunting firearms
under martial law

Danylevskiy A. O. 49

Decriminalization of actions with firearms and cold arms, ammunition,
explosive devices and substances: some challenging issues

Desiatnyk A. A. 52

Countering drones in modern military conflicts Dosynchuk M. A.	56
Shortcomings of statutory regulation of the use of weapons by employees of the Bureau of economic security of Ukraine Drozd O. Y.	59
Statutory regulation of arms trafficking in Ukraine – a constitutional requirement Korz I. F.	63
Inheritance of civilian firearms in Ukraine Koroied S. O.	68
The law of Ukraine “On weapons”: lost opportunities Kofanov A. V.	73
Arms circulation in Ukraine: problems and solutions Kudinov S. S.	77
Peculiarities of crossing the state border with firearms, ammunition and explosives Kurilyak O. O.	82
Some aspects of forensic characteristics of smuggling weapons, explosives, and ammunition Lysyi H. V.	86
Prospects for the right of Ukrainian citizens to bear arms Liashuk R. M.	90
Statutory regulation of arms circulation in the current conditions of society transformation Mozhalov V. Iu.	92
Disarmament of Ukraine as a prerequisite for the rejection of the law on weapons Petrychenko V.	97
Formation of Ukraine’s state policy on the circulation of civilian firearms and ammunition Petruniak Y. V.	102
Formation of a conceptual approach to improving the legal regulation of the state policy on arms trafficking under the legal regime of martial law Poltavskyi E. M.	105

Statutory problems of exercising the right to arms in Ukraine Rudnitski V. S.	107
Legalization of arms circulation as a way to form a system of private property protection in the country Riadinska V. O., Siedniev Yu. V.	110
A view of the right to bear and use arms through the prism of natural human rights Chernobai O. V.	116
Some problems of legal support for exercising constitutional rights of citizens in the field of firearms circulation Chekhaniuk L. V.	120
 SECTION 2 THE LICENSING SYSTEM OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: CHALLENGES, RISKS, AND THREATS	
The role of educational and research institutions in creating developments on accounting and studying firearms and traces of their use Areshonkov V. V.	124
On the problems of developing forensic examination of weapons at the present stage Bondar V. S.	129
Use of special means by the national police under martial law Bondarenko B. O., Plakhotnyi A. P.	132
Circulation of civilian firearms in Ukraine: prospects for legislative regulation Kozlova Yu. S., Kozlov S. S.	135
Arms trafficking under martial law in Ukraine Kravchenko O. M.	138
The need for statutory regulation of the main areas of state policy on civilian firearms circulation Kryvenko O. M.	142
Some aspects of legislative regulation of the use of biological weapons during armed conflicts Kuziuk M. H.	146

Civil liability insurance for damage that may be caused by the use of weapons: problems of reforming the legislation Kuchma O. L.	149
General characteristics of the authorization system and its shortcomings in Ukraine Peremybida D. O., Peremybida I. V.	153
On the issue of civilian circulation and ownership of civilian firearms in Ukraine Sumalo N. M.	157
The licensing system of Ukraine under martial law: challenges, risks, and threats Tymofieiev O. D.	160
Prospects for legislative regulation of the grounds and procedure for issuing a firearms owner's identification Tymochko I. O.	163
Legal framework for regulating arms trafficking in Ukraine Timashov V. O., Salnyk S. S.	166
The licensing system under martial law: challenges, risks, and threats related to arms trafficking Fedorenko S. Yu.	170
Revocation of permits for the right to purchase, store, carry weapons and ammunition to their owners in case of domestic violence Fedorovska N. V.	173
Peculiarities of realizing the authorization function of the national police in the field of firearms circulation under martial law Chyzh A. O.	177
The licensing system of Ukraine under martial law: challenges, risks and threats Shylov M.	180
Legislative prospects for the creation and functioning of a unified state register of weapons Shrub I. V.	182

SECTION 3**UNREGISTERED (TROPHY, "FOUND") WEAPONS: AMOUNT, THREATS, AND STATUTORY WAYS TO SOLVE THE PROBLEM**

Trophy and unregistered weapons: problems and risks in today's environment

Borozniak S. S. 186

Threats associated with unregistered weapons

Vynohradova K. V. 189

Problems of the legal status and legalization of trophy (found) firearms amidst military aggression against Ukraine

Heselev O. V. 192

On the legal regime of weapons and ammunition confiscated by court order

Zakharchenko A. M. 198

Combating illegal arms trafficking

Kobko V. A. 201

Illicit arms trafficking as a threat to Ukraine's national security

Kobko Y. V. 204

Threats arising from the proliferation of unregistered weapons: security and law enforcement risks

Kobko Y. V., Sydorenko N. S. 207

Threat and ways of legal regulation of trophy firearms

Prkyhodko Yu. P., Didovets Ya. O. 210

Unregistered weapons: volumes, threats, regulatory ways to solve the problem

Rukhlo N. V., Plakhotnyi A. P. 215

SECTION 4**STATUTORY REGULATION OF THE PROCEDURE FOR CARRYING, USE, AND STORAGE OF SERVICE, AWARD, SPORTS, SHORT-BARRELED RIFLED, TRAUMATIC AND HUNTING WEAPONS**

Analysis of the practice of regulating arms trafficking in Ukraine

Babikov O. P. 218

Some issues of qualification of criminal offenses related to weapons

Bukin M. P. 221

Statutory regulation of the procedure for carrying, using, and storing regular, award, sports, traumatic, and hunting weapons Zubtsov O. O.	225
Signs of illegal trafficking in smoothbore hunting weapons and grounds for liability: prospects for reforming legislation Konopelskyi V. Ya.	229
Prospects of legal regulation of civilian firearms circulation Polovchenia A. B., Khavych O.	234
Procedures for obtaining permits, storage and use of sporting weapons. Legal regulation in the field of arms trafficking in wartime Timchak A. R.	237

SECTION 5

LEGISLATIVE REGULATION AND SUPPORT OF THE PRODUCTION OF WEAPONS AND AMMUNITION IN WARTIME

On improving the legal regulation of production and import of weapons to Ukraine Doluda I. I.	241
Control and supervisory procedures of the National police of Ukraine in the implementation of state policy on production of weapons, ammunition, and dual-use goods under martial law Makarchuk V. V.	244
Legal and organizational problems of the chemical industry of Ukraine in the production of components for domestic rocketry Stepanov D. M.	247

SECTION 6

PECULIARITIES OF CREATION AND FUNCTIONING OF OBJECTS RELATED TO ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE (FUNCTIONING OF GUN SHOPS, SHOOTING RANGES, FIRING FIELDS, AND RANGE COMPLEXES)

Legal regulation of shooting ranges and firing ranges under martial law: some aspects Almashi I. M.	250
--	-----

SECTION 7
DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF LEGAL SUPPORT
FOR THE PURCHASE, SALE, AND STORAGE OF COLLECTORS
FIREARMS

Weapons as a cultural value: peculiarities of statutory regulation under the legal regime of martial law	
Pokhylko I. S.	255

SECTION 8
PECULIARITIES OF DEVELOPING STATE INFORMATION
POLICY IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE
UNDER MARTIAL LAW

Peculiarities of using artificial intelligence in criminal proceedings	
Borovyk A. V., Stoliar O. O.	260
Analysis of the state of information security in the field of arms trafficking in Ukraine under martial law	
Katsalap V. O., Saunin R. D.	263
Peculiarities of crossing the state border with firearms, ammunition, and explosives	
Kuryliak O. O.	266
Capabilities of modern information and analytical technologies in the field of arms trafficking	
Nehrebetskyi V. V.	270
Weapons as a cultural value: peculiarities of statutory regulation under the legal regime of martial law	
Pokhylko I. S.	274
Administrative law framework for the circulation of firearms in Ukraine	
Shamshura O. O., Makarenko O. Y.	278

SECTION 9
WAYS TO IMPLEMENT INTERNATIONAL STANDARDS
AND BEST FOREIGN PRACTICES IN LEGAL REGULATION
OF ARMS TRAFFICKING INTO THE NATIONAL LEGAL SYSTEM

Peculiarities of regulation of carrying weapons in domestic and foreign legislation (the case of the legislation of the state of Texas, USA)	
Babych V. A., Muliar H. V.	281

Issues of legalization and surrender of firearms and ammunition
(the case of the Republic of Kosovo)
Buhaichuk K. L. 285

Outlining the problems, procedure, and order of implementating
international standards of legal regulation of arms trafficking
into the national legal system of Ukraine
Kravchuk S. M. 289

Arms trafficking in Ukraine in adopting the EU and US experience
Marushevskiy D. L. 294

Aggravating circumstances of illegal firearms trafficking:
correlation of features of foreign and domestic legislation
Merkulova V. O. 298

International standards for statutory regulatinon of arms trafficking
and their implementation in Ukraine
Nersesian A. S. 302

EU standards for police weapons
**Podoyntsyn V. M., Bakal M. A., Savina N. H., Ivanilova N. A.,
Dehtyar N. O.** 306

Criminal-legal aspect of harmonization of the national legislation
of Ukraine with the UN Protocol on firearms
and the UN Convention against transnational organized crime
Krushevuch O. V...... 310

Procedural confirmation of the fact of weapon installation
Slinko S. V...... 319

Відеозаписи доповідей учасників Форуму
знаходяться за QR кодом, або за посиланням:
<https://youtube.com/@ukraineawc?si=x5373ewJzs25d0Qd>

**Шановні учасники
Першого міжнародного форуму
«Правове регулювання обігу зброї в Україні:
нові виклики та перспективи вирішення»!**

Інформую Вас, що станом на зараз зареєстровано понад 290 учасників форуму, які представляють понад 190 державних та приватних установ України. При цьому 170 учасників беруть участь в залі, решта з нами онлайн.

Така кількість учасників від стількох провідних організацій, які тим чи іншим чином мають безпосереднє відношення до обігу зброї в Україні, переконливо свідчить про актуальність і своєчасність рішення організаторів форуму провести цей захід, і дає нам всі підстави розпочати роботу.

Шановні учасники форуму! Повномасштабна війна з Росією поставила нові виклики перед нашою державою. Правове регулювання обігу зброї в Україні сьогодні є питанням національної безпеки. Потреба в законодавчому регулюванні відносин щодо обігу вогнепальної зброї в Україні постала з часів здобуття Незалежності.

Саме тому для нас вкрай важливим є участь в нашому заході народних депутатів України, зокрема, авторів законопроєкту «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстраційний № 5708)», членів комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України, представників державних органів, провідних науковців, практиків, спортсменів, потужних бізнесменів – виробників та продавців зброї.

Наш форум сьогодні відображає єдність представників центральної влади України, державних служб та службовців, науковців, бізнесу та громадськості в розумінні гострої потреби напрацювання ефективних правових інструментів регулювання обігу зброї в Україні та розуміння стратегічної важливості розвитку напрямку для безпеки нашої держави.

Шановні учасники форуму, від імені Науково-дослідного інституту публічного права щиро дякую всім вам за увагу і інтерес до сьогоднішнього заходу.

Особливо відзначу участь бізнесу, а саме збройової компанії «Ствол», мережі магазинів зброї «Ібіс» та дякую Ромасу Грунськісу та Володимирі Максименку за участь в організації цього заходу. Щиро вдячні Кулінарному дому «Ібіс» за смачну ранкову каву.

Особливо дякую нашому другу та партнеру Сергію Бизову і Всеукраїнській профспілці захисників України, спортсменів і працівників сфер.

Також особливо хочу відзначити Українську академію зброярських студій, її засновниця, Мар'яна Верхотурова, стала ідейним натхненником нашого форуму.

Бажаю всім учасникам плідної роботи та продуктивної наукової дискусії!

Слава Україні! Героям Слава!

Доктор юридичних наук, професор,
президент Науково-дослідного інституту публічного права
Сергій КОРОЄД

**Шановні учасники
Першого міжнародного форуму
«Правове регулювання обігу зброї в Україні:
нові виклики та перспективи вирішення»!**

Війна з Російською Федерацією демонструє нам, наскільки важливо мати зброю та бути готовими дати відсіч ворогові.

В умовах російсько-української війни стратегічно важливим є питання правового регулювання обігу зброї в Україні. Потреба в законодавчому регулюванні відносин щодо володіння цивільними громадянами України вогнепальною зброєю постала з часів здобуття Незалежності. З 1991 року періодично спостерігаємо спроби парламентарів напрацювати законодавче регулювання в зазначеній сфері. Особливо гостро це питання постало після повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Втім, гострі суперечки між законотворцями, виконавчою владою та суспільством неодноразово ставали причиною невдалих спроб прийняття закону України про зброю. Численні опитування громадської думки серед українців свідчать, що з початку російського вторгнення в Україну підтримка легалізації зброї суттєво зросла і більша частина суспільства готова до цього. Однак питання до цього часу залишається неврегульованим.

Законопроект «Про право на цивільну вогнепальну зброю» в першому читанні ухвалили за день до початку повномасштабної військової агресії – 23 лютого 2022 року. Під час підготовки законопроекту до другого читання народні депутати запропонували понад 700 правок. Такий стан справ вимагає від всієї наукової спільноти, громадськості, бізнесу всіляко сприяти законотворцям у вирішенні поставлених завдань.

Тому завданням сьогоденного форуму й має стати обговорення проблем нормативно-правових засад регулювання обігу зброї в Україні з врахуванням викликів, пов'язаних з російсько-українською війною, та пошук ефективних нормативно-правових шляхів їх вирішення, а також налагодження діалогу між усіма учасниками процесу – законотворцями, держслужбовцями, представниками силових структур, військовослужбовцями, бізнесом та громадянами.

Впевнений, що така консолідація зусиль дасть плідні результати.

Бажаю учасникам Форуму продуктивної роботи та гідних результатів!

Доктор юридичних наук, професор,
Віцепрезидент Національної академії правових наук України,
директор Інституту держави і права ім. В.М. Корецького
Олександр СКРИПНЮК

SECTION 1

THE BASIC AREAS OF STATUTORY REGULATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING UNDER MARTIAL LAW AND AGGRAVATION OF SOCIO-POLITICAL CONFLICTS

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЗАГОСТРЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-1>

SOME PROBLEMS OF IMPROVING ARTICLE 263 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE (EXEMPLIFIED BY THE DRAFT LAW NO. 10041 AS OF SEPTEMBER 13, 2023)

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАТТІ 263 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНОПРОЄКТУ РЕЄСТР. № 10041 ВІД 13 ВЕРЕСНЯ 2023 РОКУ)

Akimov M. O.

*PhD in Law, Associate Professor,
National Academy of Internal Affairs*

Акімов М. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національна академія внутрішніх
справ*

За два роки, що триває збройна агресія проти нашої держави, Верховна Рада України прийняла (а Президент України, відповідно, підписав) двадцять п'ять законів про внесення змін і доповнень до чинного Кримінального кодексу (далі – КК) України [1]. Природно, що подібна динаміка розвитку законодавства про кримінальну відповідальність обумовлена тими викликами, що постають перед правозастосовними органами, і не завжди сприймається схвально. Водночас слід

наголосити, що навіть за умов, що склалися, не можна втрачати нагоди усунути недоліки та заповнити прогалини у правовому регулюванні кримінальної відповідальності. Чільне місце тут (в силу правового режиму воєнного стану, запровадженого в Україні) посідає проблема кримінально-правової оцінки незаконного поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами. Проте певні законодавчі ініціативи у цій сфері, на наше переконання, є щонайменше дискусійними.

Так, законопроект реєстр. № 10041 від 13 вересня 2023 року «Про внесення змін до статті 263 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконне придбання, передачу чи збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в умовах воєнного або надзвичайного стану» [2], далі – законопроект 10041, як вказано у пояснювальній записці, розроблений з метою:

- профілактики правопорушень у вигляді незаконного придбання, передачі чи збуту вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в умовах воєнного або надзвичайного стану;

- сприяння використанню вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв виключно у правовому полі, зокрема під час виконання завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України;

- утвердження законності та правопорядку в Україні, запобігання вчиненню правопорушень та завданню шкоди суспільно охоронюваним інтересам з використанням зброї із незаконного обігу;

- підвищення ефективності притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв, в найбільш відповідальні періоди – під час воєнного або надзвичайного стану.

Утім, аналіз законопроекту 10041 свідчить, що запропоновані ним зміни не відповідають усталеним традиціям нормопроекування та правилам юридичної техніки, що застосовуються у КК України. Про що саме йдеться?

Перш за все суб'єкт права на законодавчу ініціативу стверджує у пояснювальній записці до законопроекту 10041, що необхідність змін (шляхом прийняття нової редакції статті 263 КК України) обумовлюється конструкцією діючої редакції відповідної статті, та вважає, що доповнення вказаної статті новою частиною із кваліфікуючими ознаками (лише стосовно певних форм вчинення даного кримінально протиправного діяння, а саме незаконного поводження із вогнепальною

зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами або вибуховими пристроями у спосіб їх придбання, передачі чи збуту під час воєнного або надзвичайного стану) технічно доцільно впровадити саме шляхом затвердження відповідної статті у новій редакції. У чому саме полягають конструктивні недоліки чинної редакції статті 263 КК України, що їх потрібно усунути в такий спосіб, у пояснювальній записці не зазначається. Видається, що тут розробник законопроекту 10041 суперечить сам собі, адже заявляючи про доцільність нової редакції статті 263 КК України, він одночасно викладає її частину першу дослівно так само, як вона викладена у чинній редакції. Більш прийнятним, на наше переконання, було б ініціювати доповнення статті 263 КК України новою частиною, що містила б кваліфікований склад кримінального правопорушення (з відповідною зміною нумерації частин у статті).

Так само незрозуміло, як можна реалізувати заявлені завдання законопроекту 10041 через запровадження нової кваліфікуючої ознаки та встановлення більш суворого покарання. До сприяння використанню вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв виключно у правовому полі, зокрема під час виконання завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, посилення покарання за незаконне поводження із цими предметами має вельми опосередкований характер. Що ж до підвищення ефективності притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні кримінально протиправних діянь, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв, під час воєнного або надзвичайного стану, то вона залежить не від виду та розміру покарання, а від повноти реалізації правоохоронними органами та судами принципу невідворотності покарання, тобто забезпечення обов'язковості його призначення кожній винній особі за кожне вчинене посягання.

Доповнення статті 263 КК України кваліфікуючою ознакою – вчинення придбання, передачі чи збуту в умовах воєнного або надзвичайного стану – є певною мірою половинчастим рішенням. Адже вчинення носіння та зберігання в цих же умовах так само несе підвищену суспільну небезпеку (наприклад, коли предметом діяння є граната). Уявляється, що більш прийнятним є визнання кваліфікуючою обставиною незаконного поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами або вибуховими пристроями (згідно частини другої статті 263 КК України в редакції законопроекту 10041) вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану усіх передбачених частиною першою цієї статті діянь – носіння, зберігання, придбання, передачі чи збуту.

Нарешті, власне до розміру санкції кваліфікованого складу кримінально протиправного діяння (у редакції законопроекту 10041). Справа не тільки в тому, що у пояснювальній записці відсутнє будь-яке обґрунтування (зокрема, наукове) запропонованої нижньої та верхньої межі санкції у виді позбавленні волі на певний строк (а вона, між іншим, дорівнює санкціям за діяння, передбачені частиною першою статей 255, 255-2, 306, 437, частиною другою статей 258, 447, частиною третьою статей 127, 152, 187, 308, 346, 398, частиною четвертою статей 189, 260, 286-1, 297, частиною п'ятою статей 185, 191 КК України). Суб'єкт права на законодавчу ініціативу пропонує на додачу встановити доволі суворе додаткове покарання у виді штрафу. Сумнівно, що його розмір (від двадцяти до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) з огляду на розмір покарання у виді позбавленні волі на певний строк справлятиме належний загальний чи індивідуальний попереджувальний вплив.

Підсумовуючи викладене, залишається висловити сподівання, що Верховна Рада України все ж таки зможе, дослухавшись до критичних зауважень, прийняти виважене рішення та не розглядатиме законопроект 10041 у запропонованій редакції.

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.02.2024).

2. Про внесення змін до статті 263 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконне придбання, передачу чи збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в умовах воєнного або надзвичайного стану : законопроект реєстр. № 10041 від 13 вересня 2023 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42776> (дата звернення: 20.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-2>

ON THE PRACTICE OF APPLYING PUNISHMENT FOR ILLEGAL HANDLING OF WEAPONS, AMMUNITION OR EXPLOSIVES

ЩОДО ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАРАННЯ ЗА НЕЗАКОННЕ ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ

Andrushko A. V.

*DSc (Law), Professor,
Uzhhorod National University*

Андрушко А. В.

*доктор юридичних наук, професор,
Ужгородський національний
університет*

Вивчення практики застосування покарання за конкретні кримінальні правопорушення дозволяє отримати важливу інформацію, яка стосується призначених за вчинення вказаних діянь покарань, типових помилок, що допускаються судами при їх призначенні, а також при звільненні засуджених від покарання та його відбудовання. Стосується зазначене й незаконного поведження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК України).

Наведені нижче дані одержані в результаті аналізу 150 обвинувальних вироків, що набрали законної сили, ухвалених судами першої інстанції за період з 2019 по 2024 рік. Автором узагальнено дані, що стосуються 152 засуджених за незаконне поведження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. З-поміж цих осіб 120 (79%) засуджено за носіння, зберігання, придбання, передачу чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу (ч. 1 ст. 263 КК), 30 (19,7%) – за носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу (ч. 2 ст. 263 КК), 2 (1,3%) – за обидва вказані діяння.

У п. 3 ч. 1 ст. 65 КК України зазначено, що суд призначає покарання, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Вивчення судової практики засвідчило, що, призначаючи покарання за незаконне поведження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, суди враховували найрізноманітніші дані, які стосуються особи винного: його вік, стан здоров'я, перебування на обліку

у лікаря-нарколога та психіатра, наявність судимості, наявність на утриманні неповнолітніх дітей тощо. Проте найчастіше суди враховують характеристики (позитивні, посередні або ж негативні) винних осіб, видані за місцем їхнього проживання (переважно) та (чи) роботи. Доводиться констатувати, що відповідні характеристики суди у жодному із проаналізованих випадків не оцінили критично, хоча є підстави вважати, що принаймні частина позитивних характеристик, врахованих судами при призначенні покарання, містила необ'єктивні дані.

Нерідко суди вкрай поверхово досліджують особу винного, обмежуючись, скажімо, констатацією того, що обвинувачений позитивно характеризується за місцем проживання та не перебуває на обліку у психіатра і нарколога. Іноді ж характеристики особи винного є ще «скупішими». Так, наприклад, характеризуючи особу винного, Кременецький районний суд Тернопільської області у вироку від 10 жовтня 2023 р. зазначив тільки те, що обвинувачений раніше не судимий [1], а Дунаєвецький районний суд Хмельницької області у вироку від 16 листопада 2023 р. обмежився лише врахуванням посередньої характеристики обвинуваченого за місцем його проживання [2]. Водночас у деяких вироках мають місце доволі розлогі характеристики обвинувачених. Так, приміром, Роменський міськрайонний суд Сумської області у вироку від 28 лютого 2024 р. зазначив, що вrahовує дані про особу обвинуваченого, який розлучений, проживає разом із сином 1984 року народження, котрий має статус інваліда II групи та потребує стороннього нагляду, офіційно несе службу у добровольчому формуванні за контрактом, у січні 2024 р. досяг пенсійного віку, на обліку у нарколога чи психіатра не перебуває, раніше до кримінальної або адміністративної відповідальності не притягався, за місцем проживання характеризується позитивно [3].

Лише щодо 9 осіб (5,9%) суд констатував відсутність обставин, які пом'якшують покарання; стосовно ж 143 осіб (94,1%) відповідні обставини були враховані. Серед обставин, які пом'якшують покарання, перерахованих у ч. 1 ст. 66 КК України, враховувались такі: щире каяття (141 особа – 98,6%), активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення (76 осіб – 53,1%), з'явлення із зізнанням (1 особа – 0,7%). Суди також користуються правом визнавати такими, що пом'якшують покарання, й інші обставини, не зазначені в ч. 1 ст. 66 КК України. Такими визнавались: визнання своєї вини (19 осіб – 13,3%), притягнення до кримінальної відповідальності вперше (6 осіб – 4,2%), наявність на утриманні неповнолітніх дітей (2 особи – 1,4%), наявність позитивної характеристики за місцем проживання (1 особа – 0,7%), те, що злочин не спричинив тяжкі наслідки (1 особа – 0,7%), те, що кримінальним правопорушенням шкоди нікому не завдано

(1 особа – 0,7%), те, що винний є особою молодого віку (1 особа – 0,7%), те, що винний є учасником АТО / учасником бойових дій (2 особи – 1,4%), те, що винний є внутрішньо переміщеною особою (1 особа – 0,7%), те, що злочин вчинений після отримання тяжкого поранення та подальшого лікування (1 особа – 0,7%).

Вочевидь, окремі з наведених обставин стосувалися радше особи винного, однак суди, користуючись наданим їм законодавцем правом, помилково зарахували їх до обставин, що пом'якшують покарання. Окремі з перерахованих обставин (скажімо, притягнення до кримінальної відповідальності вперше) навряд чи взагалі можуть претендувати на те, аби їх враховували з метою пом'якшення покарання.

Вище зазначалося, що в якості обставини, яка пом'якшує покарання за розглядувані посягання, суди найчастіше враховують щире каяття. Разом із тим його констатація зазвичай має формальний характер. Тільки в поодиноких випадках суди намагалися пояснити, що вони мали на увазі під щирим каяттям і чому врахували його в якості обставини, яка пом'якшує покарання. Так, наприклад, Оболонський районний суд міста Києва вказав, що щире каяття обвинуваченого виявилось у визнанні ним своєї вини та у його позиції під час розгляду справи [4]. Більш деталізованим є пояснення Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпра, який зазначив, що відносить щире каяття обвинуваченого до пом'якшуючих покарання обставин, оскільки той визнав свою вину, дав правдиві свідчення, щиро жалкує про вчинене, негативно оцінює вчинений ним злочин, бажає виправити ситуацію, яка склалася, демонструє готовність понести заслужене покарання [5].

Свідченням недостатнього розуміння багатьма суддями сутності щирого каяття як пом'якшуючої покарання обставини, на мій погляд, є те, що суди часто враховують в якості обставин, що пом'якшують покарання, і щире каяття обвинуваченого, і визнання ним своєї вини. Цілком очевидно, що щире каяття неможливе без визнання особою своєї вини, а тому подвійне врахування вказаних обставин не є правильним. Зауважу, що в постанові від 22 березня 2018 року Верховний Суд роз'яснив, що розкаяння передбачає, окрім визнання особою факту вчинення злочину, ще й дійсне, відверте, а не уявне визнання своєї провини у вчиненому певному злочині, щирий жаль з приводу цього та осуд своєї поведінки, що передовсім повинно виражатися в намаганні особи відшкодувати завдані злочином збитки, бажанні виправити наслідки вчиненого [6].

Стосовно 139 осіб (91,4%) суд встановив відсутність обставин, які обтяжують покарання; щодо 13 осіб (8,6%) відповідні обставини під час призначення покарання були враховані. Такими, що обтяжують

покарання, суд визнавав такі обставини: рецидив злочинів (7 осіб – 53,8%), вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів (5 осіб – 38,5%), вчинення злочину з використанням умов воєнного стану (1 особа – 7,7%).

Аналіз практики застосування покарання за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами засвідчив, що угоду про визнання винуватості з прокурором уклали 76 осіб (50%), обвинувачених у вчиненні діянь, передбачених ст. 263 КК України.

Більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, суди призначили 9 особам (5,9%). Із них семи особам призначено інший, більш м'який вид основного покарання, не зазначений в санкції ч. 1 ст. 263 КК (шести особам – штраф, одній особі – арешт). Ще двом особам, засудженим за ч. 1 ст. 263 КК України, суди призначили покарання у виді позбавлення волі нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції цієї частини ст. 263 КК. Водночас варто зазначити, що в деяких випадках, призначаючи більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, суди порушували вимоги ст. 69 КК України. Так, наприклад, Первомайський міськрайонний суд Миколаївської області, призначивши більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, у вирокуну взагалі не вказав на наявність обставин, які пом'якшують покарання, а також не дослідив належним чином особу винного [7]. В інших випадках суди зазначили про наявність обставин, які пом'якшують покарання, однак не з'ясували наскільки ці обставини знижують ступінь тяжкості вчиненого діяння; формально поставилися й до встановлення особливостей особи винного.

Покарання у виді позбавлення волі на певний строк суд призначив 117 особам (77%). Суди призначали цей вид покарання на такі строки: 1 рік – 4 особам (3,4%), 1 рік 6 місяців – 1 особі (0,85%), 2 роки – 3 особам (2,6%), 2 роки 3 місяці – 1 особі (0,85%), 2 роки 6 місяців – 2 особам (1,7%), 3 роки – 83 особам (70,9%), 3 роки 6 місяців – 2 особам (1,7%), 4 роки – 14 особам (12%), 5 років – 7 особам (6%). Таким чином, мінімальний строк призначеного покарання у виді позбавлення волі на певний строк за розглядувані посягання сягав 1 року, максимальний – 5 років. Серед проаналізованих вироків не виявлено жодного випадку призначення винному максимального строку позбавлення волі, передбаченого санкцією ч. 1 ст. 263 КК України, – семи років. Водночас найчастіше суди призначають три роки позбавлення волі.

Покарання у виді обмеження волі, передбачене санкцією ч. 2 ст. 263 КК України, суд призначив 5 особам (3,3%). У всіх вказаних випадках строк обмеження волі становив 2 роки.

Двадцяти семи засудженим (17,8%) суди призначили покарання у виді штрафу, причому шести із них вказане покарання призначено як більш м'яке, ніж передбачено законом (за ч. 1 ст. 263 КК України).

Двом засудженим суд призначив покарання у виді громадських робіт (по 120 годин), ще одному – покарання у виді арешту строком на 6 місяців (як більш м'яке покарання, ніж передбачено законом – за ч. 1 ст. 263 КК України). Крім того, в одному випадку засудженому призначено додаткове покарання у виді позбавлення військового звання «старший солдат».

До реального відбування покарання засуджені 42 особи (27,6%), 110 осіб (72,4%) звільнені від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України). До позбавлення волі на певний строк з реальним його відбуванням засуджені лише 12 осіб, до інших же застосовано штраф, громадські роботи, обмеження волі чи арешт. Таким чином, до реального відбування покарання за розглядувані злочини суди засуджують навіть не кожного третього винного. Варто звернути увагу й на те, що з-поміж 117 засуджених до позбавлення волі на певний строк лише 12 засуджені до реального відбування цього покарання.

Надто поширену практику призначення за розглядувані діяння покарання у виді позбавлення волі на певний строк з наступним звільненням засуджених від його відбування навряд чи можна виправдати. На мій погляд, частково цю проблему можна вирішити шляхом коригування санкції ч. 1 ст. 263 КК України, передбачивши у ній альтернативні позбавленню волі покарання, які суди матимуть змогу призначати засудженим.

Література:

1. Вирок Кременецького районного суду Тернопільської обл. від 10 жовтня 2023 р. (справа № 601/2543/23; провадження № 1-кп/601/233/2023) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114082253>
2. Вирок Дунаєвського районного суду Хмельницької обл. від 16 листопада 2023 р. (справа № 674/1626/23; провадження № 1-кп/674/152/23) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114976386>
3. Вирок Роменського міськрайонного суду Сумської обл. від 28 лютого 2024 р. (справа № 585/4248/23; провадження № 1-кп/585/171/24) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117582372>
4. Вирок Оболонського районного суду міста Києва від 11 жовтня 2023 р. (справа № 756/10481/22; провадження

№ 1-кп/756/849/23) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114090986>

5. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська (справа № 199/50/19; провадження № 1-кп/199/173/19) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79089919>

6. Постанова Верховного Суду від 22 березня 2018 р. у справі № 759/7784/15-к. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/73029783>

7. Вирок Первомайського міськрайонного суду Миколаївської обл. (справа № 484/4319/23; провадження № 1-кп/484/348/23) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114044961>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-3>

ANALYSIS OF THE PRACTICE OF REGULATING ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

Babikov O. P.

*PhD in Law, Professor
at the Department of Criminal Law
and Process of the Faculty of Law,
National Aviation University, executive
partner at LC "DEFENSORES"*

Бабіков О. П.

*кандидат юридичних наук,
професор кафедри кримінального
права та процесу
Юридичного факультету
Національного авіаційного
університету, керуючий партнер
АО «DEFENSORES»*

Зброя – пристрої, прилади і предмети, спеціально виготовлені, конструктивно призначені і технічно придатні для ураження живої або іншої цілі і які не мають іншого виробничого чи господарсько-побутового призначення.

Право на носіння і перевезення зброї та бойових припасів мають власники або користувачі зброї, які отримали і мають при собі дозвіл органів внутрішніх справ на зброю або ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної з обігом зброї чи дозвіл на придбання, довіз або вивіз зброї.

Правила носіння службово-штатної зброї встановлюються Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом.

Правила здійснення перевезень відомчої зброї визначаються Міністерством внутрішніх справ України, а перевезення і носіння зброї військовослужбовцями Збройних сил України та інших військових формувань – нормативними актами Кабінету Міністрів України.

З 24 лютого 2022 року відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану" в Україні введено режим воєнного стану!

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 18 березня 2022 року № 195 "Про продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів під час дії воєнного стану в Україні" під час дії воєнного стану в Україні строк дії дозволів, визначених Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622, продовжується на період до 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні.

Продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів проводиться уповноваженими підрозділами Національної поліції України за зверненням громадян України, уповноважених представники юридичних осіб відповідно до вимог Інструкції.

Зважаючи на події, які відбуваються в Україні ще з 2014 року та особливо останнім часом все частіше з'являється інформація про застосування вогнепальної зброї та боєприпасів під час скоєння різного роду кримінальних правопорушень. Стрілянина на весіллях, розстріл бізнесменів, граната у двір – вже не рідкість. Звичайно виникає питання: чому? Зрозуміло, що зброї у населення побільшало, це об'єктивна реальність. Але питання в іншому, що робиться, для того, що його поменшало на руках. Як змусити його здавати? Проаналізувавши судову статистику можна побачити, що вироки, за якими засуджуються до реального покарання за незаконний обіг зброї та боєприпасів – одиниці, та й то, якщо за спиною ще інші злочини. Практично всі, кого затримують із автоматами, пістолетами, вибухівкою потрапити за ґрати не ризикують взагалі. Це стійка тенденція і мова тут йде не про десяток набоїв. Серед переглянутих вироків по всій Україні останнім часом, одиниці із реальним покаранням. Але серед цих

гуманних вироків потрапив на очі вирок, який можна назвати взірцем гуманізму та хрестом на ефективності правоохоронної системи.

І все це відбувається і сьогодні, на фоні війни, в період дії воєнного стану чи навіть незважаючи на нього.

Двох осіб засуджено за те, що організували скупку, подальше постачання та продаж зброї та боєприпасів до Києва. Відправляли поштою під виглядом деталей, попередньо обгорнувши все у фольгу для того, щоб не виявилось при скануванні.

Затримали на постачанні до Києва пістолета CZ зі 130 патронами, а вдома один із співучасників зберігав для подальшого продажу: такий же самозарядний пістолет CZ, пістолет FEG, з глушником, гвинтівку з глушником, пістолет-кулемет УЗД, парабелум з глушником, пістолет з глушником, патронів до них кілька тисяч, реактивні протитанкові гранатомети, тротил і тротиліві шашки, пластид, електродетонатори 10 штук, більше 10 гранат.

Поряд із цим ще були виявлені метамфетамін 16,3 гр. та пристрій для негласного зняття інформації.

Вердикт був суворий: одному 5, другому 4 роки умовно. Від відбування покарання звільнили обох.

Ось така вона справедливість, сувор та невідворотна. Хоча лише на експертизи у цій справі держава витратила понад 80 тисяч гривень, які, і в нас не викликало це здивування, напевно навіть не відшкодовані.

З вирокom у справі можна ознайомитись за посиланням 303/4117/19 #1-кп/303/528/19).

Ще одним прикладом спроби притягнути особу до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 263 КК України можна вважати справу № 758/12183/19, де ухвалою Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 12.02.2024 року залишено в силі виправдувальний вирок Подільського районного суду м. Києва від 21.06.2023 року. Коротко суть відкритого кримінального провадження полягала в наступному. Під час обшуку в іншому кримінальному провадженні у особи вдома було виявлено знайдену іншим членом сім'ї перероблену зі спортивної в травмувальну, зброю, яку вона відразу, перед початком обшуку, віддала правоохоронцям з поясненнями, що зазначена зброя була знайдена напередодні і що цю зброю особа збиралась на наступний день віднести і здати правоохоронцям. Слідство у справі тривало понад 6 років. Результат – виправдувальний вирок у зв'язку з недоведеністю вчинення злочину обвинуваченим.

Отже, незважаючи на кількість подібних ситуацій, які виникають під час та за результатами розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, – Закону про зброю в Україні наразі нема, і це звичайно, негативно впливає на процес як притягнення

осіб до кримінальної відповідальності, так і на призначення покарання, в тому числі на нормативне обґрунтування останнього. Віримо, що Закону про зброю бути, він зараз на часі.

Література:

1. Про продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів під час дії воєнного стану в Україні : Наказ М-ва внутр. справ України від 18.03.2022 р. № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-22#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

2. Про затвердження Положення про дозвільну систему : Постанова Каб. Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 : станом на 19 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-п#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 16.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-4>

FIREARM POSSESSION AS AN ELEMENT OF PERSONAL SECURITY UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE

ВОЛОДІННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПЕРСОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Bohatyrov I. H.

*DSc (Law), Professor,
Honored Worker of Science
and Technology of Ukraine,
Professor at the Department of Law
and Law Enforcement,
Zhytomyr Polytechnic State University*

Богатирьов І. Г.

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки
України,
професор кафедри права
та правоохоронної діяльності
Державного
університету «Житомирська
політехніка»*

Саме російсько-українська війна 24 лютого 2022 року показала необхідність кожному громадянину України володіти вогнепальною зброєю з метою персональної безпеки в умовах режиму воєнного стану. І сьогодні у наукових колах, загалом у суспільстві, дана проблема

набуває особливого значення, і стає ключовою при обговорення персональної безпеки людини.

І це не дивно. Адже у той час, коли чобіт російського військово-службовця топче нашу землю, мирне населення країни постійно перебуває у психологічному стресі від бомб і ракет ворога, країна перебуває у небезпеці, у кожного із нас постає питання персональної безпеки[1].

Більше того, деокупація і окупація частини території України державою агресором р.ф. показала нелюдські відносини до мирного населення та військовослужбовців Збройних сил України. І якщо військовослужбовці можуть себе захистити тому, що володіють зброєю, то мирне населення, на жаль, такої можливості не має. Є думка, що наявність вогнепальної зброї у людей, могло б уберегти комусь життя?

Отож, дискусія щодо володіння вогнепальною зброєю мирним населенням триває не один рік. А оскільки російсько-українська війна триває більше двох років, безпекові виклики вимагають створити у державі належну персональну безпеку в умовах режиму воєнного стану.

Чому саме персональну? Це коли кожен громадянин України буде вільно ходити по громадським місця з пістолетом або револьвером, і йому за це нічого не буде. Оскільки Закон має надати йому право носити вогнепальну зброю. До речі, за нашим дослідження у різних країнах громадяни носять вільно вогнепальну зброю Так, у Ізраїлі менш як 2% населення має дозвіл на вогнепальну зброю, а у США 30% американців є власниками зброї.

За даними звіту Національної поліції, у 2021 році в Україні з незаконного обігу вилучено майже 1,2 тис. одиниць вогнепальної зброї, 88,4 тис. набоїв, а також 2,2 тис. гранат, мін та боєприпасів. Це що вилучили, а скільки залишилося. Тому можемо стверджувати про велику латентність незаконного обігу зброї.

Нам всім варто усвідомити, що вогнепальна зброя може бути видана у володіння громадянину для захисту, а не нападу. Згадаємо 90 роки, коли організована злочинність використовувала для вчинення суспільно-небезпечних протиправних діянь вогнепальну зброю, а люди не могли дати відсіч, персонально захистити себе, тому, що офіційно не володіли вогнепальною зброєю.

Оскільки у нас в Україні режим воєнного стану, громадяни мають довести, що їм потрібна зброя для персонального захисту, як на роботі так і за місцем проживання. Такий підхід в Україні може забезпечити тих громадян, які знаходяться під найбільшою загрозою сьогодні.

Отож, право володіти вогнепальною зброєю в умовах режиму воєнного стану є вкрай необхідною прерогативою персональної безпеки людини.

До речі, перед війною Міністерство внутрішніх справ України провели опитування серед населення у мобільному додатку "Дія" щодо обігу вогнепальної зброї. За результатами цього опитування – вільне володіння зброєю з метою особистого захисту підтримують 58,75% українців. То б то більшість населення за. Ти хто утримувався, або не бажають мати у володінні зброю або переживають, що зброя у не законослухняного громадянина може стати не на користь суспільству.

З такою думкою також варто погодитися. Але, якщо всі умови отримання такого права будуть дотримані, а усі довідки будуть належним чином оформлені, без хабарів і друзі, це допоможе країні забезпечити безпеку своїх громадян хоча б на рівні самозахисту.

Варто також не забувати, що придбання, зберігання, носіння та перевезення вогнепальної зброї має бути чітко у нормовано нормою права. В іншому випадку володіння такою зброєю може нанести багато проблем, не виключенням є і вчинення кримінального правопорушення.

Згідно Наказу Міністерства внутрішній справ від 01.03.2022 року №170 “Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану”[2] передбачено порядок отримання дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час режиму воєнного стану, передбачено також, придбання, пере-реєстрація та обмеження в праві на придбання, зберігання і носіння зброї громадянами України. Тобто в Україні уже відпрацьований механізм видачі громадянам зброї.

3 березня 2022 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX, який набрав чинності 7 березня 2022 року [3]. (далі – Закон). І хоча даний Закон надає право цивільним особам на застосування вогнепальної зброї, яке здійснюється аналогічно до застосування зброї військовослужбовцями під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Поряд з цим, цей Закон забороняє вільно носити зброю з метою персональної безпеки в умовах режиму воєнного стану. Більше того, після скасування режиму воєнного стану протягом 10 днів цивільні особи зобов’язані здати отриману ними вогнепальну зброю і невикористані боєприпаси до неї до органів Національної поліції України.

Варто також звернути увагу і на наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07 березня 2022 року № 175, яким був затверджений

Порядок отримання вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав)[4]., де передбачено, що отримання вогнепальної зброї і боєприпасів до неї здійснюється в порядку та згідно з вимогами, встановленими Міністерством внутрішніх справ України.

На завершення, робимо висновок, що проблема володіння вогнепальною зброєю громадянами України для вітчизняної кримінально-правової науки не нова, але вона особливо загострилася в умовах режиму воєнного стану в Україні, а тому потребує нового осмислення і прийняття правильного рішення.

Література:

1. Богатирьов І. Г. Російсько-українська війна: погляд кримінолога : монографія. К. : ТОВ «Видавничий дім « АДЕФ Україна» 2023. 244 с.

2. Наказу Міністерства внутрішніх справ від 01.03.2022 року № 170 «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-22#Text> (дата звернення 203.2024 р).

3. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-ІХ, який набрав чинності 7 березня 2022 року Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення 4.03.2024 р.

4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07 березня 2022 року № 175, яким був затверджений Порядок отримання вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав) Режим доступу: <https://document.vobu.ua/doc/10466> (дата звернення 6.03.2024 р.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-5>

STATUTORY REGULATION OF ARMS CIRCULATION IN UKRAINE DURING MARTIAL LAW

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Borysova V. V.

*forensic expert at the Ballistic
Accounting Sector
of the Department of Criminalistics
Research,
Sumy Research and Forensic Center
of the Ministry of Internal Affairs
of Ukraine*

Борисова В. В.

*судовий експерт сектору
балістичного обліку відділу
криміналістичних видів досліджень
Сумського науково-дослідного
експертно-криміналістичного
центру МВС України*

Тема незаконного обігу зброї є надзвичайно актуальною і критично важливою, оскільки вона несе певні загрози національній безпеці та національним інтересам держави.

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України призвело до зростання неконтрольованого обігу зброї, у зв'язку з чим незаконне поводження зі зброєю та бойовими припасами стало одним із чинників впливу на національну безпеку України, який набув масштабного рівня та безпосередньо є внутрішньою проблемою держави.

Насамперед, відкрились нові способи та шляхи здобуття зброї, збільшилася кількість зброї на території України, загострилася загроза особистій безпеці, створився негативний соціально-психологічний клімат, що при наявності зброї може привести до загрози життю і безпеки громадян, а також з'явилася потреба в особистому захисті, задоволення якої може відбуватися через реалізацію отримання зброї незаконним шляхом.

Так, ринок нелегальної зброї в Україні завжди існував, і початок бойових дій ще у 2014 році значно посилив його масштаби.

Станом на кінець 2023 року правоохоронці зареєстрували 4 840 фактів незаконного поводження зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами.

З незаконного обігу вилучили 5 168 одиниць вогнепальної зброї: 1567 автоматів, 997 пістолетів і револьверів, 921 гранатомет, 1683 одиниці переробленої зброї. Також поліція вилучила: 17 815 гранат, 16 798 мін, запалів, вибухових пристроїв, понад 1 800 000 набоїв і 2935 кг вибухових речовин, задокументували 695 фактів збуту зброї,

виявили 117 схронів, а це – понад 7 000 одиниць різного виду озброєння. До кримінальної відповідальності за незаконне поводження зі зброєю, боеприпасами та вибуховими речовинами притягнули 3 406 людей [1].

Аналізуючи статистичні дані, потрібно зауважити, що важливим є питання контролю реалізації зброї, врегулювання її використання зараз та ліквідацію і вилучення після зникнення такої потреби, та у разі першопочаткової такої відсутності або порушення норм законодавства.

Основними органами в сфері контролю обігу зброї, зокрема, запобігання незаконного обігу зброї є: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція України [2].

Досліджуючи безпосередньо нормативно-правове регулювання обігу зброї, можна дійти до висновку, що в законодавстві про обіг зброї існує ряд колізій. Відсутність в Україні закону про зброю створює численні труднощі в слідчій та судовій практиці і змушує правозастосовників звертатися до міжнародних документів, інших вітчизняних законів і підзаконних актів, які створюють багаторівневу систему нормативів, в яких йдеться про різні види зброї.

Основними керівними нормативними документами, що регламентують обіг зброї та наводять її визначення, є міжнародні конвенції, до яких приєдналась Україна: Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 31 травня 2001 року; Постанова Кабінету Міністрів України: Порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення від 20 листопада 2003 року № 1807; Постанови Пленуму Верховного Суду України: Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами від 26 квітня 2002 року № 3; Про судову практику у справах про хуліганство: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 200 року № 10; Положення про дозвільну систему: постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576; Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України від 21 серпня 1998 року

№ 622; Інструкція про порядок вилучення та передання на зберігання до органів внутрішніх справ вилученої у порушників природоохоронного законодавства вогнепальної та іншої зброї і боєприпасів: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 31 березня 2003 року № 56/М. та ін.

З метою запобігання наслідків злочинних діянь, викликаних незаконним обігом вогнепальної зброї, міжнародною спільнотою прийняті відповідні основоположні акти: Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, до якого у 2013 році приєдналася Україна та Європейська конвенція про контроль за придбанням і зберіганням вогнепальної зброї приватними особами. Протокол та Європейська конвенція є єдиними універсальними юридично обов'язковими документами з питань обігу вогнепальної зброї, які забезпечують державам глобальні рамки для контролю та регулювання ринку легальної зброї. Вказані міжнародні акти вимагають від всіх країн учасниць розробки відповідних національних законів щодо обігу вогнепальної зброї. На жаль, Україна на сьогодні є єдиною в Європі державою, яка не має спеціального закону про зброю. За його відсутності сфера обігу зброї регулюється відомчою Інструкцією МВС від 21 серпня 1998 року № 622. Тому головним пріоритетом для України на сьогоднішній день є розробка та прийняття якісного закону «Про зброю» [3, с. 12–19].

Не менш важливим для ефективного контролю зброї всередині держави вважається якісне функціонування реєстру обігу зброї.

Так, у зв'язку з інформатизацією МВС, 23 червня 2023 року в Україні запрацював Єдиний реєстр зброї, який забезпечує формування, зберігання, спільне використання і верифікацію інформації про права в сфері обігу зброї, боєприпасів до неї, основних частин зброї, які мають ідентифікаційні номери та вибухових матеріалів, об'єкти та суб'єкти цих прав.

Основні завдання, функції, порядок доступу, структура, особливості функціонування та правила поводження з Єдиним реєстром зброї передбачені відомчою Інструкцією МВС № 622, Наказом МВС від 10 грудня 2023 року № 2 «Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ» та Наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС».

Даний реєстр покращує контроль за дотриманням порядку виготовлення, придбання, обліку, зберігання, охорони та використання зброї, у тому числі на об'єктах дозвільної системи та забезпечує з боку держави ефективний контроль у сфері обігу зброї, боєприпасів до неї та поводження з вибуховими матеріалами.

Майже 226 тисяч заяв на отримання різних видів дозвільних документів подали українці через Єдиний реєстр зброї. Станом на 16 лютого 2024 року, зареєстровано вже 225 977 заяв на придбання, зберігання, переоформлення зброї, направлення на комісійний продаж, продовження строку дії дозволу на зберігання зброї тощо.

Завдяки таким нововведенням, клієнт має можливість обрати, як саме йому зручніше взаємодіяти із структурними підрозділами Національної поліції України. Це значно полегшує та пришвидшує час і порядок комунікації із органами поліції та експертною службою МВС.

Таким чином, можемо відмітити кроки законодавства назустріч позитивним змінам в сфері контролю обігу зброї. Створення нових реєстрів, запровадження єдиної системи, що поєднує органи Національної поліції, Експертну службу МВС, а також фізичних та юридичних осіб зацікавлених в послугах, пов'язаних із законним володінням зброєю – сприяє універсалізації та пришвидшенню процесів, вкрай важливих для нашої країни зараз. Проте, слід зауважити, що без відповідного ґрунтового нормативного регулювання така система не здатна якісно виконувати свої функції, в цьому полягає необхідність прийняття закону «Про зброю», насамперед, з метою усунення колізій між численними нормативно-правовими актами, якими дане питання наразі регулюється.

Разом із запровадженням нового закону доцільним було б і запровадження заходів з підвищення рівня культури користування вогнепальною зброєю шляхом надання навчальних можливостей компетентними суб'єктами та виданням відповідних документів, що підтверджували б високий рівень знань та вмінь користувачів.

Література:

1. Незаконний обіг зброї: Нацполіція повідомила, скільки зброї та боєприпасів вилучили 2023 року. URL: <https://suspilne.media/661630-nezakonnij-obig-zbroi-nacpolicia-povidomila-skilki-zbroi-ta-boeprispasivvilucili-2023-roku/> (Дата зверення: 27.02.2024).

2. Незаконний обіг зброї як загроза національній безпеці. Цілі державної політики в сфері контролю за обігом зброї, повноваження державних органів в цій сфері – Центр безпекових досліджень

"СЕНСС" URL: <https://censs.org/nezakonnyy-obih-zbroyi-yak-zahroza-natsionalniy-bezpetsi/> (Дата звернення : 28.02.2024).

3. Щербаковський М. Г., Андрєєв Д. В., Розслідування незаконного обігу зброї : монографія (Харків, 2021) С. 12–19. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5e96c448-1de7-4432-95ce-88d3ecd70379/content> (Дата звернення: 29.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-6>

ADOPTION OF THE LAW ON WEAPONS AND ITS IMPACT ON THE UKRAINIAN ECONOMY

УХВАЛЕННЯ ЗАКОНУ ПРО ЗБРОЮ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Havrylechko Yu. V.

*PhD in Public Administration,
Senior Lecturer at the Department
of National Security, Management and
Public Administration,
Chernihiv institute of information,
business and law of HEI "Academician
Yuriy Bugay International Scientific
and Technical University"*

Гаврилечко Ю. В.

*кандидат наук з державного
управління,
доцент кафедри національної
безпеки,
менеджменту та публічного
адміністрування
Чернігівського інституту
інформації,
бізнесу і права ЗВО «МНТУ
ім. академіка Юрія Бугая»*

З 20 червня 2007 року, коли втратив чинність Закон України «Про власність» [1], жодним іншим Законом України не було врегульовано право власності на зброю щодо фізичних та юридичних осіб.

Як зазначають вітчизняні науковці А. Шевчук та О. Боднарук, нормативними передумовами надання українцям права купувати зброю для самозахисту є насамперед Конституція України, яка надає кожній людині право захищати своє життя (ст. 27), та Кримінальний кодекс України (ст. 36) [2]. Проте передумови не є законом, тому досі питання власності на зброю, володіння нею та використання її вирішується у позаправовий спосіб. Наприклад, відповідно до положень п. 8 ст. 70 Закону України «Про національну поліцію» зазначається, що «На період відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучається службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак і табельна вогнепальна зброя» [3], проте жодних

законних правових підстав щодо надання поліцейському табельної вогнепальної зброї – немає. Внутрішні накази та розпорядження МВС – не є законами, хоча іноді їхнє застосування тлумачиться саме як використання закону (в загально правовому розумінні).

Так, зокрема, у постанові Постанови Великої Палати Верховного суду від 03.07.2019 року (Справа № 288/1158/16-к), а саме у п. 55-57 зазначається: «Поняття «закон» на нормативному рівні не визначено. У теорії права існують два основних підходи до визначення цього терміну, що ґрунтуються на широкому та вузькому розумінні його змісту... У широкому значенні поняття «закон» охоплює все законодавство і включає як закони у вузькому розумінні, так і підзаконні нормативно-правові акти – постанови ВРУ, укази Президента України, декрети і постанови КМУ, накази міністерств та інших органів виконавчої влади тощо».

Подібне тлумачення лише ускладнює врегулювання питання права власності на зброю, що також впливає не лише на права кожного громадянина, а й на економіку України загалом, враховуючи той факт, що Конституційний Суд України дотримується діаметрально протилежної думки, а саме: «підзаконні акти не можуть бути частиною поняття «Закон» [4].

Ухвалення змін до Конституції, що регламентують право українців на збройний самозахист та захист майна й територіальної цілісності країни і, відповідно, закону, що врегулює питання придбання, володіння, зберігання та застосування зброї фізичними та юридичними особами, дозволить впродовж 3-5 років збільшити ВВП України щонайменше на 360-400 млрд грн (у цінах 2023 року), і це без врахування військового замовлення на набої, снаряди, споряджені дрони тощо.

Найбільший розвиток прогнозується у таких напрямках як:

1. Виробництво зброї і боєприпасів.

– На даний момент в Україні фактично немає власної зброярської галузі, яка повинна задовольняти цивільного населення у стрілецькій зброї (мисливської гладкоствольної, нарізної та короткоствольної) та набоях до неї. Відповідно, немає виробництва й спеціалізованих видів стрілецької зброї – учбової та спортивної, і вітчизняні біатлоністи та стрільки на всіх змаганнях використовують зброю та набої іноземного виробництва.

– Якщо ємність ринку стрілецької зброї для потреб населення можна оцінити достатньо чітко (про що йтиметься нижче), то ємність ринку боєприпасів поррахувати складно, але орієнтовно потреба декілька мільярдів одиниць на рік, а це десятки мільярдів гривень. Окрім того, значною мірою вітчизняне виробництво набоїв могло б

задовільними потреби армії. Відсутність власного виробництва набоїв змушує купувати їх за кордоном. До війни (станом на 2020 р.) потреби ЗСУ оцінювались в 50–60 млрд набоїв на рік. На сьогодні це набагато більше, і оцінити потреби достатньо складно. Але якщо враховувати, що кожен стрілець має за тиждень використати 500 набоїв (в ідеалі) для підтримки навичок влучної стрільби, то обсяг потреб є більшим. І головна проблема із початком виробництва набоїв та снарядів, а також залученням до цього процесу іноземних інвестицій – це те, що й досі немає законодавчого врегулювання цієї діяльності. Сировини у нас вистачає. Так, не для всіх типів снарядів та набоїв, але для досить великої їх номенклатури.

2. Продаж зброї на первинному та вторинному ринках.

– Із сучасних 20–30 тис. дозволів на придбання мисливської зброї на місяць[5] у перші роки після прийняття законодавчої бази з врегулювання питання щодо придбання та використання короткоствольної зброї їхня кількість може подвоїтись (до 40–60 тис на місяць – 500–700 тис на рік).

– Ймовірніше, всі, хто мають мисливську зброю, в найближчі 2–3 роки придбають й нарізну короткоствольну зброю, а це щонайменше 1,5 мільйони осіб.

– Кількість магазинів (мережа продажу) буде збільшена орієнтовно в 4 рази, відповідно збільшиться кількість робочих місць.

3. Навчання поводження зі зброєю.

– Має бути створена система навчань майбутніх власників зброї. Її розгалуженість буде не меншою, ніж зараз має система підготовки водіїв, а це близько 2500 автошкіл по всій Україні, де щорічно навчалось до 150 тис осіб. Оскільки дозволів на володіння зброєю видається, як зазначалось вище, близько 240–360 тис на рік, то кількість центрів навчання може бути й більшою за мережу автошкіл приблизно на дві третини, тобто – орієнтовно 4000–4500 по країні. До цього ж додається розвиток мережі тирів та стрілецьких комплексів, які можуть бути як частиною/підрозділом школи, так й окремими бізнес-одинацями, зокрема й за фінансування ОМС та ВА.

– Навчання поводженню зі зброєю буде потрібною та обов'язковою умовою отримання дозволу на її придбання.

– Подібний бізнес з навчання є максимально прозорим та легальним – із прозорим веденням бізнесу.

– Окремо постає питання відновлення військової підготовки в школі (що зараз і відбувається), яке потребуватиме забезпечити 350–400 тис учнів старших класів стрілецькою зброєю для навчання та набоями до неї.

4. Охоронна діяльність.

– Розширення ринку охоронних послуг відбувається щорічно через погіршення криміногенної ситуації в країні. Після отримання охоронцями можливості легально використовувати короткоствольну нарізну та гладкоствольну зброю для захисту осіб, яких охороняють, та майна призведе до масового озброєння цієї категорії короткоствольною нарізною зброєю та викличе потребу у забезпеченні їх службовою зброєю з боку роботодавця, проведенні навчань та регулярних занять зі стрілецької підготовки.

5. Ремонт, тюнінг та кастомізація зброї.

– Кількість ремонтних майстерень збільшиться пропорційно зростанню мережі закладів продажу.

Наразі важко оцінити економічний ефект від розвитку супутніх та дотичних галузей та підгалузей, наприклад таких як:

1. Колекціонування зброї.

2. Виробництво та продаж іграшкової зброї.

3. Виставкова діяльність (після перемоги).

4. Спеціалізовані зброярські ЗМІ, цільовою аудиторією яких буде зброярська спільнота.

5. Тактична медицина.

6. Виробництво продукції подвійного призначення (FPV-дронів зокрема).

Також вважаю за доцільне нагадати, навчання, ремонт, тюнінг та кастомізація зброї, організація тирів та стрілецьких комплексів й інші сервісні послуги будуть надаватися переважно малими приватними підприємствами, які отримують ліцензії в Мін'юсті на подібну діяльність (це кошти для держбюджету) та будуть сплачувати податки на місцевому рівні, як передбачено стратегією фінансової децентралізації, що зараз впроваджується Урядом за підтримки Парламенту. Тобто розвиток зброярської галузі насамперед призведе до збільшення доходів місцевих бюджетів.

Література:

1. Про власність : Закон № 697-ХІІ у поточній редакції від 20.06.2007 втратив чинність / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12#Text> (дата звернення: 01.03.2024).

2. Боднарук О., Шевчук А. Щодо окремих питань права на вогнепальну зброю та її легалізації / офіційна сторінка юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: <https://law.chnu.edu.ua/pravo-na-vohnepalnu-zbroiu-ta-yii-lehalizatsia-v-ukraini/> (дата звернення: 01.03.2024).

3. Про національну поліцію : Закон №580-VIII, чинний, поточна редакція від 01.01.2024 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.03.2024).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотну дію кримінального закону в часі) : Рішення КСУ № v006p710-00, чинне, поточна редакція від 01.09.2001 / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-00#Text> (дата звернення: 01.03.2024).

5. Стало відомо, скільки дозволів отримали українці через Єдиний реєстр зброї / Аналітичний портал «Слово і Діло» URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/11/21/novyna/suspilstvo/stalo-vidomostilky-dozvoliv-otrymaly-ukrayinczi-cherez-yedynyj-reyestr-zbroyi> (дата звернення: 01.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-7>

**UKRAINE'S VICTORY AS THE SALVATION
OF THE DEMOCRATIC COMMUNITY FROM DESTRUCTION
BY TOTALITARIAN STATES THROUGH THE ESTABLISHMENT
OF LEGAL AND ORGANIZATIONAL METHODS OF CREATING
AND PRODUCING UKRAINIAN TECHNOLOGICAL WEAPONS**

**ПЕРЕМОГА УКРАЇНИ ЯК СПАСІННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ
СПІЛЬНОТИ ВІД ЗНИЩЕННЯ ТОТАЛІТАРНИМИ
ДЕРЖАВАМИ ШЛЯХОМ УТВЕРДЖЕННЯ ПРАВОВИХ
ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СПОСОБІВ СТВОРЕННЯ
ТА ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ЗБРОЇ**

Halunko V. V.

*DSc (Law), Professor, Director of LLC
"Science & Space",
Honored Director of the Scientific-
Research Institute of Public Law,
Intellectual Property and Civil Law
Disciplines, Kyiv University
of Intellectual Property and Law*

Галунько В. В.

*доктор юридичних наук, професор,
директор ТОВ «Саєнс енд Спейс»,
почесний директор
Науково-дослідного інституту
публічного права,
професор кафедри
адміністративного права,
інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
Київського університету
інтелектуальної власності та права*

Повномасштабне вторгнення російських терористичних військ в Україну все більше, і правильно, розглядається світовою демократичною спільнотою, як зазіхання на Західні демократичні цінності, в цілому. Відповідно Перемога України стане одночасно відновленням справедливості, міжнародного права, подальшого утвердження Західних цінностей.

Проте, для того щоб здобути Перемогу необхідна сучасна технологічна зброя як західного так і вітчизняного виробництва. В першому, і в другому випадках існує невід'ємна необхідність створити сприятливі умови для її ввезення в Україну, її виробництва, одночасно не допустити будь-якого порушення Україною міжнародних угод щодо втрати контролю над нею, попадання її стороннім особам.

Не розкриємо велику наукову новизну, однак зазначимо, що для цього потрібно: 1) створити ефективні умови для проектування, дослідження, випробування, постановки на озброєння зброї та її виробництва

українським бізнесом; 2) здійснювати залучення міжнародної демократичної спільноти для залучення фінансів для закупки та виробництва зброї, озброєння для Збройних сил, інших сил оборони України; 3) спрощення правових процедур ввезення зброї, озброєння та товарів подвійного використання для виробництва зброї в Україні; 4) недопущення будь-якого порушення Україною міжнародних угод щодо втрати контролю над зброєю, озброєнням, попадання її стороннім особам та використання товарів подвійного призначення не задекларованою метою виробництва вітчизняної зброї [1].

Створення ефективних умов для проектування, дослідження, випробування, постановки на озброєння зброї та її виробництва українським бізнесом є первинним, адже Західна допомога є мінливою. Відповідно треба розраховувати на власну технологічну зброю яка має розроблятися українськими науковцями та вироблятися українським бізнесом.

В умовах сьогодення це мало б здійснюватися на основі реалізації Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України [2]. Разом з тим, на жаль, зброї, явно виробляється в Україні не достаньмо [3]. Для того, щоб змінити ситуацію необхідне далекоглядне технологічне бачення вищого військового політичного керівництва держави. А якщо воно буде то можна скористатися двома апробованими рівнями фінансування.

По-перше, на первинному етапі використовувати юридичні механізми накопиченого досвіду фінансування науково-технічних і маркетингових досліджень, конструкторсько-технологічних та інших проєктів, науково-технічного пошуку, інноваційних та інвестиційних програм, спрямованих на реалізацію у виробництво передових науково-технічних розробок і технологій. Це включає надання, суб'єктам господарювання пільгові кредити, як різновид інвестицій від Державною інноваційною фінансово-кредитною установою, засновником якої була та залишається держава в особі Кабінету Міністрів України або її правонаступника для [4]. Засновником якої був і має бути держава в особі Кабінету Міністрів України.

Враховуючи негативний досвід ефективності витрачання коштів у минулому аналізованій установи [5], треба підкреслити, що її керівник та члени правління мають при відберитися за прозорим, відкритим конкурсом на конкурентних засадах за участю міжнародних експертів. Адже, без добросовісності її керівництва та довіри до неї суспільства та міжнародних партнерів залучити інвестиційні кошти не можливо.

По-друге, на другому рівні після успішного виконання проєктних та конструкторських робіт, експертна рада при Міністерстві з питань стратегічних галузей промисловості України має відібрати найбільш перспективні проєкти, а Верховна Рада України за поданням Кабінету

Міністрів України, шляхом внесення доповнення до державного бюджету, перерозподіли на їх фінансування конфісковані кошти, осіб засуджених за державну зраду, російського бізнесу, корупціонерів, публічних фінансів країни агресори – росії. За аналогію як це було здійснено, наприклад, при фінансуванні закінчення проектування та успішного випробуванні ракетного комплексу «Нептун» [6]

Що стосується вже безпосереднього виробництва зброї та боєприпасів України то в цьому випадку, як стверджують провідні вчені у сфері підприємницької діяльності немає нічого невідомого. Для того щоб в Україні засновувалися нові виробничі підприємства, держава, органи місцевого самоврядування і громадянське суспільство мають забезпечити такі сприятливі умови: 1) швидку і просту реєстрацію юридичних осіб суб'єктів господарювання; 2) ефективний захист права власності суб'єктів господарювання і інвестицій; 3) мінімізацію контролю (нагляду) за бізнесом, чесність і прозорість публічних органів (як правило, виключно фінансових), яким надана владна компетенція здійснювати перевірки; 4) сприятливі умови для отримання земельної ділянки під виробничі підприємства; 5) реальну можливість отримувати засоби виробництва в лізинг або/та можливість отримання кредиту для їх закупівлі; 6) низьку ставку митного тарифу за ввіз на митну територію України засобів виробництва; 7) звільнення виробничих підприємств від сплати податків та обов'язкових і прихованих платежів при ввезенні на митну територію України засобів виробництва; 8) сприятливі умови для підключення виробничих підприємств до електро-, газових, водомереж, вивезення промислових відходів і їх утилізації; 9) сприятливі (ліберальні) правила валютного регулювання та здійснення експортно-імпортних операцій. Означені вимоги є такими, що виявляють правову системну послідовність, де відсутність хоча б одного сприятливого елемента призводить до того, що відкривати нові виробничі підприємства в Україні стає не вигідним [7]. Умовах сьогодення до цього треба додати, що промислові підприємства, які мають виробляти зброю і боєприпаси мають знаходитися під надійною парасолькою протиракетної та протиповітряної оборони збройних сил України. Нажаль, до таких міст яких це практично і повністю забезпеченим відноситься поки що тільки місто Київ [8].

Однак, вирішення питання щодо створення сприятливих умов для безпосереднього виробництва зброї та боєприпасів в Україні У великих об'ємах вимагає додаткових аналізу та не входить до предмету нашого дослідження доповіді.

Отже, створення ефективних умов для проектування, дослідження, випробування, постановки на озброєння зброї та її виробництва українським бізнесом має передбачати політичне світоглядного

технологічного бачення вищого військового політичного керівництва на необхідність спрямування політичних, наукових та бізнес ініціатив в розробку перспективних військових технологій. Шляхом формулювання стратегічного розвитку проектування, випробування, постановки на озброєння та серійного виробництва української зброї та озброєння за рахунок приватної бізнес та громадської ініціативи. Первинний низовий рівень фінансування таких ініціатив має здійснюватися за рахунок грантів державною інноваційною фінансово-кредитною установи, діяльність якої спрямовується Кабінетом Міністрів України через Міністра з питань стратегічних галузей промисловості. На другому високому рівні найбільш перспективні відібрані за конкурсом проекти, мають знайти своє персональне фінансування з державного бюджету шляхом внесення змін Верховною Радою України до державного бюджету за рахунок частини коштів конфіскованих коштів у осіб, засуджених за державну зраду, російського бізнесу, корупціонерів та публічних фінансів країни агресорки росії, переданих Україні міжнародними партнерами.

Література:

1. Долуда І. І., Поняття правового регулювання експорту та імпорту товарів військового призначення та подвійного призначення в Україні. *Юридичний бюлетень*. № 26. 2022. С. 127–134. URL: <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/v26-2022>
2. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України. Затверджено Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021. Верховна Рада України. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text>
3. Україні потрібно збільшувати власне виробництво боєприпасів. UKRINFORM. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3833181-ukraini-potribno-zbilsuvati-vlasne-virobnictvo-boepripasiv-ekspert.html>
4. Статут Державної інноваційної фінансово-кредитної установи. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2000 р. № 979 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 р. № 1007). Кабінет міністрів України. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/88791214>
5. Прокурор САП Кричун в справі про розкрадання 14,5 млн вимагає сплати штрафу в 17 тис. 2018. URL: <https://argumentua.com/novosti/prokuror-sap-krichun-v-sprav-pro-rozkradannya-145-mln-vimaga-splati-shtrafu-v-17-tis>

6. Гроші, вкрадені Януковичем, вже працюють на українців. Європейська правда. 2017. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/10/2/629680/>

7. Науково-практична програма розвитку виробничого підприємництва в Україні. Звіт про виконану роботу в рамках проведення науково-практичного експерименту щодо виявлення перешкод для заснування нових виробничих підприємств в Україні / за ред. В. Галуцька. Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2017. 24 с.

8. Долуда І. І., Правове регулювання експорту та імпорту товарів військового призначення та подвійного призначення в Україні. *Дисертація*. Київ : Київський університет інтелектуальної власності та права, 2024. 207 арк.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-8>

ON ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: CURRENT ISSUES AND LEGAL CONFLICTS

ДО ПИТАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОТОЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЮРИДИЧНІ КОЛІЗІЇ

Holoborodko M. H.
*Postgraduate Student,
Scientific-Research Institute of Public
Law*

Голобородько М. Г.
*аспірант,
Науково-дослідний інститут
публічного права*

Повномасштабна військова агресія РФ проти України від 24.02.2022 р. спровокувала низку вітчизняних державотворчих та нормативно-правових перепрофілювань. Чільне місце серед них займає легалізація обігу зброї в умовах воєнного стану – ключові особливості даного процесу означимо нижче.

Екзистенційне значення нормативізації обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану розкривається крізь призму необхідності захисту національної незалежності, територіальної цілісності та державного суверенітету. Рамкування легального обігу зброї в умовах відсічі збройної агресії країни-окупанта вітчизняний законодавець здійснив через прийняття Закону України «Про забезпечення участі цивільних

осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. [1]. Ключові положення даного нормативно-правового акта (ст. 1, ст. 3–4 Закону України № 2114-IX), зокрема, передбачають : а) надання цивільним громадянам права на участь у протидії російській військовій повномасштабній агресії; б) надання цивільним громадянам права на стримування російської військової повномасштабної агресії шляхом залучення (використання) персональної нагородної, спортивної, мисливської, нарізної, комбінованої, бойової та ін. видів зброї; в) звільнення від відповідальності цивільних осіб (громадян), застосування котрими вогнепальної зброї було спрямовано на протидію збройній військовій агресії РФ проти України, а саме – перешкоджання здійсненню мілітарних злочинів особами, що є частиною регулярних або нерегулярних військових (воєнізованих) формувань країни-окупанта.

Об'єднуючою характеристикою для цілей використання зброї цивільними особами з метою стримування (протидії) російській військовій агресії проти України є факт правового режиму воєнного стану. Так, відповідно до ст. 3 Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. [1], громадянин України, що виявив бажання стати на захист незалежності та територіальної цілісності держави, зобов'язується протягом 10 днів після припинення або скасування воєнного стану здати зброю до органів Національної поліції України, а невиконання означеного припису тягне за собою настання для цивільної особи (громадянина) кримінальної відповідальності.

Законодавча конотація щодо використання вогнепальної зброї громадянином України з метою захисту національного інтересу має дуальний характер. В першу чергу, говоримо про надання вітчизняним законодавцем опції забезпечення персональних прав, свобод та інтересів безпосередньо засобами встановлення соціальної, політичної та міжнародної справедливості (подібне положення частково відсилає до можливості реалізації державою права на захист, гарантованого п. 3 ст. 1 Статуту ООН) [2, 3]. З іншого боку, відзначаємо часткову дерегульованість питання обігу зброї за національним законодавством, що насамперед виявляється у термінальності деяких положень Закону України № 2114-IX (використання зброї «на період дії воєнного стану»), а також відносності положень щодо обов'язку здати зброю цивільними особами за наявності обставини припинення або скасування воєнного стану внаслідок відсутності прямого юридичного механізму пошуку, притягнення до юридичної (кримінальної) відповідальності означених осіб та відсутності відповідної диспозиції та санкції, що нормувала б факт незаконного поводження зі зброєю у Кримінальному кодексі України № 2341-III.

Вищеозначена проблематика обігу зброї в умовах воєнного стану в Україні підводить до необхідності розв'язання питання із профільним нормативно-правовим актом щодо обігу зброї, дія якого поширювалася б не лише на особливий період (воєнний стан), але й на обставини об'єктивної дійсності у вигляді її цивільного використання з метою самозахисту, самооборони та ін. в контексті обставин, що не мають стосунку до факту військової агресії РФ проти України.

Серед вітчизняної законодавчої ініціативи у даному контексті необхідно виділяти Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708 [4], ухвалений Верховною Радою України у першому читанні 23.02.2022 р. Нормативно-правовим актом, зокрема, встановлюється право громадян України на використання вогнепальної зброї з метою самозахисту. Для цілей даної конотаційного законодавчої пропозиції факт поводження громадянина зі зброєю передбачає дотримання таких принципів, як неминучість та пропорційність. Під неминучістю вітчизняний законодавець пропонує розуміти застосування вогнепальної зброї виключно з мотивів необхідності та затребуваності, а пропорційність передбачає розмежування індивідом (громадянином) міри та ступеню використання (застосування) вогнепальної зброї з метою самозахисту та (або) самооборони. Логічно додати, що під поняттям самооборони національний законодавець розглядає вмотивовану відсіч наявній небезпеці для особи (осіб) соціальної та (або) соціально-воєнного характеру, що прямо або опосередковано посягає на природні права людини, серед яких право на життя та право на свободу (особисту недоторканість) та ін.

Окремої актуальності для цілей усунення колізій правового регулювання обігу зброї в Україні в умовах правового режиму воєнного стану набуває аспект синхронізації нормативно-правового акту широкого профілю (Проекту Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708) та нормативно-правового акту галузевого призначення (Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р.), котрим фактично встановлюється концептуальна характеристика використання вогнепальної зброї з метою захисту національної незалежності та територіальної цілісності України. Державно-юридична однополярність підходу до регулювання питання обігу зброї – у даному випадку єдиний спосіб демократичного шляху використання вогнепальної зброї громадянином з метою самооборони, заснованого на реалізації та відстоюванні власних екстрактивних прав на безпеку та персональний захист [5].

Таким чином, обіг зброї в Україні в умовах воєнного стану відзначається як новелізацією, так і певною мірою колізійності. До нормативно-правових новел можна відносити законодавче регулювання

використання зброї безпосередньо в реаліях воєнних загроз в контексті протидії останнім (Закон України № 2114-IX), до колізійних аспектів – необхідність подальшого законодавчого унормування питання обігу зброї в умовах викликів вітчизняної національно-безпекової та безпеково-політичної доктрин, що передбачають афективний вплив на сферу особистої свободи та недоторканості індивіда.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. Відомості Верховної Ради. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>
2. United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO). UN Charter (full text). 23 p.
3. Гавриленко, О., Реньов, Є. Право на захист : міжнародно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 532–535.
4. Кабінет Міністрів України. Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708. Офіційний веб-портал КМУ. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-pravo-na-tsilnu-vognepalnu-zbroyu>
5. Higher School of Advocacy (HSA). Застосування цивільними особами зброї у період дії воєнного стану: відповіді на поширені питання (лекція від 15.05.2022 р.). Офіційний веб-портал HSA. Режим доступу : <https://www.hsa.org.ua/blog/zastosuvannya-tsyvilnymy-osobamy-zbroyi-u-period-diyi-voyennogo-stanu-vidpovidi-na-poshyreni-pytannya>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-9>

TRENDS IN THE LEGAL REGULATION OF CARRYING HUNTING FIREARMS UNDER MARTIAL LAW

ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОСІННЯ МИСЛИВСЬКОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Danylevskiy A. O.

*PhD in Law, Associate Professor,
Kyiv Institute of the National Guard of
Ukraine*

Данилевський А. О.

*кандидат юридичних наук, доцент
Київський інститут Національної
гвардії України*

В умовах військової агресії з боку Російської Федерації правове регулювання носіння мисливської вогнепальної зброї набуває особливого значення, оскільки, з одного боку, держава зобов'язана створити усі умови для забезпечення якомога більшої кількості громадян можливість придбання та використання такої зброї з метою самозахисту та захисту прав та законних інтересів держави, суспільства та інших громадян, а з іншого – загострюється проблема протидії незаконному обігу (в тому числі носінню) такої зброї для забезпечення безпеки громадян від вчинення правопорушень з використанням такої зброї.

Питанням правового регулювання поводження зі зброєю присвятили свої роботи М.Л. Комісаров, В.О. Навроцький, Т.І. Пономарьова, С.А. Риб'янець, О.М. Сарнавський, О.І. Соболев, В.П. Тихий, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк та інші. Проте постійні законодавчі зміни у цій сфері обумовлюють необхідність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Метою цієї роботи є аналіз тенденцій правового регулювання носіння мисливської вогнепальної зброї в умовах воєнного стану.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який визначав би порядок поводження з мисливською вогнепальною зброєю. Окремі аспекти цього питання регламентуються у Наказі МВС «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також

боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» від 21.08.98 № 622, Законі України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 № 1478-III та деяких інших. Необхідність прийняття закону, який регламентував би порядок поводження з такою зброєю обговорюється вже давно. На сьогоднішній день комітетом з питань правоохоронної діяльності ВРУ запропоновано до розгляду у другому читанні проект Закону України «Про цивільний оборот вогнепальної зброї» (реєстраційний № 5708), яким пропонується чітко визначити випадки, у яких власникам дозволяється носіння вогнепальної зброї. Зокрема, пропонується зазначити, що власники вогнепальної зброї, крім випадків, передбачених іншими законами, можуть носити зброю лише:

- 1) у межах місця зберігання зброї;
- 2) під час полювання в межах мисливських угідь;
- 3) під час занять із стрільбою;
- 4) під час участі у спортивних заходах у межах стрілецьких тирів, стрільбищ або стендів [1].

Таким чином, право громадян на носіння своєї вогнепальної зброї буде суттєво обмежено, адже на сьогоднішній день законодавство чітко не визначає, де носіння зброї дозволено, а де – заборонено. До позитивних рис зазначеного проекту можна віднести той факт, що вогнепальну зброю, яку дозволено придбати громадянам, пропонують називати цивільною, а не мисливською, адже у багатьох випадках громадяни набувають права власності на таку зброю не з метою полювання, а в інших цілях – самооборони, тренування тощо.

У попередніх публікаціях ми вже зазначали про це і вказували, що останнім часом законодавець поступово визнає цей факт і, розширюючи підстави для застосування такої зброї, дозволяє громадянам реалізовувати своє право власності на вогнепальну зброю у більш широких межах. Зокрема, у частині 3 статті 22 Закону України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 № 1702-IX зазначено, що члени добровольчих формувань територіальних громад мають право застосовувати під час виконання завдань територіальної оборони особисту мисливську зброю та набої до неї. Фактично положення зазначеного закону дозволяють членам добровольчих формувань територіальних громад на законних підставах носити та застосовувати особисту мисливську зброю та набої до неї поза спеціально відведеними місцями для полювання або проведення спортивних змагань чи тренувань [2]. Порядок застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань

територіальної оборони затверджено Постановою КМУ від 29 грудня 2021 року № 1448.

Ще одним законодавчим актом, який регламентує можливість використання мисливської зброї в інших цілях, є Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 № 2114-IX. Відповідно до статті 4 зазначеного закону у період дії воєнного стану громадяни України можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав, застосовуючи власну нагородну зброю, спортивну зброю (пістолети, револьвери, гвинтівки, гладкоствольні рушниці), мисливську нарізну, гладкоствольну чи комбіновану зброю та бойові припаси до неї [3]. Порядок астосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану затверджено Постановою КМУ від 15 квітня 2022 року № 448. Водночас, спираючись на положення цих нормативно-правових актів важко визначити, де і в яких випадках громадяни мають право на носіння вогнепальної зброї, що може призвести до притягнення до відповідальності за незаконне носіння у випадку прийняття проекту закону, що розглядається.

Враховуючи викладене, можна констатувати загальну тенденцію до нормативного розширення переліку випадків, у яких дозволено носіння мисливської вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. Для посилення обороноздатності держави та усунення можливих колізій законодавчих положень у цій сфері пропонуємо у проекті Закону України «Про цивільний оборот вогнепальної зброї» розширити перелік випадків, в яких дозволено носіння особистої вогнепальної зброї шляхом доповнення пунктом, у якому буде зазначено, що в період воєнного стану громадяни України мають право носіння вогнепальної зброї у будь-яких місцях, крім місць, вільних від зброї, для відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації. Водночас необхідно розширювати мережу тирів, стрільбищ, стендів та інших місць, призначених для стрільби з вогнепальної зброї з метою підготовки громадян для національного супротиву.

Література:

1. Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про цивільний оборот вогнепальної зброї» (реєстраційний № 5708) / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/7cbc50ed-724c-4056-aaca-7cf8164c0e62>

2. Данилевський А. Окремі аспекти правового регулювання поводження з вогнепальною зброєю на території проведення ООС. *Протидія кримінальним правопорушенням на території проведення ООС: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 22 жовтня 2021 року)*. Ред. кол.: О. Волобуєва, А. Данилевський, В. Котова. Маріуполь, 2021. С. 50–52.

3. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03.03.2022 № 2114-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 31. Ст. 1631.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-10>

**DECRIMINALIZATION OF ACTIONS WITH FIREARMS
AND COLD ARMS, AMMUNITION, EXPLOSIVE DEVICES
AND SUBSTANCES: SOME CHALLENGING ISSUES**

**ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ ДІЙ З ВОГНЕПАЛЬНОЮ
ТА ХОЛОДНОЮ ЗБРОЄЮ, БОЄПРИПАСАМИ,
ВИБУХОВИМИ ПРИСТРОЯМИ ТА РЕЧОВИНАМИ:
ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

Desiatnyk A. A.
PhD in Law,
Odesa State University of Internal
Affairs

Десятник А. А.
кандидат юридичних наук,
Одеський державний університет
внутрішніх справ

Проблема володіння, користування, розпорядження громадянами вогнепальною та холодною зброєю, боєприпасами, вибуховими пристроями та речовинами в будь-якій державі, а також в Україні, завжди перебувала у полі зору державної влади. Пояснювалося це насамперед необхідністю забезпечення належного обороту вказаних предметів з метою створення безпечного середовища для населення держав, що передбачає на наш погляд насамперед обмеження використання вказаних предметів особами, які вчиняють злочини. З іншого боку регулювання обороту вогнепальної, холодної зброї, боєприпасів серед добropорядних громадян необхідно з метою забезпечення їх потреб у полюванні, самозахисті, інших потреб. При цьому створювалися умови, щоб добropорядні громадяни не використовували зброю зі злочинною метою, у тому числі

у відношенні до інших громадян, в першу чергу для недопущення фактів вбивств та нанесення тілесних ушкоджень.

11 березня 2024 року у ВР України зареєстровано законопроект № 11073 «Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо забезпечення єдності норм в реалізації права на самозахист та декриміналізації виробництва зброї».

Частину 1 ст. 190 КУпАП у вказаному проекті пропонується викласти у наступній редакції: «Придбання, носіння, зберігання, передача іншим особам або продаж вогнепальної, холодної, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, вибухових пристроїв та речовин без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, – тягнуть за собою ...» [1].

Частина 1 діючої редакції ст. 190 КУпАП передбачає, що «придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, – тягнуть за собою ...» [2].

При цьому частина 1 діючої редакції ст. 263 Кримінального кодексу України (далі ККУ) передбачає кримінальне переслідування за носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу.

Частина 1 діючої редакції ст. 263-1 ККУ передбачає кримінальну відповідальність за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікацію, незаконне видалення чи зміну її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв [3].

Але у вказаному проекті пропонується ст.ст. 263 і 263-1 ККУ виключити [1].

Таким чином пропонується декриміналізувати статті ККУ щодо:

– носіння, зберігання, придбання, передачі чи збуту вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу (ч. 1 ст. 263 ККУ);

– носіння, виготовлення, ремонту або збуту кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу (ч. 2ст. 263 ККУ);

– незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування,

або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (ст. 263-1 ККУ);

З прийняттям вказаного Закону ситуацію можна розглядати з наступних сторін. З одного боку держава фактично легалізує стан, який стався в період до дії військового стану, а також після його введення, коли різними шляхами в населення опинилася та зберігається велика кількість вогнепальної зброї. У разі виявлення у громадян вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та речовин без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, порушники будуть притягнуті до адміністративної відповідальності з можливістю конфіскації вказаних предметів за рішенням суду. Це дозволить громадянам, яких певним чином до придбання, отримання вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та речовин, умовно можна вважати правослухняними, зберігати вказані предмети без ризику бути притягнутими до кримінальної відповідальності.

Водночас виникає ситуація, коли особи, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, або вчиняють вказані правопорушення, у тому числі з використанням вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та речовин, отримують можливість зберігати вказану вогнепальну зброю, вибухові пристрої та речовини та у разі виявлення цього факту не ризикувати бути притягнутими до кримінальної відповідальності за ст. 263, 263-1 ККУ. Їх притягнення до кримінальної відповідальності буде обмежено ситуацією, коли кваліфікація кримінального правопорушення буде передбачати використання зброї, вибухових пристроїв та речовин при вчиненні кримінального правопорушення, наприклад згідно ст.ст. 146, 201, 257, 258, 258-4, 260, 262, 296 та в окремих інших статей ККУ.

При цьому у п. 11 підрозділу 1 пояснювальної записки до вказаного проекту Закону України обґрунтовується необхідність прийняття Закону тим, що вилучення ст. 263-1 ККУ, «стане сигналом для розвитку зброярського підприємництва та належної конкуренції, без остраху бути притягнутий до відповідальності фактично за допомогу Збройним Силам України (далі – ЗСУ)» [4].

На наш погляд достатньо прийняти адміністративно-правові норми щодо спрощення вказаного підприємництва, встановлення відповідного мінімального контролю за цією діяльністю в рамках тієї же дозвільної системи НПУ, або інших форм контролю з метою здійснення замаскованого виробництва зброї та боеприпасів. Але неможливість притягнути до кримінальної відповідальності за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікацію, незаконне видалення чи зміни її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв осіб з числа

злочинного середовища, які використовують вказані пристрої для вчинення злочинів, на наш погляд не є вірним.

Висновки:

1. В цілому можна прогнозувати, що прийняття вказаного Закону потягне за собою подальше погіршення криміногенної ситуації, що буде виражено у збільшенні кількості кримінальних правопорушень з використанням зброї, особливо для заволодіння майном, а також у побутових конфліктах, наслідком чого буде зростання кількості потерпілих, у тому числі загиблих (також тих, хто випадково опинився на місці події) від застосування вогнепальної та холодної зброї, вибухових пристроїв та речовин.

2. Водночас з прийняттям вказаного Закону виникає можливість використання громадянами, які отримали тим чи іншим способом вогнепальну зброю, вибухові пристрої та речовини, використати вказані предмети для виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, а також збільшуються можливості розроблення, виробництва зброї та боєприпасів для допомоги ЗСУ. Але доцільно прийняти адміністративно-правові норми щодо спрощення вказаного підприємництва, встановлення відповідного мінімального контролю за цією діяльністю в рамках тієї же дозвільної системи НПУ, або інших форм контролю з метою здійснення замаскованого виробництва зброї та боєприпасів для ЗСУ.

Література:

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо забезпечення єдності норм в реалізації права на самозахист та декриміналізації виробництва зброї : проект Закону України від 11 бер. 2024 р. № 11073. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43810> (дата звернення: 13.03.2024).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/conv#n2292> (дата звернення: 13.03.2024).

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 13.03.2024).

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо забезпечення єдності норм в реалізації права на самозахист та декриміналізації виробництва зброї» від 11 бер. 2024 р. № 11073. URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/50dd5064-1ecb-47e9-9453-bca4cf110c6e> (дата звернення: 13.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-11>

COUNTERING DRONES IN MODERN MILITARY CONFLICTS

ПРОТИДІЯ ДРОНАМ У СУЧАСНИХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ

Dosynchuk M. A.

*1st-year student,
Educational-Scientific Institute of Law
and Training Specialists for National
Police Units, Dnipro State University
of Internal Affairs*

*Research advisor: **Kaliman M. R.**
Assistant Professor at the Department
of Tactical-Special Training,
Dnipro State University
of Internal Affairs*

Досинчук М. А.

*здобувач вищої освіти 1-го курсу
Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
до підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Каліман М. Р.**
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Протидія дронам у сучасних воєнних конфліктах стає все більш актуальною, оскільки ці апарати стають невід'ємною складовою військових операцій. Дрони відкривають нові можливості для збору розвідувальної інформації, атак та логістичної підтримки. Проте разом з цим вони створюють нові виклики для військових, оскільки можуть бути легко доступні, складно виявити та ефективно використовувати в бойових операціях.

Одним з основних напрямів протидії дронам є розробка та впровадження систем оборони, спрямованих на виявлення, відстеження та знищення ворожих дронів. Ці системи можуть включати в себе радары, оптичні та інфрачервоні системи спостереження, а також протидію електронному впливу. Крім того, для боротьби з дронами можуть використовуватися і ракетні комплекси з коротким та середнім дальностями, спрямовані на знищення цілей у повітрі.

Ще одним ефективним способом боротьби з дронами є розвиток та вдосконалення систем перехоплення та взаємодії з кіберпростором. Це може включати в себе використання програмного забезпечення для виявлення та блокування сигналів керування дронами, а також розробку алгоритмів штучного інтелекту для автоматичного виявлення та класифікації ворожих дронів [1, с. 6].

Крім технічних заходів, важливо також здійснювати розвідку та контррозвідку для виявлення та припинення діяльності груп, що використовують дрони відносно ворожих підрозділів. Для цього

можуть використовуватися розвідувальні дрони, спеціальні підрозділи та інші засоби розвідки.

У світлі постійного розвитку технологій дронів та їх участі у воєнних конфліктах, протидія цим апаратам вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення засобів та методів. Тільки таким чином можна ефективно захистити військові об'єкти та персонал від потенційних загроз, що виникають з використанням дронів у воєнних діях.

Для успішної протидії дронам у сучасних воєнних конфліктах також важливо розвивати міжнародне співробітництво та стандартизацію засобів захисту. Це дозволить забезпечити обмін досвідом та технологіями між країнами, а також спільно розробляти та впроваджувати ефективні засоби боротьби з дронами. Оскільки дрони можуть використовуватися в будь-якій точці планети, міжнародне співробітництво в цій сфері стає надзвичайно важливим [2, с. 25].

Крім того, потрібно приділяти увагу не лише захисту від ворожих дронів, а й управлінню власними безпілотними апаратами. Запобігання збоїв у системах керування та захист від хакерських атак є важливою складовою стратегії використання дронів у військових операціях.

Крім технічних та стратегічних аспектів, протидія дронам також має враховувати правові та етичні аспекти. Важливо розробляти міжнародні норми та стандарти використання дронів у воєнних конфліктах, щоб уникнути порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права. Також потрібно враховувати можливість неправомірного використання дронів для шпигунства та терористичних актів і приймати відповідні заходи для їх запобігання [3, с. 23].

Отже, протидія дронам у сучасних воєнних конфліктах потребує комплексного підходу, що охоплює технічні, стратегічні, правові та етичні аспекти. Тільки шляхом спільних зусиль країн, міжнародних організацій та інших зацікавлених сторін можна забезпечити ефективний захист від загроз, пов'язаних з використанням дронів у військових операціях. На даному етапі “ми вбачаємо саме такі аспекти подальшого удосконалення поліцейських, які потребують додаткового наукового дослідження та обґрунтування” [4, с. 77].

Протидія дронам у сучасних воєнних конфліктах вимагає комплексного підходу, який охоплює технічні, стратегічні, правові та етичні аспекти. Розвиток та впровадження ефективних систем оборони, спрямованих на виявлення, відстеження та знищення ворожих дронів, є важливим кроком у забезпеченні безпеки військових об'єктів та персоналу. Міжнародне співробітництво та стандартизація засобів захисту є необхідними для ефективного протидії цим загрозам на міжнародному рівні. Крім того, важливо приділяти увагу не лише захисту від

ворожих дронів, а й управління власними безпілотними апаратами та дотриманню міжнародних норм і стандартів. Забезпечення ефективної протидії дронам потребує постійного вдосконалення та адаптації стратегій і технологій до змінюючихся умов та загроз. Тільки шляхом спільних зусиль та глобального підходу можна забезпечити безпеку та стабільність у воєнних конфліктах, де дрони стають все більш важливою складовою військових операцій.

Література:

1. Бойко О. М. Протидія дронам у сучасних військових конфліктах: український досвід. *Наука і оборона*. 2023. № 2. С. 5–12.
2. Гончарук О. В. Засоби та методи протидії БПЛА у сучасних військових конфліктах. *Національна безпека та оборона*. 2023. № 1. С. 25–31.
3. Євдокимов В. М. Правові аспекти протидії дронам у сучасних військових конфліктах. *Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 12–18.
4. Зеленський Є. С. Адміністративно-правовий статус поліцейського: питання сьогодення. *Південноукраїнську правничий часопис*. 2019. 142 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-12>

**SHORTCOMINGS OF STATUTORY REGULATION
OF THE USE OF WEAPONS BY EMPLOYEES OF THE BUREAU
OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE**

**НЕДОЛІКИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ БЮРО
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Drozd O. Y.

*Head of the Department of Workflow
Management,
Bureau of Economic Security
of Ukraine,
DSc (Law), Professor,
Honored Worker of Science
and Technology of Ukraine*

Дрозд О. Ю.

*керівник Департаменту
організації забезпечення діяльності
Бюро економічної безпеки України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки
України*

Бюро економічної безпеки України (далі БЕБ) як центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, було утворено згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 510 [1]. Офіційно БЕБ розпочало свою діяльність 25.11.2021 р. і вже через місяць детективами БЕБ було повідомлено першу підозру в кримінальному провадженні в справі про ухилення від сплати податків, службове підроблення та пособництво у легалізації майна, отриманого злочинним шляхом.

За більш як два роки своєї роботи БЕБ підтвердило соціальну та економічну доцільність свого створення та функціонування, свідченням чого є постійно зростаючі показники інформаційно-аналітичної роботи та діяльності у сфері протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Однак, як свідчить аналіз досвіду функціонування БЕБ, наразі існує ціла низка чинників об'єктивного характеру, які негативно впливають на ефективність діяльності БЕБ. Одним із таких чинників є недосконалість правового регулювання використання зброї працівниками БЕБ під час безпосереднього виконання завдань, покладених на Бюро.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність БЕБ загалом, та визначає правові підстави застосування його працівниками вогнепальної зброї, зокрема, є Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р. (далі – Закон). Так,

згідно ч. 2 ст. 8 Закону, особи, які мають спеціальні звання БЕБ, крім працівників інформаційно-аналітичного підрозділу, під час здійснення заходів із запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності БЕБ, уповноважені у межах компетенції застосовувати поліцейські заходи, визначені ст.ст. 32-34, п.п. 3,5 ч. 1, ч.ч. 2,3, ст. 35, ст.ст. 36, 37, п. 2 ч. 1 та ч. 3 ст. 38, п. 1 ч. 1 ст. 40, ст.ст. 42-46 Закону України «Про Національну поліцію України», на підставах і в порядку, передбачених законодавством [2].

Дослівний аналіз наведеного законодавчого положення дозволяє зробити висновок, що законодавець обмежує застосування зброї працівниками БЕБ за двома критеріями:

а) *за суб'єктами* – право на застосування вогнепальної зброї мають лише «особи, які мають спеціальні звання БЕБ, крім працівників інформаційно-аналітичного підрозділу»;

б) *за метою* – працівники БЕБ можуть використовувати вогнепальну зброю лише «під час здійснення заходів із запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності БЕБ».

На перший погляд, наведені вище законодавчі обмеження щодо застосування вогнепальної зброї працівниками БЕБ видаються цілком логічними та виправданими. Однак, дана законодавча норма створює передумови до *правової невизначеності* під час її застосування, зокрема в частині забезпечення можливості використання зброї особами, які мають спеціальні звання БЕБ, однак прямо не залучені до протидії кримінальним правопорушенням, в тому числі, й для самозахисту, захисту життя та здоров'я членів своєї сім'ї чи близьких осіб тощо.

Продовжуючи дослідження проблематики правової невизначеності застосування вогнепальної зброї працівниками БЕБ, більш детального наукового аналізу потребує питання її застосування під час *забезпечення захисту працівників БЕБ, а також учасників кримінального провадження* у справах, що розслідуються БЕБ. Як свідчить аналіз чинного законодавства, наразі дане питання регулюється такими нормативно-правовими актами:

1) Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», яким встановлено систему особливих заходів державного захисту працівників правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб. Згідно нової редакції п. 1 ч. 1 ст. 2 цього Закону, Бюро економічної безпеки України було віднесено до «правоохоронних

органів», а відтак, захисту підлягають всі його працівники та їх близькі родичі (батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров'я, житло і майно яких перешкоджає виконанню працівниками покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав). Згідно п. «і» ч. 1 ст. 14 цього Закону, рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки щодо захисту працівників БЕБ, а також їхніх близьких родичів приймає директор БЕБ або керівники його територіальних управлінь, а безпосереднє здійснення таких заходів покладається на поліцію (п. «е» ч. 1 ст. 15 Закону [3]).

2) Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», що регулює питання здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя. Згідно ч. 2 ст. 3 цього Закону, до повноважень БЕБ віднесено прийняття рішення про застосування заходів безпеки щодо осіб, які брали участь або сприяли виявленню, попередженню, припиненню кримінальних правопорушень. Безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні БЕБ, забезпечує за його рішенням відповідно орган служби безпеки, ДБР, ОВС, НПУ, НАБУ або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор (ч. 3 ст. 3 Закону [4]).

Дослівний аналіз наведених вище законодавчих положень дозволяє зробити висновок про *відсутність системного підходу до нормативно-правового врегулювання повноважень БЕБ у сфері застосування заходів державного захисту та заходів забезпечення безпеки, що не узгоджується із сучасною стратегією забезпечення економічної безпеки та захисту національних інтересів України в умовах дії правового режиму воєнного стану*. Так, в одному з останніх рішень РНБО від 23.01.2024 р. особлива увага звертається на необхідність «забезпечення консолідації повноважень органів правопорядку щодо протидії правопорушенням, що посягають на економіку держави, в єдиному органі – Бюро економічної безпеки України» [5].

З огляду на викладене, доцільним є наділення БЕБ на рівні з іншими правоохоронними органами повноваженнями із самостійного здійснення заходів забезпечення безпеки. Однак, слід врахувати, що реалізація даної пропозиції в будь-якому разі вимагатиме перегляду законодавчо визначених повноважень працівників БЕБ щодо застосування вогнепальної зброї – і щодо суб'єктного складу, і щодо мети такого застосування.

Додаткового правового врегулювання потребуватимуть ще деякі питання.

По-перше, це питання проходження спеціальної підготовки працівниками БЕБ. Так, на сьогодні, згідно вимог ч. 2 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію України», поліцейський (у нашому випадку працівник БЕБ) уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну *спеціальну підготовку* [6]. Водночас, наразі в чинному законодавстві відсутні норми, які б чітко та конкретно врегулювали питання проходження працівниками БЕБ такої спеціальної підготовки безпосередньо в системі діяльності органів БЕБ. На сьогодні працівники БЕБ проходять спеціальну підготовку на платній основі у закладах освіти системи Міністерства внутрішніх справ України. Вказане зумовлює актуальність правового врегулювання питань, пов'язаних із функціонуванням у системі органів БЕБ спеціалізованих навчальних закладів та/або тренінгових центрів, одним із завдань яких є проведення спеціальної підготовки працівників БЕБ.

По-друге, це визначення БЕБ як державного замовника у сфері закупівлі. Так, на сьогодні, згідно абз 4. п.2 Постанови КМУ від 3 березня 2021 р. № 363, БЕБ не віднесено до переліку державних замовників у сфері оборони (на відміну від НПУ, ДБР, НАБУ, НГУ та інших правоохоронних органів), що виключає можливість проведення БЕБ закупівлі зброї та боеприпасів. Відтак, доцільним є внесення відповідних змін до постанови КМУ №363 і *доповнення переліку державних замовників у сфері оборони таким правоохоронним органом, як Бюро економічної безпеки України.*

Вище було проаналізовано лише основні проблеми, які існують у сфері правового регулювання застосування вогнепальної зброї працівниками БЕБ. Окрім них, існує ще ціла низка прогалин та суперечностей, усунення яких є обов'язковою умовою підвищення ефективності діяльності БЕБ у сфері забезпечення економічної безпеки нашої держави, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 510 «Про утворення Бюро економічної безпеки України».
2. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р.
3. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р.

4. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» 23.12.1993 р.

5. Рішення РНБО від 23.01.2024 р. «Про невідкладні заходи із забезпечення економічної безпеки на період дії правового режиму воєнного стану», введене в дію Указом Президента України від 23 січня 2024 року № 21/2024.

6. Закон України «Про Національну поліцію України» від 2 липня 2015 року.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-13>

STATUTORY REGULATION OF ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE – A CONSTITUTIONAL REQUIREMENT

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ – КОНСТИТУЦІЙНА ВИМОГА

Korzh I. F.

*DSc (Law), Senior Researcher,
Deputy Head of the Scientific Center,
State Scientific Institution “Institute of
Information,
Security and Law of the National
Academy of Legal Sciences of Ukraine”*

Korzh I. F.

*доктор юридичних наук, старший
науковий
співробітник, заступник керівника
наукового центру,
Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки
і права Національної Академії
Правових Наук України»*

Вітаю усіх шановних учасників конференції!

Реалізація прагнення України щодо вступу у різні демократичні світові товариства, а також міжнародного визнання її як правової держави актуалізує питання щодо приведення українського законодавства у відповідність до міжнародних стандартів. Одним із важливих питань даної діяльності постає можливість захисту громадянином України своїх прав, свобод, власності тощо. Так, відповідно до ч. 3 ст. 27 Конституції України [1] «Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань»; а відповідно до ч. 6 ст. 55 Конституції України [1] «Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань». У зв'язку з цим для України важливою стає необхідність впровадження законодавчих норм,

які б регулювали відносини щодо реалізації своїх прав та свобод громадянами, і серед них – ключове право на володіння зброєю.

Аналіз закордонного досвіду правового регулювання обігу зброї як засобу самооборони слід розпочати із історії виникнення права на зброю. Так, у другій поправці Конституції США прямо закріплено право громадян на володіння зброєю. З огляду на зазначене, хочу навести цікавий факт:

На автошляхах при в'їзді в штат Вісконсін зроблено такий напис: «Ласкаво просимо в штат Вісконсін. До уваги кримінальних елементів і терористів. Більш як 170000 жителів штату Вісконсін мають легальний дозвіл на носіння кишенькової зброї. Вони озброєні і готові постояти за себе і за інших у разі кримінального нападу. ВИ БУЛИ ПОПЕРЕДЖЕНІ. Тим часом, штат Іллінойс і Чикаго були роззброєні для вашої зручності».

До держав, де дозволено володіння навіть автоматичною зброєю, окрім США і ФРН, належать також Фінляндія і Швейцарія. У Румунії, Угорщині, Японії кількість громадян, що легально володіють зброєю, складає 4–5 % населення. У восьми державах не існує жодних заборон на володіння довгоствольними і ручними типами цивільної вогнепальної зброї. Це – Буркіна-Фасо, Данія, Німеччина, Замбія, Швеція, Уганда, Румунія, Фінляндія. Зазначу, що ці дані трохи застарілі, а тому реально вони можуть позитивно відрізнятися на користь збройного самозахисту.

Аналіз законодавства держав СНД свідчить, що серед колишніх радянських республік найбільш ліберальним і демократичним щодо права громадян на володіння зброєю є законодавство прибалтійських держав, яким дозволено володіння короткоствольною зброєю. Наприклад, в Естонії закон дозволяє за ліцензією практично все: від малокаліберного пістолета – до «справжніх» гвинтівок і пістолетів. Норми законодавства Росії і Республіки Казахстан щодо обігу зброї є дуже схожими. Принципових відмінностей, за винятком деяких, що стосуються умов вивозу (ввезення) зброї іноземними громадянами, в законах цих двох держав немає. Існують відповідні закони в Молдові і Білорусі.

Україна практично єдина країна в Європі, у якій немає закону про обіг зброї. В Грузії і Молдові такі закони були прийняті після того, як на них напала Росія. Нині Росія напала на Україну і веде гібридну війну, а закону до цього часу не прийнято. У питанні обігу зброї в Україні нині керуються наказами МВС України № 622 від 21.08.1998 р., № 379 від 13.06.2000 р., № 170 від 01.03.2022 р., якими дозволяється мати зброю самооборони для окремо визначених цими наказами категорій осіб. Такий підхід не відповідає положенням Конституції

України (ст.ст. 24; 27; 41;) в частині рівності усіх перед законом та відсутності привілеїв чи обмежень.

Необхідно зазначити, що нині в Україні у населення сконцентровано значну кількість різного виду зброї – легальної і нелегальної. Постає риторичне питання: Хто ж не хоче надати людям можливість озброїтись, при цьому розказуючи їм про багатотисячну Російську армію, яка напала на Україну? Хто не хоче надати людям можливість захищати себе легальною зброєю від криміналітету, активність якого за даними МВС України зросла у рази, при цьому, як показала практика, забезпечуючи себе «любимих» і своїх друзяків не лише пістолетами, а й автоматами та кулеметами? Хто говорить про рівність усіх перед законом, особливо в частині юридичної відповідальності за вчинене правопорушення, водночас не створюючи цього закону, однак притягуючи людей до відповідальності за те, що вони не вчинили правопорушень, визначених законом?

Нині зброю можуть мати лише працівники міліції, інших силових структур, ну і звісно поважні партійні діячі. Ця традиція продовжує жити нині, адже міністри оборони та внутрішніх справ нагороджують пістолетами обраних цивільних осіб, олігархів та депутатів. Всім іншими громадянами короткоствольна зброя для самозахисту не доступна. Хоча й жодним законом не заборонена. Закону який встановлює дозвільний порядок володіння зброєю в Україні нині не існує.

Нині, як зазначено вище, не існує жодного закону, який би обмежував або забороняв володіння, користування чи розпорядження зброєю. В основі такого висновку лежать положення статті 92 Конституції України про те, що правовий режим власності встановлюється виключно законом та статей 19 і 20 Цивільного кодексу України [2] про те, що особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань. Самозахистом є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства.

Відсутність закону, що регулює обіг зброї і встановлює його дозвільний порядок не перешкодила судам притягати до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 статі 263 Кримінального кодексу України (незаконне поводження зі зброєю). Саме порушення права є причиною притягнення особи до кримінальної відповідальності. Так як ми живемо в країні писаного права, то воно повинно бути прописаним в нормі закону. Порушення особою якогось права у певний спосіб лежить в основі правової кваліфікації кримінального правопорушення.

Правова кваліфікація будь якого злочину ґрунтується на встановленні чотирьох елементів його складу: суб'єкта, об'єкта, суб'єктивної

та об'єктивної сторін. Об'єктом злочину можуть бути права, свободи, власність, громадський порядок тощо. Так само як інші статті Кримінального кодексу стаття 263 КК має свій об'єкт охорони і визначає кару за посягання на нього. Ця норма передбачає покарання за поведження зі зброєю без передбаченого законом дозволу. Тобто, посилається на закон, який встановлює дозвільний порядок обігу зброї.

З огляду на зазначене, викликає, м'яко кажучи, подив позиція щодо зазначеного Верховного Суду, за його прагнення «узаконити» незаконне покарання за порушення згаданої статті КК України. Так, ним у 2018 році зроблено дві спроби визнати за можливе покарання за незаконне поведження зі зброєю за відсутності відповідного закону. У першій постанові від 31.05.2018 р. Верховний Суд зазначив, що для застосування ст. 263 Кримінального кодексу, яка передбачає відповідальність за поведження зі зброєю без передбаченого законом дозволу, необхідно аналізувати відповідний закон, але, виходячи з цього, на думку суду, поняття «закон» має широке тлумачення, яке включає в себе інші нормативні акти. При цьому Верховний Суд не уточнив, чи можуть під законом, який визначає порядок обороту зброї розумітися підзаконні акти. Тут суддям необхідно почитати загальну теорію права та ЗУ «Про правотворчу діяльність», а саме його ст.ст. 9 і 10 – визначення термінів «законодавство» і «закон».

У другій постанові Верховного Суду від 04.12.2018 р. зроблено досить широкий аналіз статті 263 Кримінального кодексу, яким обґрунтовано можливість притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне поведження зі зброєю за відсутності закону про зброю. Проте у цьому висновку Верховного Суду спостерігаємо порушення законів логіки, що призводить до підміни понять «закон» на «законодавство», «передбачений законом дозвіл» на «дозвіл» та наявності суперечності у тексті. У такому випадку може мати місце маніпуляція поняттями [3].

Відповідальність згідно зі ст. 263 – це питання про утвердження в українському судочинстві принципу «*nulla poena sine lege*» (лат. Немає відповідальності без закону), принципу права, відповідно до якого ніхто не може бути покараний за вчинення чогось, що не заборонено законом чи міжнародним правом, як це передбачено ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4]. Цей принцип прийнятий і закріплений у сучасних демократичних державах як основа верховенства права. Дотримання цього принципу дасть можливість виявити та усунути протиріччя між Конституцією і законами, які регулюють суспільні відносини і законами, які охороняють правопорядок, забезпечивши тим самим єдність норм, як одну з основ суспільного ладу.

Таким чином, основна мета володіння зброєю цивільним населенням – це захист своїх прав, свобод, життя, здоров'я. Наразі назріла, а скоріше уже перезріла, необхідність щодо впровадження змін до законодавства України у сфері обігу зброї та запровадження правового виховання користування зброєю у зв'язку із прагненням України до інтеграції у світове товариство. Початком такої діяльності має стати: 1) прийняття закону про регулювання обігу цивільної зброї в Україні; 2) усунення обмеження щодо обігу «травматичної» зброї і надання можливості володіння такою зброєю для кожного громадянина (окрім випадків заборони володіння зброєю, що визначені у чинному законодавстві), хоча є думка про наділення абсолютним правом користування такою «антигуманною» зброєю лише представників спецслужб; 3) надання дозволу на володіння короткоствольною вогнепальною зброєю; 4) визначення на законодавчому рівні питання щодо прихованого носіння зброї.

І останнє. У мене, як представника громадянського суспільства постає питання: А чому влада не забезпечує належну безпеку громадян в умовах загрози знищення нації? Якщо вона не в змозі це зробити, то їй потрібно не заважати робити це самим громадянам, тобто, необхідно забезпечити громадян можливості набувати право на військову зброю для самозахисту, бо мати такого сусіда як Росія – не потрібно шукати ворога. Громадяни мають право на самозахист не забороненими законом засобами. Іншого в даній ситуації я не вбачаю. Дякую.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення : 13.01.2024).

3. Порушення законів логіки у позиції Верховного Суду щодо покарання за зброєю. URL: <https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/porushennya-zakoniv-logiky-u-pozytsiyi-verhovnogo-sudu-shhodorokarannya-za-zbroyu/> (дата звернення : 13.01.2024).

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення : 13.01.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-14>

INHERITANCE OF CIVILIAN FIREARMS IN UKRAINE

СПАДКУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

Koroied S. O.

*DSc (Law), Professor,
Scientific Institute of Public Law*

Короєд С. О.

*д-р юрид. наук, професор,
Науково-дослідний інститут
публічного права*

Обіг зброї в Україні включає не лише її зберігання, носіння, застосування, торгівлю, придбання, відчуження (продаж, обмін, дарування) тощо, а й спадкування. Проблема спадкування цивільної вогнепальної зброї носить суто юридичний характер, адже пов'язана передусім із неузгодженістю правового регулювання відносин в цій сфері між основним актом цивільного законодавства України – Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) та підзаконними нормативно-правовими актами – Постановою Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17 червня 1992 року № 2471-ХІІ та Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622 (далі – Інструкція).

Окремі науковці теж звертають увагу, що питання спадкування зброї є одним із найменш урегульованих у законодавстві України й недостатньо дослідженим у теорії цивільного права, оскільки норми ЦК України й інших нормативно-правових актів не містять чіткого порядку та особливостей спадкування зброї, а єдина норма, яка стосується цього питання, міститься лише в зазначеній Інструкції. При цьому висловлюється думка, що свідоцтво про право на спадщину на зброю може бути видано спадкоємцю лише за наявності дозволу відповідного органу внутрішніх справ на придбання зброї [1, с. 13, 14, 16]. Більшість нотаріусів також дотримуються такої точки зору. Взагалі-то, як зауважується в науковій літературі, станом на сьогодні не існує єдиного порядку переходу прав на обмежено оборотоздатні

об'єкти від спадкодавця до спадкоємців, як і не визначено хоча б узагальненої моделі такого процесу [2, с. 213].

Аналіз положень зазначеної Інструкції, а також позицій окремих науковців свідчить, що такий підхід в основному зумовлений ототожненням поняття переходу права власності на зброю в порядку спадкування із поняттям переходу до спадкоємців (передачі спадкоємцям) зброї як об'єкту цивільних прав. При цьому робиться посилання на: а) положення ч. 2 ст. 178 ЦК України, згідно з якою види об'єктів цивільних прав, перебування яких у цивільному обороті не допускається (об'єкти, вилучені з цивільного обороту) або перебування яких у цивільному обороті допускається за спеціальним дозволом (об'єкти, обмежено оборотоздатні), а також види об'єктів цивільних прав, що можуть належати лише певним учасникам обороту, встановлюються законом; б) Постанову Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17 червня 1992 року № 2471-ХІІ, якою встановлено, що громадяни набувають права власності на вогнепальну гладкоствольну мисливську зброю, вогнепальну мисливську нарізну зброю (мисливські карабіни, гвинтівки, комбіновану зброю з нарізними стволами), придбану ними з відповідного дозволу, що надається органами внутрішніх справ; в) Інструкцію, якою визначено можливість придбання мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної, пневматичної, холодної та охолощеної зброї лише за умови надання органами внутрішніх справ дозволу на придбання такої зброї.

Оскільки спадкування зброї належить до похідних способів набуття права власності, тому, застосовуючи буквальне тлумачення, можна припустити, що зазначені підзаконні нормативно-правові акти пов'язують можливість набуття права власності на зброю в порядку спадкування від наявності відповідного дозволу органу внутрішніх справ на придбання такої зброї.

Проте таке тлумачення положень зазначених підзаконних нормативно-правових актів буде суперечити передусім Конституції України, якою встановлено, що виключно законами України визначається правовий режим власності (п. 7 ч. 1 ст. 92). При цьому, згідно із ст. 1216 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). А ч. 1 ст. 1218 ЦК України встановлено, що до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті (тобто у спадкодавця повинно було виникнути в установленому порядку право власності на зброю). При цьому ч. 1 ст. 1268 ЦК України встановлено, що спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти спадщину або не прийняти її (тобто спадщина або прийма-

ється вся або не приймається нічого), а ч. 5 цієї статті передбачено, що незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини. Водночас згідно із положеннями ст.ст. 1296, 1297 ЦК України спадкоємець, який прийняв спадщину, у складі якої є майно, щодо якого здійснюється державна реєстрація, зобов'язаний звернутися до нотаріуса за видачею йому свідоцтва про право на спадщину на таке майно. Верховний Суд при розгляді однієї зі справ за адміністративним позовом спадкоємця (після свого померлого брата, якому належали дві мисливські гладкоствольні рушніці) до управління поліції про зобов'язання передати та зареєструвати на його ім'я рушніці зробив висновок про те, що реєстрація на ім'я позивача (спадкоємця, який вже отримав дозволи на придбання двох одиниць цієї зброї) та передача йому вказаної зброї (яка після смерті спадкодавця була передана на тимчасове зберігання до управління поліції) на підставі п. 12.16 розділу 12 Інструкції можлива лише за умови надання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину [3].

З наведених вище положень Цивільного кодексу України випливає, що до спадкоємця в порядку спадкування переходить (передається) право власності на річ, а не сама річ як об'єкт цивільних прав. При цьому з буквального тлумачення положень ч. 1 ст. 178 ЦК України вбачається, що законом встановлена заборона саме на "перехід" ("передачу") в порядку спадкування до іншої особи "об'єктів цивільних прав, які вилучені з цивільного обороту або обмежені в обороті", а не обмеження набуття права власності на них в порядку спадкування, оскільки право власності на такі об'єкти не є таким, що не входить до складу спадщини згідно із положеннями ст. 1219 ЦК України. Така зброя, згідно із п. 6 глави 9 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, визнається спадковим майном, яка передається на зберігання до органу внутрішніх справ в порядку вжиття заходів щодо охорони спадкового майна.

Приписами п. 12.16 глави 12 розділу II Інструкції визначено, що у разі смерті власника зброї остання у п'ятиденний строк здається близькими особами до органів (підрозділів) поліції на тимчасове зберігання до вирішення питання щодо спадкування майна (але на строк не більше шести місяців). При цьому якщо хтось із спадкоємців бажає таку зброю (крім нагородної) залишити у власності та володіти (користуватися) нею, вона може бути зареєстрована на його ім'я в установленому законодавством порядку відповідно до вимог пункту 12.2 цієї глави. У тому ж випадку, якщо серед спадкоємців немає осіб, які мають право на зберігання зброї, основних частин зброї, пристроїв, то зброя, основні частини зброї і пристрій у місячний строк після строку,

указаного в абзаці першому цього пункту, повинні бути реалізовані в установленому законодавством України порядку особі, що має дозвіл органів (підрозділів) поліції на придбання зброї, основних частин зброї, пристрою, або здані на реалізацію в магазин, у якому здійснюється продаж зброї та боеприпасів до неї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них. Для реалізації успадкованої зброї, основних частин зброї, пристроїв спадкоємець (без отримання дозволу на їх зберігання та носіння) отримує направлення на комісійний продаж відповідно до вимог пункту 12.9 цієї глави.

Із вищенаведених положень Цивільного кодексу України та Інструкції випливає, що у спадкоємця право власності на успадковану зброю виникає з моменту відкриття спадщини (з моменту смерті спадкодавця), але має посвідчуватись відповідним свідоцтвом право на спадщину, видача нотаріусом якого не залежить від наявності чи відсутності у спадкоємця дозволу органу внутрішніх справ на придбання зброї. Водночас, оскільки в силу ч. 7 ст. 319 ЦК України діяльність власника може бути обмежена чи припинена або власника може бути зобов'язано допустити до користування його майном інших осіб лише у випадках і в порядку, встановлених законом, тому спадкоємець для залишення у власності і отримання у фактичне володіння (користування) успадкованої зброї повинен отримати дозвіл на придбання такої зброї, зареєструвати її на своє ім'я та набути право на зберігання (носіння) зброї. Неотримання спадкоємцем відповідного дозволу унеможлиблює фактичне володіння нею та передбачає обов'язок спадкоємця в місячний строк після спливу шестимісячного строку на прийняття спадщини реалізувати успадковану зброю в магазин, у якому здійснюється продаж зброї (на підставі відповідного направлення органу внутрішніх справ на комісійний продаж). У випадку ж наявності на успадковану зброю кількох спадкоємців, кожен з яких має дозвіл або ж з яких лише один має дозвіл, то питання визначення порядку володіння (користування) спільною зброєю або ж припинення права власності одного із спадкоємців на зброю як спільне майно має вирішуватись відповідно до положень Цивільного кодексу України, які регулюють відносини спільної часткової власності (або на етапі оформлення спадщини шляхом укладення договору про її поділ, або в будь-який час після отримання спадкоємцями свідоцтва про право на спадщину на зброю).

Схожий механізм (залежно від отримання або неотримання дозволу на зброю після видачі нотаріусом свідоцтва про право на спадщину) спадкування цивільної вогнепальної зброї передбачено й у ст. 31 проекту закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю», підготовленого до другого читання [4]. Водночас окремі положення

зазначеної статті цього законопроекту потребують приведення у відповідність із Цивільним кодексом України, оскільки: а) передбачають “повторне набуття у власність” спадкоємцем, який вже отримав свідоцтво про право на спадщину, вогнепальної зброї у порядку, встановленому законопроектом (п. 1 ч. 2 ст. 31), адже такої підстави набуття права власності Цивільним кодексом України не передбачено; б) встановлюють механізм примусового позбавлення одного із спадкоємців (який має дозвіл) прав на успадковану зброю у випадку відсутності договору про поділ спадщини чи рішення суду, шляхом продажу з відшкодуванням вартості спадкоємцям пропорційно до їхніх часток у спадщині (ч. 5 ст. 31), адже це позбавляє такого спадкоємця (який має дозвіл) можливості залишити зброю собі (наприклад, як пам’ять про померлого родича) та вирішити питання визначення порядку користування (із можливою відповідною компенсацією іншому співвласнику) або вирішити питання припинення права на частку у спільному майні за вимогою спадкоємця-співвласника (який має дозвіл) чи стягнення грошової компенсації вартості частки за вимогою іншого спадкоємця-співвласника (який не має дозволу на зброю) (в порядку статей 358, 364, 365 ЦК України).

Література:

1. Крушельницька Г. Проблемні питання переходу права власності на зброю в порядку спадкування. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 13–18.
2. Шляховська І. М. Перехід прав на обмежені у цивільному обороті об’єкти у порядку спадкового правонаступництва. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023 № 1. С. 212–216. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/34.pdf>
3. Постанова Верховного Суду від 23 квітня 2021 року, судова справа № 440/2568/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96498237>
4. Про право на цивільну вогнепальну зброю: проект закону України від 25 червня 2021 року № 5708. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2128077>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-15>

THE LAW OF UKRAINE “ON WEAPONS”: LOST OPPORTUNITIES

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ЗБРОЮ»: ВТРАЧЕНІ МОЖЛИВОСТІ

Kofanov A. V.

*PhD in Law, Associate Professor,
Doctor of Philosophy,
expert of the Program of the Council
of Europe*

Кофанов А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доктор філософії,
Експерт програми Ради Європи*

Україна єдина країна в Європі та на пострадянському просторі, в якій за роки незалежності протягом 30 років не прийнято Закон про зброю. Хоча відомо, принаймні, про 30 законопроектів з аналогічною назвою, третина з яких навіть пройшла у Верховній Раді України перше читання.

На тепер, серед багатьох інших причин, необхідність прийняття Закону України «Про зброю» або його аналогу (далі – Закон), зумовлена взятими Україною зобов'язаннями та практичними кроками, що демонструють загальну спроможність країни дотримуватися зобов'язань, пов'язаних із членством в ЄС, тобто повного зведення норм права ЄС, встановлених у Договорі про ЄС, вторинному законодавстві та політиках ЄС (*acquis* Європейського Союзу).

Так, для вступу будь-якої держави в ЄС, його внутрішні закони повинні або відповідати, або принаймні не суперечити, політиці ЄС в певних сферах її діяльності, куди відноситься і сфера обігу зброї. Іншими словами, існуюче в державі законодавство, яке регулює обіг в ній зброї, повинне відповідати загальним положенням вимог Євро-союзу в даній галузі.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2024 р. № 133-р, затверджено План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року. З основних завдань цього Плану випливає, що Україна має виконати рекомендації Європейської Комісії, а саме: продовжити вдосконалення правових рамок щодо вогнепальної зброї та інших видів легкої та стрілецької зброї; продовжити співпрацю між національними правоохоронними органами і військовими з метою запобігання незаконному володінню та обігу вогнепальної зброї та інших видів легкої та стрілецької зброї; регулярно проводити оцінювання загроз з метою запобігання

незаконному володінню та обігу вогнепальної зброї та інших видів легкої та стрілецької зброї.

Слід зазначити, оновлена позиція, що сформувалася з моменту підписання ЄС в 2000 році протоколу ООН «Проти недозволеного виробництва стрілецької зброї, частин до неї, компонентів і боєприпасів, а також проти недозволеної торгівлі ними», охоплює, в основному, питання порядку обігу зброї в процесі виробництва і торгівлі нею. Проблему перетікання зброї з легального в тіньовий – і далі в «чорний» сектори ринку, передбачається вирішити за рахунок суцільної реєстрації всієї зброї, що знаходиться на цивільному ринку, її компонентів і боєприпасів, за допомогою ведення розширеної комп'ютеризованої бази даних. Передбачено також постійний обмін цією інформацією та створення єдиного банку даних. Таким чином, існуюча в Україні система обліку зброї неминуче підлягає оптимізації, за допомогою створення єдиного банку даних, який включатиме велику кількість відомостей про зброю в нашій країні. Окремо варто нагадати і про необхідність встановлення Законом екологічних вимог. Це пов'язано з тим, що в методиці сертифікації боєприпасів, яка прийнята на сьогодні в Україні, відсутні екологічні вимоги, які стосуються запобігання забрудненню навколишнього середовища важкими металами. Вказані вимоги є обов'язковими в країнах ЄС.

Таким чином, у разі прийняття Закону України «Про зброю» на засадах нині діючих відомчих нормативно-правових актів щодо обігу зброї, його положення можуть увійти в суперечність з нормами міжнародного права. Це, в свою чергу, призведе до необхідності їх перегляду з метою подальшої гармонізації національного законодавства з правом ЄС, але вже в процесі переговорів щодо вступу України до Європейського Союзу і це може стати стримуючим фактором.

Прикладом різних підходів до подібних ситуацій можуть слугувати Хорватія і Болгарія. Якщо в Хорватії закон про зброю, прийнятий в 1996 році, з самого початку ґрунтувався на положеннях, існуючій тоді оновленої позиції ЄС і в такій формі не був перешкодою для вступу, то в Болгарії її «пострадянський» закон про зброю став формальною перешкодою для вступу в ЄС, і якраз навесні 2008 року довелося терміново приймати новий закон з дотриманням норм права ЄС.

Крім того, окремі положення прийнятого в першому читанні Проекту Закону про право на цивільну вогнепальну зброю (реєстр. №5708 від 25.06.2021) протирічить не тільки європейським нормам та принципам господарювання і підприємницької діяльності та недопущення монополізму, а і положенням Конституції України, Господарського кодексу України, Закону України «Про захист економічної

конкуренції», оскільки у тексті проекту закладені преференції для різних категорій фізичних осіб.

Також дискусійною видається теза деяких ініціаторів законодавчих ініціатив що, кожен вид зброї невійськового призначення потребує окремої правової регламентації у вигляді окремого закону, а це, на наш погляд, ірраціонально та невиправдано і призведе до появи мінімум п'яти-семи додаткових законів у цій сфері.

Отже,

1. Така ситуація з прийняттям закону є наслідком недооцінки з боку парламенту та інших владних структур глибини, серйозності та загрозливих наслідків неврегульованості цього проблемного питання. Потрібна активна «дозвольна» позиція з боку МВС, СБУ, МЮ України щодо легалізації вогнепальної самозарядної зброї, що вже перебуває «на руках» у населення, надання фахового сприяння суб'єктам законодавчої ініціативи у розробленні та прийнятті закону про зброю, який відповідав би передусім інтересам України та відповідним нормам права ЄС, враховуючи скрутну ситуацію в країні з обігом зброї.

З 2015 року, обіг зброї в країні перестав бути контрольованим державою, через те що кількість незареєстрованої самозарядної вогнепальної зброї перевищила кількість всієї (всіх видів, включно з «несмертельною») зареєстрованої вогнепальної зброї (більше 1 000 000 од.). Єдиним позитивом, що держава отримала від ситуації, що склалася на початок повномасштабного вторгнення РФ в Україну, був жорсткий локальний опір агресору з боку самоорганізованого населення, що нелегально мало в своєму арсеналі незареєстровану сучасну самозарядну, в тому числі, автоматичну вогнепальну зброю, РПГ різної модифікації, вибухові пристрої (гранати, міни), вибухові речовини (заводського виготовлення). В той же час ДФТГ та ТРО не мали в своєму розпорядженні на постійній основі навіть легкої стрілкової зброї. Причина друга – неадекватне реагування суб'єктами законодавчої ініціативи на аналітичні матеріали, надані силовими відомствами, щодо катастрофічності ситуації з обігом зброї в країні (корупційні, електоральні, політичні і т. п. аспекти ігнорування).

2. З прийняттям закону держава (влада) запізнилася мінімум на 25–27 років. Зазначений нами законопроект прийнятий в першому читанні, ще до прийняття вже був застарілим та таким, що не розв'язує нагальні, сучасні проблеми та не відповідає реальності в якій ми існуємо. Він не дає відповіді на основні питання та потреби суспільства воюючої країни. Не вирішує питання приватної власності на зброю, транспортування, використання, застосування короткоствольної, середньоствольної, довгоствольної самозарядної (автоматичної й ін.)

вогнепальної зброї. В тілі проекту закону та пояснювальній записці відсутня будь-яка згадка, щодо шляхів (алгоритмів) легалізації від 1,5–4 млн. одиниць вогнепальної зброї, що знаходиться на руках у населення та не перебуває на обліку. Повністю проігноровано міжнародний досвід країн на території яких відбувалися військові дії (Грузія, Молдова, Хорватія і ін.), щодо програм (шляхів, алгоритмів) легалізації та викупу державою вогнепальної зброї та вибухових пристроїв (речовин).

3. За сумними прогнозами, що базуються на аналітичних матеріалах наслідків військових конфліктів за останні 35 років на території балканських країн, пострадянського простору, середньої Азії та Кавказу, ріст злочинності, а саме утворення стійких, злочинних угруповань (від 3 до 11 осіб, озброєних сучасною самозарядною вогнепальною зброєю, РПГ, вибуховими пристроями та речовинами, ПЛА) з метою скоєння тяжких насильницьких злочинів. Вони можуть складатися не тільки з кримінальних елементів, а з бувших висококваліфікованих військових (поліцейських), що мали бойовий досвід більше 1 року і не знайшли себе у післявоєнному цивільному житті (зростання зазначених видів злочинів буде складати мінімум 400% в перші три роки після завершення активних бойових дій). Приблизно через п'ять років наступить «плато». В залежності від економічної ситуації в країні, спад показників почнеться через 7–10 років.

Реальність, в якій перебуває населення країни сьогодні і післявоєнні перспективи потребують серйозного підходу до формування та запровадження упереджувальних (превентивних) заходів, які сприятимуть зменшенню масштабів загрози, що може виникнути, зокрема за відсутності відповідного законодавства.

Література:

1. Правова регламентація обігу зброї: історія, сучасний стан і перспективи розвитку : монографія / А. В. Кофанов, В. В. Юсупов, Т. В. Михальчук. Харків : Право 2021. 608 с.

2. РОБОЧИЙ ДОКУМЕНТ ПЕРСОНАЛУ КОМІСІЇ Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі, Брюссель, 01.02.2023 SWD(2023) 30 final, с. 68. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Analitchnyj-zvit-YEK-ukrayinskoyu.pdf>

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2024 р. № 133-р, План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета

розширення Європейського Союзу 2023 року, Розділ 24. Юстиція, свобода та безпека, С. 17–18. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2024-%D1%80#Text>

4. Указ Президента України № 273 від 11.05.2023 «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (КСП/ПД).» Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-16>

ARMS CIRCULATION IN UKRAINE: PROBLEMS AND SOLUTIONS

ОБИГ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Kudinov S. S.

*DSc (Law), Professor,
SSI “Institute of Information, Security
and Law of the National Academy
of Legal Sciences of Ukraine”,
NGO “Safe Ukraine 2030”*

Кудінов С. С.

*доктор юридичних наук, професор
ДНУ «Інститут інформації, безпеки
і права
Національної академії правових наук
України»;
ГО «Safe Ukraine 2030»*

Слід погодитися з представниками Global Initiative Against Transnational Organized Crime, які вказують на те, що регулювання легального доступу до зброї в Україні підзаконними актами (актами МВС), а не законами – є аномалією [1, с. 27].

Не зважаючи на дискусії щодо законодавчого унормування обігу зброї в Україні, які ведуться вже більше 30 років серед практиків, науковців, народних депутатів, урядовців, наша країна продовжує залишатися єдиною країною Європи, яка не має закону, що регламентує обіг зброї.

Це питання не втрачає своєї актуальності всі роки незалежності нашої держави, у той же час сучасний етап розвитку українського державотворення має свої особливості, які також впливають на специфіку правового регулювання у цій сфері. Зокрема, до сучасних факторів, які необхідно враховувати при розробці та ухваленні відповідного закону є наступні:

- збройна агресія РФ проти України;
- наявність в країні великої кількості зброї (легальної та нелегальної);
- залучення великої кількості населення до відсічі агресії, а відповідно, наявність в них навичок поводження зі зброєю;
- необхідність гармонізації законодавства у зв'язку прагненням України стати членом ЄС;
- існування ринку нелегальної зброї, що забезпечує потреби злочинців;
- наявність в країні великої кількості недержавних структур, що надають охоронні послуги, у тому числі на об'єктах критичної інфраструктури;
- потреби самих українців мати зброю та їх готовність до володіння нею.

І якщо питання необхідності прийняття окремого закону про обіг зброї, який би враховував стандарти ЄС підтримуються майже усіма в Україні, то питання надання права громадянам придбання, зберігання та носіння, зокрема, вогнепальної короткоствольної зброї є предметом багатьох дискусій. В основу таких дискусій у першу чергу покладено спір про те, що право придбання зброї призведе до збільшення кількості злочинів із застосуванням зброї та погіршенням криміногенної ситуації.

У цьому сенсі корисно згадати за яких умов право на володіння та носіння зброї з'явилося в США – невдовзі після перемоги у війні за незалежність, в умовах нестабільності, небезпеки та державотворення. Основоположним юридичним актом у цій сфері вважається II поправка до Конституції США, яка набрала чинності у 1791 році та закріпила право народу зберігати та носити зброю. При цьому, зазначене право було і залишається нерозривно пов'язаним з правом людини на самооборону з одного боку, та обов'язком щодо участі у захисті своєї держави з іншого [7].

Сьогодні Україна переживає унікальний період свого державотворення, в полум'ї війни зароджується нова нація, створюються нові пріоритети, правові засади подальшого зміцнення нашої держави та її розвитку. Одними з засадничих підходів, завдяки яким вдалося зупинити агресора в 2022 році були взаємна довіра влади та суспільства, об'єднання зусиль задля перемоги. Саме в таких умовах в нашій країні приймалися рішення про видачу громадянам зброї для відсічі ворога, захисту Батьківщини, міста, селища, домівки, які було закріплено у Законі України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» [2].

Чому за таких умов влада України вдалася до такого рішення? Відповідь очевидна, адже у 2022 році в суспільстві панувала обстановка довіри між владою і громадянами, вони були об'єднані однією метою – протидіяти ворогу. Чи змінилися ці відносини зараз? Чи не буде прийняття рішення про вилучення зброї в наступному (законопроект 5708) [3] нагадувати ознаки тоталітарних режимів, які звертаються до свого народу коли їм це потрібно, а потім бояться надавати права, якими громадяни вже користуються?

Крім того, у населення є певна частина вогнепальної зброї, залишеної окупантами під час відступу з тимчасово захоплених територій, а також зброя, що незаконно потрапляє в обіг із зони бойових дій. Така зброя може достатньо довго триматися «на консервації», а також потрапляти до рук злочинців та використовуватися у протиправних цілях. У таких умовах легалізація обороту зброї в країні стає необхідною і забезпечить, по-перше, легітимність поведінки осіб, які мають у користуванні зброю та виконують умови, передбачені умовами її легалізації, а по-друге, рівні умови для осіб, що мають зброю і намір її застосування в злочинних цілях, та осіб, які прагнуть забезпечити особисту безпеку та безпеку приватної власності [4].

На нашу думку, найбільш об'єктивна оцінка цієї ситуації лунала від людини, яка відповідала саме за боротьбу з незаконним обігом зброї в Україні – Міністра внутрішніх справ України Дениса Монастирського, який в інтерв'ю Bloomberg News у червні 2022 року заявив, що тисячі одиниць вогнепальної зброї, що були розподілені урядом для оборони країни, є доказом того, що українці вміють поводитися зі зброєю. Саме тому, можна дозволити купувати та зберігати вдома вогнепальну зброю (пістолети). Також, на думку Д. Монастирського, післявоєнний заклик «здати зброю» буде не почутий населенням, оскільки більшість українців будуть все ще почувати себе у небезпеці [8].

Крім того, слова міністра були підтвердженні і результатами опитування, зокрема Михайло Федоров, презентуючи результати наймасовішого опитування в застосунку «Дія», зазначив, що 59% українців вважають, що громадяни, які відповідають вимогам закону, можуть мати пістолет та вільно носити його з собою у громадських місцях, і лише 22% виступають проти цього [5].

Слід зазначити, що міжнародна практика післявоєнного буття характеризується підвищенням росту злочинності. Саме тому позбавлення населення засобів самозахисту, зокрема зброї, є не справедливим. У той час, як юридична відкритість до «ручної» вогнепальної зброї буде превентивним засобом, у країні наповненій зброєю [8].

Дослідники питань нормативного регулювання обігу зброї в Україні вказують на те, що формування та реалізація державної політики

у сфері обігу зброї в Україні, повинна ґрунтуватися і на принципі справедливості та правової рівності (недискримінації) [6, с. 376].

Саме тому в регулюванні питань обігу зброї слід уникати дискримінаційних норм, зокрема, щодо надання права одним цивільним особам володіти і зберігати вогнепальну зброю (наприклад, заохоченим відповідними наказами уповноважених осіб), а іншим – ні [3].

Такий підхід до вирішення питання обігу зброї допоможе, по-перше, зменшити (або навіть невілювати) корупційний ризик щодо необґрунтованого заохочення заможних громадян за винагороду, по-друге – зняти напругу навколо заохочень вогнепальною зброєю категорії цивільних осіб, наближених до керівників, що мають право видавати накази про такі заохочення

На нашу думку, найбільш виправданим буде рішення про надання права громадянам України на придбання вогнепальної зброї з чітким визначенням жорстких вимог до осіб, яким надається дозвіл на її придбання (віковий ценз не менше 21 року, відповідна перевірка лікарів, наявність навичок поводження зі зброєю, підтверджених офіційним документом), унормування порядку набуття права власності на зброю і порядку його реалізації, у тому числі контролю зброї та її вилучення у випадку порушення закону тощо.

У той же час, закони України, що регламентують (будуть у майбутньому) питання обігу зброї повинні відповідати міжнародним стандартам, зокрема: Резолюції 55/255 Генеральної Асамблеї від 31.05.2001, Директиві Ради Європи «Про контроль за придбанням зброї та володінням нею» від 18.06.1991, Директиві Комісії ЄС 2019/68 від 16.01.2019 «Про встановлення технічних специфікацій для маркування вогнепальної зброї та її основних частин згідно з Директивою Ради 91/477/ЄЕС» Міжнародних стандартів контролю за стрілецькою зброєю ООН (ISACS), зокрема щодо термінології у цій сфері та стандартизації обліку зброї.

Література:

1. Galeotti M., Arutunyan A. Мир і розповсюдження зброї. Російсько-українська війна і нелегальна торгівля зброєю. Дослідження Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Geneva, 38 с. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/03/Mark-Galeotti-Anna-Arutunyan-Peace-and-proliferation-The-Russo-Ukrainian-war-and-the-illegal-arms-trade-UKRAINIAN-March-2023.pdf> (дата звернення 03.03.2024).

2. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03.03.2022 № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення 03.03.2024).

3. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону від 25.06.2021 № 5708. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190> (дата звернення 03.03.2024).

4. Рядінська В., Седнев Ю. Система захисту приватної власності від протиправних посягань в Україні: пережитки минулого та напрями розвитку // URL: <https://pravo.ua/systemy-zakhystu-pryvatnoi-vlasnosti-vid-protypravnykh-posiahan-v-ukraini-perezhytku-mynuloho-ta-napriamy-rozvytku/> (дата звернення 03.03.2024).

5. Федоров М. Ставлення до володіння зброєю в Україні: результати опитування користувачів в «Дії». URL: <https://t.me/zedigital/2058> (дата звернення 03.03.2024).

6. Шумейко Т. А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні : дис. д-ра юр. наук : 12.00.07. Київ, 2022. 504 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/84033558-c4b3-49a8-b412-e8f0ae81db75/content> (дата звернення 03.03.2024).

7. Origins and historical antecedents. URL: <https://www.britannica.com/topic/Second-Amendment/Origins-and-historical-antecedents> (дата звернення 03.03.2024).

8. Ukrainians should own more guns after war ends, law chief says. Bloomberg. 21.06.2022. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-gun-laws-top-official-calls-for-looser-restrictions-after-war> (дата звернення 03.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-17>

**PECULIARITIES OF CROSSING THE STATE BORDER
WITH FIREARMS, AMMUNITION AND EXPLOSIVES**

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕТИНУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ
З ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ, БОСПРИПАСАМИ
ТА ВИБУХОВИМИ МАТЕРІАЛАМИ**

Kurilyak O. O.

*Postgraduate Student,
Scientific Laboratory on Crime
Prevention of ESI No.1,
National Academy of Internal Affairs*

Куриляк О. О.

*аспірант наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності
ННІ № 1
Національної академії внутрішніх
справ*

Незаконний обіг вогнепальної зброї впливає на ситуацію у всьому світі, створюючи серйозні проблеми для безпеки громадян і викликаючи труднощі для правоохоронних органів. Це являє собою значущу загрозу через можливе використання зброї для насильства, зокрема вбивств. Організовані злочинці часто використовують вогнепальну зброю, і її незаконний обіг виступає як інструмент для підтримки різних видів злочинної діяльності, включаючи операції, пов'язані зі збройними конфліктами і тероризмом. Основними формами незаконного обігу є незаконне поширення стрілецької і ручної зброї. Важливо враховувати, що характер і розповсюдження цього незаконного обігу можуть суттєво відрізнятися в залежності від географічного контексту і видів зброї.

Так, варто зазначити, що вогнепальну зброю зазвичай виготовляють для законних ринків ліцензовані виробники. Однак у будь-який момент свого життєвого циклу вона може потрапити на нелегальні ринки. Діяльність правоохоронних органів націлена на те, щоб зупинити її незаконний обіг, зокрема через державні кордони. У багатьох частинах світу вогнепальна зброя перебуває у загальному доступі для людей, які можуть собі її дозволити фінансово. Вогнепальна зброя може обертатися на легальному та нелегальному ринку упродовж тривалого періоду часу, оскільки вона є товаром тривалого вжитку. Це у свою чергу ускладнює процес запобігання її розповсюдженню, створює перешкоди у процесі контролю ситуації зі зброєю.

За чинним законодавством України власне вогнепальна зброя є об'єктом, на який накладаються обмеження у цивільному обігу, що вимагає особливого контролю з боку держави в особі правоохоронних

органів, зокрема органів Національної поліції України. Відповідно до положень наказу МВС від 21 серпня 1998 р. № 622 вогнепальна зброя – зброя, призначення якої полягає в ураженні цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі під дією сили тиску газів, що утворюються в результаті згоряння металевого заряду та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі на певній відстані [1]. Дозвіл на придбання та перевезення такого виду зброї та боєприпасів до неї вправі отримати виключно міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, суб'єкти господарювання та фізичні особи, які обіймають посади в органі публічної влади та здійснюють особливі службові повноваження, відповідно до чинного законодавства. Решта осіб такий дозвіл одержати не вправі, оскільки вогнепальна зброя в Україні для придбання, володіння і користування не є загальнодоступною.

Ключовим національним документом щодо протидії злочинам є Кримінальний кодекс України. В статті 201 передбачено настання кримінальної відповідальності тільки за переміщення через митний кордон України, поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [4].

Стосовно перевезення такої зброї автомобільним транспортом то воно здійснюється згідно з вимогами законодавства щодо безпеки перевезення небезпечних вантажів цим транспортом. Для супроводження цього вантажу керівник підприємства, установи, організації, суб'єкт господарювання повинні призначити не менше двох осіб, які озброюються відомчою вогнепальною зброєю. За її відсутності охорона здійснюється працівниками Департаменту поліції охорони або охороною іншого суб'єкта господарювання, що має ліцензію на надання послуг з охорони власності та громадян, з якою укладено відповідну угоду. Охорона перевезення мисливської, спортивної вогнепальної зброї та пристроїв (50 і більше одиниць), а також зброї військових зразків (понад 15 одиниць), набоїв до зброї військових зразків (10000 шт. і більше), набоїв до мисливської, спортивної вогнепальної зброї, патронів до пристроїв (20000 шт., 50 кг пороху і більше), основних частин зброї (100 шт. і більше) здійснюється виключно працівниками Департаменту поліції охорони. Для перевезення мають бути виділені криті автомашини, а зброя і боєприпаси повинні бути в опечатані або опломбовані тарі [3, с. 88].

Стосовно дозволу на перевезення через митний кордон України вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, а також пристроїв та патронів до них, то його видає Департамент превентивної діяльності Національної поліції України ні підстави заяви суб'єкта господарювання із зазначенням найменування та кількості транспортованого вантажу, виду транспорту, маршруту із зазначенням початкового і кінцевого пунктів перевезення, підстави перевезення, відомостей про відповідальних осіб за перевезення через митний кордон України і охорону вантажу під час його руху (прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані).

Необхідно звернути увагу на те, що під приводом нововведень в сфері протидії контрабанди зброї, Міністерство внутрішніх справ та Національна поліція активно працюють над технічним забезпеченням функціонування Єдиного державного реєстру зброї. 23 лютого 2022 року Верховною Радою України у першому читанні прийнято проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708), який покликаний посилити дотримання законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріпити основні праві та обов'язки громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї та боєприпасів, врегулювати ввезення цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів на територію України та її вивезення, забезпечити суворий, але справедливий державний контроль у сфері обігу вогнепальної зброї. Цей законопроект, лібералізуючи з одного боку обіг вогнепальної зброї в Україні, одночасно посилює відповідальність за її незаконне використання [5].

Після ухвалення закону реєстр дасть змогу: отримувати майже всі державні послуги, пов'язані зі зброєю, через мобільний застосунок «Дія». Крім того, це допоможе придбати зброю та оформити необхідні документи у збройовому магазині протягом близько 30 хвилин. Взаємодія із державою шляхом отримання власниками зброї автоматичних нагадувань про необхідність продовження терміну дії дозволів на зброю, оформлення договорів страхування, проведення періодичного огляду або відстрілу зброї тощо. Тому, Єдиний реєстр зброї буде необхідним правовим стимулом, що дасть змогу її власнику надсилати онлайн-повідомлення в органи поліції про зміну свого місця проживання, тимчасову передачу своєї зброї на зберігання до відповідних спеціалізованих підприємств та отримати зворотний зв'язок від власників зброї, зокрема щодо подальшого вдосконалення законодавства, шляхом розміщення електронних петицій, проведення онлайн опитувань тощо.

Отже, правові заохочення, спільно з іншими аспектами, грають ключову роль у запобіганні злочинної поведінки у сфері незаконного переміщення предметів через митний кордон України. Поліпшення законодавства, враховуючи ці обставини, повинно спрямовуватися на: гарантування прав і свобод людини і громадянина, а також вдосконалення нормативно-правової бази шляхом чіткого визначення сутності та змісту всіх юридично значущих термінів і чіткого розмежування області кримінально-правових відносин. Для ефективного протидії контрабанді зброї та боєприпасів важливим є встановлення жорстких правових стимулів, спрямованих на запобігання торгівлі цими небезпечними товарами. Національне законодавство повинно передбачати відповідні процедури, контроль та відповідальність за порушення закону. Встановлення суворих покарань та інших санкцій може сприяти зменшенню кількості випадків контрабанди зброї та боєприпасів.

Література:

1. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів. Наказ МВС від 21.08.98 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення: 23.02.2024).
2. Про затвердження Положення про дозвільну систему. Постанова КМУ від 12.10.1992 № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-п#Text> (дата звернення: 23.02.2024).
3. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 196 с.
4. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проєкт Закону України від 25.06.2021. № 5708. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360 (дата звернення: 23.02.2024).
5. Законодавче підґрунтя права на цивільну зброю. URL http://lsej.org.ua/4_2022/59.pdf (дата звернення: 05.02.2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-18>

**SOME ASPECTS OF FORENSIC CHARACTERISTICS
OF SMUGGLING WEAPONS, EXPLOSIVES, AND AMMUNITION**

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
КОНТРАБАНДИ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН
ТА БОЄПРИПАСІВ**

Lysyi H. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Postgraduate
and Postdoctoral Studies,
National Academy of Internal Affairs*

Лисий Г. В.

*аспірант відділу докторантури
і аспірантури,
Національної академії
внутрішніх справ*

Криміналістична характеристика злочинів представляє собою узагальнену систему інформації про типові ознаки суб'єкта злочинних дій, їх мотивацію, об'єкт посягання, обставини, методи та наслідки, які мають значення для виявлення та розкриття злочинів за допомогою криміналістичних методів та засобів. Вона визначає основні аспекти методики розслідування злочинів і займає ключове місце в її структурі. У методичних рекомендаціях з розслідування злочинів розпочинається з опису криміналістичної характеристики, що відображає важливість цього аспекту для ефективного розслідування.

Криміналістична характеристика злочинів в основному розробляється щодо певних груп, видів, різновидів таких діянь на основі виділення їх складних елементів, особливостей і ознак (слідів), закономірних зв'язків між ними, характерних для певного регіону, періоду, соціально-економічної ситуації, криміногенної обстановки. У цьому і складається основне призначення криміналістичної характеристики злочинів.

Головним у з'ясуванні сутності криміналістичної характеристики контрабанди зброї та боєприпасів, є те, що в ній відбиваються особливості певної класифікаційної кількості злочинів, які мають значення для їх викриття. Такі особливості називають "криміналістично значущими" як комплекси типових змін у вигляді ознак, характерних для певних видів кримінальних правопорушень.

Сутність криміналістичної характеристики розглядається і як система, що містить дані про закономірні зв'язки складових її елементів, установлених на основі узагальнення матеріалів кримінальних справ, безпосереднього вивчення слідчої практики.

Криміналістична характеристика, у свою чергу, виступає основою для побудови систем типових версій, які використовуються у рішенні конкретних слідчих задач, а також висування робочих версій.

Розроблення криміналістичної характеристики злочинів тісно пов'язана з проблемою програмування їх розслідування, створення програм розслідування, систем типових версій [1, с. 43]. У зв'язку з цим необхідно відзначити, що криміналістична характеристика займає вихідне положення в структурі методики розслідування того чи іншого виду кримінального правопорушення, як джерело інформації про такі діяння, необхідної для побудови програм розслідування.

У частині реалізації практичних завдань розслідування контрабанди зброї, вибухових речовин та боєприпасів викладене дає підставу для висновку про те, що криміналістична характеристика може розглядатися і застосовуватися:

- 1) з метою побудови описової моделі таких діянь для розроблення програм їх розслідування;
- 2) з метою розроблення і застосування програм “безмашинної кібернетики” (схеми, таблиці показників статистичних даних);
- 3) з метою розроблення програм розслідування злочинів із застосуванням комп'ютерних технологій, в т.ч. ШІ (штучного інтелекту).

Як і будь-яке системне утворення, криміналістична характеристика злочинів складається зі взаємозалежних складових частин – елементів. У літературі по-різному визначаються види таких елементів і їхня кількість.

Структура криміналістичної характеристики контрабанди вогнепальної зброї, вибухових речовин та боєприпасів містить:

1) особистість злочинця, що характеризується фізичними даними, соціальною характеристикою, посадовим критерієм, факторами, які вплинули на формування і здійснення злочинних цілей;

2) способи підготовки до здійснення злочину (наприклад, вибір відповідних засобів злочину, прийоми створення резерву коштів), способи здійснення злочину (прийоми заволодіння коштами і т.д.), способи приховання слідів злочину, маскування злочинних дій; обставини, що зумовили вибір злочинцями певних способів;

3) предмет посягання (наприклад, вогнепальна зброя, вибухові речовини тощо);

4) обстановка й умови здійснення злочину – визначене місце як частина матеріального середовища (наприклад, військово-промислові приміщення), сукупність різних предметів (наприклад, військової техніки). Обстановку визначають також фактори регулятивного характеру, що включають у себе, наприклад, поведження в професійній сфері, кримінальному середовищі. Для злочинів, вчинених у військово-

промислової сфері, даний елемент пов'язаний з особливостями нормативно-правового регулювання сфери діяльності, умов, обумовлених технологічним процесом чи операцією, системою обліку і звітності, збереження і руху матеріальних цінностей, документообігу;

5) наслідок у вигляді будь-яких викликаних злочином змін, що виявилися в таких компонентах: характерні сліди, їх локалізація і взаємозв'язок, викликані службовими і позаслужбовими діями і зв'язками, способом життя; матеріальний і фізичний збиток, моральна шкода, підрив ділової репутації, заподіяні злочином.

Кожний з п'яти елементів системи прямо пов'язаний з іншими чотирма. Залежно від рівня й обсягу розв'язуваної слідчої задачі, наявної інформації про злочин, аналіз таких зв'язків може охоплювати різні елементи. Зв'язок елементів може бути прямим, безпосереднім або опосередкованим щодо інших елементів системи. Наприклад, у багатьох випадках можна простежити прямий зв'язок між елементами “особистість злочинця” і “спосіб злочину”, що виявляється в тому, що лише особа, яка володіє певними характерологічними даними або займає певну посаду і т.п., може використати той чи інший злочинний спосіб. У той же час на даний зв'язок впливають побічні обставини, які відносяться до предмета злочинного зазіхання та обстановки злочину.

Головним і об'єднуючим для запропонованих визначень структури та поняття криміналістичної характеристики є те, що основу їх конструювання становить інформаційний підхід, який включає такі принципи:

1) криміналістична характеристика – це не тільки сукупність інформації, а певним чином скоординована в систему, абстрагована узагальнена інформаційна модель злочину;

2) опису підлягають не всі ознаки для даного виду (групи) злочинів, а тільки типові;

3) це не проста констатація ознак на якісному рівні, а характеристика співвідношення їх кількісних сторін [1, с. 186–192].

Таким чином криміналістична характеристика контрабанди – це узагальнена, інформаційна модель (графічна й описова), що являє собою систематизований опис типових криміналістично значимих ознак контрабанди, які мають суттєве значення для її виявлення, розкриття та розслідування.

Практичне призначення такої характеристики виявляється насамперед у використанні її інформаційного компонента, коли працівники митних органів або слідчі СБУ мають у своєму розпорядженні, з одного боку, узагальнену модель контрабанди, а з іншого – криміналістично значимі ознаки, що мають місце в конкретному випадку виявлення та розслідування цієї категорії злочинів. Ефективність використання

названої моделі зумовлена систематизацією елементів криміналістичної характеристики контрабанди й існуванням між ними кореляційних зв'язків, внаслідок чого встановлення одних елементів дозволяє з достатньою впевненістю прогнозувати характер інших, невідомих на даний момент [3, с. 14–15].

Якщо говорити про такий вид контрабанди, як контрабанда вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин, узагальнюючи все вищевказане, можна запропонувати наступну структуру криміналістичної характеристики:

- предмет злочинного посягання;
- способи підготовки, вчинення та приховування злочину;
- обстановка вчинення злочину;
- сліди та інші матеріальні наслідки злочину;
- особа злочинців та характеристика організованих злочинних

формувань, у яких одним із напрямків злочинної діяльності є контрабанда вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин [2, с. 49].

Література:

1. Весельський В. К. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів [Текст] : навч. посіб./ [авт. кол. : В. П. Бахін, В. К. Весельський, В. С. Кузьмічов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джу́жа. К. : НАВС, 2010. 560 с.

2. Дії поліції у разі виявлення зброї та вибухових пристроїв або слідів їх застосування : практ. посіб. / кол. авторів ; за заг. ред. О. Г. Рувіна, Б. Б. Теплицького, С. С. Чернявського ; голов. слід. упр. Нац. поліції України, Нац. акад. внутр. справ, НДІ суд. експертиз. Київ : НАВС, 2018. 150 с.

3. Іщенко А. В. Засоби і методи виявлення вибухових речовин та пристроїв у боротьбі з тероризмом : навчально-практичний посібник. К. : НАВСУ, 2005. 144 с. (У співавторстві з Кобцем М. В.).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-19>

PROSPECTS FOR THE RIGHT OF UKRAINIAN CITIZENS TO BEAR ARMS

ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ЗБРОЮ

Liashuk R. M.

*DSc (Law), Associate Professor,
Bohdan Khmelnytskyi National
Academy
of the State Border Guard Service
of Ukraine*

Ляшук Р. М.

*доктор юридичних наук, доцент,
Національна академія Державної
прикордонної
служби України імені Богдана
Хмельницького*

Конституція – це договір між владою
та озброєним народом.
Томас Джефферсон

Право на зброю є природним правом людини. Це можливість захистити себе: «Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань» [1, ст. 27]. Це невід'ємна складова права на необхідну оборону: «Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання... Не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає» [2, ст. 36, ч. 2, 5].

Які перспективи закріплення права громадян України на зброю? Аналізуючи проєкт Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (№ 5709) [3] варто зробити ряд висновків та застережень.

Пропонується дозволити з 25 р. придбання та носіння травматичних пістолетів. Право на отримання такої зброї мають: «виключно особи зазначені у частині першій цієї статті професійна діяльність яких пов'язана із ризиком, для захисту життя і здоров'я внаслідок можливого вчинення щодо них відповідних протиправних діянь, а саме судді, прокурори, поліцейські, приватні виконавці, приватні детективи, нотаріуси, адвокати, журналісти, працівники органів державного екологічного контролю, працівники спеціальних підрозділів органів

охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, а також особи, які обіймали посади у військових формуваннях та правоохоронних органах із закріпленням табельної вогнепальної зброї» [3, ст. 21 ч. 5]. У воюючій державі травматична зброя має бути взагалі заборонена, оскільки кожне її застосування буде сприйматися як застосування бойової зброї що може спричинити заподіяння не співрозмірної шкоди її власнику.

Право громадянам на короткоствольну нарізну вогнепальну зброю може бути надано тільки з віку 25 років з п'ятирічним стажем попереднього володіння іншою зброєю, і після припинення дії воєнного стану. Це фактично позбавляє громадян України засобів самозахисту.

Право на короткоствольну нарізну зброю громадянам планується надати тільки з метою зберігання: «Носіння цивільної вогнепальної зброї забороняється» [3, ст. 34, ч. 1].

Виникає парадокс, що держава надає зброю для оборони часом малопідготовленим військовослужбовцям з 18 років, водночас не планує дозволити носити зброю тим самим людям, які вже не на військовій службі і в 25 років.

Для порівняння, варто згадати приклади видачі в Києві автоматичної вогнепальної зброї з вантажівок всім бажаним громадянам України [4]. Це був крайній, але дієвий для оборони та захисту захід.

Якою була б картина війни, якби громадяни України які проживали у лютому 2022 року в Київській, Чернігівській, Сумській областях володіли вогнепальною зброєю? Яким би був опір загарбникам і чи дозволи б озброєні чоловіки кривдити свої родини?! Право громадян на зброю є важливою складовою територіальної оборони та руху опору загарбникам.

Право на зберігання та носіння нагородної нарізної короткоствольної зброї може бути надано з 18 років [3, ст. 21].

Водночас пропонується встановити кримінальну відповідальність за незаконне поводження із гладкоствольною зброєю яка сьогодні є адміністративною.

Про транспортування вогнепальної зброї її основних частин та або бойових припасів до неї за межі області обов'язково повідомляється орган національної поліції України у порядку встановленому МВС [3, ст. 34, ч. 14].

Вищеописані підходи до врегулювання права на зброю наслідують законодавство авторитарних держав. Можна зробити висновок, що частина представників влади хоче й далі будувати в Україні соціалістичну державу, де громадяни позбавлені права на зброю, а відтак і можливості захисту себе та правопорядку в державі.

Перспективами права громадян України на зброю є розумне врахування досвіду російсько-української війни, негативних прикладів радянського та російського окупаційних режимів, та позитивних прикладів держав з розвинутою демократією, наприклад США.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://cutt.ly/FwklvRNH> (дата звернення – 06.03.2024).
2. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26, ст. 131.
3. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проєкт Закону України № 5708 від 25.06.2021. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190> (дата звернення – 06.03.2024).
4. МВС вже видало громадянам десятки тисяч автоматів: Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3429782-mvs-vzevidalo-gromadanam-desatki-tisac-avtomativ-monastirskij.html> (дата звернення – 06.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-20>

STATUTORY REGULATION OF ARMS CIRCULATION IN THE CURRENT CONDITIONS OF SOCIETY TRANSFORMATION

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Mozhalov V. Iu.

*Lawyer, Postgraduate Student,
Department of Organization of the
Judiciary, Law Enforcement Agencies
and the Bar, National University
“Odesa Law Academy”*

Мозгальов В. Ю.

*адвокат, аспірант 1-го курсу
кафедри організації судових,
правоохоронних органів та
адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

В сучасних умовах глобальних політико-правових перетворень, подальших євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні на тлі відсічі країні агресору, нагальною є необхідність у нових підходах до нормативно-правового регулювання державної політики у сфері

обігу зброї та контролю правоохоронних органів над таким обігом. Тим самим, не лише внутрішньодержавні, але і глобальні процеси впливають на розвиток галузей, задіяних та дотичних до сфери обігу зброї.

Сучасний стан нормативно-правового регулювання державної політики у сфері обігу є таким, що не відповідає вимогам сучасних викликів, тим більше, на фоні військової агресії і поглиблення інтеграційних процесів щодо набуття майбутнього членства України у ЄС.

Істотну роль у такому стані речей відіграє відсутність профільного закону про обіг зброї, що відкидає Україну назад, на фоні інших держав- членів ЄС, із сталим та діючим саме на рівні профільних законів нормативно-правовим регулюванням.

В цих умовах застаріле законодавче регулювання та інструменти, які надані органам виконавчої влади, не можуть забезпечити не тільки належний рівень розвитку профільної зброярської галузі (торгівля, виробництво, ремонт), а й галузей, які опосередковано дотичні до неї, як то охоронна діяльність, спорт, наукові розробки в сфері розвитку зброї, тощо.

Наразі, хіба не єдиною рушійною силою, яке знаходить своє відображення у прийнятих за діючих нормативно-правових актах, є зміни до діючого наказу Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» [1], як по суті, основного на даний час документа, який регулює галузь обігу зброї, а саме, істотні зміни, запроваджені наказами Міністерства внутрішніх справ України від 19.09.2022 № 590 [2], від 28.11.2023 № 960 [3]. Вказані зміни обумовлені прийняттям постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку пріоритетних електронних інформаційних ресурсів її суб'єктів» від 14 листопада 2018 р. № 1024 [4] та наказу Міністерства внутрішніх справ України від 10.01.2022 № 2 [5].

Нажаль, інша частина нормативно-правових актів, які регулюють державну політику у цій галузі, залишилися ще у минулому сторіччі, й по своїй суті ґрунтуються на радянських засадах, що у сучасних реаліях призводить до виключно негативних наслідків.

Спроби прийняти профільний закон були започатковані ще у 1998 році шляхом подання на розгляд Парламенту проєкту Закону України «Про зброю» № 1032 [6], який в подальшому було відкликано. Нажаль, за цей час, незважаючи на майже двадцять поданих законопроектів, жодний з них не було прийнято.

Із останніх спроб на врегулювання вказаної проблематики не можна зазначити законопроекти 4335 [7] та альтернативний до нього 4335/1 [8], подані до Верховної ради України у листопаді 2020 року, які були відхилені Парламентом у березні 2021 року. Привертає увагу, що першою національною електронною петицією до президента України, яка набрала необхідну кількість голосів (25 000 верифікованих громадян), була саме петиція із проханням законодавчо затвердити право громадян України на захист, ухваливши зміни до Конституції та прийнявши вказаний проєкт [9].

Наразі на розгляді у Верховній Раді України, очікуючи другого читання, перебуває проєкт Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», і, хоча відповідні висновки та порівняльна таблиця профільного комітету ВРУ були надані 21.12.2023 року, наразі нажаль, вказаний проєкт не включено до поточного порядку денного Парламенту, про що свідчить відповідна картка законопроекту [10].

Заслуговує на увагу той факт, що профільний комітет Верховної Ради України, який є головним для цього проєкту, а саме, комітет з питань правоохоронної діяльності, суттєву переробив до другого читання проєкт, у значній частині дослухавшись до пропозицій, викладених у альтернативному проєкті № 5708/1. Як яскравий приклад, можна навести питання регулювання зброї категорії «С» (короткоствольна вогнепальна нарізна зброя). Так, у першій редакції проєкту 5708 було запропоновано, що вказана категорія зброї можлива до набуття лише спортсменам рівня не нижчого, ніж майстер спорту, у законопроекті, запропонований головним комітетом в остаточній редакції право на таку категорії зброї надається ще і громадянам, які досягли із 30 річного віку, за умови дотримання відповідних вимог [10].

На рівні країн членів ЄС наразі є чинною Директива Європейського парламенту і Ради Європи «Про контроль над набуттям та зберіганням зброї» від 24.03.2021 № 2021/555 [11].

Конституція України у 2019 року була доповнена в преамбулі новим абзацом, яким зафіксовано європейський вибір України та її громадян [12].

Актуальні соціологічні дослідження констатують, що більшість дієздатних громадян готові до відсічі із зброєю у руках проти окупантів (Бергер М., InfoSapiens) [13].

У цьому аспекті не можна не зазначити досвід Чеської Республіки, яка, реалізуючи власне національне бачення своїх громадян, подала позов до суду ЄС, яким просила суд відкликати зміни, запроваджені у на той час чинній Директиві Ради «Про контроль за придбанням та володінням зброєю» від 18 червня 1991 року № 91/477/ЄЕС, стосовно посилення контролю над обігом зброї, та які були обумовлені занепокоєнням ЄС із приводу загроз терактів [14]. Вказаний позов був залишений без задоволення у 2019 році [15]. В тому числі, як відповідь на це, 21.07.2021 року Сенат Чеської Республіки прийняв зміни до Конституції країни, якими закріпили право громадян на захист своїх прав на життя та на захист права на життя інших осіб за допомогою вогнепальної зброї.

За результатами опитування громадян про ставлення до володіння громадянами зброєю, яке проходило у «Дії» у травні 2022 року, віддали свій голос 1 726 452 користувачі, майже 59 % дали схвальну відповідь на право громадян вільно володіти зброєю для особистого захисту [16].

Вищевказане підтверджує трансформацію поглядів та настроїв у суспільстві у питанні поводження зі зброєю.

З огляду на вищевикладене, зважаючи на поточну ситуацію в країні, беручи до уваги, як фактичний злам старих підходів, так і осягання державою того факту, що у поточних реаліях профільний закон є не те що необхідним сьогодні, а таким, що був необхідним що до початку агресії 2014 року, то ухвалення такого закону є нагальною необхідністю. Зважаючи, що профільний закон тягне за собою ланцюжком, як розвиток профільних галузей, так і супутніх, то невідкладне прийняття та набуття чинності нового закону є без перебільшення запорукою стабільного розвитку та виживання нашої держави в сьогоденних умовах.

Література:

1. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України від 21.08.1998 р. №622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

2. Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622: наказ МВС України від

19.09.2022 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1581-22#Text>

3. Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622: наказ МВС України від 28.11.2023 р. № 960. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re41491>

4. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку пріоритетних електронних інформаційних ресурсів її суб'єктів: постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 1024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-п#Text>

5. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ: наказ МВС України від 10.01.2022 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-22#Text>

6. Про зброю : проєкт Закону України від 13 трав. 1998 р. № 1032. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=3884

7. Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї: проєкт Закону України від 06.11.2020 р. № 4335. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70363.

8. Про цивільну зброю та боєприпаси: проєкт Закону України від 24.11.2020 р. № 4335-1. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70512

9. Законодавчо затвердити право громадян України на захист. Електронна петиція № 22/00040-еп. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/40>

10. Про право на цивільну вогнепальну зброю: проєкт Закону України від 25.06.2021 № 5708. Картка законопроекту. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>

11. Про контроль над набуттям та зберіганням зброї: Директива Європейського парламенту і Ради Європи від 24.03.2021 № 2021/555 (Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons (codification)). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32021L0555>

12. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

13. Berger, M. (2022). A majority of Ukrainians support armed resistance and oppose concessions to Russia, poll finds. 12.03.2022. URL: <https://sapiens.com.ua/en/publication-single-page?id=203>

14. Чехія судиться з ЄС через посилення контролю за зброєю. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/08/10/7069648/>

15. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 03.12.2019, case C-482/17. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9D9>

16. E6F0CAE9B4C93F48B0E8779341D0E?text=&docid=221244&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4762737

17. Понад 1,7 мільйона українців взяли участь в опитуванні щодо володіння зброєю – Мінцифри. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3497446-ponad-17-mln-ukrainciv-vzali-ucast-v-opituvanni-sodo-volodinna-zbroeu-mincifri.html>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-21>

DISARMAMENT OF UKRAINE AS A PREREQUISITE FOR THE REJECTION OF THE LAW ON WEAPONS

РОЗЗБРОЄННЯ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДО НЕПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ ПРО ЗБРОЮ

Petrychenko V.

*Chief Specialist at the Division
of Infrastructure Digitalization,
Cybersecurity and Security of the
Department of Digital Development,
Digital Transformation and
Digitalization,
Bureau of Economic Security of Ukraine*

Петриченко В.

*головний спеціаліст відділу
цифровізації інфраструктури,
кіберзахисту та безпеки
Департаменту цифрового розвитку,
цифрових трансформацій і
цифровізації,
Бюро економічної безпеки України*

З здобуттям Незалежності Україна успадкувала радянську модель правового регулювання обігу вогнепальної зброї. На тлі нарощування воєнної промисловості, виробництва й накопичення озброєння та військової техніки права на вільне володіння населенням вогнепальної зброї в СРСР не було. Втім, варто відзначити, що на різних освітніх рівнях, починаючи зі школи, молоді прививали первинні навички володіння АК 47, ЗІЗ та іншими, необхідними для ведення бойових дій засобами. Існувала добре розвинена мережа ДОСААФ, яка слугувала платформою для тренувань, в тому числі й зі стрільби. Проте,

відзначимо, що «інтеграції» навичок володіння і користування вогнепальною зброєю в цивільному житті не пропагувалось. Вільного обігу зброї, із зрозумілих для тоталітарної політичної системи причин, не було.

Після 1991 року, Україна була третьою державою в світі за ядерним потенціалом. Втім, воєнний потенціал нашої держави в рази перевищував «вимоги» демократичного світу до комплектації армійських, військово-морських та військово-повітряних складів. В той час відносно України була здійснена потужна політична та інформаційна кампанія, спрямована на демілітаризацію, роззброєння та скорочення армії, воєнної авіації та воєнно-морського флоту. В інформаційному просторі, чітко простежувалися тенденції до пропагування демілітаризації оборонного комплексу. Даний курс відобразився не лише в міжнародних договорах (Будапештський меморандум, Масандрівські угоди – чотири міжнародні документи стосовно регулювання проблем поділу Чорноморського флоту, «Харківські угоди» та ін.) й в воєнних доктринах, які приймало політичне керівництво нашої держави з 1991 до 2013 р. Винятком стала Доктрина 2005 року, втім, наявний стан продажу воєнного майна, розрахунків за газ з РФ воєнною технікою та боєприпасами не відповідають задекларованим доктринальним постулатам [1].

Хочемо звернути увагу на ще одну подію, яку не часто пов'язують із ставленням українського суспільства до зброї на початку 1990-х років. Вибух на Чорнобильській атомній станції вкорінив у свідомості громадян сприйняття ядерної енергетики як потенційно небезпечної, – «якщо вибух стався на цивільному об'єкті стратегічної енергетичної інфраструктури, то чого тільки можна очікувати від ядерних боєголовок?..». Враховуючи «фактор Чорнобиля», загальну економічну кризу початку 90-х р. й вартість зберігання ядерних боєприпасів, констатуємо, що інформаційна кампанія, спрямована на формування в громадян України думки про необхідність передачі ядерної зброї Російській Федерації, швидко досягла результатів.

Вагомим кроком в реалізації стратегії «без зброї» стала Програма спільного зменшення загрози, або Програма Нанна-Лугара, розгорнута США у 1991 році, яка спрямовувалася на скорочення воєнного потенціалу країн СНД. Україна приєдналася до ініціативи у 1993 році й першим етапом реалізації став процес ліквідації стратегічних наступальних озброєнь. Загалом, за 10 років в було знищено шахтопускові установки, ракети та ядерну інфраструктуру [5].

Після підписання Будапештського меморандуму і виконання Україною умов договору спостерігаємо процес подальшого роззброєння арсеналів Збройних Сил. Приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї у листопаді 1994 року декларував наміри України

позбутися її повністю, що, в свою чергу, пришвидшило окреслені нами процеси.

Не можемо оминати увагою чотири Масандрівські угоди, спрямовані на поділ Чорноморського флоту колишнього СРСР. Питання передачі Чорноморського флоту Росії виникло в контексті розпаду Радянського Союзу в 1991 році. Після розпаду СРСР, на території України залишилися частини колишньої Радянської армії, включаючи частину Чорноморського флоту. Питання про майно було складним і сперечливим. Угоди між Росією та Україною, містили домовленість про розміщення частин Чорноморського флоту в Україні, а також домовленість про підписання угоди про оренду військових баз на території України [4].

На фоні загальних тенденцій до повного роззброєння України викликає обурення, але не викликає подиву той факт, що, в Україні станом на сьогодні не прийнятий закон, який би регулював відносити стосовно обігу зброї. Й, здавалося б, цілком логічним, в час війни дозволити на законодавчому рівні громадянам вільно володіти короткоствольною вогнепальною зброєю за аналогією країн Балтії чи Молдови. Втім, спостерігаємо зворотні процеси.

Роззброєння України наприкінці 1990-х та на початку 2000-х років, що передувало анексії Криму та початку антитерористичної операції (АТО) у 2014 році, мало суттєві наслідки для національної безпеки та геополітичної ситуації країни. Цей процес, зокрема, включав відмову від ядерної зброї в рамках Будапештського меморандуму (1994 р.), яка позбавила Україну потужного засобу стримування зовнішньої агресії, та значне скорочення конвенційних озброєнь. Незважаючи на гарантії безпеки від США, Великобританії та Росії, Україна залишилася беззахисною перед зростаючими амбіціями сусіда. Відсутність ефективних засобів оборони стимулювала агресивні дії з боку Росії, яка анексувала Крим та підтримала сепаратистські рухи на сході України. Це призвело до тривалого військового конфлікту, значних людських жертв та руйнувань. Слабкість державної оборони сприяла активізації громадянського суспільства. Волонтерські рухи почали активно забезпечувати армію необхідними ресурсами, що сприяло підвищенню мобілізаційної спроможності України. Внаслідок агресії Росії Україна суттєво активізувала співпрацю з НАТО та ЄС. Західні країни почали надавати Україні військову, фінансову та гуманітарну допомогу, що сприяло модернізації Збройних Сил України. Окрім того, цей процес став каталізатором для всебічної реформи сектору безпеки та оборони України, зокрема впровадження новітніх технологій, удосконалення тактичної підготовки військових та зміцнення оборонно-промислового комплексу. Як наслідок, Україна, усвідомивши

критичність власної безпеки, почала активно працювати над відновленням і посиленням своїх оборонних можливостей, демонструючи свою спроможність протистояти зовнішнім загрозам. Цей досвід підкреслює важливість сильної та незалежної оборонної політики для забезпечення суверенітету та територіальної цілісності держави у сучасних геополітичних умовах.

Враховуючи спадщину ракетно-космічної промисловості колишнього СРСР, можемо сказати, що Україна має досить непоганий потенціал у сфері розробки та виробництва ракетної техніки. До 2022 року наша держава активно працювала над розвитком та модернізацією своїх ракетних технологій [6]. Цей процес включав в себе створення нових ракетних двигунів, розробку військових та цивільних ракетних систем, а також участь у міжнародних космічних програмах. У рамках своєї ракетної програми Україна також співпрацювала з іншими країнами, включаючи США, для обміну технологіями та знаннями у цій галузі.

Дозвіл на право володіння короткоствольною зброєю зазвичай стає предметом гострої дискусії в багатьох країнах через різні погляди на збройні закони, безпеку та права людини. У деяких суспільствах, зокрема в США, існує тривала традиція володіння зброєю, що призводить до значної підтримки вільного володіння зброєю серед значної частини населення. З початком війни на сході України підтримка українцями дозволу на вільне володіння зброєю почала зростати. Втім, все ще залишалася не надто популярною теза про отримання такого права українцями. Як і багато інших країн, наша держава також має свою специфіку в цьому питанні. Підтримка володіння короткоствольною зброєю залежить від багатьох факторів, включаючи історичні, культурні, політичні та соціально-економічні чинники. Втім, останні опитування в Дії та загальна суспільна тенденція дає нам можливість стверджувати про значний приріст прихильників дозволу на зброю для цивільного населення після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році [7]. Соціологічні опитування відображають різні думки та погляди на це питання серед українського населення. Деякі групи можуть підтримувати легалізацію короткоствольної зброї з метою самооборони або для захисту прав громадян. Інші можуть сприймати це як загрозу безпеці через можливе зловживання або збільшення злочинності. Втім, вважаємо що на даному етапі історичного розвитку нашої держави, переважна більшість українців переусвідомила роль і значення сильної та озброєної армії й наявності зброї загалом в питаннях як національної, так і особистої безпеки.

Література:

1. Воєнна доктрина України від 21.04.2005 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/252200__563148
2. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
3. Стратегія воєнної безпеки України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n15>
4. Угода між Україною та Російською Федерацією про поетапне врегулювання проблем Чорноморського флоту URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_128#Text
5. Про затвердження Порядку пільгового митного оформлення вантажів, що надходять в Україну в рамках Угоди між Україною і США «Щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення» від 25 жовтня 1993 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-98#Text>
6. Президент про ракетну програму України. URL: https://lb.ua/news/2021/08/27/492579_raketna_programa_ukraini.html
7. Опитування в Дії стосовно вогнепальної зброї <https://suspilne.media/245619-za-vilnu-zbrou-vistupae-5875-ukrainciv-opituvanna-v-dii/>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-22>

**FORMATION OF UKRAINE'S STATE POLICY
ON THE CIRCULATION OF CIVILIAN FIREARMS
AND AMMUNITION**

**ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
У СФЕРІ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
ТА БОЙОВИХ ПРИПАСІВ ДО НЕЇ**

Petruniak Y. V. **Петруняк Є. В.**
People's Deputy of Ukraine *Народний депутат України*

Як відомо, спільний правовий простір між державами формується на основі певних політико-правових засад, які можуть характеризуватись різною мірою конкретизації в первинному законодавстві такого об'єднання, згідно з яким формується національне законодавство держав-членів об'єднання. У тому разі, коли об'єднання держав складають провідні демократичні та правові держави, що взаємодіють між собою (також із третіми державами) для підвищення ефективності власної діяльності (й це їм вдається), правовий простір відповідного об'єднання у своєму змісті наповнюється прогресивними цивілізаційними правилами і стандартами, що починають поширюватись й на треті держави. Вказане пояснюється тим, що: 1) спільний правовий простір формується на основі найбільш ефективних та цивілізаційно-прогресивних правил і стандартів, вироблених у межах правових систем держав-членів об'єднання, а також третіх держав; 2) використання цих правил та стандартів призводить до реальних позитивних наслідків в різних сферах буття держави, суспільства та індивіда. Прикладом цьому є Європейський Союз, первинне та вторинне право якого містить найбільш прогресивні цивілізаційні норми, що ефективним чином регулюють суспільно-правові відносини та процеси різних порядків, а тому Україна та низка інших держав адаптують власні правові системи до відповідних стандартів ЄС.

У контексті викладеного варто зазначити, що у період з 2017 по 2020 роки в ЄС було сформоване прогресивне законодавство про обіг зброї, яке дозволяє знизити множину ризиків для безпеки громадян і держав, які зумовлюються обігом зброї. Зважаючи на євроінтеграційні амбіції України, а також на те, що в нашій державі законодавство про обіг зброї залишається архаїчним, правове регулювання режиму обігу зброї ще є неефективним, а суб'єкти реалізації ... державної політики

у сфері обігу зброї функціонують в умовах значних корупційних ризиків, вбачається доцільність [1, с. 63–64] у формуванні законодавчих основ обігу цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, які б відповідали тим стандартам, що вже вироблені та апробовані цивілізованою світовою спільнотою, зокрема європейською.

Отож, питання обігу зброї для населення у будь-якій державі світу є доволі складним. Варто зауважити, що в Україні також упродовж тривалого періоду часу точиться гостра дискусія щодо доцільності обігу цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї.

Так, у Верховній Раді України перебуває на розгляді Законопроект «Про право на цивільну вогнепальну зброю», який є предметом для обговорення і на сьогоднішньому науковому Форумі.

У контексті цього Законопроекту, хочу звернути увагу на державну політику у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, яка, на думку авторів Законопроекту, має спрямовуватись на:

- 1) «визначення принципів, підстав та порядку обігу в Україні цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї;
- 2) встановлення державного контролю за обігом в Україні цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї і додержання законодавства про їх обіг;
- 3) запобігання потрапляння цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї у незаконний обіг;
- 4) встановлення правил обігу цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в Україні;
- 5) установа вимог безпеки та технічних вимог до цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї;
- 6) виведення цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї з незаконного обігу;
- 7) встановлення юридичної відповідальності за порушення законодавства про обіг цивільної вогнепальної зброї;
- 8) розвиток міжнародного співробітництва у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї» [2].

Вважаю, що доцільно акцентувати увагу на принципах, на яких має базуватись державна політика у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї. Передусім, найвагоміший принцип – це принцип верховенства права, що є фундаментальним принципом, який передбачає здійснення усіх правовідносин з обігу цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, виключно в межах права.

Не менш важливим має стати принцип законності, що передбачає діяльність суб'єктів, що беруть участь у правовідносинах з обігу

цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї у чіткій послідовності, визначеній нормами чинного законодавства, відповідно до їхніх прав і обов'язків.

Окремим, не менш важливим принципом державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, має стати принцип регульованості та підконтрольності. Варто мати на увазі, що «державне регулювання на рівні з державною підтримкою в цьому питанні становить сукупність заходів у напрямку захисту суспільства від небажаних наслідків такого обігу» [3, с. 119–120]. Отож, необхідно погодитись з думками науковців, які вважають, що принципами державної політики держави у цій царині має стати «забезпечення легального обігу вогнепальної зброї та жорсткого контролю за реалізацією в спеціалізованих ліцензованих закладах торгівлі; створення єдиного реєстру вогнепальної зброї; максимальна ідентифікація власників такої зброї; виключення формальних процедур отримання дозволу на зброю; створення можливостей для навчання власників зброї та надання відповідних документів, які підтверджують високий рівень таких знань та вмій; належний а не формальний контроль за умовами зберігання цієї зброї; запровадження процедури зупинення та позбавлення дозволу на зброю; підвищення рівня культури користування вогнепальною зброєю та ін.» [4, с. 165].

Література:

1. Шумейко Т. А. перспективи правового регулювання цивільного обігу вогнепальної зброї в Україні в контексті директиви європейського парламенту і ради № 91/477/ЄЕС. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2021. № 4. Том 32(71). С. 63–68.
2. Про право на цивільну вогнепальну зброю: Проект Закону України від 23.06.2021 р. № 5708. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛЮ5576А>
3. Кулик М. С., Тильчик В. В. Поняття та сутність обігу зброї серед цивільного населення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 2. С. 116–121.
4. Миронюк Р. В. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 26. С. 158–166.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-23>

FORMATION OF A CONCEPTUAL APPROACH TO IMPROVING THE LEGAL REGULATION OF THE STATE POLICY ON ARMS TRAFFICKING UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Poltavskiy E. M.

*PhD in Law, Senior Lecturer at the
Department of Law Disciplines
of the Faculty of Humanities, National
Academy
of the National Guard of Ukraine,
Colonel*

Полтавський Е. М.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правових дисциплін
гуманітарного
факультету Національної академії
Національної гвардії України,
полковник*

В 2014 році Україна зіштовхнулася з актами агресії російської федерації. Росіяни анексували Крим, розпалили сепаратистські настрої всередині країни, захопили владу у Донецьку та Луганську, а згодом й відкрито ввели військовий контингент на територію суверенної держави. На «досягнутому» росія не зупинилась : 24 лютого 2022 року розпочато повномасштабне вторгнення, метою якого було повалення української влади та встановлення маріонеткового уряду, дії якого керувалися б кремлем. Завдяки відважності, згуртованості та героїзму українського народу, всебічній допомозі наших партнерів східний сусід не зміг реалізувати свої підступні плани.

В умовах відсічі збройної агресії рф проти України усі ресурси держави повинні використовуватись для досягнення перемоги, захисту суверенітету та територіальної цілісності країни. Регулювання державної політики у сфері обігу зброї в умовах правового режиму воєнного стану має метою забезпечення правопорядку в державі, виключення умов для використання власної зброї населення з підривною метою, максимального використання зброї громадян для національного супротиву, потреб територіальної оборони.

Підхід до вдосконалення нормативно-правового регулювання державної політики у сфері обігу зброї в умовах правового режиму воєнного стану має бути комплексним, включати в себе правове, економічне, соціальне, медійне обґрунтування.

Реалізація права на самозахист знайшла широкий відгук у суспільстві, викликала громадський інтерес.

Для забезпечення правового поля обігу вогнепальної зброї необхідно врахувати створення цифрових баз даних міністерством цифрової трансформації, створення єдиного реєстру власників вогнепальної зброї.

Важливими рисами цієї роботи є доступ до відповідного реєстру правоохоронних органів держави: національної поліції, державного бюро розслідувань, СБУ та інших зацікавлених органів. Нормативно-правове забезпечення цього питання повинно передбачати як оперативний доступ до баз даних власників вогнепальної зброї так і персоналізацію запитів, облік користувачів.

Невід'ємною рисою цього питання є забезпечення вимог Законів України «Про захист персональних даних» та «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» збереження службової таємниці під час роботи з базами даних власників вогнепальної зброї.

Для комплексного нормативно-правового регулювання державної політики у сфері обігу зброї в умовах правового режиму воєнного стану обов'язково слід закріпити на законодавчому рівні чіткі вимоги (критерії) до громадян яким надається право придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї.

Вирішальним фактором при отриманні дозволу на право придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї повинна буди доцільність цього акту з точки зору захисту держави, захисту правопорядку та виконання завдань національного супротиву.

Міжнародний досвід з цього питання свідчить про переважне надання права на володіння вогнепальною зброєю працівникам правоохоронних органів, збройних сил, осіб здійснюючих судочинство, державним службовцям відповідних рангів, взагалі заможним верствам населення.

Для комплексного підходу з зазначеного питання необхідно відпрацювати механізми контролю за додержанням вимог під час придбання та зберігання зброї, порядку переоформлення її, проходження відповідних медичних (у тому числі психіатричних та наркообліків) закладів.

Потребують відповідного корегування кодифіковані закони, що передбачають різні види відповідальності за порушення правил обігу зброї та боєприпасів в країні.

Вдосконалення нормативно-правового регулювання державної політики у сфері обігу зброї в умовах правового режиму воєнного стану стає важливим чинником захисту правопорядку у країні та зміцненню її обороноздатності.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-24>

STATUTORY PROBLEMS OF EXERCISING THE RIGHT TO ARMS IN UKRAINE

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗБРОЮ В УКРАЇНІ

Rudnitskyi V. S.

*State Research and Production
Association "Fort"
of the Ministry of Internal Affairs of
Ukraine*

Рудніцький В. С.

*Казенне науково-виробниче
об'єднання "Форт"
Міністерства внутрішніх справ
України*

Слава Україні!

Шановні присутні! Казенне науково-виробниче об'єднання "Форт" МВС України з 1994 року спеціалізується та здійснює розробку, серійне виготовлення, ремонт, модернізацію військової стрілецької зброї та боеприпасів, а також виробництво вогнепальної зброї невійськового призначення та боеприпасів до неї, ремонт і торгівлю нею, на що має відповідні ліцензії.

Одним із результатів військових дій на території нашої держави, спричинених військовою агресією російської федерації, є накопичення великої кількості зброї та боеприпасів "на руках" у громадян України, а також необхідність готовності суспільства до національного супротиву, що вимагає прийняття необхідного Закону "Про право на цивільну вогнепальну зброю", який чітко врегулює нормативно-правові питання володіння цивільною зброєю та дасть можливість Громадянам України реалізувати своє право на зброю, право на захист життя і здоров'я, так як саме зброя є цим інструментом за допомогою якого його можна реалізувати.

Враховуючи те, що на сьогоднішній день, питання володіння зброєю врегульовано лише на рівні підзаконних нормативно-правових актів, що значно звужує саме право володіння зброєю, тому є необхідність в якомога швидкому прийнятті Закону, який розширить коло суб'єктів володіння зброєю (шляхом зниження віку для володіння певною категорією зброї) та категорії самої зброї, яка на даний час заборонена для володіння цивільним населенням України. Прикладом може бути: право володіння мисливською зброєю (незалежно від її виду) з досягненням 18 річного віку, оскільки саме цей вік вказує на правосуб'єктність особи, та вік настання повної кримінальної відповідальності (для порівняння військовослужбовці наділені правом

володіння військовою зброєю під час проходження військової служби саме з такого віку); право володіння короткоствольною нарізною вогнепальною зброєю громадянами України, без права постійного носіння, за виключенням спортивно-тренувальних стрільб, або право володіння пристроями для відстрілу патронів споряджених гумовою кулею всіма громадянами України, оскільки суспільна небезпека від такого виду пристроїв значно менша ніж від мисливської вогнепальної зброї. Саме це вплине на формування правової свідомості та правової культури громадян, тому що суспільну небезпеку створює не зброя чи предмет, а суб'єкт володіння.

При цьому слід зауважити, що цим Законом необхідно створити всі необхідні умови для реалізації права на володіння і закріпити обов'язок громадян до виконання обмежень, які виникають з моменту фактичного набуття зброї та сувору відповідальність за їх порушення.

Для отримання дозволів на придбання певного виду зброї першочерговим та вагомим мають бути три критерії:

- 1) відсутність всіх медичних протипоказань у суб'єкта, що має намір володіти зброєю;
- 2) перевірка навиків поводження з відповідною категорією зброї;
- 3) знання нормативно-правової бази та правових підстав застосування певної категорії зброї.

Для цього необхідно законодавчо посилити та закріпити відповідальність осіб, що здійснюють перевірку на придатність суб'єкта володіння зброєю.

Розширення кола суб'єктів володіння зброєю та розширення категорій зброї, якою будуть володіти громадяни України, дасть можливість максимально забезпечити громадян зброєю, які будуть мати відповідні навички та у випадку критичної необхідності, можуть бути залучені до формування територіальних підрозділів оборони, що вплине на обороноздатність Держави в цілому.

Щодо питання зброї трофейної, «знайденої» т.п., його необхідно розглядати окремо від Закону "Про право на цивільну вогнепальну зброю", так як масштаб володіння такою зброєю є досить великим, внаслідок військових дій. До категорії зброї мають входити і боеприпаси, і вибухові речовини, які набути таким шляхом.

Література:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text>.

4. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів. Наказ МВС України від 21.08.1998 № 622 [Електронний ресурс]. *Офіційний веб-портал ВРУ*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

5. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону України від 25.06.2021 реєстр. № 5708. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360

6. Про контроль за придбанням і зберіганням вогнепальної зброї приватними особами. Європейська конвенція від 28.06.1978 № ETS N 101 [Електронний ресурс]. *Офіційний веб-портал ВРУ*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_320

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-25>

**LEGALIZATION OF ARMS CIRCULATION AS A WAY
TO FORM A SYSTEM OF PRIVATE PROPERTY PROTECTION
IN THE COUNTRY**

**ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ОБІГУ ЗБРОЇ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В КРАЇНІ**

Riadinska V. O.

*DSc (Law), Professor,
Higher Education Institution
“National Academy of Management”*

Рядінська В. О.

*доктор юридичних наук, професор,
Вищий навчальний заклад
«Національна академія управління»*

Siedniev Yu. V.

*PhD in Law,
Lawyer*

Сєднєв Ю. В.

*кандидат юридичних наук,
адвокат*

Приватна власність є одним з факторів, які забезпечують життєдіяльність суспільства в цілому та конкретної людини зокрема. У розвинутих зарубіжних країнах приватна власність була і є одним з трьох китів, на яких базувалися та базуються соціально-економічні відносини у суспільстві, а її захист досягається завдяки сформованим у суспільстві та врегульованим нормативними актами інститутів, що забезпечують непорушність права приватної власності як одного з принципів побудови держави та функціонування державних органів і право особи на самостійний захист приватної власності.

При цьому, самостійний захист права приватної власності передбачає: можливість захисту такого права особами в цивільно-правовому порядку; можливість власникам звертатися до приватних служб безпеки (охоронних компаній, приватних детективів тощо) для забезпечення захисту приватної власності; можливість самостійного захисту приватної власності в разі протиправних дій стосовно неї (в тому числі, безкарним завданням шкоди життю та здоров'ю особи, яка посягає на таку власність, зокрема, з використанням зброї). Для цього в правовому полі зазначених країн сформовані підстави для звільнення власника від відповідальності за завдання шкоди життю та здоров'ю особи, яка посягає на приватну власність; вільного обороту вогнепальної та інших видів зброї з дотриманням заходів державного регулювання (насамперед, ліцензування); здійснення підприємницької діяльності на умовах вільної конкуренції (в тому числі, у сфері надання охоронних послуг, детективних послуг тощо); функціонування

розвинутої системи приватної безпеки (передусім, приватних компаній, що надають охоронні та детективні послуги) як стратегічної частини системи публічної безпеки.

В Україні приватна власність є відносно молодим інститутом, формування якого розпочалося з набуттям незалежності. У спадщину від СРСР Україна отримала систему захисту права власності, де не було створено умов для самостійного захисту власності, а функції з забезпечення такого захисту як частини публічного порядку були монополізовані правоохоронними органами (передусім, міліцією).

Після набуття незалежності Україною, обрання курсу на створення ринкової економіки в країні та введенням приватної власності, розпочалося формування системи захисту такої власності, в тому числі, і від протиправних посягань.

Український законодавець поступово імплементував зарубіжний досвід, формуючи систему захисту приватної власності в країні. Було сформовано правові підстави для:

– захисту права власності у суді (з прийняттям 7 лютого 1991 року Закон України «Про власність» № 697-XII [1], а потім Цивільного кодексу України [2]),

– самостійного захисту приватної власності у разі протиправних дій щодо неї шляхом безкарного завдання шкоди життю та здоров'ю особи, яка посягає на таку власність (з внесенням змін до Кримінального кодексу України Законом України «Про зміну статті 15 Кримінального кодексу України» № 2933-XII від 26 січня 1993 року [3], а потім з прийняттям нового Кримінального кодексу 2001 року, в якому в частині п'ятій статті 36 передбачається таке: «...не є злочином застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів, незалежно від наслідків, якщо воно здійснено для захисту від нападу озброєної особи чи нападу групи осіб, відвернення протиправного насильницького проникнення у житло чи інше приміщення або якщо особа, яка здійснює захист, не могла внаслідок переляку або сильного душевного хвилювання, спричиненого суспільно небезпечними діями, оцінити відповідність захисту характерові посягання» [4]);

- здійснення підприємницької діяльності, в тому числі надання послуг з охорони приватної власності (з прийняттям Закону України «Про підприємництво» від 7 лютого 1991 року № 698-XII [5], Господарського кодексу України, а потім Закону України «Про охоронну діяльність» від 22 березня 2012 року № 4616-VI [6]);

Проте питання легалізації обігу вогнепальної зброї в Україні залишається на стадії дискусії. Першою спробою законодавчо врегулювати такий оборот став законопроект «Про зброю», представлений народним депутатом В. Костицьким у 1994 році, проте, як зазначає

один з його розробників, доктор юридичних наук П. Фріс, проти нього тоді повсталала вся міліцейська спільнота України, передусім вище керівництво МВС, які звинувачували, за його висловленням, авторів законопроекту в тому, що вони прагнуть знищити українців, розв'язати в Україні громадянську війну і тощо [7, с. 79].

У 1998 році наказом МВС № 622 було затверджено Інструкцію про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, в якій закріплювалося монопольне право Міністерства внутрішніх справ на контроль за обігом зброї та зазначених вище об'єктів, запобігання порядку їх виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення та використання, видачу дозволів на використання зброї та інших об'єктів, попередження випадків їх втрати, крадіжок, використання не за призначенням та з протиправною метою [8]. Зазначений нормативний акт є чинним до сьогодні (хоч і з численними змінами та доповненнями).

Другою спробою легалізувати оборот зброї стали законопроекти, представлені в 2005 році. За визначенням представника Української асоціації власників зброї Ю. Мінкіна, найбільшим їх противником стало керівництво Міністерства внутрішніх справ України.

Наступна спроба з врегулювання відносин щодо дозволу обігу зброї в країні прийшлася на 2008 рік, коли були представлені законопроекти «Про зброю» № 3069 від 22 серпня 2008 року (В. Грицаком, Б. Пудовим) [9], № 2105 та № 3690 «Про обіг зброї невійськового призначення» від 20 лютого 2008 року (В. Мойсиком) [10; 11], яка також зазнала невдачі.

В 2014 році до Верховної Ради України надійшов проект закону «Про цивільну зброю та боєприпаси» № 1135-1 від 10 грудня 2014 року, представлений групою ініціаторів на чолі з А. Ілленком [12]. Проте його також було відхилено. На думку Ю. Богданець, І. Хлистуна, В. Пряміцина, блокування цих законопроектів відбулося через побоювання влади зустріти збройний опір населення у разі невиконання її представниками своїх обов'язків [13, с. 58].

в 2021 році в Верховній Раді України було зареєстровано два законопроекти, спрямовані на врегулювання цього питання: № 5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю» від 25 червня 2021 року та № 5708-1 «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» від 13 липня 2021 року [14; 15].

У пояснювальних записках до цих законопроектів зазначалося, що *«вогнепальна зброя є найефективнішим засобом реалізації громадянами конституційного права на самозахист. Переважна більшість розвинених країн світу (усталених демократій) забезпечили таке право своїм громадянам, що сприяло зменшенню кількості насильницьких злочинів проти особи та корисливо-насильницьких злочинів проти власності. Світовими лідерами у володінні населенням вогнепальною зброєю є США, Швейцарія та Фінляндія з показником від 88 до 45 одиниць цивільної вогнепальної зброї на 100 осіб. В Україні цей показник становить лише 5,5 одиниць. Досвід країн пострадянського простору – Балтії, Грузії та Молдови доводить, що забезпечення громадянам права на самозахист за допомогою цивільної вогнепальної зброї протягом року з моменту ухвалення відповідних законів знижує абсолютну кількість зазначених злочинів на 40–60 %, позитивно впливає на структуру та динаміку злочинності в країні»* [16].

Обидва ці законопроекти було відхилено.

Проте повномасштабне вторгнення РФ в Україну призвело до суттєвого збільшення кількості зброї (як вогнепальної, так і іншої) в користуванні у населення. На початку російського вторгнення для організації оборони країни державними органами населенню видали десятки тисяч одиниць вогнепальної зброї, включаючи штурмові гвинтівки. Так, лише в м. Києві добровольцям видали 10 тис. автоматів. У поліції Києва повідомляють про видачу 24 лютого 2022 року мешканцям столиці декількох тисяч одиниць зброї. Безперечно, що це був вимушений захід, який відіграв свою позитивну роль в обороні Києва та інших міст України, але це не змінює того, що в населення сьогодні знаходиться велика кількість зброї (за оцінками швейцарської організації SmallArmsSurvey кількість зброї, що може бути в нелегальному обігу в Україні становить 3-6 млн одиниць).

Крім того, у населення знаходиться певна частина вогнепальної зброї, залишеної окупантами під час відступу з тимчасово захоплених територій, а також зброя, що незаконно потрапляє в обіг із зони бойових дій. Така зброя може достатньо довго триматися «на консервації», а також потрапляти до рук злочинців та використовуватися у протиправних цілях. В цих умовах легалізація обороту зброї в країні стає необхідною і забезпечить, по-перше, легітимність поведінки осіб, які мають у користуванні зброю, та виконають умови, передбачені умовами її легалізації, а, по-друге, рівні умови для осіб, що мають зброю і намір її застосування в злочинних цілях, та осіб, які прагнуть забезпечити особисту безпеку та безпеку приватної власності.

Література:

1. Про власність : Закон України від 7 лютого 1991 року № 697-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

3. Про зміну статті 15 Кримінального кодексу України : Закон України від 26 січня 1993 року № 2933-XII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/t293300?an=8&ed=0000_00_00 (дата звернення: 08.01.2024).

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

5. Про підприємництво : Закон України від 07 лютого 1991 року № 698-XII. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/155915__600660 (дата звернення: 08.01.2024).

6. Про охоронну діяльність : Закон України від 22 березня 2012 року № 4616-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

7. Фріс П.Л. Право громадян на зброю – «PRO ET CONTRA». *Наше право*. 2015. С. 77–84. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nashp_2015_5_14.pdf (дата звернення: 08.01.2024).

8. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС від 21 серпня 1998 року № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

9. Про зброю : проєкт Закону України від 22 серпня 2008 року № 3069. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/jf2d900i?ed=2008_08_22 (дата звернення: 08.01.2024).

10. Про обіг зброї невійськового призначення : проєкт Закону України від 20 лютого 2008 року № 2105. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/jf1mh00i?ed=2008_02_20 (дата звернення: 08.01.2024).

11. Про обіг зброї невійськового призначення : проєкт Закону України від 20 лютого 2008 року № 3690. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1MH00B> (дата звернення: 08.01.2024).

12. Про цивільну зброю та боєприпаси : проект Закону України від 10 грудня 2014 року. № 1135-1 URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52809 (дата звернення: 08.01.2024).

13. Богданець Ю., Хлисту́н І., Пряміцин В. Легалізація цивільної зброї: специфіка, правова основа та іноземний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 57–61. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/14.pdf (дата звернення: 08.01.2024).

14. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону України від 25 червня 2021 року № 5708. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360 (дата звернення: 08.01.2024).

15. Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю : проект закону України від 13 липня 2021 року № 5708-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72481 (дата звернення: 08.01.2024).

16. Пояснювальна записка до законопроекту № 5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю» від 25 червня 2021 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360 (дата звернення: 08.01.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-26>

A VIEW OF THE RIGHT TO BEAR AND USE ARMS THROUGH THE PRISM OF NATURAL HUMAN RIGHTS

ПОГЛЯД НА ПРАВО НА НОСІННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРИРОДНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Chernobai O. V.
*Postgraduate Student,
Scientific Institute of Public Law*

Чернобай О. В.
*аспірант,
Науково-дослідний інститут
публічного права*

Світові геополітичні конфлікти, які проявляються у збройних нападах, розв'язана російською федерацією війна проти українського народу з одного боку і науково-технічний прогрес, створення штучного інтелекту – з іншого, нівелюють цінність людини.

Тому, останнім часом в літературі почастишали випадки посилян на так звану «філософію людиноцентризму», яка певною мірою знайшла своє закріплення в Конституції України, преамбула і ст.ст. 3 та 27 якої передбачають, що «...людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» і «кожна людина має невід'ємне право на життя».

Аналогічні положення ще півстоліття тому були закріплені на світовому рівні в ст. 3 Загальної декларації прав людини 1948 р. та в ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

На нашу думку, до природних прав людини на життя і здоров'я цілком логічно потребує приєднання також її право на власність (володіння майном), що передбачено ст.ст. 12 і 17 вказаної Декларації та ст.ст. 1 Конвенції і Протоколу першого до неї.

В свою чергу ч. 2 ст. 3 та ч. 2 ст. 27 Конституції України закріплює кореспондуючий правами людини обов'язок держави: «Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави», «Обов'язок держави – захищати життя людини».

Забезпечення безпеки людини – як основні обов'язок і функція держави здійснюється через прийняття нормативних регуляторних актів та побудову «правоохоронної» системи, а також налагодження ефективності роботи правоохоронних і оборонних органів, які забезпечують безпеку людини від внутрішніх порушників і від зовнішніх нападників.

Разом із тим, поряд з наявністю безпекової функції держави істотною є реалізація людиною права на самозахист своїх основоположних прав на життя, здоров'я і власність.

Системний аналіз безпекової функції держави і права людини на самозахист дозволяє дійти висновку про їх взаємну залежність: чим ефективніше виконується розглядувана функція держави, тим менша потреба в самозахисті і навпаки – чим гірше держава захищає людину, тим більше людина вимушена дбати про свою безпеку сама. Тобто, фактично рівень самозахисту людини слугує певним індикатором рівня виконання державою безпекової функції.

Право людини на самозахист від зовнішніх загроз регулюється рядом законодавчих актів зокрема Законами України «Про оборону України» і «Про основи національного супротиву», «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» тощо.

В той же час питання самозахисту людини на внутрішньому рівні відповідними актами не врегульовано. Про це лише декларативно зазначено в частині 1 статті 27 Конституції України, в якій йдеться про те, що «кожен має право захищати своє життя і здоров'я...від протиправних посягань» і опосередковано йдеться в статті 36 Кримінального кодексу України, яка говорить про необхідну оборону, та в главі 80 Цивільного кодексу України, яка стосується рятуння життя, здоров'я і майна.

В ракурсі реалізації людиною права на безпеку важливе місце займає питання використання певних засобів для здійснення самозахисту, до яких в першу чергу відноситься зброя.

Отже, правильне встановлення правового режиму носіння і використання людиною зброї є центральним в сфері прав людини на самозахист.

Наразі на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (№ 5708 від 25.06.2021р.), який згідно із пояснювальною запискою до нього саме і направлений на: *«...забезпечення громадянами держави права на активний особистий захист свого життя та здоров'я, а також життя та здоров'я навколишніх від злочинних посягань...»*, а тому, на думку авторів *«...Вогнепальна зброя є найефективнішим засобом реалізації громадянами конституційного права на самозахист»*.

Не вдаючись до детального аналізу зазначеного законопроекту необхідно визнати його доволі високу якість.

Втім, все ж таки слід відзначити недостатнє регулювання цим законом порядку навчання поводження зі зброєю та особливо – підвищення грамотності (в тому числі правової) підвищення рівня

психо-фізіологічного стану власників зброї та усвідомлення ними підстав, процесу, та наслідків застосування зброї.

В цьому відношенні ми повинні розуміти і усвідомлювати, що застосування зброї для захисту життя, здоров'я, власності однієї людини неминуче може призводити до позбавлення життя, здоров'я, власності іншої.

Коли застосування зброї здійснюється представниками спеціально створеними і навченими державних правоохоронних органів то воно суттєво відрізняється від застосування зброї пересічними громадянами.

Очевидно, ми маємо бути готові, що збільшення кількості носіїв зброї неминуче призведе до збільшення кількості тяжких наслідків її застосування, не говорячи вже про збільшення кількості незаконного і завідомо протиправного використання зброї для вчинення злочинів.

Хоча можна погодитись з твердженням авторів законопроекту, що введення закону може знизити загальну кількість злочинів, але це не нівелує важливості наслідків застосування зброї.

Також необхідно враховувати і ведення війни в Україні яка зумовлює підвищений рівень так би мовити «воєнізованого настрою» населення.

Можна до того ж стверджувати, що наслідки ухвалення розглядуваного закону природньо будуть стосуватись і системи охорони здоров'я, і системи правоохоронних і експертних криміналістичних органів і системи правосуддя.

Тобто, дослідження законопроекту вказує, що в ньому відсутні необхідні належні запобіжники щодо негативних наслідків застосування зброї.

Таким чином, фактично головними питаннями в розрізі прийняття та впровадження цього закону є питання про те: «Чи готове українське суспільство до носіння і адекватного застосування зброї?», «Чи готова наша правоохоронна і судова система до збільшення кількості справ у зв'язку із використанням зброї?» та «Чи не є цей законопроект виключно популістськими та таким, який направлений на «ухилення» від виконання державою безпекової функції?».

Отже, ймовірно розглядуваний законопроект потребує свого додаткового переосмислення і доопрацювання з огляду на підняті питання.

В пояснювальній записці автори законопроекту посилаються на значний довід розвинутих країн, в яких: «...забезпечення громадянам права на самозахист за допомогою цивільної вогнепальної зброї ... позитивно впливає на структуру та динаміку злочинності в країні».

Навряд чи можна заперечувати проти наведених статистичних даних. Втім все ж таки є сенс стверджувати про недоцільність простого

посилання на досвід і переймання такого досвіду інших країн без урахування їх історичного, географічного, економічного ментального, культурного тощо, стану та динаміки розвитку.

Очевидно, що на теренах України ми маємо виходити з індивідуальних особливостей нашої держави, народу і людини, безумовно розробляючи механізми, які би найбільш ефективно гарантували безпеку життя, здоров'я і власності людини у тому числі у спосіб їх самозахисту.

Таким чином, з викладеного впливає висновок про необхідність доопрацювання як самого законопроекту (наприклад в частині запровадження необхідності проходження відповідних ґрунтовних курсів) так і процедури його введення (наприклад щодо поетапного введення права на носіння і застосування зброї для відповідних категорій громадян, або поетапного переходу до вогнепальної зброї починаючи з травматичної) тощо.

Загальною рекомендацією очевидно може бути впровадження механізму, який би не допускав або мінімізував випадки, коли наслідками застосування зброї для захисту природніх прав на життя, здоров'я і власність однієї особи буде позбавлення природніх прав на життя здоров'я і власність іншої.

Література:

1. Конституція України, 28.06.1996 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Загальна Декларація прав людини, 10.12.1948, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 04.11.1959р., https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#top
4. Проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю», (законопроект №5708 від 25.06.2021р.) https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-27>

SOME PROBLEMS OF LEGAL SUPPORT FOR EXERCISING CONSTITUTIONAL RIGHTS OF CITIZENS IN THE FIELD OF FIREARMS CIRCULATION

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Cekhaniuk L. V.

*PhD in Law, Assistant Professor,
Department of Constitutional Law
and Human Rights,
National Academy of Internal Affairs*

Чеханюк Л. В.

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
конституційного права
та прав людини
Національної академії
внутрішніх справ*

Як свідчить порівняльний аналіз законодавства зарубіжних країн, сьогодні обіг цивільної вогнепальної зброї у всіх країнах Європи та у більшості пострадянських країн законодавчо врегульовано спеціальними законами. В Україні, на відміну від цих країн, питання власності на зброю й досі регулюється підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема численними наказами та інструкціями МВС України. Більшість правових норм, що у них закріплені, фактично дублюють основні положення колишнього радянського законодавства і не відповідають сучасному стану розвитку суспільних відносин у сфері обігу зброї, а відтак, не забезпечують громадянам можливості реалізації цілої низки прав, наданих їм Конституцією України. У першу чергу мова йде про ч. 2 ст. 27, що гарантує кожному громадянину право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Також, варто згадати про ч. 1 ст. 41 Конституції України, згідно якої кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Дана конституційна норма знаходить свою подальшу конкретизацію в ч. 1 ст. 92 конституції України, що містить вимогу виключно законодавчого врегулювання прав і свобод людини і громадянина, гарантій цих прав і свобод та правового режиму власності, у тому числі й на зброю [1].

Відсутність законодавчого регулювання вказаних вище конституційних положень у сфері обігу зброї постало практично від самого

моменту прийняття конституції України. Однак перший законопроект «Про зброю» був офіційно зареєстрований у ВРУ лише 13.05.1998 р. [2]. Протягом наступних 25 років у ВРУ було зареєстровано ще майже два десятки законопроектів, які більшою чи меншою мірою були спрямовані на врегулювання суспільних відносин у сфері обігу зброї. Однак, жоден із них так і не було остаточно схвалено.

Наразі на розгляді в ВРУ перебуває Проект Закону України № 5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (далі – Законопроект), який після суттєвого доопрацювання було включено до порядку денного для обговорення у другому читанні [3]. Однак, незважаючи на врахування величезної кількості поправок, даний Законопроект не забезпечує належну реалізацію громадянами їх конституційних прав у сфері обігу вогнепальної зброї. Нижче спробуємо проаналізувати основні недоліки та прогалини Законопроекту № 5708, які потребують обов'язкового вирішення під час його розгляду у другому читанні.

Як відомо, наявність певних прав та обов'язків громадян у сфері обігу зброї передбачає наявність у них певних документів на зброю. У п. 12 ч. 1 ст. 1 Законопроекту до «документів на зброю» віднесено «посвідчення власника зброї, свідоцтво про реєстрацію зброї, дозвіл на переміщення вогнепальної зброї та бойових припасів до неї через державний кордон України, витяги, *довідки та інші форми даних*, сформовані засобами ведення Єдиного державного реєстру зброї, в яких відображається інформація про право особи на вчинення певних дій щодо вогнепальної зброї або інша інформація про обіг вогнепальної зброї та/або основних частин до неї, яка підлягає обліку згідно із законом» [3]. Як можна помітити, у цьому визначенні до документів на зброю віднесено також «інші форми даних, сформовані засобами ведення Єдиного державного реєстру зброї». Таке довільне формулювання переліку документів на зброю, а також його невичерпність є неприйнятною. Згідно ч. 1 ст. 24 Закону України «Про публічні електронні реєстри» документами, що створюються під час ведення реєстрів, є «визначені законом або іншим актом законодавства, згідно з якими створено відповідні реєстри ... інші документи, що містять реєстрову інформацію» [4]. З викладеного випливає, що в Законопроекті має бути закріплено вичерпний перелік документів на зброю.

Таким, що створює загрозу незаконному обмеженню конституційних прав і свобод власників зброї, слід визначити визначення поняття «зони, вільні від зброї» (п. 21 ч. 1 ст. 1 Законопроекту), яке також потребує більшої конкретизації та застосування поняття, що не допускають неоднозначного трактування. Зокрема, такими зонами в Законопроекті пропонується визначити «зони, вільні від зброї, – приміщення, споруди, території, на яких заборонено

перебування з вогнепальною зброєю, засобами активної оборони» [3]. З аналізу даного поняття, по-перше, не зрозуміло, про яку саме «зброю» тут йде мова – про будь-яку, чи лише про вогнепальну; по-друге, необхідно уточнити, яким саме нормативним актом (актами) встановлюється вичерпний перелік таких «зон»; по-третє, потребує додаткового уточнення, про які саме «засоби активної оборони» тут йде мова, оскільки будь-які обмеження прав і свобод людини повинні мати чітке правове закріплення.

Загрозу для необґрунтованого обмеження конституційних прав і свобод власників зброї може становити також і неоднозначне трактування таких понять, як «носіння вогнепальної зброї» (п. 37 ч. 1 ст. 1 Законопроекту) та «транспортування зброї» (п. 67 ч. 1 ст. 1 Законопроекту). Якщо дослівно проаналізувати ці поняття, то можна помітити, що відмінність між носінням та транспортуванням зброї законодавець вбачає лише в «можливості негайного приведення вогнепальної зброї у стан зарядженої» [3]. Однак використання такого оціночного поняття, як «негайне» переведення, без його деталізації та конкретизації в Законі, може обумовити неоднакове застосування законодавчих положень і, відповідно, до незаконного притягнення власників зброї до відповідальності.

При знайомстві зі змістом Законопроекту в деяких власників зброї можуть виникнути сумніви щодо того, до якої категорії вогнепальної зброї відноситься наявна у них зброя. Так, у ст. 5 Законопроекту визначено 6 категорій вогнепальної зброї, яка може бути в цивільному обороті: 1) А- автоматична вогнепальна зброя; 2) В – гладкоствольна короткоствольна вогнепальна зброя (травматична); С – короткоствольна (коротка) вогнепальна зброя, крім гладкоствольної короткоствольної (травматичної) зброї; 4) D – довгоствольна (довга) вогнепальна гладкоствольна зброя; 5) Е – довгоствольна (довга) вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя; 6) І – вихолощена, нейтралізована, старовинна вогнепальна зброя [3]. Однак в ст. 1 Законопроекту, з одного боку, згадується ще декілька різновидів вогнепальної зброї, які не охоплюються (або охоплюються лише частково) зазначеними вище категоріями. Зокрема, мова йде про напіваавтоматичну вогнепальну зброю (п. 35); репліку антикварної зброї (п.56). А з іншого боку, відсутні визначення зброї, які виокремлені в окрему категорію – зокрема, мова йде про категорію D – довгоствольна (довга) вогнепальна гладкоствольна зброя (п. 10 ч. 1 ст. 1 Законопроекту дає визначення лише «довгоствольної (довгої) вогнепальної зброї». Таким чином, було б логічно при закріпленні дефініції будь-якого різновиду зброї, відразу ж вказувати її категоріальну приналежність, щоб уникнути неоднозначного трактування окремих законодавчих положень.

Потребують взаємоузгодження між собою п. 2 ч. 2 ст. 24 Законопроекту та друге речення ч. 5 цієї ж статті. Зокрема, в ч. 2 в переліку документів, які необхідно подати для продовження строку дії посвідчення, зазначається «оригінал посвідчення власника зброї, строк дії якого потрібно продовжити», а ч. 5 дає можливість власнику такого посвідчення подавати документи дистанційно в електронній формі. Відтак, виникає запитання, яким чином власник зможе подати в «електронній формі» оригінал посвідчення власника зброї? Тобто дана законодавча норма наперед унеможливорює застосування таких прогресивних положень, як дистанційне подання документів.

Таким, що може обумовити необґрунтоване обмеження конституційних прав і свобод власників зброї, а відтак потребує додаткового обґрунтування, є положення п. 5 ч. 1 ст. 25 Законопроекту в якому зазначається, що однією з підстав призупинення дії посвідчення власника зброї є «отримання за результатами огляду довідки про невідповідність технічного стану вогнепальної зброї встановленим законодавством вимогам безпеки або технічним вимогам» [3]. Встановлення такої підстави видається не логічним, оскільки наявність посвідчення власника зброї не пов'язується з обов'язковою наявністю зброї. Власник посвідчення взагалі може не мати зброї, або мати декілька одиниць зброї, або вирішити відразу ж придбати нову одиницю зброї замість технічно несправної. Відтак, призупиняти дію його посвідчення в усіх цих випадках є недоречним та необґрунтованим.

Звісно, це далеко не повний перелік суперечностей та прогалин Законопроекту № 5708. Сподіваємось, що до остаточного ухвалення він буде приведений у відповідність до основних вимог Конституції України та міжнародних стандартів.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (в редакції від 01.01.2020 р.).
2. Проект Закону України «Про зброю»: № 1032 від 13.05.1998 р. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=3884
3. Проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 від 25.06.2021 р. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>
4. Закон України «Про публічні електронні реєстри» від 18.11.2021 р. (в редакції від 01.01.2023 р.).

SECTION 2

THE LICENSING SYSTEM OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: CHALLENGES, RISKS, AND THREATS

**ДОЗВІЛЬНА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ**

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-28>

THE ROLE OF EDUCATIONAL AND RESEARCH INSTITUTIONS IN CREATING DEVELOPMENTS ON ACCOUNTING AND STUDYING FIREARMS AND TRACES OF THEIR USE

**РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ
УСТАНОВ У СТВОРЕННІ РОЗРОБОК У ГАЛУЗІ ОБЛІКУ
Й ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА СЛІДІВ
ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ**

Areshonkov V. V.
*DSc (Law), Professor,
National Academy of Internal Affairs*

Арешонков В. В.
*доктор юридичних наук, професор,
Національна академія внутрішніх
справ*

Важливе місце в діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання та науково-дослідних установ системи МВС посідає проведення науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи. У межах такої діяльності окрім навчальних, методичних та інших наукових розробок, відбувається створення також різноманітних технічних засобів, способів здійснення певної діяльності, комп'ютерних програм тощо.

Активну участь у створенні інноваційних засобів проведення криміналістичних досліджень та розслідування злочинів у цілому приймає і Національна академія внутрішніх справ. Так за період з 1997 р. до 2020 р. академією отримано 78 патенти України, у тому числі 34 патенти на винаходи, 35 патентів на корисні моделі, 9 патентів на промислові зразки, а також отримано значну кількість свідоцтв

про реєстрацію авторського права на твір, серед яких 20 на Інформаційно-довідкові програми (АРМ) – «Автоматизоване робоче місце слідчого», «Робоче місце експерта з трасологічних досліджень», «Робоче місце експерта з техніко-криміналістичного дослідження документів», «Робоче місце експерта з судово-балістичних досліджень», «Робоче місце інспектора-криміналіста» та інші [1, с. 326].

Частина із зазначених розробок стосуються безпосередньо обліків та досліджень зброї та слідів і обставин її використання.

У 2013–2014 роках фахівці Національної академії внутрішніх справ спільно з фахівцями в галузі металознавства та лазерного маркування Інституту електрозварювання імені Євгена Патона НАН України розробили спосіб маркування гладкоствольної вогнепальної зброї та на його основі, спільно з представниками дозвільної системи та Експертної служби МВС, спосіб ідентифікації такої зброї.

Актуальність даних розробок пов'язана із тим, що ідентифікація гладкоствольної вогнепальної зброї за слідами на стріляних з неї снарядах (кулях, шроті, картечі, клейтухах-концентраторах) є одним із найбільш складних завдань експертизи зброї та слідів і обставин її використання, оскільки в каналі стволів гладкоствольної зброї відсутні елементи, які б залишали стійкі сліди на стріляних з неї снарядах, на відміну від нарізної зброї, при пострілі з якої на кулях залишаються сліди від полів нарізів, за якими можна визначити конкретний екземпляр зброї.

Відповідно сутність запропонованої ідеї полягає у тому, що у відповідному місці каналу ствола за допомогою лазера наноситься, так би мовити, індивідуальні «нашарування» – наплавні елементи із твёрдосплавних матеріалів. Під час пострілу при проходженні каналом ствола моноснаряду (куля, пластиковий контейнер) або поліснаряду (шрїт, картеч), завдяки їх щільному контакту, що утворюється під дією порохових газів у результаті ефекту «розклинювання» (тобто стискання снаряду по довжині та притисканню до стінок каналу), відповідне маркування залишає на поверхні стріляних об'єктів сліди у вигляді трас, тобто подряпин різної ширини, які разом із сукупністю інших слідів складають індивідуально-характерний комплекс, за яким можливо встановити конкретний екземпляр зброї [2, с. 263–264].

Одним із варіантів маркування на стволах гладкоствольної зброї є нанесення його у вигляді розімкненого кільця, з якнайбільшим віддаленням точок його початку та закінчення, що необхідне для того, щоб зменшити надлишковий тиск при проходженні снарядом нанесеного маркування та забезпечити від роздуття та розривів ствола. Або у вигляді виступів висотою 0,1–0,2 мм та діаметром 2–3 мм, які розташовуються на поверхні ствола рівномірно або з певним кутівим

зміщенням. Твердість наплавлення біля 50-60 HRC. Місце безпосереднього нанесення маркування у стволі гладкоствольної вогнепальної зброї залежить від виду, марки і моделі конкретного зразка зброї.

Інформаційна ємкість запропонованого способу маркування гладкоствольної зброї дозволяє застосовувати його для створення кулегільзотек відповідної категорії зброї. Змінюючи під час нанесення маркування розміри позначок або їх взаєморозташування за загальними ознаками у слідах на відстріляних снарядах можливо буде встановити досить широкий спектр технічних характеристик зброї, в тому числі систему зброї, з якої був проведений постріл, а за індивідуальними (особливими) ознаками встановити конкретний зразок зброї.

Події, які відбувались під час активної фази протистояння на вул. Грушевського у січні 2014 року в м. Києві, коли по протестувальникам стріляли кулями 12 калібру та картечью, підтверджують актуальність пропозиції з нанесення маркувальних позначок на внутрішній поверхні стволів гладкоствольної вогнепальної зброї, а саме рушниць «Форт-500», якими був озброєний тодішній спецпідрозділ «Беркут». У випадку, якщо б такі позначки на той момент були наявні у стволах рушниць, шляхом проведення відповідних досліджень можливо було б перевірити версію про причетність правоохоронців до розстрілів активістів Євромайдану та встановити конкретні екземпляри вогнепальної зброї, навіть за умови їх відсутності на момент розслідування, оскільки експериментально відстріляні з них кулі та гільзи зберігались би у центральній кулегільзотеці [3, с. 24–25].

У галузі інформаційних технологій необхідно відмітити комп'ютерну програму «Автоматизована інформаційно-пошукова система «Стрілецька нарізна вогнепальна зброя та патрони до неї» (далі – АПС). Така програма була створена у 2018 році науковцями Національної академії внутрішніх справ спільно з фахівцями у галузі комп'ютерних технологій Державного університету «Житомирська політехніка» та практичними співробітниками Експертної служби МВС України.

Дана програма була створена для вирішення проблеми оперативного визначення різновиду патронів до яких належать стріляні кулі та гільзи, виявлені на місці вчинення злочину із використанням нарізної вогнепальної зброї, а також визначення різновиду такої зброї за слідами на кулях і гільзах. Проблема пов'язана із тим, що необхідна для вирішення даного завдання повна і достовірна інформація міститься здебільше у джерелах на паперових носіях (довідники, інформаційні листи тощо). Відповідно оперувати такою інформацією в ході невідкладних слідчих (розшукових) дій, а в деяких випадках і в умовах проведення лабораторних досліджень, досить складно. Проте ця

інформація вкрай необхідна для пошуку за гарячими слідами осіб, які вчинили злочин та зброї, яка при цьому застосовувалась. Саме тому призначенням АПС є формування бази даних, яка містить різноманітну інформацію щодо нарізної стрілецької вогнепальної зброї та патронів до неї, а також використання цієї інформації у ході розслідування злочинів з метою пошуку різновиду патрону та зброї за заданими параметрами та послідуючого проведення експертизи зброї та слідів і обставин її використання.

У цілому АПС надає можливість [4, с. 38]:

- вводити та зберігати інформацію щодо нарізної стрілецької вогнепальної зброї та патронів до неї – назва, зображення, розробник зброї, опис, загальні характеристики зброї/патрона, характеристики ствола зброї, принцип дії зброї, основні частини та механізми зброї, маркувальні позначення на частинах зброї, сліди на кулях, гільзах, перешкодах тощо;

- переглядати інформацію щодо нарізної стрілецької вогнепальної зброї та патронів до неї з можливістю фільтрації наявних зразків зброї та патронів за багатьма параметрами (наприклад, тип зброї/патрону, калібр зброї/патрону, розробник зброї та багатьма іншими параметрами);

- визначати перелік зброї в якій могли бути стріляні складові частини конкретного патрону або ж перелік зброї в якій використується конкретний патрон;

- роздруковувати інформацію щодо нарізної стрілецької вогнепальної зброї та патронів до неї;

- здійснювати пошук: 1) різновиду патрону за характеристиками патрону; 2) різновиду патрону за характеристиками кулі; 3) різновиду патрону за характеристиками гільзи; 4) різновиду зброї за слідами на відстріляній кулі; 5) різновиду зброї за слідами на стріляній гільзі;

- здійснювати допоміжні розрахунки за наявними балістичними калькуляторами.

Вона є корисною: 1) у практичній діяльності для проведення попередніх досліджень нарізної вогнепальної зброї, патронів до неї та слідів її застосування в ході огляду місця події або інших слідчих (розшукових) дій, в оперативно-розшуковій діяльності, при здійсненні митного та прикордонного контролю, а також при проведенні судової експертизи зброї та слідів і обставин її використання; 2) у освітньому процесі для підготовки, перепідготовки та підвищенні кваліфікації працівників правоохоронної сфери, яким за їх функціональними обов'язками доводиться здійснювати пошук, огляд та дослідження нарізної стрілецької вогнепальної зброї та патронів до неї.

У 2020 році за співпраці розробників комп'ютерної програми та працівників лабораторії досліджень, сертифікації зброї та обліку ДНДЕКЦ МВС України дана програма пройшла успішну апробацію на практиці та з початку 2021 року впроваджена у діяльність Експертної служби МВС України з передачею права безстрокового користування на безоплатній основі.

Розробка технологій у галузі попередження, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, техніко-криміналістичного та судово-експертного дослідження об'єктів, повинна залишатись пріоритетною при плануванні науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи наукових та освітніх установ МВС України, які мають значний науковий потенціал їх здійснення. Разом із тим наведені приклади засвідчують, що для максимально результативної реалізації проектів існує необхідність, в тій чи іншій мірі, залучення фахівців наукових та освітніх установ «неправоохоронного» профілю, а також різноманітних практичних установ та організацій в залежності від галузі використання конкретної розробки.

Література:

1. Арешонков В. В. Техніко-криміналістичні дослідження у розслідуванні злочинів : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 468 с.
2. Арешонков В. В. Лазерне маркування деталей гладкоствольної вогнепальної зброї як спосіб підвищення ефективності її ідентифікації. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка*. 2010. № 4. С. 261–269.
3. Арешонков В. В. Маркування окремих деталей вогнепальної зброї як передумова ефективності її ідентифікації за стріляними з неї снарядами та гільзами. *Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку* : збірник матеріалів круглого столу. К. : ННПФЕКП НАВС, 2015. С. 23–25.
4. Арешонков В. В. Особливості використання новітніх інформаційних технологій для вирішення деяких завдань судової балістики. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 37–39.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-29>

ON THE PROBLEMS OF DEVELOPING FORENSIC EXAMINATION OF WEAPONS AT THE PRESENT STAGE

ПРО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗБРОЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Bondar V. S.

*PhD in Law, Professor,
Dean of the Faculty of Training
Specialists for Police Units,
Luhansk ESI named
after E.O. Didorenko
of Donetsk State University
of Internal Affairs*

Bondar B. C.

*кандидат юридичних наук, професор,
декан факультету підготовки
фахівців для підрозділів поліції
Луганського ННІ імені Е. О.
Дідоренка
Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Проблеми розвитку судової експертизи зброї умовно можна тарифікувати за двома підставами. До першої групи необхідно віднести проблеми, вирішення яких має приватний характер та не впливає глобально на розвиток всього зброєзнавства чи окремих його галузей. Їх вирішення лежить здебільшого в технічній площині і за межі власних методик не виходять. До другої групи можна віднести проблеми, які впливають подальший розвиток всього зброєзнавства. Їх рішення частіше за все лежать у міждисциплінарній площині та можуть бути отримані в результаті тісної співпраці вчених-криміналістів та вчених природничо-наукових спеціальностей.

Абсолютна більшість проблем судової експертизи зброї має достатньо приватний характер та відноситься до першої групи. До них, наприклад, можна віднести такі задачі, як: визначення давності пострілу, вибуху; розробка загальної теорії ідентифікації вогнепальної зброї за слідами на кулях та гільзах; розробка методики дослідження стріляючих пристроїв та боеприпасів нетрадиційної конструкції; визначення положення потерпілого в момент пострілу; розробка критеріїв віднесення до зброї саморобних або перероблених пристроїв; визначення умов, за яких є можливим зміна траєкторії польоту снаряду після пробиття ним перешкоди; дослідження вогнепальної зброї спеціального призначення тощо. За деякими з цих напрямів за участю автора були проведені дослідження та отримані певні результати, котрі тут стисло наведені.

1. *Визначення меж застосування методу візування.* В підручниках та навчальних посібниках з криміналістики та судової балістики

метод візування за умовчанням розглядається як абсолютний, такий, що працює завжди за будь-яких умов зіткнення снаряду з перешкодою. Водночас із наукових розвідок, присвячених динаміці удару добре відомо, що снаряд у результаті пробиття перешкоди за певних умов може суттєво змінити напрямок своєї траєкторії. Є можливим виникнення так званого ефекту нормалізації, який полягає у відхиленні траєкторії польоту снаряду після пробиття перешкоди в сторону нормалі до її тильної поверхні. Проведені дослідження показали, що кут зміни траєкторії польоту снаряду після пробиття таких перешкод, як скло, гіпсокартонна плита, триплекс зі швидкістю, близькою до граничної балістичної, може сягати 25–300. Причому залежно від типу снаряду, перешкоди відхилення може бути як у бік нормалі до тильної поверхні перешкоди, так і в бік рикошету (явище денормалізації). Таким чином, азимутальна помилка у визначенні місця того, хто стріляв, яка виникає при некоректному використанні методу візування, може досягати 40 м на кожні 100 м дистанції.

2. *Визначення положення постраждалого в момент отримання ним вогнепального поранення.* Дослідження, проведені щодо вдосконалення методу Кноблоха, свідчать, що положення ранового каналу в горизонтальній площині може бути визначено з похибкою ± 5 см, а по висоті – з похибкою ± 10 см. Попутно було виявлено явище, яке має важливе прикладне значення для ранової балістики, – зміна в'язкості крові за рахунок високошвидкісного гідродинамічного удару.

Актуалізуємо тепер проблеми, які мають глобальний характер, розв'язання яких можуть впливати на розвиток всієї судової експертизи зброї.

Л.Ф. Савранем були свого часу проведені експерименти, які засвідчили, що снаряди до вогнепальної зброї калібрів від 5,6 мм до 9 мм включно мають уражуючу здатність, якщо їх питома кінетична енергія не менша за 50 Дж/см^2 . Ці результати були підтверджені судовими медиками і сьогодні широко використовуються під час проведення судово-балістичних досліджень вогнепальної зброї. Існують експериментальні дані, що даний критерій може бути застосований і до снарядів, які є штатними до зброї калібру 11,45 мм. Відносно компактних снарядів з іншими масогабаритними характеристиками детальні дослідження не проводились. Тому автоматичне розповсюдження даного критерію на снаряди до мисливських рушниць 16 та 12 калібрів не є коректними.

Завдання щодо визначення нижньої межі ураження для снарядів некомпактної форми (сталеві голки, стріли, снаряди у формі тонких пластин правильної та неправильної форми тощо) в судово-балістичній експертизі ще не розв'язана.

Розглянемо критерії ураження для поліснарядів. Наприклад, нехай відстрілюється одночасно три снаряди з питомою кінетичною енергією 40 Дж/см^2 кожен. Всі вони окремо не мають енергії, достатньої для ураження, але в результаті сумарної дії ураження буде досягнуто. Є очевидним, що за одночасному відстрілі декількох снарядів відразу, питома енергія кожного з яких не перевищує 50 Дж/см^2 , уражуючу здатність поліснаряду в цілому необхідно визначати за методикою, яка прийнята в військово-польовій медицині. В ній уражуюча здатність снарядів, що приникають оцінюють за об'ємом ранового каналу. Вважається, що об'єм ранового каналу, який дорівнює 6 см^3 , включаючи й сумарний об'єм декількох ранових каналів, забезпечує гарантоване ураження людини. Обсяг ранового каналу залежно від розміру питомої кінетичної енергії визначається за формулою

$$O = 0,067 - E_{\text{пит}} + 1,17.$$

Відповідно до цієї формули для двох снарядів з питомою кінетичною енергією 40 Дж/см^2 кожен отримуємо сумарний об'єм ранових каналів, який дорівнює $7,4 \text{ см}^3$.

Бачимо, що обидві методики достатньо добре інтегруються на нижній межі ураження та доповнюють одна одну. Тому методику, яка базується на розрахунку сумарного ранового каналу, можна використовувати і для визначення уражуючої здатності поліснаряду, який складається з елементів нестандартної форми (сталеві голки, стріли, снаряди в формі тонких пластин правильної та неправильної форми тощо), які мають кожен окремо розмір питомої кінетичної енергії менше 50 Дж/см^2 . Водночас, таке рішення, на погляд автора має приватний характер, хоча і може бути рекомендованим для застосування після широкого обговорення.

Вирішення зазначених та інших актуальних завдань судової експертизи зброї потребує об'єднання зусиль фахівців з різних областей науки, таких як криміналістика, судова медицина, судова балістика, вибухотехніка, динаміка удару, біофізика, електротехніка, фізична акустика, оптика тощо. Вагому об'єктивну складову у вирішення проблем судової експертизи зброї можуть унести, насамперед, розробники зброї, боєприпасів та спеціальних засобів, які вже зараз мають необхідні для цього як теоретичні, так і експериментальні дані. Координація різномірних досліджень у криміналістичному зброєзнавстві є одним з необхідних та важливих умов для забезпечення комплексного вирішення актуалізованих проблем.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-30>

**USE OF SPECIAL MEANS BY THE NATIONAL POLICE
UNDER MARTIAL LAW**

**ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАЦІОНАЛЬНОЮ
ПОЛІЦІЄЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ**

Bondarenko V. O.

*2nd-year cadet,
Educational-Scientific Institute of Law
and Training Specialists for National
Police Units,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Бондаренко В. О.

*курсант 2 курсу
Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Plakhotnyi A. P.

*Assistant Professor at the Department
of Tactical and Special Training,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Плахотний А. П.

*старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Застосування спеціальних засобів – є одним із примусових поліцейських заходів, який чітко регламентується Законом України «Про Національну поліцію», а саме статтею 45 [1]. Але слід зазначити, що застосування даного заходу примусу, потребує чіткої підстави для використання, не порушуючи конституційних прав і свобод людини і громадянина. У статті 27 Конституції закріплено один із найважливіших обов'язків держав – захист життя людини, яка визнається найвищою соціальною цінністю [2]. Виконуючи свій мандат, держава вимагає від правоохоронних органів забезпечувати імплементацію цих конституційних положень і надає їм право вдаватися до заходів примусу як крайнього засобу, що також включає застосування спеціальних засобів [3, с. 126].

Оскільки використання цих засобів обмежує конституційні права і свободи громадськості, на яке вони спрямовані, вони є джерелом підвищеної небезпеки і їх обіг має бути чітко регламентований [3, с. 126].

Серед науковців, які досліджували дану тематику, можемо виокремити: А. Плахотний, В. Покайчук, Є. Бахчеван, А. Березняк, О. Фролов, Б. Шаповалов, які висвітлили проблематику даної теми, пропонуючи шляхи вирішення.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України введено воєнний стан, який пролонговано [4]. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [5] та п. 24 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1] відповідно до покладених на поліцію завдань поліція бере участь у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, зокрема у виконанні завдань територіальної оборони, що потребує законного застосування спеціальних засобів, не порушуючи конституційних прав і свобод людини і громадянина, які захищаються державою на міжнародному та національному рівнях.

Таким чином, аналізуючи чинне українське законодавства, можемо виокремити чіткий перелік спеціальних засобів, що наразі знаходяться на озброєнні Національної поліції та застосовуються поліцейськими для виконання покладених на них завдань в умовах воєнного стану: 1) гумові та пластикові кийки; 2) електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії; 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо); 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії; 5) засоби примусової зупинки транспорту; 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби; 7) службові собаки та службові коні; 8) пристрої, гранати та боеприпаси світлозвуквої дії; 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу; 10) пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень; 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії; 12) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами; 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби [2].

Слід додати, що застосування спеціальних засобів поліцейськими повинно відбуватися відповідно до чітких підстав та законодавства. Тому, можемо зробити проміжний висновок, що законодавчий акт, який регулює застосування даних засобів, а саме Закон України «Про Національну поліцію» регламентує вичерпаний та чіткий перелік спеціальних засобів, підстави для їх застосування та перелік осіб, до яких забороняється застосовувати спеціальні засоби.

В умовах воєнного стану, у законодавстві України відбулися зміни, а саме наділяє правом поліцейського «у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує його життю чи здоров'ю або іншої особи, для усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та (або) чинить опір – використати підручні засоби». Але законодавства не дає чіткого визначення поняття «підручних засобів», що є прогалиною в українському законодавстві,

адже обстановка воєнного стану в країні обґрунтовує розглядувану новелу, яка розширює повноваження представника «мілітаризованого» правоохоронного органу [6, с. 98].

Можемо дійти висновку, що застосування спеціальних засобів – це один із видів поліцейських заходів примусу, який повинен застосовуватися поліцейськими відповідно до чинного українського законодавства, для виконання покладених на поліцію повноважень в умовах воєнного стану. Закон України «Про Національну поліцію» дає чіткий перелік підстав для застосування спеціальних засобів, що дає поліцейському діяти відповідно до принципу законності, що є важливою складовою у діяльності Національної поліції України.

Література:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.08 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.04.2024).
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/ 96 – ВР (поточна редакція від 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2024).
3. Плахотний, Артем; Зейкан, Вікторія. Правові основи застосування спеціальних засобів. *Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи*, 2023, 126.
4. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 67/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 01.04.2024).
5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.04.2024).
6. В. Покайчук, Бахчеван Є. Деякі питання застосування спеціальних засобів Національною поліцією в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спеціальний випуск № 2(121). С. 96–102.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-31>

CIRCULATION OF CIVILIAN FIREARMS IN UKRAINE: PROSPECTS FOR LEGISLATIVE REGULATION

ОБІГ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Kozlova Yu. S.

*PhD in Law,
Poltava Regional State (Military)
Administration*

Козлова Ю. С.

*доктор філософії в галузі права,
Полтавська обласна державна
(військова) адміністрація*

Kozlov S. S.

Scientific Institute of Public Law

Козлов С. С.

*науково-дослідний інститут
публічного права*

Законодавче закріплення обігу вогнепальної зброї – це фундамент, на якому має ґрунтуватись нормативно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики в указаній сфері. На жаль, вимушені констатувати, що сьогодні, незважаючи на активну законопроектну роботу, Верховною Радою України так і не було ухвалено єдиного законодавчого акту про обіг зброї, і всі суспільні відносини в цій сфері продовжують регулюватись виключно підзаконними нормативно-правовими актами, більшість з яких мають застарілий характер і фактично дублюють положення радянського законодавства. Це є основною причиною виникнення та існування численних прогалин і суперечностей, неоднозначного та неточного регулювання схожих чи подібних за своєю сутністю питань.

З більш як 20 законопроектів, які були внесені на розгляд до ВРУ починаючи з 1998 р., лише один було включено до порядку денного для розгляду у другому читанні. Мова йде про Проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 (далі – Законопроект), розроблений І.П. Фрісом та іншими народними депутатами України.

Як випливає з пояснювальної записки до Законопроекту, його метою є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що безпосередньо з цим пов'язані. Серед іншого, законопроектом пропонується визначити

поняття права власності на цивільну вогнепальну зброю; визначити загальні засади цивільного обігу (обороту) вогнепальної зброї та боєприпасів; визначити загальні засади здійснення права і виконання обов'язків власників цивільної вогнепальної зброї; передбачити обмеження щодо права на цивільну вогнепальну зброю та боєприпаси; прописати основи господарської діяльності у сфері обігу (обороту) цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів тощо.

Аналізуючи задекларовані авторами цілі Законопроекту, можна відмітити, що його ухвалення має важливе суспільне значення, оскільки він, з одного боку, лібералізує обіг цивільної вогнепальної зброї, а з іншого, значно посилює відповідальність за її незаконне використання. Однак, на нашу думку, прийняття Законопроекту в запропонованому до другого читання вигляді (навіть враховуючи значну кількість внесених до нього поправок) видається дещо передчасним та поспішним.

По-перше, звертає на себе увагу зміна початкової назви Законопроекту: з Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» на Закон «Про цивільний оборот вогнепальної зброї». Однак, незважаючи на такий позитивний крок, підготовлений до другого читання Законопроект так і не дає однозначного визначення та офіційного тлумачення поняття «цивільний оборот вогнепальної зброї». В ст. 1 Законопроекту міститься лише визначення такого поняття, як «обіг вогнепальної зброї», що є значно ширшим за змістом аніж поняття «цивільного обороту вогнепальної зброї». У зв'язку з цим, з метою унеможливлення неоднозначного тлумачення змісту майбутнього Закону, а також чіткого окреслення сфери дії його норм, в ст. 1 необхідно закріпити визначення такого терміну, як «цивільний оборот вогнепальної зброї». Але слід мати на увазі, що розробка подібної дефініції наразі є дуже складною та актуальною проблемою, над вирішенням якої працює багато теоретиків у галузі цивільного права і яким так і не вдалося досягнути єдності наукових поглядів на сутність і зміст «цивільного обороту» як однієї із фундаментальних категорій цивільного права.

По-друге, позитивно оцінюючи зміну назви Законопроекту, слід все ж таки відмітити половинчастий характер зазначеного підходу, який проявляється у тому, що назва Законопроекту є значно вужчою, за його фактичний зміст. Так, якщо уважно проаналізувати текст Законопроекту, підготовленого до другого читання, то слід звернути увагу на два моменти. Перший – це включення до Законопроекту норм, які не охоплюються поняттям «цивільний оборот» (наприклад, такий вид господарської діяльності, як виробництво вогнепальної зброї). Другий – це згадка в назві Законопроекту лише «вогнепальної зброї», тоді як

в більшості статей поряд із «вогнепальною зброєю» згадуються також «її частини», «бойові припаси до вогнепальної зброї та їх компоненти», «конструктивно схожі зі зброєю вироби». З огляду на це, виникає необхідність з одного боку, у внесенні змін до назви Законопроекту і включення до неї всіх об'єктів, на які поширюються його норми, а з іншого боку, виключення зі змісту Законопроекту всіх положень, які не є предметом його регулювання.

По-третє, узгодження між собою вимагають такі дефініції, як «обіг вогнепальної зброї» (п. 38 ч. 1 ст. 1 Законопроекту) та «облік вогнепальної зброї» (п. 39 ч. 1 ст. 1 Законопроекту). Так, в першому з них іде мова лише про вогнепальну зброю, а в другому – також і про «бойові припаси до неї, основні частини зброї, які мають ідентифікаційні номери, інші предмети, матеріали і речовини». Також, необхідно уточнити, які саме «інші предмети, матеріали і речовини» підлягають внесенню до Реєстру.

По-четверте, також слід звернути увагу, що в Законопроекті відсутні визначення таких понять, як «торгівля вогнепальною зброєю, основними частинами до вогнепальної зброї та бойовими припасами»; «володіння», «користування», «розпорядження» вогнепальною зброєю та бойовими припасами до неї; «загальний» та «спеціальний» обігу вогнепальної зброї, її основних частин та бойових припасів до неї, оскільки саме ці поняття охоплюються сферою регулювання даного Законопроекту, яка визначена в ст. 2.

Звісно, це далеко не повний перелік недоліків та прогалин Законопроекту, які так і не були усунуті до другого читання. Очевидно, що без чіткого та однозначного законодавчого визначення сфери дії Законопроекту, ефективна реалізація його основних положень буде неможливою. Відтак, питання законодавчого закріплення такого поняття, як «цивільний оборот вогнепальної зброї», а також визначення всіх складових такого обороту – це ті питання, які мають бути першочергово вирішені під час розгляду Законопроекту в другому читанні.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-32>

ARMS TRAFFICKING UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE

ОБИГ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Kravchenko O. M.

*PhD in Law,
Postdoctoral Student,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine*

Кравченко О. М.

*кандидат юридичних наук,
докторант НУБіП України*

У відповідності до ст. 5 проекту Закону України «Про обіг зброї», а саме категорії зброї та боєприпасів, автори законопроекту запропонували наступне:

1. В Україні зброя та боєприпаси поділяються на категорії А, Б, В, Г залежно від їх технічних характеристик.

2. До категорії А відносяться: автоматична зброя; нарізна зброя калібром більше 12,7 мм; вогнепальна зброя, замаскована під інші предмети; вогнепальна зброя, виготовлена з матеріалів, що не дозволяють виявити її за допомогою металошукачів; боєприпаси бронепробивної (куля з твердим осердям бронепробивної дії), розривної (куля із зарядом, що розривається в момент зіткнення) або запальної (куля з хімічною сумішшю, яка запалюється при контакті з повітрям або в момент зіткнення) дії, а також снаряди для подібних боєприпасів; боєприпаси, спеціально сконструйовані для посилення пробивної дії та ураження захищених цілей, а також снаряди для подібних боєприпасів.

3. До категорії Б відноситься короткоствольна зброя, за виключенням автоматичної та гладкоствольної короткоствольної (травматичної) зброї.

4. До категорії В відноситься зброя, що не входить до інших категорій, така як: гладкоствольна короткоствольна (травматична) зброя; нарізна довгоствольна зброя; комбінована довгоствольна зброя; пневматична зброя; гладкоствольна довгоствольна зброя; вихолощена зброя; музейна зброя та інша деактивована зброя, що не входить до інших видів деактивованої зброї.

5. До категорії Г відноситься холодна зброя.

6. Зброя у цивільному обігу, яка знаходиться у власності суб'єктів господарювання, поділяється на зброю для продажу та зброю для експлуатації [1].

Окрім попереднього законопроекту, до Верховної Ради України були подані ще два законопроекти: 1) «Про право на цивільну

вогнепальну зброю» за № 5708[2]; 2) «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» за № 5708-1[3] (подібні категорії А, Б, В, Г містяться й у цих законопроектах).

Відповідно до законопроекту № 5708 автори якого, пропонують єдиний державний реєстр вогнепальної зброї – де це єдина інформаційно-телекомунікаційна система обліку зброї, що призначена для збирання, накопичення, обробки, захисту, обліку та надання інформації про вогнепальну зброю, основні частини до неї, які мають ідентифікаційні номери, про права на вогнепальну зброю, а також про об'єкти та суб'єкти цих прав (далі – Реєстр). Реєстр складається із цивільного та спеціального обліків. Право власності на Реєстр належить державі [2].

А у законопроекті №5708-1 зазначено наступне, що єдиний державний реєстр цивільної зброї (Реєстр зброї) – єдина інформаційно-пошукова система обліку зброї, що знаходиться у державній власності та забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист та надання інформації про зареєстровану цивільну зброю, про права на зброю, а також про об'єкти та суб'єкти цих прав. Реєстратори Єдиного державного реєстру цивільної зброї – уповноважені службові особи Національної поліції, Міністерства юстиції, суб'єктів господарювання в сфері обороту цивільної зброї і набоїв, що отримали відповідну ліцензію, нотаріуси, які в порядку, визначеному цим Законом, вносять відомості до Єдиного державного реєстру цивільної зброї [3]

Потрібно відзначити, що у відповідності до ст. 263 Кримінального Кодексу України (ККУ), передбачена відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Отже, в ч. 1 ст. 263 ККУ вказано, що носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу – караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років [4].

В свою чергу Є. Кобрусєва зазначає, що завдяки євроінтеграційним процесам в Україні, сьогодні законодавство щодо регулювання обігу вогнепальної зброї набирає нового ефективного механізму правового регулювання та реалізації державної політики у сфері легалізації вогнепальної зброї в Україні в період дії правового режиму воєнного стану. Хочу зазначити, що прийняття таких нововведень в законодавство України в теперішніх умовах, може встановити достатньо високу відповідальність за вчинення злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї. За допомогою вдосконалення нормативно-правової бази Українського законодавства в даній сфері, можна дійти до ефективної протидії розповсюдженню легальної вогнепальної зброї, яка може причинити великої загрози життю і здоров'ю громадян. Без

проведення заходів, щодо поліпшення нормативно-правової бази країни в сфері легалізації вогнепальної зброї в нашій країні, ефективна протидія незаконному обігу зброї є неможливою, та з кожним роком вказане явище буде посилювати негативний вплив на національну безпеку та безпеку громадян України в теперішніх умовах дії правового режиму воєнного стану [5, с. 537].

У докторській дисертації Т. Шумейко за 2022р., запропоновані шляхи удосконалення адміністративноправового регулювання у сфері обігу зброї. Зокрема доведено, що подальше вдосконалення правового регулювання обігу зброї в Україні доцільно здійснювати шляхом: 1) створення та схвалення КМ України Концепції формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні на період до 2030 року, метою якої буде розширення правових можливостей суб'єктів, які взаємодіють у сфері обігу зброї, уточнення рис правомірної поведінки у сфері обігу зброї, а також розв'язання проблем: а) нормативноправового характеру: визначення перспектив легалізації цивільного обігу вогнепальної зброї в Україні (з урахуванням загальноєвропейської тенденції посилення контролю у сфері цивільного обігу зброї; особливостей рівня правової культури населення; рівня толерантності до корупції; якості законодавства про обіг зброї та нормотворчої роботи; стану поширення нелегального обігу зброї в державі; ситуації тимчасової окупації окремих територій України); створення та подальше прийняття спеціального законодавчого акту про обіг зброї; вирішення наявних недоліків правового регулювання обігу зброї на підзаконному рівні; б) реалізації адміністративноправового механізму формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї; 2) створення та прийняття законодавчих актів, що будуть упорядковувати відносини і процеси у сфері обігу зброї: а) про обіг зброї (спеціальний та цивільний обіг зброї в державі); б) про право на самозахист (запровадження режиму цивільного обігу вогнепальної зброї в державі); 3) створення та затвердження підзаконних актів, які сприятимуть оптимізації формування й реалізації державної політики у сфері обігу зброї: а) Державної програми з детінізації обігу зброї в Україні на період до 2030 року; б) наказу МВС України «Про придбання зброї, боєприпасів і спеціальних засобів окремими державними органами», що буде уніфікованим (узагальненим) підзаконним актом, норми якого замінять низку наказів, які наразі регулюють відповідні правовідносини; в) наказу МВС України «Про Державний реєстр обігу зброї» (створення та введення в дію такого реєстру на зразок 394 зарубіжних держав, а не формального переведення наявних картотек в електронну форму) [6, с.393–394].

Підводячи підсумки науково-аналітичного дослідження можна зазначити наступне, що враховуючи складність та можливі ризики й загрози дозвільної системи у сфері обігу зброї в умовах режиму воєнного стану в Україні – це питання потребує подальшого вивчення, наукових розвідок, дискусій й інших заходів з цього приводу.

Література:

1. Про обіг зброї: Проект Закону України від 20.09.2019 № 1222-1. liga360.ligazakon. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/II00522A?an=3>

2. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону від 25.06.2021 № 5708. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360 (дата звернення: 17.03.2024).

3. Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю : проект Закону України від 13.07.2021 № 5708-1. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72481 (дата звернення: 17.03.2024).

4. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 17.03.2024).

5. Кобрусєва Є. А. Легалізація вогнепальної зброї в Україні з урахуванням міжнародного досвіду під час дії воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12/2022. С. 535–537. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-12/127

6. Шумейко Т. А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері зброї в Україні : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2022. 504 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-33>

**THE NEED FOR STATUTORY REGULATION
OF THE MAIN AREAS OF STATE POLICY
ON CIVILIAN FIREARMS CIRCULATION**

**НЕОБХІДНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ
ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

Kryvenko O. M.

*advisor to the Commander
of the National Guard of Ukraine,
PhD in Law, Senior Lecturer
t the Department of Military Law
National Defence University of Ukraine*

Кривенко О. М.

*радник командуючого
Національної Гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри військового права
та правоохоронної діяльності
Національного університету оборони
України*

Законодавче закріплення меж державної політики у сфері цивільного обігу зброї – це фундамент, на якому має ґрунтуватись нормативно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики в указаній сфері. Нажаль, вимушені констатувати, що сьогодні, незважаючи на активну законопроектну роботу, ВРУ так і не було ухвалено єдиного законодавчого акту про обіг зброї, і всі суспільні відносини в цій сфері продовжують регулюватись виключно підзаконними нормативно-правовими актами. Таку ситуацію не можна визнати прийнятною. Межі державної політики у сфері обігу зброї мають визначатись виключно в законодавчому порядку, оскільки лише такий підхід здатен забезпечити єдність та скоординованість дій усіх суб'єктів адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики в аналізованій сфері.

Питання необхідності законодавчого врегулювання сфери цивільного обігу зброї було актуальним від самого моменту проголошення незалежності України. Після прийняття Конституції України, в якій закріплено основні права і свободи громадян, в тому числі право на громадян на самозахист (ст. 27), законопроектна робота значно активізувалась, і вже через два роки в ВРУ було зареєстровано перший законопроект «Про зброю» [1]. Незважаючи на всі переваги, він мав і цілий ряд недоліків, найбільш суттєвим з яких, на нашу думку, слід вважати відсутність норми, яка б чітко окреслювала межі державної політики у сфері обігу зброї. Протягом наступних 20 років у ВРУ було

zareєстровано ще майже два десятки законопроектів, які були спрямовані на врегулювання суспільних відносин у сфері обігу зброї. Водночас, напрями державної політики в зазначеній сфері жоден із них не визначав.

У вересні 2019 р. у ВРУ було зареєстровано законопроект № 1222-1 «Про обіг зброї» [2], найбільшим досягненням якого є те, що в ньому вперше окреслено межі державної політики у сфері обігу зброї. Однак, варто відмітити, що даний законопроект у сесійній залі не розглядався і був повернутий ініціаторам на доопрацювання. У подальшому, на розгляд ВРУ було внесено ще декілька законопроектів, які були спрямовані на регулювання суспільних відносин у сфері обігу зброї. З позитивного боку слід відмітити той факт, що всі вони містили окрему статтю, присвячену визначенню напрямів державного регулювання в зазначеній сфері. Нажаль, обмежений обсяг даної публікації не дозволяє нам детально проаналізувати всі ці законопроекти, а тому нижче пропонуємо зупинитись лише на Проекті Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 (далі – Законопроект), який 6 лютого 2024 р. було включено до порядку денного ВРУ для розгляду у другому читанні [3].

Основні напрями державної політики у сфері обігу зброї визначаються в ст. 4 Законопроекту, в якій зазначається, що державна політика у сфері цивільного обороту вогнепальної зброї та бойових припасів до неї спрямовується на: 1) визначення принципів, підстав та порядку цивільного обороту вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в Україні; 2) встановлення державного нагляду та контролю за обігом вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в Україні і додержання законодавства про їх цивільний оборот; 3) запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї та бойових припасів до неї; 4) встановлення правил цивільного обороту вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в Україні; 5) встановлення вимог безпеки та технічних вимог до вогнепальної зброї та бойових припасів до неї; 6) виведення вогнепальної зброї та бойових припасів до неї з незаконного обігу; 7) встановлення юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері цивільного обороту вогнепальної зброї; 8) розвиток міжнародного співробітництва у сфері контролю за цивільним оборотом вогнепальної зброї [3].

Аналіз наведених вище положень дозволяє нам зробити висновок про те, що в Законопроекті № 5708, на відміну від Законопроекту № 1222-1, питання визначення напрямів державної політики у сфері обігу зброї врегульовано більш системно та комплексно. Однак, на цьому його позитивна характеристика вичерпується. Значно більше уваги необхідно присвятити характеристиці його недоліків, без

усунення яких ухвалення відповідного законопроекту буде недоцільним, а застосування його окремих положень на практиці – неможливим.

У першу чергу варто звернути увагу на той факт, що деякі напрями державної політики у сфері обігу зброї, які визначені в ст. 4 Законопроекту, не знайшли свою належну деталізацію в інших його положеннях. Зокрема, мова йде про «принципи» та «підстави» цивільного обороту вогнепальної зброї та бойових припасів до неї; «вимоги безпеки» та «технічні вимоги» до вогнепальної зброї та бойових припасів до неї; «виведення з незаконного обігу» вогнепальної зброї та бойових припасів до неї тощо. Очевидно, що така неповнота Закону негативно позначиться на якості адміністративно-правового регулювання сфери цивільного обігу зброї і стане основною причиною виникнення численних правових прогалин.

Наступним недоліком Законопроекту є те, що деякі визначені в ст. 4 напрями державної політики у сфері цивільного обороту вогнепальної зброї не узгоджені із назвою Законопроекту та визначеною в ст. 2 сферою його дії. Нагадаємо, що в редакції, підготовленій до розгляду в другому читанні, Законопроект має назву «Про цивільний оборот вогнепальної зброї». В його преамбулі зазначається, що «цей Закон регулює суспільні відносини, що виникають під час цивільного обороту вогнепальної зброї, її частин, бойових припасів до вогнепальної зброї та їх компонентів, конструктивно схожих зі зброєю виробів, визначає правовий режим власності на вогнепальну зброю, її частини, бойові припаси до вогнепальної зброї та їх компоненти, конструктивно схожі зі зброєю виробу, встановлює основні права та обов'язки фізичних і юридичних осіб у процесі поводження з ними, а також регулює інші суспільні відносини, що безпосередньо з цим пов'язані, у тому числі відповідно до міжнародних зобов'язань України» [3]. Як можна помітити, сфера дії майбутнього Закону поширюється не лише на «вогнепальну зброю та бойові припаси до неї» (як це зазначається в ст. 4), але також і на «її частини», «компоненти до бойових припасів до вогнепальної зброї», а також «конструктивно схожі зі зброєю виробу». Відразу ж зауважимо, що даний недолік характерний не лише для ст. 4 Законопроекту, але й для багатьох інших його положень, що обумовлює необхідність їх комплексного доопрацювання та узгодження між собою.

Ще одним недоліком Законопроекту є нечіткість формулювання деяких напрямів державної політики у сфері цивільного обороту вогнепальної зброї. Так, наприклад, в ст. 4 Законопроекту зазначається, що така державна політика спрямована на «визначення ... порядку цивільного обороту вогнепальної зброї та бойових припасів до неї

в Україні» (п. 1 ч. 1), а також на «встановлення правил цивільного обороту вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в Україні» (п. 4 ч. 1). Загальновідомо, що будь-який «порядок» включає в себе певні «правила», а відтак ці два напрями державної політики співвідносяться між собою як ціле та частина, що нівелює потребу в їх відокремленому законодавчому закріпленні. Теж саме стосується і «встановлення державного нагляду та контролю за обігом вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в Україні і додержання законодавства про їх цивільний оборот» (п. 2 ч. 1), основним завданням якого є «запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї та бойових припасів до неї» (п. 3 ч. 1).

І останнє, на що варто звернути увагу під час аналізу визначених Законопроектом напрямів державної політики у сфері цивільного обігу вогнепальної зброї, це офіційне закріплення далеко не повного переліку основних напрямів такої політики. Зокрема, належного законодавчого закріплення не отримали такі важливі напрями державної політики в аналізованій сфері, як: 1) визначення правового режиму власності на вогнепальну зброю; 2) визначення правового статусу суб'єктів реалізації державної політики у сфері цивільного обігу зброї; 3) визначення обмежень прав і свобод фізичних і юридичних осіб у сфері цивільного обігу зброї; 4) визначення гарантій реалізації фізичними та юридичними особами наданих їм прав у сфері цивільного обігу зброї тощо. Це далеко не повний перелік напрямів державної політики у сфері обігу зброї, які не знайшли свого закріплення в тексті Законопроекту. Значна кількість аспектів ще потребує детального вивчення та належного наукового обґрунтування.

Література:

1. Проект Закону України «Про зброю» : № 1032 від 13.05.1998 р. Ініціатор законопроекту – Пустовойтенко В.П. (Кабінет Міністрів України). Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=3884
2. Проект Закону України «Про обіг зброї»: № 1222-1 від 20.09.2019 р. Ініціатори законопроекту : Бакумов О. С., Медяник В. А., Сущенко П. М. та ін. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66918
3. Проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 від 25.06.2021 р. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-34>

**SOME ASPECTS OF LEGISLATIVE REGULATION
OF THE USE OF BIOLOGICAL WEAPONS
DURING ARMED CONFLICTS**

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАСТОСУВАННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ЗБРОЇ
ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ**

Kuziuk M. H.

*Postgraduate Student at the Department
of Postgraduate and Postdoctoral
Studies,
Scientific Institute of Public Law*

Кузюк М. Г.

*аспірант відділу докторантури
і аспірантури,
Науково-дослідного інституту
публічного права*

У теорії використання біологічної зброї може призводити до значних людських втрат, навіть при використанні обмеженої кількості необхідного матеріалу. Вона може бути створена за допомогою живих організмів, таких як бактерії і віруси, або використанням отруйних речовин (отрут), видобутих із цих організмів. З наявністю потрібних технологій та знань виробництво біологічної зброї виглядає більш економічним та простим порівняно з виробництвом ядерної зброї.

Відтак, існує суттєвий ризик біологічної та хімічної зброї для життя людей, подібний до загрози ядерної зброї, і деякі країни розглядають їх можливе використання як еквівалентне. В останні роки спостерігається стрімке збільшення кількості країн, які володіють великим науково-виробничим потенціалом у сферах біотехнології, мікробіології та генної інженерії, а також мають колекції патогенних біологічних агентів, що робить наукові дослідження цього питання особливо актуальними.

У сучасному світі укладено величезну кількість міжнародних договорів, направлених на захист осіб як у мирний час, так і під час збройних конфліктів. На жаль ця кодифікація не призвела до більшої захищеності людини під час війни та не забезпечує у повній мірі захист їх прав від свавілля авторитарних режимів. Статут ООН у 1945 р. заборонив війну, але відтоді збройних конфліктів розпочалося більше, аніж закінчилося і вони уносять дедалі більше життів цивільних осіб. Ця негативна тенденція яскраво ілюструється на прикладі двох конфліктів різних сторіч.

Сьогодні біотехнологічні розробки у цивільній промисловості, як у галузі фармацевтики та ветеринарії, так і в інших, полегшили виробництво, зберігання та подальший перехід у форму бойового застосування деяких видів хвороботворних мікроорганізмів. Гонка озброєнь, що тривала до середини 70-х років зробила свій внесок у розвиток біологічної зброї. Однак, враховуючи той рівень наукового та технологічного розвитку який був після Другої світової війни, майже неможливо було передбачити можливі наслідки її впливу на людей та навколишнє середовище, оскільки багато її різновидів не було застосовано на практиці (тобто під час збройних конфліктів). Проблеми, пов'язані зі зберіганням та обробкою цієї зброї, були надто великими та складними для їх вирішення. Як результат, інші види зброї мали визначені переваги перед нею. Значні досягнення у цивільній промисловості протягом останніх сорок років дозволили створювати більш ефективні та передбачувані з точки зору контролю результати використання зброї.

Варто зазначити, що ефективність використання біологічної зброї є значно більшою від звичної, вогнепальної чи зброї вибухової дії. Так, наприклад, для отримання такої ж кількості жертв знадобиться значно більша кількість біологічних речовин. Наприклад, навіть пів тони такої смертельно отруйної речовини, як нервово-паралітичний газ «зарін», що застосований на аналогічному об'єкті, здатен вбити від вісімдесяти до двохсот людей, охопивши при цьому лише частину території, яку може охопити у десять разів менший за вагою снаряд зі спорами сибірської виразки [1, с. 32]. Використання «бактеріологічних засобів ведення війни» забороняється міжнародним правом з часів, коли був прийнятий у 1925 році Женевський протокол по хімічних та бактеріологічних видах зброї [2].

Слід звернути увагу, що в період «холодної війни», дія міжнародно-правових актів що регулювали б створення біологічної зброї була зведена нанівець. Міжнародно-правові документи, які приймались згодом, лише посилили заборони на застосування біологічної та іншої зброї масового знищення. Відтак, Перший Додатковий протокол до Женевських конвенцій, який прийнятий у 1977 року заборонив будь які медичні експерименти [3].

У галузі контролю над озброєнням діє Конвенція з біологічної зброї 1975 року, яка забороняє «розробляти... бактеріологічні або біологічні, або отруйні речовини (та) спорядження», що призначене для використання або доправлення «таких речовин з ворожими намірами або під час збройного конфлікту» [4]. Разом з тим, Конвенція з біологічної зброї, що набула чинності у 1975 році, забороняє дослідження, розробку, створення, зберігання або придбання біологічної або токсичної

зброї [4, 5]. Конвенція також забороняє створення систем доставки, які спеціально створені для таких видів озброєння. Тоді як Конвенція спрямована тільки проти володіння такою зброєю, перша заборона на застосування біологічної зброї під час збройного конфлікту згадується вже у Женевському протоколі від 1925 року, в якому також забороняється застосування хімічної зброї [2].

Відповідно до вказаних міжнародно-правових норм держави зобов'язані ввести в дію кримінальне законодавство, призначене для покарання осіб, винних у здійсненні серйозних порушень міжнародного гуманітарного права. Вони зобов'язані також розшукувати осіб, які вчинили серйозні порушення, незалежно від їхнього громадянства і місця вчинення злочину. Цей принцип, іменований універсальною юрисдикцією, є ключовим для забезпечення ефективності припинення серйозних порушень. Разом з тим, варто враховувати, що, незважаючи на необхідність видачі осіб, обвинувачуваних у вчиненні серйозних порушень міжнародного гуманітарного права, відповідно до принципу "aut dedere aut iudicare", його не слід розглядати як альтернативне рішення, прийнятне для застосування у всіх випадках. Видача, зокрема, своїх громадян міжнародному суду, є винятковою подією, тому що не завжди може бути заявлене прохання про видачу і не завжди у держави є достатні докази, що дають підстави для обвинувачення цих осіб.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що значну частину норм міжнародного гуманітарного права складає перелік порушень, які визнаються серйозними та підлягають встановленню кримінальної відповідальності за їх вчинення на національному рівні кожної конкретної держави. Окреслення саме такого переліку, не дивлячись на складність класифікації серйозних порушень норм міжнародного права, дає змогу здійснити порівняльно-правовий аналіз відповідності кримінального законодавства як України, так і окремих зарубіжних держав зазначеним нормам.

Література:

1. Галака С. І. Зброя масового знищення. Політична енциклопедія. / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 268 с.
2. Женевський протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів, багатосторонній міжнародний договір, підписаний 17.06.1925. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_198#Text (дата звернення: 24.02.2024).

3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 24.02.2024).

4. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text (дата звернення: 24.02.2024).

5. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 24.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-35>

CIVIL LIABILITY INSURANCE FOR DAMAGE THAT MAY BE CAUSED BY THE USE OF WEAPONS: PROBLEMS OF REFORMING THE LEGISLATION

СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЯКА МОЖЕ БУТИ ЗАПОДІЯНА ВНАСЛІДОК ВИКОРИСТАННЯ ЗБРОЇ: ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Kuchma O. L.

*DSc (Law), Professor,
Taras Shevchenko National University
of Ukraine*

Кучма О. Л.

*доктор юридичних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

23 червня 2023 року в Україні розпочав роботу Єдиний реєстр зброї. За інформацією Міністерства внутрішніх справ України станом на 16.02.2024 р. подано 225977 заяв на отримання дозвільних документів на зброю (придбання, зберігання, переоформлення зброї, направлення на комісійний продаж, продовження строку дії дозволу на зберігання зброї тощо), прийнято 210830 рішень про надання відповідних дозвільних документів; загалом, за неповні 8 місяців роботи реєстру, в Єдиному вікні громадянина авторизувалися 58703 користувачі [1].

Ці показники свідчать про неабиякий інтерес у суспільстві до зброї і, враховуючи повномасштабне вторгнення, попит на зброю не буде зменшуватись.

Відповідно до Наказу Міністерства внутрішніх справ України № 622 громадяни України повинні в установленому законодавством порядку укласти договір страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї (далі – страхування відповідальності за зброю) [2].

До 01 січня 2024 року діяв Закон України «Про страхування», у статті сьомій якого серед видів обов'язкового страхування зазначено і страхування відповідальності за зброю [3]. З 01 січня 2024 року цей Закон втратив чинність, на заміну йому вступив у дію новий Закон України «Про страхування», у прикінцевих і перехідних положеннях якого зазначено наступне: Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом: забезпечити розроблення нормативно-правових актів, у тому числі щодо внесення змін, що впливають із цього Закону, в частині заміни обов'язкового страхування на обов'язкову наявність договору страхування або на безпосереднє здійснення головними розпорядниками бюджетних коштів компенсаційної виплати потерпілим з державного бюджету; забезпечити розроблення та перегляд міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади за погодженням з Національним банком України їх нормативно-правових актів, що впливають із цього Закону, в частині заміни обов'язкового страхування на обов'язкову наявність договору страхування або на безпосереднє здійснення головними розпорядниками бюджетних коштів компенсаційної виплати з державного бюджету потерпілим [4]. Новий Закон України «Про страхування» набрав чинності 19 грудня 2021 року (вступив у дію з 01.01.2024), але і станом на сьогодні в частині заміни обов'язкового страхування на обов'язкову наявність договору страхування не прийнято нового документу, у якому б центральний орган виконавчої влади за погодженням з Національним банком України встановив умови, які мають бути у договорі страхування відповідальності за зброю.

При цьому, з 01 січня 2024 року працівники поліції мають повноваження перевіряти наявність договорів страхування відповідальності за зброю, укладених відповідно до класів страхування за новим Законом України «Про страхування» (п. 21 ч. 1 ст. 23. [5]).

На сьогодні, страхові компанії, які мають ліцензію на здійснення страхування відповідальності за зброю, пропонують укладати договори страхування за класом страхування 13 на умовах, які діяли раніше,

що не є порушенням закону, адже іншого механізму (строк договору, страхові ліміти на виплату, страхові випадки, ризики, підстави відмови у виплаті тощо) який би могли порушити страхові компанії, законодавець поки що не надав.

Окремо хотілося б звернути увагу на самі умови страхування відповідальності за зброю. Дані умови закріплені у все ще чинній Постанові Кабінету Міністрів України № 402 (далі – Постанова). Можна припустити, що коли законодавець обов'язковою умовою для зберігання чи використання чогось ставить наявність договору страхування відповідальності особи, то це свідчить про те, що особа має так застрахувати свою відповідальність, щоб треті потерпілі особи у разі настання страхового випадку отримали справедливі компенсації своїх втрат та збитків. Інакше нівелюється значення обов'язкового страхування відповідальності, якщо страхова виплата не матиме компенсаційного розміру. Зрозуміло, що коли мова йде про збитки, заподіяні майну, то компенсація може бути повністю, коли мова йде про життя та здоров'я, то тут компенсація може бути повною за лікування, реабілітацію, поховання, компенсація за смерть чи інвалідність завжди буде умовною, адже людське життя та здоров'я безцінне.

На сьогодні, Постановою передбачені наступні страхові виплати за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання зброї: у разі відшкодування спадкоємцям особи, яка загинула (померла) внаслідок страхового випадку, – 11000 гривень; у разі призначення потерпілій третій особі I, II або III групи інвалідності – відповідно 8250, 5500, 2750 гривень; за кожний день непрацездатності потерпілої третьої особи – 20 гривень, але не більш як 2500 гривень; у разі пошкодження (знищення) майна – не більш як 30000 гривень [6].

Дискусійно стверджувати, що треті особи (їх спадкоємці) отримують належні компенсації у разі настання страхового випадку. До прикладу, відповідно до умов обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, станом на 02.03.2024 за шкоду, завдану життю та здоров'ю третіх осіб максимальна страхова сума до виплати 320 тис. грн, за шкоду, завдану майну – 160 тис. грн. і зараз у Верховній Раді розглядається законопроект відповідно до якого за даним видом страхування поступово (в рази) будуть збільшуватися страхові суми, вартість страхового платежу також різна. По договору страхування відповідальності за зброю за один рік страхування відповідальності за зброю, незалежно від кількості та виду зброї в одного громадянина, страховий тариф становить один неоподатковуваний мінімум доходів громадян (17 грн.).

Якщо законодавець вважає за потрібне зберегти страхування відповідальності за зброю, то при розробці нового документу необхідно переглянути і політику формування страхового тарифу і страхові суми, які підлягатимуть виплаті третім особам (їх спадкоємцям) при настанні страхового випадку.

Література:

1.Єдиний реєстр зброї: подано майже 226 тис. заяв / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/jediniij-rejestr-zbroji-podano-maize-226-tisiac-zaiav> (дата звернення 02.03.2024).

2. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : Наказ від 21 серпня 1998 р. № 622 / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення 02.03.2024).

3. Про страхування : Закон від 07 березня 1996 р. № 85/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.03.2024).

4. Про страхування : Закон від 18 листопада 2021 р. № 1909-ІХ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення 02.03.2024).

5. Про національну поліцію : Закон від 02 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 02.03.2024).

6. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності» громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї : Постанова від 29 березня 2002 р. № 402 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-36>

GENERAL CHARACTERISTICS OF THE AUTHORIZATION SYSTEM AND ITS SHORTCOMINGS IN UKRAINE

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ НЕДОЛІКІВ В УКРАЇНІ

Peremybida D. O.

*Hetman Petro Sahaidachny
National Army Academy*

Перемибіда Д. О.

*Національна академія
сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

Peremybida I. V.

*Hetman Petro Sahaidachny
National Army Academy*

Перемибіда І. В.

*Національна академія
сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

У контексті складних політичних та соціально-економічних змін, які характеризуються погіршенням добробуту населення, ускладненням кримінальної обстановки та збільшенням числа правопорушень, особливої актуальності набуває питання створення ефективної системи контролю за використанням різних ресурсів та видів діяльності, які представляють підвищену суспільну небезпеку.

В Україні система отримання дозволів відіграла значну роль з моменту набуття незалежності. У всіх сферах політичного та соціального життя українського суспільства, ця система є нерозривною частиною забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави, а також створенням необхідних умов для реалізації конституційних прав і законних інтересів громадян у різних сферах суспільного життя.

Варто зазначити, що система отримання дозволів існує у кожній державі, проте її жорсткість або ліберальність залежить від загального стану правової культури, національних традицій та інших факторів. В Україні законодавство визначає дозвільну систему як спеціальний порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій. Це один з основних адміністративно-правових інструментів забезпечення суспільної безпеки і суспільного порядку.

Дозвільна система в Україні відіграє важливу роль у регулюванні різних аспектів життя суспільства та сприяє забезпеченню безпеки і порядку в країні.

Правові засади дії дозвільної системи в Україні, особливо у воєнний час, є ключовими для забезпечення безпеки та порядку в країні. Згідно з Конституцією України органи державної влади та місцевого самоврядування мають діяти лише в межах повноважень, передбачених Конституцією та законами України. Це важливий принцип, який гарантує виконання дій з урахуванням законодавчих норм.

Одним з ключових аспектів регулювання дозвільної системи є визначення строків дії дозвільних документів, особливо у воєнний час. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 року, діючі строкові ліцензії та документи дозвільного характеру автоматично продовжуються на період воєнного стану та тримісячний період після його припинення або скасування. Це важливий захід, який дозволяє підтримувати стабільність у господарській сфері під час складних умов воєнного стану.

Проте, варто відзначити, що регулювання питання строків дії дозвільних документів у воєнний час лише постановами Кабінету Міністрів України може бути недостатнім для повного забезпечення суспільної безпеки та порядку. Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" встановлює важливі принципи функціонування дозвільної системи, але питання строків дії дозвільних документів у воєнний час має бути більш детально врегульовано.

У зв'язку з поточною ситуацією, коли Україна зіткнулася з агресією російської федерації та оголошено воєнний стан, виникають нові виклики, що потребують адекватної реакції та правового регулювання. Це може включати обмеження деяких прав громадян з метою забезпечення обороноздатності країни та захисту життя та здоров'я громадян. Такі заходи мають бути обґрунтованими та спрямованими на забезпечення національної безпеки та відповідності конституційним нормам.

Важливо продовжувати розвивати та вдосконалювати правову базу, що регулює дозвільну систему, зокрема у воєнний час, з метою ефективного забезпечення безпеки та порядку в країні.

У світлі повномасштабного вторгнення на територію України, органи державної влади внесли ряд змін у законодавство країни, спрямованих на захист і оборону українського народу, його суверенітету та територіальної цілісності від окупантів. Однією зі значущих ініціатив стало надання дозволу на використання цивільним населенням вогнепальної зброї під час воєнного стану. Це відбулося у перші дні повномасштабної війни, коли парламент прийняв закон "Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України", що набув чинності 7 березня 2022 року. Згідно з цим законом, цивільні особи, які мають вогнепальну зброю, повинні користуватися нею відповідно до принципів,

встановлених для військовослужбовців, зокрема, при стримуванні збройної агресії проти України [2].

З огляду на сучасні події та повномасштабне вторгнення на територію країни, особливу увагу потребує регулювання обігу зброї в Україні. Відзначається, що правова база у цьому питанні потребує негайного вдосконалення, оскільки вона не відповідає вимогам сучасності та містить значні прогалини.

На даний момент чинне законодавство не враховує аспекти існування та обігу в Україні культурно цінної зброї, такої як антикварна, меморіальна чи художня. Деякі види зброї навіть не враховані у класифікації, встановленій відповідним наказом МВС України. Це свідчить про те, що система класифікації зброї за техніко-криміналістичними критеріями є недостатньо чіткою [5, с. 228]. Варто розглянути використання критерію ступеня вражаючих властивостей та небезпеки для життя і здоров'я людини для поділу зброї на категорії: приголомшливу, травматичну та смертельну.

Отже, враховуючи аналіз чинного законодавства та практику роботи правоохоронних органів щодо дозвільної системи зброї та спеціальних засобів індивідуального захисту, виявлено необхідність розробки провідних напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання відносин у цій області.

Серед таких напрямів можна виділити:

1. Удосконалення чинного законодавства та інших нормативних актів, які визначають порядок обігу зброї та спеціальних засобів індивідуального захисту в Україні. Це включає в себе перегляд і вдосконалення законів, постанов та інших нормативних документів з метою підвищення ефективності та прозорості дозвільної системи.

2. Розробка та прийняття нових законодавчих актів, які регулюють питання обігу зброї. Нові закони можуть враховувати сучасні виклики та потреби суспільства, забезпечуючи більш ефективне та відповідне регулювання цієї сфери.

3. Удосконалення механізмів адміністративно-правового регулювання в цій області загалом. Це охоплює вдосконалення процедур, процесів та інструментів, які використовуються при видачі дозволів на зброю та контролі за їх обігом.

4. Надання додаткових адміністративно-юридичних повноважень суб'єктам дозвільної системи. Це може включати розширення повноважень та відповідальності правоохоронних органів та інших відповідних установ з метою більш ефективного контролю та регулювання обігу зброї.

Ці напрямки спрямовані на підвищення ефективності та прозорості дозвільної системи зброї та спеціальних засобів індивідуального захисту в Україні, а також на забезпечення безпеки та захисту громадян.

Література:

1. Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://t1p.de/wze66>

2. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96 ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2022 № 314. *Офіційний вісник України*. 2022. № 26. Ст. 1399.

4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: закон України від 06.09.2005 № 171 2806-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 48. Ст. 483.

5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навч. посібник / за заг. ред. заслуженого юриста України В. А. Глуховері. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 264 с.

6. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622. *Офіційний вісник України*. 1998. № 42. Ст. 1574.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-37>

ON THE ISSUE OF CIVILIAN CIRCULATION AND OWNERSHIP OF CIVILIAN FIREARMS IN UKRAINE

ДО ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ОБІГУ І ВОЛОДІННЯ ЦИВІЛЬНОЮ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ В УКРАЇНІ

Sumalo N. M.

*Postgraduate Student,
Scientific Institute of Public Law*

Сумало Н. М.

*аспірант Науково-дослідного
інституту публічного права*

Вже досить тривалий період часу в нашій державі дискутується питання обігу зброї для цивільного населення. Водночас, з широко-масштабним вторгненням російської федерації на територію України це питання набуло надзвичайної актуальності, адже головним аргументом на його користь стали безпекові питання громадян нашої держави. У цьому контексті досить показовими є цифри наведені С.А. Миронюк та Є.А. Кобрусєвою, які зауважують, що проаналізувавши питання щодо володіння населенням вогнепальною зброєю у таких країнах як США, Швейцарія та Фінляндія окремими дослідниками встановлено, що на 100 осіб населення відсоток власності цивільної вогнепальної зброї складає від 88 до 45 одиниць. В Україні цей показник становить лише 5,5 одиниць [1, с. 345].

Натомість, М. В. Гадзан, та Д. В. Казначєєва, вважають, що вільний доступ громадян до зброї може теоретично зменшити кількість злочинів, але тільки певної категорії, і як показує міжнародна практика збільшується кількість потерпілих від конкретних злочинів, і такі зміни на законодавчому рівні коли населення масово не готове тримати у себе вогнепальну зброю може привести до великого кровопролиття, ускладнить роботу правоохоронних органів, створить страх та бажання самозахисту у пересічних громадян [2, с. 57].

Згадувані нами С. А. Миронюк і Є. А. Кобрусєва, схильні вважати, що сьогодні ми як ніколи, близькі до ухвалення закону про зброю, адже Верховною Радою України було взято за основу проєкт Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», метою якого є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що безпосередньо з цим пов'язані [1, с. 345].

Характерним є те, що законодавець розглядає законопроект «Про право на цивільну вогнепальну зброю, який зареєстрований за номером № 5708 від 23.06.2021 року [3].

У поданому законопроекті автори пропонують поділяти цивільну вогнепальну зброю на певні категорії, зокрема:

«А – автоматична вогнепальна зброя;

В – гладкоствольна короткоствольна вогнепальна зброя (травматична);

С – короткоствольна вогнепальна зброя, (за виключенням гладкоствольної короткоствольної (травматичної) зброї);

Д – довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя;

Е – довгоствольна вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя» [3].

Важливими є положення, які передбачають, що «цивільному обігу перебуває цивільна вогнепальна зброя та бойові припаси до неї, які належать фізичним та юридичним особам, за винятком зазначених у статтях 8 та 9 цього Закону, які отримали документи на право володіння, користування та розпорядження зброєю у порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами» [3].

Окрім того, варто позитивно охарактеризувати положення які стосуються обліку цивільної вогнепальної зброї та запровадження Єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї.

Варто погодитись з думками А. А. Чепіжко, який зауважує, цей документ передбачає для українців використання цивільної вогнепальної зброї для самозахисту, визначає поняття зон, вільних від зброї, передбачає державний контроль у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та посилює відповідальність за її незаконне використання. Але наразі проект не передбачає дозвіл на те, щоб громадяни мали право володіти короткоствольною зброєю.

Зокрема, документом пропонується:

– визначити та дати правову оцінку поняттю права власності на цивільну вогнепальну зброю;

– проаналізувати умови та порядок отримання громадянами України та юридичними особами документів про право власності на цивільну вогнепальну зброю;

– визначити класифікацію цивільної вогнепальної зброї;

– розробити порядок видачі медичного заключення (висновку) про відсутність медичних протипоказань, які перешкоджають отриманню документу на цивільну вогнепальну зброю, який передбачає створення спеціальної інформаційно-довідкової системи з провадженням кваліфікованого електронного підпису особи, яка сформувала висновок;

– ретельно опрацювати та розробити в деталях порядок створення та ведення Єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї в Україні;

– встановити повноваження суб'єктів єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї;

– дійти висновку, щодо загальних засад цивільного обігу (обороту) вогнепальної зброї та боєприпасів серед населення;

– врахувати основні засади становлення права і виконання обов'язків власників цивільної вогнепальної зброї;

– кононізувати порядок отримання права на цивільну вогнепальну зброю та боєприпаси до неї та ініціювати процедуру обмеження щодо права на цивільну вогнепальну зброю та боєприпаси та подальші дії власників даних обмежень;

– опрацювати процедуру страхування цивільної відповідальності власників цивільної вогнепальної зброї;

– передбачити використання цивільної вогнепальної зброї для самозахисту свого здоров'я, життя та права власності;

– сформулювати поняття зон вільних від зброї та дати їх оцінку;

– прописати основи господарської діяльності у сфері обігу (обороту) цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів;

– окреслити загальні засади володіння та користування цивільною вогнепальною зброєю і боєприпасами іноземцями та особами без громадянства на території України їхні права та обов'язки;

– врегулювати тимчасове ввезення цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів на територію України, тимчасове вивезення цивільної зброї і боєприпасів з території України;

– передбачити державний контроль у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї.

Таким чином можна дійти до висновку, що Апарат Верховної Ради України зосередив усі свої зусилля для найбільш швидкого розгляду важливих для безпеки України питань [4, с. 442].

Література:

1. Миронюк С. А., Кобрусєва Є. А. Перспективи запровадження обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та нові виклики для поліції у цій сфері. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 344–347.

2. Гадзан М. В., Казначєєва Д. В. Легалізація вогнепальної зброї в Україні: «за» та «проти». *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної*

конференції до 25-річчя ХНУВС (м. Харків, 18 квітня 2019 року. Харків, 2019. С. 56–58.

3. Про право на цивільну вогнепальну зброю: Проект Закону України від 23.06.2021 р. № 5708. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛЮ5576А>

4. Чепіжко А. А. Законодавча діяльність щодо врегулювання обігу в Україні цивільної вогнепальної зброї. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 440–443.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-38>

THE LICENSING SYSTEM OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: CHALLENGES, RISKS, AND THREATS

ДОЗВІЛЬНА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Tymofciiev O. D.

*1st year cadet,
Educational-Scientific Institute of Law
and Training Specialists for National
Police Units,
Dnipro State University
of Internal Affairs
Research advisor:
Plakhotnyi A. P.
Assistant Professor at the Department
of Tactical-Special Training,
Dnipro State University
of Internal Affairs*

Тимофєєв О. Д.

*курсант 1-го курсу
Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Науковий керівник:
Плахотний А. П.
старший викладач кафедри
Тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ*

Тема "Дозвільна система України в умовах режиму воєнного стану: виклики, ризики та загрози" є актуальною та важливою в контексті забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни. Режим воєнного стану ставить перед українською дозвільною системою ряд складних завдань та проблем, які потребують уважного аналізу та вирішення.

Одним з основних викликів є забезпечення контролю та регулювання руху людей, транспорту, військової техніки та інших об'єктів під час режиму воєнного стану. Це вимагає від державних органів

ефективного функціонування дозвільної системи, здатної швидко та ефективно реагувати на потреби та вимоги умов воєнного часу.

Ризиками для дозвільної системи в умовах воєнного стану є збільшення обсягу роботи, нестача ресурсів та персоналу, можливість корупційних проявів та порушення прав громадян. Також існує загроза недостатньої координації дій між різними державними органами та відсутність чіткої стратегії управління дозвільною системою в умовах кризових ситуацій [1, с. 26].

Для успішного функціонування дозвільної системи в умовах режиму воєнного стану необхідно розробити чіткі та ефективні механізми контролю, встановити взаємодію між різними державними органами та впровадити заходи з протидії корупції. Також важливою є підготовка персоналу та забезпечення необхідними ресурсами для оптимального функціонування системи в умовах кризових ситуацій.

Дозвільна система в умовах режиму воєнного стану стикається з рядом викликів, ризиків та загроз, проте за відповідних умов та заходів може бути ефективною складовою системи забезпечення національної безпеки та обороноздатності України [2, с. 20].

Додатковим викликом для дозвільної системи в умовах режиму воєнного стану є необхідність збереження прав та свобод громадян, навіть у умовах обмежень, які вводяться з метою забезпечення національної безпеки. Важливо забезпечити баланс між захистом інтересів держави та прав громадян, щоб уникнути можливих порушень прав людини під час режиму воєнного стану.

Ще одним важливим аспектом є забезпечення ефективного контролю за обігом зброї та бойової техніки в умовах воєнного стану. Це включає не лише контроль за легальним обігом зброї та боєприпасів, але й боротьбу з незаконним обігом та нелегальними збройними угрупованнями, які можуть виникнути у період воєнного конфлікту.

До інших ризиків та загроз для дозвільної системи в умовах воєнного стану відносяться можливість зловживання владою, зростання корупції та порушення законності. Тому важливо забезпечити ефективний механізм контролю та нагляду за діяльністю державних органів у цей період.

Можна відзначити, що дозвільна система України в умовах режиму воєнного стану стикається з рядом складних викликів, ризиків та загроз, які потребують уважного аналізу та ефективного управління. Під час воєнного конфлікту необхідно забезпечити баланс між захистом національних інтересів та прав людини, забезпечивши при цьому ефективний контроль за обігом зброї та бойової техніки, збереження прав і свобод громадян, а також запобігання зловживанням та корупції владою [3, с. 59].

Основні завдання включають в себе розвиток ефективної та прозорої дозвільної системи, забезпечення взаємодії та координації між різними державними органами, впровадження механізмів контролю та нагляду за діяльністю владних структур, а також забезпечення участі громадськості в процесах прийняття рішень. Якщо поліцейський буде усвідомлювати мету і завдання цієї досить важкої та відповідальної професії, розуміти та сприймати на належному рівні вимоги чинного законодавства, мати логічне мислення щодо забезпечення протидії злочинності та розкриття злочинів та правопорушень, не перевищувати межі своїх повноважень, то суспільство бути відчувати себе безпечніше [4, с. 64].

Успішне вирішення цих завдань вимагає відповідальності, досвіду та взаємодії між різними галузями влади, а також активної участі громадськості та міжнародних партнерів. Лише шляхом спільних зусиль та згуртованості можна забезпечити ефективну роботу дозвільної системи в умовах воєнного стану та зберегти безпеку та стабільність в країні.

Література:

1. Авер'янова Т.В. Дозвільна система України в умовах воєнного стану: правові та практичні аспекти. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 5–12. URL: https://nenc.gov.ua/?page_id=25352
2. Басай В.М. Кримінально-правова кваліфікація порушення правил дозвільної системи під час воєнного стану. *Актуальні проблеми держави і права*. 2023. № 75. С. 14–20. URL: <https://vinar.vin.bg.ac.rs/bitstream/id/28177/1-s2.0-S1687850721002600-main.pdf>
3. Бобрик О.М. Деякі питання функціонування дозвільної системи під час воєнного стану. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2023. № 2. С. 28–34. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/31094.pdf>
4. Плахотний А. М. Підвищення рівня правової свідомості в діяльності працівника національної поліції. *Матеріали Регіональної науково-практичної конференції*. 2022. 63–64 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10444/1/24.pdf>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-39>

**PROSPECTS FOR LEGISLATIVE REGULATION
OF THE GROUNDS AND PROCEDURE FOR ISSUING
A FIREARMS OWNER'S IDENTIFICATION**

**ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ
ПІДСТАВ І ПОРЯДКУ ВИДАЧІ ПОСВІДЧЕННЯ ВЛАСНИКА
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

Тимочко І. О.

*Chairman of the Council of Reservists
of the Ground Forces of the Armed
Forces of Ukraine*

Тимочко І. О.

*Голова Ради резервістів Сухопутних
військ
Збройних Сил України*

6 лютого 2024 р. Проект Закону України про право на цивільну вогнепальну зброю (№ 5708) було включено до порядку денного 5 сесії Верховної Ради України IX скликання (далі – Законопроект). Незважаючи на те, що ухвалення подібного Законопроекту має важливе суспільне значення, його прийняття в запропонованому до другого читання вигляді видається дещо передчасним та поспішним, оскільки багато його положень, навіть після врахування численних поправок, з одного боку, створюють суттєві перешкоди громадянам, які виявили бажання набути у власність вогнепальну зброю, а з іншого боку, не забезпечують надійного бар'єру, який би знижував ризики її використання з протиправною метою.

Нижче спробуємо розібратись, які ж саме положення Законопроекту видаються занадто лояльними, а як, навпаки, необґрунтованими.

До занадто лояльних можна віднести наступні положення ст. 21 Законопроекту.

По-перше, це у п. 3 ч. 2 ст. 21 Законопроекту визначено перелік статей КУпАП, притягнення до адміністративної відповідальності за які протягом одного року унеможливило отримання особою посвідчення власника зброї. Якщо уважно проаналізувати цей перелік, то він видається дещо неповним. Зокрема, слід додатково розглянути можливість доповнення його наступними статтями: ст. 173 -5 (Мобінг (цькування) працівника), ст. 185-1 (Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій), ст. 185-2 (Створення умов для організації і проведення з порушенням встановленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій), ст. 188 (Незаконна передача заборонених предметів особам,

яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань), ст. 188-38 (Невиконання приписів посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань дозвільної системи у сфері господарської діяльності), ст. 210 (Порушення призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку), ст. 210-1 (Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію) та деякими іншими.

По-друге, доцільно розглянути необхідність доповнення ст. 21 Законопроекту положенням про обов'язкове проходження всіма особами, які отримують посвідчення власника зброї, курсів з вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею та її застосування, а також окремо визначити категорії осіб, які звільняються від проходження таких курсів (за аналогією з медичним оглядом). Такий підхід дозволить уніфікувати вимоги, яким мають відповідати всі власники посвідчення.

По-третє, ч. 8 та ч. 9 ст. 21 Законопроекту необхідно узгодити із положеннями ч. 2 цієї статті. Зокрема це стосується такого обмеження, як «відсутність відомостей про вчинення особою порушення порядку зберігання, носіння чи транспортування вогнепальної зброї, бойових припасів до неї два чи більше разів протягом останніх трьох років». Цю вимогу доцільно визначити як обов'язкову для отримання особою права на зброю всіх категорій.

По-четверте, деякі зауваження викликає зміст ч. 8 ст. 22 Законопроекту, в якому передбачені випадки звільнення окремих категорій громадян від проходження курсів з вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею та її застосування. Зокрема, додаткового обґрунтування потребують положення про звільнення: 1) колишніх працівників правоохоронних органів або військових формувань – по-перше, з часу їх звільнення може пройти тривалий проміжок часу, який може повністю нівелювати набуті ними практичні знання та навички; по-друге, термін «працівники» в даному випадку досить широкий і охоплює не лише осіб, які «проходили службу» в таких органах і за ними була закріплена зброя, але також й інших працівників, в тому числі цивільних; 2) осіб, які успішно закінчили заклади освіти і під час навчання пройшли курс (дисципліни) з вогневої підготовки – по-перше, не визначається форма навчання таких осіб (заочний або дистанційний формат не гарантує отримання якісних знань, і тим більше практичних навиків з вогневої підготовки); по-друге, не визначено мінімальний обсяг таких курсів (дисципліни), відтак це можуть бути навіть короткострокові (одноденні) курси; 3) спортсменів, зазначених в пункті 2 частини сьомої статті 21 цього Закону – тут варто уточнити, що лише для отримання категорії зброї С.

До недостатньо обґрунтованих і занадто суворих обмежень можна віднести наступні положення ст. 21 Законопроекту:

По-перше, ч. 7 ст. 21 Законопроекту потребує узгодження з положеннями інших Законів, до яких даним Законом передбачається внесення змін. Зокрема, у ній зазначається, що «Право на отримання зброї категорії В мають особи, які досягли 25-річного віку ...». Разом з тим, пропонується внести зміни до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» і передбачити в переліку спеціальних засобів, які можуть використовувати поліцейські для виконання своїх повноважень, зброю категорії В. У той же час, згідно ч. 1 ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію», на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років. Таким чином виникає правова колізія, яку необхідно усунути ще на етапі законотворчої роботи.

По-друге, не зрозумілою видається вимога, визначена в п. 1 ч. 9 ст. 21 Законопроекту, зокрема в частині встановлення такої обов'язкової вимоги до отримання права на зброю категорії С, як перебування «у законній власності більше п'яти років поспіль вогнепальної зброї категорії В, D або Е». Встановлення подібної вимоги, як мінімум, є необґрунтованою, а також такою, що, наприклад, унеможлиблює спадкування зброї категорії С.

По-третє, таким, що може викликати неоднозначне тлумачення, є абз. 2 ч. 2 ст. 22, згідно якого для отримання категорії зброї С у віці від 18 років до 30 років фізична особа має подати «посвідчення або наказ про присвоєння спортивного звання майстра спорту з визнаного в Україні виду спорту ...» і т.д. Зокрема, це положення може тлумачитись по-різному. Перший варіант, якщо спортсмен досяг 30-річного віку, для отримання посвідчення категорії зброї С – він уже не зобов'язаний подавати всі ці документи, що є не обґрунтованим. Другий варіант – спортсмени, які досягли 30-річного віку можуть отримати категорію зброї С лише за умови відповідності вимогам п. 1 ч. 9 ст. 21 Законопроекту, що є не зовсім логічним. Такий підхід законодавця до встановлення вимог для отримання різних категорій зброї порушує принцип правової визначеності, а тому має бути переглянутий.

Вище були детально проаналізовані лише деякі положення Законопроекту № 5708, які потребують доопрацювання та узгодження в частині унормування процесу видачі посвідчення власника зброї. Окрім зазначених вище, в Законопроекті № 5708 є ще велика кількість юридичних колізій, прогалин та суперечностей. Сподіваємось, що всі вони будуть усунуті в другому читанні і Законопроект нарешті набуде того вигляду, який буде спроможний максимально ефективно та

вичерпно врегулювати таку важливу сферу суспільних відносин, як цивільний оборот вогнепальної зброї.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-40>

LEGAL FRAMEWORK FOR REGULATING ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

Timashov V. O.

*Doctor of Law, Professor,
Professor at the Department of
Administrative, Financial
and Information Law,
State University of Trade and
Economics*

Тімашов В. О.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри
адміністративного, фінансового
та інформаційного права
Державний торговельно-економічний
університет*

Salnyk S. S.

*1st-year student of the Faculty
of International Trade and Law,
State University of Trade and
Economics*

Сальник С. С.

*студентка 1 курсу 8 групи
факультету міжнародної торгівлі
та права
Державний торговельно-економічний
університет*

Актуальність теми даного дослідження виражається у наявній політичній ситуації в Україні. З початку повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої держави питання обігу зброї, її регулювання віднайшло нові сенси. Вбачаючи це, вважаємо актуальним проаналізувати адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні, розкрити особливості контролю в умовах воєнного стану.

Останні два роки в Україні є досить великі скупчення військової техніки, які використовуються для боротьби проти країни-агресора. Ввезення з-за кордону зброї контролює Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, а також відділ контролю за обігом зброї. Яким гарним не був би нагляд, все одно існують угруповання, які незаконно постачають вогнепальну зброю в Україну, після чого реалізують її на так званому «чорному ринку». Так, у 2023 році Національна поліція викрила торговців зброєю і вилучила понад п'ять тисяч одиниць вогнепальної зброї [1].

Аналізуючи українське законодавство, яке регулює обіг зброї у країні, можна визначити дві великі проблеми. Перша полягає у тому, що нормативні акти регулюють не всі можливі правовідносини щодо обігу зброї, друга – відсутність цільової настанови, відповідного адміністративно-правового режиму, необхідність існування якого для ефективного регулювання обігу зброї в Україні не викликає сумнівів. Обидві проблеми виникають з однієї причини – відсутність Закону України «Про зброю». Майбутній закон повинен мати повний перелік предметів, які належать до категорії «зброя» та повинні бути врегульовані всі можливі правовідносини, що пов'язані з обігом визначених предметів [2, с. 83].

Визначаючи зміст режимного регулювання, у ньому вирізняють елементи залежно від особливостей суспільних відносин, які підлягають регулюванню – це учасники, соціальний зв'язок між ними, а також об'єкти, з приводу яких ці відносини здійснюються. Якщо за основу брати розподіл адміністративно-правових режимів на групи залежно від мети встановлення, то режим обігу зброї належить до таких, метою встановлення яких є забезпечення, громадської безпеки.

Характеризуючи певний адміністративно-правовий режим, насамперед треба встановити мету його застосування. Відсутність належного контролю за обігом зброї загрожує життєвим інтересам особистості, суспільства і держави, що охороняються законом. Основною метою адміністративно-правового режиму обігу зброї є забезпечення прав та захист особистості й суспільства від загрози, що виникає з приводу незаконного обігу та застосування різних видів зброї.

Серед ознак, які характеризують правовий режим, є, по-перше, чітко виражене коло суспільних відносин, які він регулює, та які виділено за однорідним об'єктом правовідносин, по-друге, – це чітко зазначена цільова спрямованість регулювання [2, с. 81–83].

Система функцій адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні становлять:

1) стратегічно-цільова функція, у межах якої відбувається комплексне визначення мети, завдань, методів, пріоритетних напрямів розвитку державної політики у сфері обігу зброї в державі.

2) нормативно-забезпечувальна функція, завдяки якій суб'єкти нормотворчої діяльності (законодавець та державні органи, їхні посадові особи, які створюють і приймають підзаконні акти) встановлюють, змінюють, скасовують певні норми, що передбачають правила і стандарти.

3) соціальна функція, що виявляється у впливі на суб'єктів і процеси у сфері обігу зброї таким чином, щоб їхня поведінка не завдавала

шкоди здоров'ю людей, їхній соціальній безпеці, навколишньому середовищу, а також сприяла створенню певних суспільних благ.

4) контрольно-наглядова функція, яку держава здійснює з метою перевірки дотримання і виконання поставлених завдань, прийнятих рішень та їх правомірності [3, с. 146–147].

Розглядаючи питання щодо спрямованості адміністративно-правової системи обігу зброї, можна сказати, що вона забезпечується не лише адміністративним правом. Система обігу зброї тісно пов'язана з іншими галузями права, насамперед з цивільним, оскільки воно регулює питання власності, купівлі-продажу речей.

Повноцінний закон щодо регулювання користування зброєю необхідний у наш час. Задля того, щоб уникнути суперечок, які особи можуть володіти, а яким це категорично заборонено. Елементами обігу зброї є: виробництво зброї, її ремонт, торгівля, передача, придбання, колекціонування, експонування, облік, зберігання, носіння, перевезення (перенесення), використання, вилучення, утилізація, ввезення та вивезення з території України, а також контроль з боку уповноважених державних органів за дотриманням установлених правил щодо здійснення кожного без винятку виду правовідносин у визначеній сфері [4, с. 142].

Відповідне регулювання зброї дасть можливість особі діяти правильно і повною мірою використовувати свої права та виконувати обов'язки, які встановлені адміністративно-правовим режимом. Має бути створений єдиний нормативно-правовий акт, який буде упорядковувати всі ці питання. Звісно, в Україні існують закони, у яких прописаний обіг зброї: Закон України «Про оборонні закупівлі», а також накази МВС, але їх недостатньо для повноцінного регулювання, особливо під час воєнного стану.

У статті 3 Конституції України зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – це найвища соціальна цінність держави. Саме тому наявність єдиного закону, який би регулював обіг зброї надважливий для нашого життя та правопорядку.

2019 року до Верховної Ради України був внесений на розгляд проект Закону про обіг зброї, але він не був досконалим, оскільки у 2020 році його було повернуто на доопрацювання ініціатору внесення [5].

У зв'язку з новими реаліями України, до проекту Закону про зброю доцільно було б додати пункт, стосовно перевірки психоемоційного стану військовослужбовців після повернення з фронту, на яких би позиціях вони не були. Практика з 2014 року і до сьогодні вказує на те, що багато осіб, які повернулися, мають проблеми з психікою, депресію,

пригнічений емоційний стан, високий рівень агресії, що може стати причиною протиправного поведіння зі зброєю і підвищення рівня злочинності в Україні.

У червні 2023 року в Україні запрацював Єдиний реєстр зброї, який значною мірою пришвидшує отримання інформації про зареєстровану зброю, спрощує процедуру отримання дозволів. У час глобальної діджиталізації цей крок Міністерства внутрішніх справ є досить прогресивним, оскільки зараз значно збільшилася кількість осіб, які мають у своєму володінні зброю та отримання інформації щодо неї в онлайн-режимі є дуже зручним.

Підсумовуючи вищезазначене можна зробити висновок, що адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні вимагає детального додаткового вивчення і вдосконалення, повинен бути спрямований на забезпечення захисту життя та здоров'я громадян, громадської безпеки, підтримання правопорядку, охорони прав і свобод людини й громадянина.

Література:

1. Національна поліція України. *Just a moment...* URL: <https://www.npu.gov.ua/news/natspolitsiia-vyluchyla-ponad-5-tysiach-odynyts-vohnepalnoi-zbroi-ta-18-mln-boieprypasiv-i-naboiv-rezultaty-roboty-za-rik> (дата звернення: 16.03.2024).

2. Бокій О. М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні. *Repository.title.prefixРепозитарій ОДУВС : Головна*. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/items/f7e9abf6-07f2-4d84-9d68-8797f34c7291> (дата звернення: 14.03.2024).

3. Шумейко Т. А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні. *DSpace Repository : Home*. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/51035df6-a095-4360-8101-fa7cbfe5546a> (дата звернення: 14.03.2024).

4. Дулгер В. В. Особливості правового регулювання обігу зброї в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022 р. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.3.22> (дата звернення: 14.03.2024).

5. Офіційний портал Верховної Ради України. *403 Forbidden*. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66594 (дата звернення: 14.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-41>

**THE LICENSING SYSTEM UNDER MARTIAL LAW:
CHALLENGES, RISKS, AND THREATS RELATED
TO ARMS TRAFFICKING**

**ДОЗВІЛЬНА СИСТЕМА В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО
СТАНУ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ, ПОВ'ЯЗАНІ
З ОБІГОМ ЗБРОЇ**

Fedorenko S. Yu.

*3rd-year cadet, Educational-Scientific
Institute of Law
and Training Specialists for National
Police Units,
Dnipro State University
of Internal Affairs
Research advisor:*

Natochii A. D.

*Assistant Professor at the Department
of Tactical-Special Training,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Федоренко С. Ю.

*курсант 3-го курсу
Навчально-наукового інституту
права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковій керівник:*

Нагочій А. Д.

*старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію» основними завданнями Національної поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. [1]

Реалізацію своїх повноважень у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї Національна поліція здійснює через підрозділи (сектора) дозвільної системи, які входять до структури поліції превентивної діяльності і координація яких здійснюється через керівника управління (відділу) превентивної діяльності НП. Основним інструментарієм діяльності цих підрозділів у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї є Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної зброї....., затверджена наказом МВС України від 21.08.98 № 622 [2].

Умови воєнного стану створюють надзвичайно складні виклики для нормативно-правового регулювання обігу зброї. З одного боку, необхідно забезпечити безпеку громадян та держави, а з іншого – зберегти права та свободи громадян. Дозвільна система в цих умовах має вирішувати багато питань, пов'язаних зі зброєю, від носіння до зберігання.

Виклики, пов'язані з дозвільною системою в умовах воєнного стану для безпеки України та її громадян:

1. Збільшення обсягу роботи:

– В умовах воєнного стану збільшується потреба в видачі дозволів на носіння та використання зброї.

– Необхідно забезпечити ефективний контроль та швидку обробку заявок на дозвіл.

– Довготривалий процес обробки може призвести до збільшення незаконного обігу зброї.

2. Загроза зростанню обігу незареєстрованої зброї:

– Воєнний стан сприяє появі незареєстрованої (трофейної) зброї.

– Незареєстрована зброя потрапляє в руки небажаних осіб, включаючи терористів та злочинців.

– Нормативно-правові шляхи вирішення: Посилення контролю за зброєю, амністія для тих, хто добровільно здав незаконну зброю.

3. Психологічний стан власників зброї:

– В умовах воєнного стану психологічний тиск безумовно впливає на власників зброї та на людей в цілому, що робить їх більш сприятливими до негативної обстановки, що може скластися в конфліктній ситуації тощо.

– Недостатній контроль над психічним станом може призвести до небезпечного використання зброї.

– Нормативно-правові шляхи вирішення: Систематичні психологічні перевірки власників зброї.

Аналізуючи дану тему, ми можемо визначити кілька ефективних шляхів вирішення проблем, пов'язаних з дозвільною системою в умовах режиму воєнного стану та обігом зброї:

1. **Посилення контролю та моніторингу:** Важливо вдосконалити систему видачі дозволів на носіння та використання зброї. Це включає в себе перевірку анамнезу, психологічні оцінки та регулярні перевірки власників зброї.

2. **Пошук шляхів регулювання незареєстрованої зброї:** Необхідно вжити заходів для виявлення та конфіскації незареєстрованої зброї. Це може включати амністію для тих, хто добровільно здав незаконну зброю.

3. **Публічна освіта та свідомість:** Забезпечити громадську освіту щодо правил обігу зброї, небезпеки незаконної зброї та важливості дотримання законів.

4. **Співпраця з міжнародними партнерами:** Важливо обмінюватися досвідом та нормативними практиками з іншими країнами для вдосконалення системи регулювання зброї.

Ці заходи допоможуть забезпечити безпеку та зменшити ризики, пов'язані з обігом зброї в умовах воєнного стану.

Щодо останніх нормативних змін порядку контролю за обігом вогнепальної зброї, слід зазначити, що на період дії воєнного стану було ухвалено наказ МВС від 01.03.2022 № 170, який спростив порядок надання дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану [3]. Як правильно зазначають окремі автори, цей наказ спростив процедури ліцензування купівлі, зберігання та носіння мисливської зброї та боєприпасів під час воєнного стану [4, с. 29].

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

2. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. *Офіційний вісник України*. 1998. № 42. Ст. 1574.

3. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану : наказ МВС від 01.03.2022 № 170. *Офіційний вісник України*. 2022. № 17. Ст. 953.

4. Бахчев К. Особливості діяльності підрозділів дозвільної системи в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 28–33.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-42>

**REVOCATION OF PERMITS FOR THE RIGHT TO PURCHASE,
STORE, CARRY WEAPONS AND AMMUNITION
TO THEIR OWNERS IN CASE OF DOMESTIC VIOLENCE**

**АНУЛЮВАННЯ ДОЗВОЛІВ НА ПРАВО ПРИДБАННЯ,
ЗБЕРІГАННЯ, НОСІННЯ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ
ЇХ ВЛАСНИКАМ У РАЗІ ВЧИНЕННЯ НИМИ
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА**

Fedorovska N. V.

*Senior Researcher,
National Academy of Internal Affairs*

Федоровська Н. В.

*старший науковий співробітник,
Національна академія
внутрішніх справ*

За 10 місяців 2023 року Національна поліція отримала 244 тисячі заяв про вчинення домашнього насильства. Більша кількість заяв від жінок – це майже 77%, близько 20% від чоловіків, решта – від дітей. При цьому, кількість звернень про домашнє насильство збільшується, хоча частина територій перебувають під окупацією та багато українців виїхало за кордон [1].

Аналіз практики показує, що кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, найчастіше вчинялися із застосуванням різних знарядь. Інструментом вчинення кримінального правопорушення при насильстві зазвичай використовується зброя (вогнепальна, холодна), колочоріжучі побутові та інші предмети. Однак, випадки використання зброї як знаряддя насильства в домашній обстановці все-таки є нетиповими. У будь-якому випадку зброя використовується лише при наявності її в сім'ї і спеціально не здобувається [2].

Під час виїзду на місце події поліцейські дотримуючись заходів особистої безпеки з'ясовують наступне: 1) наявність місць можливого укриття особи, яка вчинила домашнє насильство, або інших осіб для раптового нападу на працівника поліції; 2) наявність небезпечних домашніх тварин (собак тощо); 3) наявність місць для переховування зброї та інших небезпечних предметів, якими може бути завдано шкоду життю або здоров'ю працівника поліції, правопорушнику, оточуючим або доказів скоєння домашнього насильства тощо.

З метою визначення ефективних заходів реагування, спрямованих на припинення домашнього насильства поліцейські проводять оцінку вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього

насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи [3].

Статтею 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4] до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, серед іншого, віднесено анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством.

Відповідно до п. 21 ч.1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [5] поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система.

Відповідно до п. 2.3.3 пункту 2.3 Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів (надалі – Інструкція) [6] територіальні підрозділи Національної поліції видають відповідні дозволи.

Відповідно до глави 4 Інструкції згідно із законодавством України органам поліції надано право анулювати дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, основних частин зброї та пристроїв, видані громадянам за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування (притягнення протягом року до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 КУпАП), передбачених пунктом 5.1 глави 5 Інструкції [6]. Слід зазначити, що ч.1 ст. 173-2 КУпАП визначено, що за вчинення домашнього насильства, тобто умисного вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого передбачено накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб [7].

Після анулювання дозволу на зберігання і носіння зброї та пристрою власник зобов'язаний здати зброю (за наявності основні частини зброї) чи пристрій, патрони і бойові припаси до них до органу поліції та прийняти рішення щодо подальшого її переоформлення чи реалізації (пункт 12.21 глави 12 розділу II Інструкції) [6]. У разі незгоди власника-кривдника з рішенням органу поліції про анулювання зазначеного дозволу матеріали передаються до суду для вирішення питання щодо примусового вилучення зброї, основних частин зброї, пристроїв, патронів і бойових припасів до них. Відповідна інформація вноситься програмно-технічними засобами інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» до баз даних єдиної інформаційної системи МВС.

Підтвердженням вищевказаного є постанова Верховного Суду України від 03.02.2021 року у справі № 710/1148/17 в якій зазначено, що в рамках спірних правовідносин, законною підставою для анулювання відповідачами дозволів на право носіння та зберігання мисливської гладко ствольної та нарізної зброї є наявність даних про систематичне (два чи більше разів) порушення позивачем, а саме – вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально, а саме адмінпротоколами та постановою суду [8]. Рішеннями Тернопільського окружного адміністративного суду в справі № 500/5222/21 від 06.10.2021 [9], Полтавського окружного адміністративного суду в справі № 440/6406/22 від 06.12.2022 [10], справа № 440/10424/23 від 13.12.2023 [11] зафіксовано, що відповідачем (уповноважений орган Національної поліції) не надано доказів про повторне вчинення позивачем адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст.173-2 КУпАП, що б слугувало підставою для анулювання дозволу на право носіння та зберігання зброї, згідно приписів п. 5.1 розділу 5 Інструкції [6]. Відтак, зважаючи на відсутність систематичності (два чи більше разів) вчинення порушення у вигляді вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально, як ознаки та підстави для правомірного анулювання дозволів на право носіння та зберігання зброї, висновки відповідачів про анулювання таких дозволів не може бути визнані підставними та такими, що відповідають вимогам чинного законодавства.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, слід наголосити на тому, що відповідно до чинного законодавства України поліцейські маю право анулювати дозвіл на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власника у разі вчинення ним домашнього насильства, а також вилучити зброю та боєприпаси у порядку, але із

врахуванням судової практики необхідно дотримуватись систематичності (два чи більше разів) вчинення порушення у вигляді вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально.

Література:

1. Кількість кривдників, притягнених до відповідальності за домашнє насильство, збільшується 26.11.2023. <https://www.kmu.gov.ua/news/kateryna-pavlichenko-kilkist-kryvdnykiv-prytriahnenykh-do-vidpovidalnosti-za-domashnie-nasylstvo-zbilshuietsia>

2. Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування домашнього насильства [Текст] : практ. посібник / [І. А. Ботнарєнко, Ю. Б. Комаринська, О. М. Джужа, Я. О. Дякін, Д. М. Тичина]. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2023. 52 с.

3. Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: затверд. наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13 берез. 2019 р. № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>.

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

6. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: затверд. наказом МВС від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

8. Постанова Верховного Суду України від 03.02.2021 № 710/1148/17 ; № К/9901/67109/18. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/C018947>

9. Справа № 500/5222/21 від 06.10.2021. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/100182162/>

10. Справа № 440/6406/22 від 06.12.2022. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/11382497>

11. Справа № 440/10424/23 від 13.12.2023. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115627598>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-43>

**PECULIARITIES OF REALIZING THE AUTHORIZATION
FUNCTION OF THE NATIONAL POLICE IN THE FIELD
OF FIREARMS CIRCULATION UNDER MARTIAL LAW**

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ
ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Chyzh A. O.

*1st-year cadet, Educational-Scientific
Institute of Law and
Training Specialists for National Police
Units,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Research advisor:

Plakhotnyi A. P.

*Assistant Professor at the Department
of Tactical-Special Training,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Чиж А. О.

*курсант 1-го курсу Навчально-
наукового інституту права
та підготовки фахівців для
підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Плахотний А. П.

*старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

В умовах воєнного стану Національна поліція відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки та контролю над обігом вогнепальної зброї.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію» основними завданнями Національної поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Питання адміністративної діяльності щодо надання поліцією послуг у сфері дозвільної системи та здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї були предметом дослідження вітчизняних

і зарубіжних учених різних історичних періодів у галузі теорії держави і права та адміністративного права, а саме: В. Авер'янова, О. Бандурки, Ю. Битяка, І. Галагана, А. Гетьмана, В. Гуменюка, О. Джафарової, С. Діденка, В. Долежана, В. Заросила, С. Ківалова, Ю. Козлова, В. Колпакова, А. Комзюка, О. Коренєва, А. Корнійця, С. Кузніченка, С. Лихачова, М. Матузова, О. Негодченка, В. Петкова, А. Подоляки, О. Фролова, С. Шатрави, Ю. Шемшученка, О. Ярмиша тощо.

Попри це у світлі реформування поліції і відповідного законодавства, яке супроводжує цей процес, у тому числі у зв'язку з черговою активізацією законодавчих ініціатив щодо надання громадянам права вільно володіти зброєю, питання надання послуг поліцією у сфері дозвільної системи та забезпечення контролю поліцією за дотриманням правил дозвільної системи.

Можна визначити такі форми діяльності поліції у сфері обігу вогнепальної зброї:

1) надання дозволів на зберігання, перевезення та використання вогнепальної зброї;

2) здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ (п. 21 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон про поліцію) [2];

3) приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набойів, вибухових речовин та пристроїв (п. 22 ст. 23 Закону про поліцію);

4) поліція засобами інформаційно комунікаційної системи наповнює та підтримує в актуальному стані реєстри та бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно: зброї, що перебуває у володінні та користуванні фізичних і юридичних осіб, яким надано дозвіл на придбання, зберігання, носіння, перевезення зброї; викраденої, втраченої, вилученої, знайденої зброї, а також добровільно зданої зброї із числа тієї, що незаконно зберігалася (пп. 16, 17 ст. 26 Закону про поліцію);

5) поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб – підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких

визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведіння з ними та правил їх використання (п. 1 ст. 39 Закону про поліцію);

б) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення (в тому числі щодо порушення порядку обігу вогнепальної зброї), приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання (п. 8 ст. 23 Закону про поліцію) [1].

Треба зауважити, що на сьогодні єдиного законодавчого акта, яким би були врегульовані питання обігу зброї, в тому числі вогнепальної, в Україні не ухвалено. Історія формування законодавства про зброю в Україні зараз як і дискусії щодо її вільного (умовно вільного) обігу триває з моменту набуття Незалежності України.

На цей час в різні періоди було підготовлено понад 7 проєктів, що мали різні назви від Закону «Про зброю» до «Про цивільну зброю і боєприпаси», які на різних стадіях законотворчого процесу були відхилені, причиною чому була відсутність політичної волі щодо запровадження права отримання вогнепальної зброї цивільними особами. Та й громадська думка щодо унормування такого права є неоднозначною.

25 травня 2022 року уряд запустив у Дії онлайн-опитування громадян щодо легалізації носіння вогнепальної зброї цивільними особами. У ньому взяли участь понад мільйон 700 користувачів застосунку, як наслідок: 62 % учасників підтримали легалізацію зброї для особистого захисту; 19 % проти обігу зброї серед цивільного населення; 18 % підтримують варіант «для спеціальних потреб» [2].

Варто зазначити, що останнім часом з урахуванням обстановки в країні з ряду певних причин, люди обирають шлях зберігання та використання вогнепальної зброї без наявності необхідного дозволу на такі дії. Незаконне зберігання вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин вважається серйозним порушенням законодавства, оскільки ці предмети можуть бути небезпечними, якщо використовуються зловмисниками або особами без належних навичок і знань [3].

Підсумовуючи вищевикладене, можемо наголосити про актуальність питання обігу зброї в умовах воєнного стану в Україні. Збільшення ефективності контролю за обігом зброї та підвищення рівня відповідальності за порушення правил обігу зброї є необхідністю в часи воєнного стану в Україні. Для розв'язання цієї проблеми потрібне здійснення активної інформаційно-просвітницької роботи серед населення щодо правил поведіння зі зброєю, провести комплексне дослідження

щодо потреб та ризиків, пов'язаних з обігом зброї в умовах воєнного стану потрібно розробити та прийняти закон про обіг зброї, який би враховував сучасні реалії та міжнародні стандарти.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. 62 % українців виступили за обіг зброї для особистого захисту – опитування у «Дії». Суспільство. URL : <https://prg.ua/62-ukrainsiv-vystupyly-za-obih-zbroi-dlia-osobystoho-zakhystuopytuvannia-u-dii/>

3. Горбенко Денис; Плахотний Артем. Незаконне зберігання вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин: проблема та наслідки. *Матеріали конференцій МЦНД*, 2023, 22.12. 2023, Одеса, Україна. 190–192.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-44>

THE LICENSING SYSTEM OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: CHALLENGES, RISKS AND THREATS

ДОЗВІЛЬНА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Shylov Mykola
*senior lieutenant, deputy commander
of the rifle troop for work personnel*

Шилов Микола
*старший лейтенант,
заступник командира стрілецької
роти по роботі
з особовим складом*

Правове регулювання обігу зброї в Україні є важливою складовою національної безпеки та правопорядку. У зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ та загрозами тероризму, регулювання обігу зброї стає ще більш актуальним, питанням сьогодення.

Маючи досвід, після подій у Бучі, Ірпені, інших населених пунктах України, можна дійти висновку, що зброя дає більше шансів вижити ніж її відсутність. Тому з початком повномасштабного вторгнення,

розуміючи попит, держава поступово здійснювала зміни у законодавстві.

Перед війною процедура отримання дозволу на зброю керувалася Наказом МВС № 622 від 21.08.1998 та Наказом МВС № 379 «дск» від 13.06.2000. Однак, відповідно до Наказу № 170, який МВС видав 01.03.2022, умови надання дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї в умовах воєнного стану були спрощені. Дозвіл, отриманий за Наказом № 170, має тимчасовий характер і діє лише протягом періоду воєнного стану. Незважаючи на воєнні часи, отриманий дозвіл буде дійсним протягом 3 років. Аналізуючи зміни, які були внесені Наказом МВС 170 від 01.03.2022, можна виділити наступне: був спрощений порядок видачі дозволів; змінені вимоги до осіб, які виявили бажання володіти зброєю.

Проте, як до, так і під час війни правила безпеки при поводженні зі зброєю незмінні: вони вимагають обережності й поваги. Необережне чи легковажне поводження зі зброєю має свої юридичні наслідки: від цивільної і адміністративної до кримінальної відповідальності із санкціями у вигляді позбавлення волі на тривалі строк.

Розуміючи, що основною метою змін до законодавства, що регулює обіг зброї, є не тільки самооборона, але й відсіч збройної агресії рф проти України, можна виділити декілька явних ризиків і ймовірних проблемних питань:

1. Потреба у строгому контролі: У період воєнного стану зростає ймовірність незаконного обігу зброї та боєприпасів. Тому необхідно забезпечити ефективний контроль та моніторинг за видами зброї, їх використанням та переміщенням.

2. Масовий приплив заявок: Збільшений потік заявок для отримання дозволів на зброю та боєприпаси може перевантажити адміністративні служби. Тому важливо забезпечити ефективну та оперативну обробку документів.

3. Підтримання громадського порядку: Підвищений рівень напруженості в суспільстві може призвести до конфліктів та порушень громадського порядку. Це наголошує на необхідності додаткових заходів з підтримання правопорядку.

4. Використання зброї у злочинах. Незаконно здобута зброя, тим більш військового призначення, може використовуватися у злочинах, що загрожують безпеці громадян та порушує правопорядок.

Дані проблеми потребують комплексного вирішення, включаючи змєцнення законодавства, посилення контролю моніторингу, співпрацю з міжнародними партнерами та підвищення обізнаності громадськості.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-45>

**LEGISLATIVE PROSPECTS FOR THE CREATION
AND FUNCTIONING OF A UNIFIED STATE REGISTER
OF WEAPONS**

**ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ
ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО
РЕЄСТРУ ЗБРОЇ**

Shrub I. V.

*PhD in Law, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of Police Law,
National Academy of Internal Affairs*

Шруб І. В.

*кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх
справ*

23 червня 2023 року офіційно запрацював Єдиний реєстр зброї (далі – Реєстр) – функціональна підсистема єдиної інформаційної системи МВС України, що призначена для автоматизації обліку процесів обігу зброї [1]. За пів року функціонування Реєстру громадяни подали понад 150 тис. заяв на отримання дозволів на зброю, за результатами розгляду яких поліцейськими було прийнято майже 140 тис. рішень про надання таких дозволів.

Реєстр забезпечує формування, зберігання, спільне використання і верифікацію інформації про права в сферах обігу зброї, боєприпасів до неї, основних частин зброї, які мають ідентифікаційні номери, вибухових матеріалів, а також інформації про об'єкти та суб'єктів цих прав. Метою обробки інформації в Реєстрі є: 1) ідентифікація предметів або вибухових матеріалів; 2) автоматизація процесів інформаційного, довідкового, організаційного та технологічного забезпечення у сфері обігу предметів та вибухових матеріалів, фіксації фактів викрадень та втрат предметів та вибухових матеріалів; 3) забезпечення державою ефективного контролю у сфері обігу предметів та вибухових матеріалів, запобігання викраденням та втратам предметів та вибухових матеріалів; 4) сприяння своєчасності прийняття управлінських рішень у сфері обігу предметів та вибухових матеріалів та за фактами викрадень і втрат предметів та вибухових матеріалів [2].

Як можна побачити, за допомогою Реєстру ведеться облік повного життєвого циклу зброї, а також здійснюється контроль за дотриманням законодавства в сфері обігу зброї. Також, Реєстр забезпечує перехід до використання дозволів в електронному вигляді, що дозволить зробити

дозвільно-реєстраційну діяльність прозорою та суттєво знизити корупційні ризики. Однак, не зважаючи на таке важливе суспільне та правоохоронне значення, на сьогодні функціонування Реєстру унормується лише підзаконними нормативно-правовими актами, основним з яких є Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ», що затверджене Наказом МВС України № 2 від 10.01.2022 р. [2]. Законодавчого підґрунтя для його функціонування, так само як і для правового врегулювання всієї сфери обігу вогнепальної зброї, наразі й досі не забезпечено.

Частково, цю проблему має вирішити Закон України «Про право на цивільну вогнепальну зброю», проект якого 6 лютого 2024 р. було включено до порядку денного 5 сесії Верховної Ради України ІХ скликання для розгляду у другому читанні [3]. І хоча до другого читання в даний Законопроект було внесено надзвичайно велику кількість поправок (в тому числі щодо функціонування Реєстру), у ньому все ще залишились норми, які викликають гострі дискусії а відтак, потребують додаткового доопрацювання.

У першу чергу слід звернути увагу на той факт, що згідно п. 15 ч. 1 ст. 1 Законопроекту, під Єдиним державним реєстром зброї (далі – Реєстр) пропонується розуміти «інформаційно-комунікаційну систему, призначену для збирання, накопичення, обробки, захисту, обліку та надання інформації про обіг зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, які мають ідентифікаційні номери, *інших предметів, матеріалів і речовин* та про права на них, а також про об'єктів та суб'єктів таких прав». Як видно, до Реєстру, окрім іншого, буде включена інформація про «інші предмети, матеріали і речовини». Однак, Розділі II Законопроекту, не містить переліку таких «предметів, матеріалів та речовин». Однозначної відповіді на це питання не можливо отримати також шляхом аналізу Наказу МВС України № 2 та інших підзаконних нормативно-правових актів МВС України, оскільки жоден із них дане питання комплексно та в повному обсязі не регулює. Відтак, виникає необхідність саме в законодавчому закріпленні вичерпного переліку всіх об'єктів, інформація про які має бути внесена до Реєстру, оскільки в протилежному випадку існує загроза появи правових колізій і довільного трактування законодавчих норм.

Також в аналізованій нормі Законопроекту зазначається, що «Реєстр складається із загального та спеціального обліків». І якщо ведення загального обігу більш-менш врегульоване в Розділі II Законопроекту, то про спеціальний облік в Законопроекті згадки відсутні. Що стосується наказу МВС України № 2, то в ньому взагалі відсутня згадка про поділ Реєстру на загальний та спеціальний. Відтак, ухвалення

Законопроекту в запропонованій редакції призведе до виникнення правової прогалини, яка вимагатиме негайного усунення або шляхом внесення змін до чинного наказу МВС, або шляхом прийняття нового підзаконного акту. Тому, логічним було б не допускати виникнення таких правових прогалин і завчасно врегулювати це важливе питання саме на рівні Закону.

Суттєвого доопрацювання потребує також розділ II Законопроекту, який визначає загальні вимоги до ведення Єдиного державного реєстру зброї. У першу чергу, необхідно узгодити положення цього розділу Законопроекту із положеннями базового Закону України «Про публічні електронні реєстри» від 18.11.2021 р., який визначає вимоги, яким мають відповідати і самі реєстри, і їх законодавче регулювання [4].

Також слід звернути увагу, що назва II Розділу, назва більшості його статей та окремі їх положення не узгоджуються з іншими положеннями Законопроекту, зокрема з п. 15 ч. 1 ст. 1, у якому закріплено визначення Єдиного державного реєстру зброї. Зокрема, він визначається як «інформаційно-комунікаційна система, призначена для збирання, накопичення, обробки, захисту, обліку та надання інформації про обіг зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, які мають ідентифікаційні номери, інших предметів, матеріалів і речовин та про права на них, а також про об'єктів та суб'єктів таких прав». Натомість у більшості статей, так само як і в назві самого II Розділу згадується лише «вогнепальна зброя».

Не зрозумілою є логіка законодавця, який в п.5 ч. 1 ст. 11 Законопроекту згадує лише про «адміністративну» відповідальність за порушення порядку зберігання, носіння чи транспортування вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, ігноруючи при цьому інші види відповідальності за правопорушення у сфері обігу зброї.

Виникають сумніви в доцільності формування окремих категорій реєстраційних справ щодо «місць зберігання зброї» (ч. 2 ст. 11 Законопроекту). Як мінімум, мова тут має йти про «місця постійного зберігання».

Численні зауваження викликає ч. 4 ст. 15 Законопроекту у якій зазначається, що «Відомості з Реєстру зазначаються у документах на зброю». У такому вигляді законодавча норма існувати не може. Необхідно чітко прописати, які саме відомості і в яких документах зазначаються.

Суттєвого доопрацювання потребує ст. 16 Законопроекту, що визначає строки зберігання інформації в Реєстрі. Так, згідно ч.2 ст. 15 Законопроекту, «Загальний облік містить інформацію про вогнепальну зброю, бойові припаси до неї, основні частини зброї, що мають ідентифікаційні номери, інші предмети, матеріали і речовини», однак

в ст. 16 Законопроекту визначено лише строки зберігання інформації про вогнепальну зброю. У зв'язку з цим, в зазначеній статті необхідно додатково визначити строки зберігання інформації про основні частини зброї, що мають ідентифікаційні номери, інші предмети, матеріали і речовини.

Це лише основні недоліки Законопроекту, які мають бути обов'язково враховані під час його розгляду у другому читанні. Крім того, доцільним є проведення комплексної деталізованої перевірки відповідності положень чинних нормативно-правових актів із положеннями Законопроекту з метою мінімізації ризику виникнення прогалин, суперечностей та правових колізій після остаточного ухвалення останнього.

Література:

1. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку пріоритетних електронних інформаційних ресурсів її суб'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 1024 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2023 р. № 866).

2. Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 10 січня 2022 року № 2.

3. Проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 від 25.06.2021 р. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>

4. Закону України «Про публічні електронні реєстри» від 18 листопада 2021 року (в редакції Закону від 01 січня 2023 р.).

SECTION 3

UNREGISTERED (TROPHY, "FOUND") WEAPONS: AMOUNT, THREATS, AND STATUTORY WAYS TO SOLVE THE PROBLEM

НЕЗАРЕЄСТРОВАНА (ТРОФЕЙНА, «ЗНАЙДЕНА») ЗБРОЯ: ОБСЯГИ, ЗАГРОЗИ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-46>

TROPHY AND UNREGISTERED WEAPONS: PROBLEMS AND RISKS IN TODAY'S ENVIRONMENT

ТРОФЕЙНА ТА НЕ ЗАРЕЄСТРОВАНА ЗБРОЯ: ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Borozniak S. S.

*Hetman Petro Sahaidachny
National Army Academy*

Борозняк С. С.

*Національна академія
сухопутних військ
ім. гетьмана Петра Сагайдачного*

Незарєєстрована зброя, також відома як трофейна або "знайдена" зброя, є серйозною проблемою в багатьох країнах, включаючи Україну. Ця проблема створює загрозу безпеці громадян та загальну нестабільність в країні. Розглянемо детальніше обсяги цієї проблеми, загрози, які вона несе, а також нормативно-правові шляхи її вирішення в Україні.

Проблема незареєстрованої зброї українському суспільству відома ще з часів розпаду СРСР, але останні події, пов'язані з загостренням ситуації на сході України, ще більше підкреслили її актуальність та небезпеку. Спалахи насильства, терористичні акти та злочинні угруповання використовують незареєстровану зброю для здійснення своїх злочинних дій. Оцінити точну кількість незаконної зброї в Україні досить складно. Багато зброї, яка перебуває в цивільному обігу, може бути не зарєєстрована через нелегальні канали або бути вивезеною із зони бойових дій країни. Також існує значна кількість

схованих або незареєстрованих вогнепальних засобів, які надалі використовуються для злочинних цілей або можуть потрапити в руки терористичних організацій.

Незареєстрована зброя ускладнює роботу правоохоронних органів та спецслужб, оскільки вона часто використовується у кримінальних угрупованнях для здійснення злочинів, таких як вбивства, розбійні напади, терористичні акти та рейдерські захоплення. Безпека громадян та порядок у країні постійно під загрозою через незаконний обіг зброї. Зокрема, ситуація в окремих районах бойових дій України, де триває війна, сприяє поширенню незареєстрованої зброї. Крім того, недостатній контроль за зброєю в мирний час сприяє її незаконному обігу та потраплянню до рук непрофесійних користувачів, що загрожує безпеці громадян та порядку в країні. Незареєстрована зброя становить серйозну загрозу для безпеки громадян та загального порядку в Україні, а також має потенціал для міжнародного поширення та використання. Розглянемо докладніше загрози, які несе незареєстрована зброя:

Збройні злочини: Незареєстрована зброя часто використовується для вчинення збройних нападів, розбійних нападів, вбивств та інших злочинів. Вона дозволяє злочинцям легко та швидко здійснювати злочини без можливості відстеження або ідентифікації.

Тероризм: Незаконно здобута зброя може використовуватися терористичними організаціями для здійснення терактів та інших актів насильства. Вона надає їм можливість здійснювати терористичні атаки з мінімальними зусиллями та ризиками.

Екстремізм: Зброя може потрапити в руки екстремістських груп, які використовують її для провокативних дій, підготовки до збройних конфліктів або ведення сепаратистських рухів.

Нелегальний обіг: Незареєстрована зброя може стати об'єктом нелегального обігу та торгівлі, що створює додаткові джерела прибутку для злочинних угруповань та терористичних організацій.

Поширення конфліктів: Зброя може бути використана для підтримки воюючих сторін у конфліктах, які можуть мати дестабілізуючі наслідки як в межах країни, так і в регіоні.

Для ефективного вирішення проблеми незареєстрованої зброї в Україні необхідно впроваджувати нормативно-правові механізми, які сприятимуть контролю за обігом зброї та покращенню безпеки громадян. Розглянемо докладніше можливі шляхи вирішення цієї проблеми:

– **Посилення контролю та моніторингу:** Уряд повинен вжити заходів для посилення контролю та моніторингу за обігом зброї. Це може включати удосконалення системи реєстрації зброї, введення

обов'язкових перевірок покупців та продавців, а також здійснення регулярних перевірок на додержання законів про зброю.

– Законодавчі зміни: Потрібно внести нові або удосконалити існуючі законодавчі акти, які регулюють виробництво, продаж, експорт, імпорт та володіння зброєю. Ці закони повинні бути чіткими та виконуваними, а також передбачати відповідальність за порушення.

– Програми амністії та знищення зброї: Уряд може впровадити програми амністії для тих, хто незаконно володіє зброєю. Ці програми можуть надавати можливість безкарно здати зброю або здійснити її знищення за певних умов.

– Міжнародне співробітництво: Україна повинна співпрацювати з міжнародними партнерами для обміну досвідом та найкращими практиками у боротьбі з незареєстрованою зброєю та контролем за обігом зброї. Це може включати спільні операції по боротьбі з торгівлею зброєю та обміном інформацією про нелегальний обіг.

– Ефективний моніторинг та контроль за виробництвом та експортом зброї: Необхідно вдосконалити механізми моніторингу та контролю за виробництвом та експортом зброї. Це дозволить уникнути нелегального обігу зброї та попередити її потрапляння до рук нелегальних користувачів.

Застосування цих нормативно-правових заходів сприятиме ефективному контролю за обігом зброї та зменшенню загрози, яку вона становить для безпеки громадян та стабільності в країні.

Література:

1. Закон України «Про основи національного спротиву» № 2849-IX від 13.12.2022.

2. Наказ МО від 17.08.2017 № 440 «Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України».

3. Наказ МО від 29.06.2005 № 359 «Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боеприпасів у Збройних Силах України».

4. Кримінальний кодекс України, Редакція від 01.01.2024.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-47>**THREATS ASSOCIATED WITH UNREGISTERED WEAPONS****АГРОЗИ, ПОВ'ЯЗАНІ З НЕЗАРЕЄСТРОВАНОЮ ЗБРОЄЮ****Vynohradova K. V.**

*1st-year cadet, Educational-Scientific
Institute of Law and
Training Specialists
for National Police Units,
Dnipro State University
of Internal Affairs
Research advisor:*

Kaliman M. R.

*Assistant Professor at the Department
of Tactical-Special Training,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Виноградова К. В.

*курсант 1 курсу Навчально-наукового
інституту права та підготовки
фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Каліман М. Р.

*старший викладач кафедри
Вогневої підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Незаконний обіг зброї є не тільки гостро актуальною темою у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ, але і проблемою, яку, на мою думку, можуть недооцінювати та на яку не звертають потрібної уваги сьогодні. Проблему незаконного обігу зброї можна додати до списку поточних та прогнозованих загроз національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов, які визначені в Стратегії національної безпеки України [1].

Загрозою національній безпеці України, відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», можна вважати явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [2]. При тому, національними інтересами України, відповідно до закону є інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян. На мою думку, незаконний обіг зброї негативно впливає на безпечні умови життєдіяльності і добробут громадян, створюючи загрози та небезпечні умови життя. Таким чином, незаконний обіг зброї є однією із загроз національній безпеці.

Ця загроза є як поточною, адже вже сьогодні створює загрози національним інтересам України, так і потенційною, тобто за

траєкторією розвитку, виходячи з сьогоднішніх умов середовища може поглибитися, можуть виникнути нові проблеми спричинені незаконним обігом зброї, та ускладнитися регулювання обігу зброї.

Незареєстрована зброя – це будь-який вид зброї, який знаходиться у власності будь-якої особи без офіційної реєстрації в правоохоронних органах. Це може бути вогнепальна, холодна, біологічна або хімічна зброя.

Незареєстровану зброю неможливо відстежити, що робить її привабливою для злочинців та більш небезпечною для суспільства і держави.

Які саме загрози ставить незареєстрована зброя?

- Злочини

Найбільш очевидною загрозою є використання незареєстрованої зброї для злочинних цілей. Зловмисники, маючи доступ до нелегальної зброї, можуть вчиняти розбої, вбивства або викрадення з використанням зброї, що може призвести до великої кількості жертв.

- Тероризм

Терористи також можуть користуватися незареєстрованою зброєю для здійснення терактів та дестабілізації суспільства. Це створює загрозу для національної безпеки та міжнародної стабільності.

- Несчасні випадки

Недбале володіння незареєстрованою зброєю може призвести до нещасних випадків, особливо коли зброя потрапляє у руки дітей або некваліфікованих осіб. Несанкціоноване використання зброї може призвести до випадкових поранень чи смертельних випадків.

Нормативно-правові акти, що регулюють торгівлю зброєю, були прийняті давно і не підлягали модернізації, як це було у сфері торгівлі зброєю загалом. Аналізуючи нормативно-правові акти, встановлено, що найбільше уваги приділяється зброї масового ураження та діяльності Російської Федерації з розбудови збройних сил, а недостатньо уваги приділяється незаконному обігу зброї. Це означає, що у сфері торгівлі зброєю увага приділяється більш глобальній загрозі, що призводить до посилення загрози нелегальної торгівлі зброєю.

Важливим елементом державної політики у сфері незаконного обігу зброї є встановлення кримінальної відповідальності за будь-які дії з такою зброєю. Органами в сфері контролю обігу зброї, зокрема, запобігання незаконного обігу зброї є: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція.

Верховна Рада України уповноважена встановлювати закони щодо регулювання торгівлі зброєю, встановлювати відповідальність осіб, причетних до незаконного обігу зброї тощо.

15 квітня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову “Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану”, яка в результаті надання повного переліку видів застосування зброї може діяти як превентивний захід проти незаконної торгівлі зброєю [3].

МВС забезпечує розвиток державної політики у сферах захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, боротьби зі злочинністю, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; охорона державного кордону та захист суверенних прав України.

До пріоритетних завдань правоохоронних органів, спеціальних органів, розвідувальних та інших державних органів відповідно до їх компетенції належать: запобігання, виявлення та ліквідація проявів сепаратизму, тероризму, припинення діяльності незаконних збройних формувань, політично мотивованого насильства та інші порушення закону, конституційного ладу.

До основних завдань Національної поліції належать: контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами визначених правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин та інших предметів, матеріалів і речовин, що підлягають дозвільній системі; приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, патронів, вибухових матеріалів і пристроїв, наркотичних засобів чи психотропних речовин.

Отже, незареєстрована зброя є серйозною загрозою для суспільства та безпеки кожного окремого громадянина. Для запобігання цій проблемі необхідно посилювати контроль над обігом зброї, проводити інформаційні та просвітницькі заходи, а також реалізувати програми амністії та здачі незаконної зброї. Тільки спільними зусиллями можна зменшити ризики, пов'язані з незареєстрованою зброєю та забезпечити безпеку суспільства.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 01.04.2024).

2. Про національну безпеку України : Закон України від 31.03.2023 № 2469-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.04.2024).

3. Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 № 448-2022-п. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-48>

PROBLEMS OF THE LEGAL STATUS AND LEGALIZATION OF TROPHY (FOUND) FIREARMS AMIDST MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ТРОФЕЙНОЇ (ЗНАЙДЕНОЇ) ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Heselev O. V.

*PhD in Law,
Head of the Sector for Legislative
Support
of the State Policy on National Security,
Research Service of the Verkhovna Rada
of Ukraine*

Геселев О. В.

*кандидат юридичних наук,
завідувач сектору законодавчого
забезпечення державної політики
у сфері національної безпеки,
Дослідницька служба Верховної Ради
України*

Із початком активної широкомасштабної військової агресії російської федерації (далі – рф) проти України актуалізувалася проблема правової кваліфікації та підстав для притягнення до відповідальності за незаконне поводження (володіння, носіння, зберігання, використання) з вогнепальною зброєю та бойовими припасами, насамперед, у випадках знайдення такої зброї й боєприпасів, їх отримання під час та в районі ведення бойових дій. Поряд із належним чином облікованою (легалізованою) зброєю громадяни почали використовувати і зброю невідомого походження, «знайдену» зброю, трофейну зброю тощо.

Незважаючи на це, правова регламентація зазначених випадків наразі відсутня. Порядок зберігання та використання цивільними

особами-громадянами України вогнепальної зброї й бойових припасів, знайдених у зоні бойових дій, відібраних у ворога, «невідомого походження», трофейних та ін., фактично залишається поза правовим полем.

Міжнародне гуманітарне право визначає військові трофеї як захоплене у противника озброєння, військову техніку та інше військове майно, яке може використовуватися стороною, що їх захопила [1]. Визначено, що військові трофеї належать державі, а не окремим військовослужбовцям. Відповідно до загальних засад міжнародного гуманітарного права, визнаних в Україні, все озброєння, боєприпаси, військове й господарське майно, кинуте противником або захоплене військами на полі бою, у населених пунктах, на залізничних станціях тощо, вважається трофеями та є власністю держави.

Вищевказана позиція щодо правового статусу трофейної зброї, як військового майна, що належить виключно державі, а не окремим військовослужбовцям чи військовим з'єднанням, повністю відтворена у Наказі Міністра оборони України № 164 від 23.03.2017 року «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України (із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства оборони України № 514 від 10.10.2018, № 119 від 16.05.2022). Зокрема, у статті 12 цієї Інструкції зазначено, що: «Військові трофеї – захоплене у противника озброєння, військова техніка та інше військове майно, яке може використовуватися стороною, що їх захопила...Військові трофеї належать державі, а не окремим військовослужбовцям» [2].

Водночас, на рівні законів правовий режим трофейного майна чітко не визначено. У статті 1 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21.09.1999 р. № 1075-XIV встановлене загальне поняття «військового майна» як «державного майна, закріпленого за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України», до якого належать, у тому числі «...всі види озброєння, бойова та інша техніка, боєприпаси, пально-мастильні матеріали тощо» [3]. Це дає підстави вважати захоплене у противника (або залишене ним) трофейне озброєння та майно, яке стало надбанням регулярних військових підрозділів Збройних сил України, – державним майном, тобто військовим майном, що є власністю держави. Відповідні положення щодо приналежності трофейного озброєння до державного майна повною мірою стосуються й добровольчих формувань Сил територіальної оборони Збройних Сил України, які згідно з вимогами частини п'ятнадцятої статті 1 Закону України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 р. № 1702-IX є окремим родом Збройних Сил України [4].

Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 р. № 2114-IX дозволяє громадянам України, що не є військовослужбовцями, іноземцям та особам без громадянства для відсічі збройній агресії рф «...отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї відповідно до порядку та вимог, встановлених Міністерством внутрішніх справ України» (стаття 1 Закону). При цьому, застосування вогнепальної зброї цивільними особами, «отриманої (ними) відповідно до цього Закону, здійснюється аналогічно до застосування зброї військовослужбовцями під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України» (стаття 2 Закону) [5]. Однак, навіть у цьому Законі, ухваленому після початку широкомасштабного військового вторгнення рф, відсутнє визначення «трофейної зброї». Така зброя не визначена як легальне, законне знаряддя, яке може бути використане цивільними особами для відсічі збройній агресії росії. У ньому йдеться лише про вогнепальну зброю, *отриману* цивільними особами з метою виконання завдань щодо такої відсічі в порядку, передбаченому законом. При цьому головною вимогою, закріпленою у статті 3 вказаного Закону, є зобов'язання цивільних осіб здати отриману ними вогнепальну зброю й невикористані боєприпаси до неї до органів Національної поліції України не пізніше 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні. За порушення цієї вимоги цивільні особи можуть нести передбачену законом кримінальну відповідальність.

Верховною Радою України у перші місяці російської агресії було прийнято Закон України «Про встановлення винагороди за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора» від 01.04.2022 р. № 2172-IX [6]. Цим Законом встановлюється винагорода за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора (пункт перший статті 1 Закону). Дія названого Закону поширюється як на військовослужбовців, так і на цивільних осіб – громадян України, які добровільно здадуть військову техніку в порядку, визначеному Постановою Кабінетом Міністрів України № 802 від 15 липня 2022 року «Про затвердження Порядку приймання Збройними Силами придатної для застосування бойової техніки держави-агресора» [7]. Однак і в Законі, і в Постанові також не передбачена можливість для цивільної особи залишити собі для володіння й використання під виглядом «трофейного» будь-якої одиниці чи виду названого озброєння.

Таким чином, законодавство України на рівні підзаконних нормативно-правових актів визначає механізм обігу та легалізації трофейної

зброї, виходячи із таких її визначальних ознак: це зброя, яка була захоплена підрозділами Збройних Сил України, у тому числі членами добровольчих формувань Сил територіальної оборони, у противника внаслідок ведення бойових дій, у тому числі, у випадку її залишення противником на поле бою чи її добровільної здачі противником; дане озброєння та боєприпаси були відповідним чином обліковані (легалізовані) й перевірені на експлуатаційну справність уповноваженими органами матеріально-технічного забезпечення; таке озброєння і боєприпаси після визначення їх технічної і функціональної придатності можуть бути поставлені до бойових підрозділів для виконання завдань за призначенням або утилізовані; трофейна зброя та боєприпаси, як військове майно, є виключно *власністю держави*, а не окремих військовослужбовців або військових підрозділів, які захопили чи іншим чином здобули її у противника.

Виходячи з викладеного, вогнепальна зброя та боєприпаси можуть мати статус трофейних лише у разі їх захоплення у противника *внаслідок ведення бойових дій* підрозділами Збройних Сил України, у тому числі членами добровольчих формувань Сил територіальної оборони, або якщо вона потрапила в розпорядження цих підрозділів у будь-який інший спосіб, у тому числі, у випадку її залишення чи добровільної здачі противником. Своєю чергою, цивільні особи, які перебувають поза межами військових формувань, внаслідок цього за визначенням не можуть бути власниками зброї, яка вирізняється як трофейна. Вогнепальна зброя, що опиняється в розпорядженні цивільних осіб в умовах ведення бойових дій, в юридичному сенсі має класифікуватися не як «трофейна», а як *знайдена*, або як отримана цивільною особою без додержання встановлених Міністерством внутрішніх справ України процедур та вимог (як це мало місце на початкових етапах російського вторгнення).

Підстави та порядок набуття права цивільним населенням України на безпосереднє використання у збройній протидії рф знайденої, залишеної (покинутої) чи здобутої в будь-який інший спосіб зброї російських агресорів мають бути докладно регламентовані у вищезгаданому чинному Законі України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» Даний Закон було ухвалено з урахуванням прагнення цивільних осіб до активної участі в національному спротиві та з метою законодавчого забезпечення реалізації громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту України, її незалежності й територіальної цілісності. У ньому на сьогодні відсутнє визначення статусу вогнепальної зброї, знайденої внаслідок ведення бойових дій, як легального знаряддя, що може бути використане цивільними особами під час відсічі збройної агресії рф.

Одночасно загальний порядок легалізації зазначеної зброї, тобто приведення її правового статусу у відповідність до положень чинного законодавства, а також передачі у володіння та користування цивільній особі доречно детально визначити у проєкті спеціального Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021), який знаходиться на розгляді у Верховній Раді України [8].

Відповідні зміни щодо основного правового статусу трофейної зброї, як військового майна, що належить державі, а не окремим військовослужбовцям чи військовим з'єднанням, а також щодо підстав та порядку її вилучення, обліку, реєстрації, перевірки на функціональну придатність та подальшого використання за призначенням, мають бути внесені до вищезазначених Законів України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» та «Про основи національного спротиву».

У міжнародній практиці співіснують дві ключові тенденції щодо встановлення контролю над використанням зброї цивільним населенням: (1) посилене законодавче регулювання умов володіння та використання зброї; (2) розумний баланс між встановленням обмежень на володіння зброєю і правом на її законне використання цивільними особами [9]. Водночас, жодна держава *не дозволяє* необмеженого володіння й використання цивільними особами зброї, у т.ч. отриманої під час військових конфліктів. Загалом, досвід щодо вилучення у цивільного населення із подальшою легалізацією у зонах військових конфліктів знайденої або виданої без належного оформлення вогнепальної зброї має поширену практику. Найбільш прийнятною та привабливою для населення практикою такого вилучення є викуп державою відповідного озброєння.

Література:

1. The Practical Guide to Humanitarian Law. URL: <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/weapons> (дата звернення: 07.03.2024).

2. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: Наказ Міністра оборони України № 164 від 23.03.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text> (дата звернення: 07.03.2024).

3. Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Закон України від 21 вересня 1999 року № 1075-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14#n56> (дата звернення: 07.03.2024).

4. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#n107Text> (дата звернення: 07.03.2024).

5. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 3 березня 2022 року № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення: 07.03.2024).

6. Про встановлення винагороди за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора: Закон України від 1 квітня 2022 року № 2172-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2172-20#Text> (дата звернення: 07.03.2024).

7. Про затвердження Порядку приймання Збройними Силами придатної для застосування бойової техніки держави-агресора: постанова Кабінету Міністрів України № 802 від 15.07.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-2022-%D0%BF#n9> (дата звернення: 07.03.2024).

8. Про право на цивільну вогнепальну зброю: проект Закону України реєстр. № 5708 від 25.06.2021 р URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190> (дата звернення: 07.03.2024).

9. Легалізація вогнепальної зброї: міжнародний досвід / Лабораторія законодавчих ініціатив. URL: <https://parlament.org.ua/2023/03/21/> (дата звернення: 07.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-49>

**ON THE LEGAL REGIME OF WEAPONS
AND AMMUNITION CONFISCATED BY COURT ORDER**

**ЩОДО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ,
КОНФІСКОВАНИХ ЗА РІШЕННЯМ СУДУ**

Zakharchenko A. M.

*Doctor of Law, Professor,
Donetsk State University
of Internal Affairs*

Захарченко А. М.

*доктор юридичних наук, професор,
Донецький державний університет
внутрішніх справ*

Одним із багатьох проблемних питань у площині правового регулювання обігу зброї в Україні є питання правового режиму зброї та боєприпасів, що у встановлених законом випадках підлягають конфіскації на підставі рішення суду. Нормативно-правові акти, які визначають правовий режим такої зброї (боєприпасів), містять низку протиріч, прогалин та застарілих положень. Це спричиняє суттєві ускладнення у правозастосовній практиці, в тому числі застосування суперечливих підходів під час прийняття рішень стосовно розпорядження вказаними об'єктами.

У юридичній науці різні аспекти правового режиму зброї в Україні розглядали О.М. Бокій, Є.А. Кобрусєва, М.Л. Комісаров, М.В. Корнієнко, В.В. Михнюк та інші дослідники. Проте питанням правового режиму зброї та боєприпасів, конфіскованих за рішенням суду, дотепер не приділялося достатньої уваги.

Наведене свідчить про актуальність заявленої теми та доцільність її дослідження з метою обґрунтування відповідних пропозицій.

На цей час статтею 62 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що виконання рішень про конфіскацію майна здійснюється органами державної виконавчої служби [1]. Водночас пунктом 8 Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби передбачено, що мисливська вогнепальна, пневматична і холодна зброя, боєприпаси до зброї, а також засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, реалізуються в установленому законодавством порядку [2].

Разом з тим порядку реалізації конфіскованої зброї і боєприпасів дотепер не визначено. Як наслідок виникла ситуація, за якої після відкриття виконавчого провадження органи державної виконавчої служби вимушені звертатися до суду із клопотаннями про зміну

способу і порядку виконання вироку (постанови) суду в частині конфіскації зброї (боєприпасів), а саме: заміну конфіскації на знищення зброї (боєприпасів) з покладенням цієї функції на територіальні органи Національної поліції. Обґрунтовуючи такі клопотання, органи державної виконавчої служби посилаються, зокрема, на те, що зброя та боєприпаси є обмежено оборотоздатним майном, а отже – їх реалізація не може здійснюватися шляхом електронних торгів у межах правил, визначених Порядком реалізації арештованого майна, затвердженим наказом Міністерства юстиції України [3]. До того ж, Державне підприємство «СЕТАМ», яке згідно з наказом Міністерства юстиції України уповноважено забезпечувати реалізацію арештованого майна, не має ліцензії на торгівлю вогнепальною зброєю і не має можливості перевірити наявність у переможців електронних торгів (покупців) відповідних дозволів на придбання зброї.

Розглядаючи такі клопотання органів державної виконавчої служби, суди за аналогічних обставин застосовують різні правові позиції. Так, в одних випадках клопотання підлягають задоволенню – суди приймають ухвалу про зміну способу і порядку виконання рішення шляхом знищення зброї (боєприпасів) територіальним органом Національної поліції [4; 5]. В інших випадках суди відмовляють у задоволенні клопотань, посилаючись різним чином на відсутність правових підстав для заміни способу та порядку виконання [6; 7]. Крім того, застосовувався й підхід, за якого суд задовольнив клопотання частково – направив вирок до виконання до органу Національної поліції, але відмовив у зміні способу виконання шляхом знищення боєприпасів [8].

Одна з основних причин таких розбіжностей у судовій практиці пов'язана з тим, що суди по-різному оцінюють можливість застосування у відповідних відносинах положень Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї (затверджена наказом МВС України від 31 травня 1993 р. № 314), якими, зокрема, передбачено, що у випадку прийняття відповідними органами рішення про конфіскацію чи відшкодування вилучення зброї і боєприпасів, вони передаються до складів управлінь (відділів) МТ і ТЗ ГУМВС, УМВС, УМВС України на транспорті. На підставі рішення технічної комісії непридатні зброя і боєприпаси знищуються шокквартилу, придатні – для подальшого використання передаються працівниками служби озброєння управлінь (відділів) МТ і ТЗ за накладною; мисливська нарізна і гладкоствольна зброя та боєприпаси до неї – у торговельні організації [9]. При цьому під час розгляду зазначеного питання органи Національної поліції подекуди висловлюють позицію, згідно з якою

Національна поліція України не є правонаступником міліції, і територіальні органи Національної поліції у своїй діяльності не можуть керуватися застарілими нормами вищеназваної Інструкції [4].

Викладене вище свідчить про нагальну потребу уточнення правового режиму зброї та боєприпасів, конфіскованих за рішенням суду, в тому числі чіткого унормування дій органів державної виконавчої служби та органів Національної поліції стосовно розпорядження такими об'єктами. У межах такого унормування необхідно визначити підстави та порядок знищення конфіскованої зброї та боєприпасів, які є непридатними для подальшого використання, та встановити порядок реалізації придатних для використання мисливської вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, боєприпасів до зброї. Вбачається, що така реалізація може здійснюватися на комісійних засадах визначеними на конкурсній основі суб'єктами господарювання, які мають ліцензію на провадження відповідного виду господарської діяльності.

Врегулювання порушеного питання потребуватиме внесення відповідних змін до Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби, а також актуалізації вищеназваної Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 31 травня 1993 р. № 314.

Врахування наведених пропозицій сприятиме досягненню правової визначеності у відносинах щодо поводження зі зброєю та боєприпасами, які підлягають конфіскації за рішенням суду.

Література:

1. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542. (Із змінами).

2. Про затвердження Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 985. *Офіційний вісник України*. 2002. № 29. Ст. 71. (Із змінами).

3. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна: Наказ Міністерства юстиції України від 29 вересня 2016 р. № 2831/5. *Офіційний вісник України*. 2016. № 76. Ст. 179. (Із змінами).

4. Ухвала Оржицького районного суду Полтавської області від 13 березня 2023 р. у справі № 335/13324/15-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112026806>

5. Ухвала Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 13 лютого 2024 р. у справі № 167/6/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116945468>

6. Ухвала Рожищенського районного суду Волинської області від 13 лютого 2024 р. у справі № 167/6/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116945468>

7. Ухвала Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області від 24 січня 2024 р. у справі № 676/526/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116539269>

8. Ухвала Локачинського районного суду Волинської області від 31 січня 2024 р. у справі № 154/2612/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116656721>

9. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31 травня 1993 р. № 314. (Із змінами). *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-93#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-50>

COMBATING ILLEGAL ARMS TRAFFICKING

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ

Kobko V. A.

*PhD in History, Professor,
Researcher at the Department
of Research Organization,
Odesa State University
of Internal Affairs*

ORCID ID: 0000-0002-3586-8219

Kobko V. A.

*кандидат історичних наук, професор
науковий співробітник відділу
організації наукової роботи
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

ORCID ID: 0000-0002-3586-8219

Тенденцією розвитку злочинності у світі в цілому та в Україні є збільшення кількості організованої, групової, насильницької та транснаціональної злочинності, в т.ч. із застосуванням зброї, що призводить до особливо тяжких суспільних наслідків. Тому важливим вбачається не тільки протидія незаконному обігу зброї з боку державних та міждержавних інститутів, але й дослідження

кримінально-правових, криміналістичних та криминологічних аспектів боротьби з зазначеною проблемою. Адже, ефективна протидія незаконному обігу зброї виступає передумовою безпеки в Україні, протидії тероризму, насильницькій злочинності та порушенню громадського порядку.

Державна політика в сфері контролю обігу зброї включає в себе такі аспекти: 1) державний контроль за обігом зброї; 2) дотримання правових норм в сфері обігу зброї; 3) протидія та запобігання незаконному обігу зброї; 4) ідентифікація та реєстр зброї; 5) ліквідація незаконної зброї; 6) притягнення до відповідальності за незаконний обіг зброї; 7) міжнародне співробітництво в сфері контролю за обігом зброї.

Законодавство України визначає правовий порядок отримання дозволу на зберігання та використання мисливської та спортивної зброї приватними особами та вогнепальної зброї відповідними посадовими особами. Порушення такого порядку свідчить про незаконний обіг зброї (нелегальну торгівлю, виробництво або поширення зброї та боєприпасів з порушенням норм законодавства без дозволу відповідних правоохоронних органів чи урядових інстанцій, яка тягне за собою настання адміністративної чи кримінальної відповідальності). Нормативно-правове закріплення кримінальної відповідальності в Україні за незаконний обіг зброї знайшло своє відображення у ст. 262, 263, 264 КК України [1]. Зазначені норми кримінального законодавства визнають кримінальними правопорушеннями наступні діяння: 1) викрадення, привласнення, вимагання зброї, її припасів та вибухових речовин; 2) привласнення вогнепальної зброї шляхом шахрайства та зловживання службовим становищем; 3) незаконне поводження із зброєю, припасами та вибуховими речовинами; 4) недбале зберігання зброї та припасів до неї [1]. У березні 2022 року законодавець доповнив норми кримінального законодавства наступним положенням «не підлягає кримінальній відповідальності за вчинення дій, передбачених частиною першою або другою цієї статті, особа, яка добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої» (ч. 3 ст. 263 КК України) [1].

Серед проблемних моментів протидії незаконному обігу зброї в Україні можна визначити наступні:

– наявність правових прогалин та колізій в сфері протидії безпекових загроз, пов'язаних із незаконним розповсюдженням зброї (наприклад, відсутнє чітке визначення предмету злочинного посягання в сфері незаконного обігу зброї, наявні протиріччя у характеристиці об'єктивної сторони складу кримінальних правопорушень, не достатньо розкрито зміст поняття «незаконний» обіг зброї та його відмежу-

вання від поняття легального обігу мисливської і спортивної зброї та бойових припасів до неї [2, с. 30]);

- недостатній рівень інституційної спроможності органів, задіяних у протидії незаконному обігу зброї;

- відсутність єдиного реєстру вогнепальної зброї;

- значна кількість необлікованої зброї, яка залишилася після періоду перебування України у складі рсрс та в результаті відсутності достатнього контролю за її зберіганням, а також наводнення країни зброєю через неконтрольований державний кордон під час АТО і ООС та ході російсько-української війни, зокрема, після відступу окупаційних військ з частини українських територій та з метою подальшої дестабілізації ситуації в державі;

- слабкість системи стратегічних комунікацій в сфері забезпечення національної безпеки та громадського порядку та ін.

До перспективних напрямів покращення протидії незаконному обігу зброї виділяють:

- розробка електронного класифікатора;

- створення інформаційних систем контролю за зброєю (реєстру зброї) та їх інтеграція до міжнародних аналогічних інформаційних систем;

- залучення міжнародних експертів до створення ефективного механізму протидії незаконному обігу зброї (наприклад, Державна прикордонна служба разом із ОБСЄ започаткували проєкт «Посилання спроможності Державної прикордонної служби у протидії незаконному обігу зброї, боєприпасів та вибухівки через державний кордон України» [6], запровадження міжнародної менторської програми з криміналістики у сфері обігу зброї);

- посилення оперативних спроможностей правоохоронних органів та органів забезпечення безпеки в сфері протидії незаконному обігу зброї, структурування їх взаємодії у даній сфері;

- подолання збройної агресії рф, відновлення суверенітету державних кордонів;

- розвиток транскордонного співробітництва із країнами-сусідами з питання протидії незаконному обігу зброї;

- продовження законопроектної роботи в сфері легалізації зброї цивільного призначення;

- розвиток системи ідентифікації незаконної зброї та ін.

Отже, незаконний обіг зброї у сучасних умовах розвитку України та російсько-української війни – це значна зароза не тільки громадській безпеці, права і інтересам суб'єктів права, але й національній безпеці і інтересам в цілому.

Література:

1. Кримінальний кодекс України. від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.03.24).
2. Катеринчук І. П., Меркулова В. О. Незаконний обіг зброї, бойових припасів або вибухових речовин: напрями реформування кримінального законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 29–35.
3. Цілі сталого розвитку 16. *Довідковий посібник РСБ*. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_2_1_SustainableDevelopment_UKR.pdf (дата звернення: 07.03.24).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-1>

ILLICIT ARMS TRAFFICKING AS A THREAT TO UKRAINE'S NATIONAL SECURITY

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Kobko Y. V.

*DSc (Law), Professor at the Department
of Public Management
and Administration
National Academy of Internal Affairs
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3121-0823>*

Kobko S. V.

*доктор юридичних наук, професор
кафедри публічного управління
та адміністрування
Національної академії внутрішніх
справ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3121-0823>*

Актуальність дослідження питання протидії незаконному обігу зброї в Україні набуло нового значення у зв'язку із тимчасовою окупацією частини українських територій у 2014 р. та повномасштабним вторгненням РФ на територію України у 2022 р., зокрема, відмічається пряма залежність збільшення незаконного застосування зброї та збройного протистояння країні-агресору. За даним Національної поліції в Україні у 2023 р. було вилучено понад 5 тис. одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів до неї, зареєстровано 4840 фактів незаконного поводження із зброєю, вибухівкою та боєприпасами. Серед вилученого були такі види зброї, як автомати, пістолети, гранатомети, перероблена зброя, гранати,

запали, міни, вибухові пристрої і речовини, набої [1], правоохоронні органи документують факти збуту зброї, її перевезення, запобігають диверсіям, виявляють схрони зброї та ін. Дослідження стану зарубіжного досвіду вилучення зброї з незаконного обігу свідчить про те, що США стала країною, в якій найбільше вилучено зброї, серед неї 50% складають пістолети, в Африці та Океанії – переважну кількість вилученої зброї складають рушниці та дробовики, а у Європі – порівно обох видів (слід зауважити, що данні представлені у дослідженні ООН не в повній мірі відображають ситуацію, оскільки частина країн-респондентів суттєво занижили показники, а окремі з них – взагалі не подали даних) [2].

Відповідно до пн. 6 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» загрозою національній безпеці виступають «явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [3]. Національними інтересами у відповідності до закону є важливі інтереси держави, суспільства і людини, реалізація яких забезпечує прогресивний демократичний розвиток, державний суверенітет та безпечні умови життя та добробуту громадян.

Зокрема, незаконний обіг зброї має ряд негативних наслідків для національної безпеки та громадянського порядку:

- зумовлює збільшення кількості насильницьких кримінальних правопорушень, що призводить до загрози життю та безпеці громадян (наприклад, вчинення вбивств, пограбувань, браконьєрства, викрадення людей, взяття їх у заручники, загострення боротьби між злочинними групами, легалізації незаконних доходів, незаконній міграції та ін.);
- посягає на національні інтереси та національну безпеку;
- дестабілізує суспільство, порушує громадський порядок та створює загрозу громадській безпеці;
- виступає засобом загострення соціальних проблем, війн і військових конфліктів, порушує міжнародний мир та безпеку, допомагає сепаратиським, фундаментальним та екстремиським рухам;
- сприяє діяльності терористичних організацій та здійснення терактів і транснаціональній злочинності та ін.

Складність запобігання незаконному обігу зброї зумовлюється тим, що більшість зброї, яка потрапляє на нелегальний ринок виготовлюється на законних підставах, тому відмежування категорії «законна» та «незаконна» зброя викликає певні складнощі. Також, облік незаконно виготовленої зброї, нові канали її збуту, тривалий за наслідками вплив епізодичних фактів незаконної реалізації зброї свідчить про багатомірність даної проблеми [6].

Загрози та наслідки незаконний обігу зброї визнаються міжнародною спільнотою як критично важливі, тому зусилля багатьох міжнародних організацій спрямовані на подолання такого негативного явища. Зокрема, завдання 16-4 Цілі сталого розвитку 16 Генеральної Асамблеї ООН визначає «до 2030 р. суттєво скоротити незаконні фінансові потоки та потоки зброї, посилити заходи з розшуку та повернення вкрадених активів та боротися з усіма формами організованої злочинності» [4]. Серед міжнародних органів, які протидіють незаконному обігу зброї можна виділити наступні Департамент ООН з політичних та миротворчих справ (DPPA), Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), Організацію по безпеці та співробітництву в Європі (ОБСЄ), Перший Комітет ГА ООН з питань роззброєння і міжнародної безпеки (DISEC) та ін. Україна співпрацює із зазначеними міжнародними організаціями і сфері запобігання незаконного обігу зброї.

Державному рівні політика протидії незаконного обігу зброї має спрямовання на виявлення, розкриття фактів незаконного поводження зі зброєю, контроль за обігом зброї, вибухових речовин та боєприпасів до них, облік виготовленням, використанням та зберіганням зброї, покращення системи добору кадрів для роботи у цій сфері, надання спеціальних повноважень органам сектору оборони та безпеки. Така політика включає в себе законодавче регулювання питання протидії незаконного обігу зброї, інституційну складову, застосування організаційних заходів та інноваційний підходів, подолання викликів та загроз національній безпеці та національним інтересам України

Література:

1. Незаконний обіг зброї: Нацполіція повідомила, скільки зброї та боєприпасів вилучили 2023 року. *Суспільне.Новини*. URL: <https://suspilne.media/661630-nezakonnij-obig-zbroi-nacpolicia-povidomila-skilki-zbroi-ta-boepripasiv-vilucili-2023-roku/> (дата звернення: 18.03.24).
2. Глобальне дослідження незаконного обігу вогнепальної зброї 2020. ООН. Нью Йорк, 2020. 44 с.
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top> (дата звернення: 14.03.24).
4. Цілі сталого розвитку 16. Довідковий посібник РСБ. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_2_1_SustainableDevelopment_UKR.pdf (дата звернення: 11.03.24).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-52>

**THREATS ARISING FROM THE PROLIFERATION
OF UNREGISTERED WEAPONS: SECURITY
AND LAW ENFORCEMENT RISKS**

**ЗАГРОЗИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ВНАСЛІДОК ПОШИРЕННЯ
НЕЗАРЕЄСТРОВАНОЇ ЗБРОЇ: РИЗИКИ БЕЗПЕКИ
ТА ПРАВОПОРЯДКУ**

Kobko Y. V.

*DSc (Law), Professor at the Department
of Public Management
and Administration
National Academy of Internal Affairs
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3121-0823>*

Лигун А. С.

*здобувач вищої освіти
Навчально-науковий інститут права
та інноваційної освіти
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

Sydorenko N. S.

*DSc (Law), Professor,
Professor at the Department
of Management and Administration,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Сидоренко Н. С.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри управління
та адміністрування
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

Велике поширення незареєстрованої вогнепальної зброї, вибухівки та інших видів зброї, отриманої в якості "трофеїв" або знайденої на полі бою, становить значну загрозу для населення України під час війни. Неконтрольований обіг цієї зброї сприяє зростанню злочинності і насильства, підриває військову дисципліну, що може суттєво погіршити здатність України ефективно вести війну.

Частина цієї незареєстрованої зброї залишилася в руках окремих солдатів, сил територіальної оборони або навіть цивільного населення. Відсутність ефективного контролю над обігом зброї є серйозною загрозою для стабільності і безпеки України.

Надійні оцінки загальної кількості незареєстрованої зброї в Україні важко отримати, враховуючи неконтрольовані умови війни. Однак є дані до початку повномасштабної війни, що вказують на масштаб проблеми. За оцінками Міністерства внутрішніх справ (МВС), на початок 2021 року в Україні нараховувалося понад 1,3 мільйона одиниць зброї, що перебувала у законному володінні. Нелегальної – набагато більше [4]. Повномасштабне вторгнення призвело до істотного зростання доступності нелегальної вогнепальної зброї серед

цивільного населення і диверсійних груп. Протягом 2023 року було зареєстровано понад 4800 фактів незаконного використання зброї і боєприпасів. Правоохоронці вилучили з незаконного обігу понад п'ять тисяч одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів та набоїв. До кримінальної відповідальності притягнуто понад три тисячі осіб, виявлено і попереджено спроби диверсій [3].

Відсутність контролю над незареєстрованою зброєю збільшує ризик її неправомірного використання. Вона може легко потрапити до рук злочинних угруповань, де зброя може бути застосована у незаконній діяльності, здійсненні нападів або загостренні регіональних конфліктів. Це підірве військові зусилля України та її національну безпеку, а також сприятиме подальшому насильству та нестабільності. Крім того, вільний обіг зброї підвищує ймовірність випадкових смертей і поранень, а також можливість використання цієї зброї у побутових конфліктах або самогубствах.

Вирішення цієї проблеми потребує багатостороннього підходу, що включає вдосконалення систем реєстрації зброї, комплексні програми роззброєння та збору зброї, а також правові реформи для належного регулювання володіння та передачі цієї зброї.

Значне поширення незареєстрованої зброї, часто у окремих солдатів або місцевих підрозділів оборони, може підірвати структури командування і контролю української армії. Це може ускладнити облік і ефективне застосування цієї зброї, що перешкоджає прийняттю стратегічних і тактичних рішень, а також збільшує ризик того, що ця зброя буде втрачена, використана не за призначенням або потрапить до рук ворога.

Що стосується реєстрації, то в Україні створили Єдиний реєстр зброї – централізовану цифрову базу даних усієї зброї, як військової, так і тієї, що належить цивільному населенню [1]. Це посилило спроможність уряду контролювати місцезнаходження і власників зброї, а також підвищило ефективність обігу зброї. Крім цього, Україна має запровадити обов'язкову реєстрацію всієї зброї, передбачивши суворі покарання за відмову від офіційного оформлення дозволу на зброю.

Паралельно з цим Україна повинна впровадити ефективні програми роззброєння, демобілізації та реінтеграції (РДР), щоб зібрати і безпечно утилізувати якомога більше незареєстрованої зброї. Це може включати амністію і компенсацію особам, які добровільно здадуть свою вогнепальну зброю, а також цільові операції з вилучення зброї у злочинних організаціях. Кінцевою метою має бути якнайшвидше вилучення з обігу якомога більшої кількості незареєстрованої зброї.

Навіть після завершення конфлікту ще деякий час існуватимуть проблеми зі знешкодженням вибухонебезпечних предметів, вилучен-

ням боєприпасів і протипіхотних мін. Важливо, щоб особи, відповідальні за повернення військових до цивільного життя, консультувалися з експертами, які займаються відповідними питаннями в інших міністерствах і департаментах. Неправильна утилізація вогнепальної зброї несе в собі низку серйозних потенційних проблем, тому ця процедура вимагає пильного нагляду [2, с. 57].

З правової точки зору, Україна повинна переглянути і, за необхідності, посилити закони, що регулюють володіння, передачу і використання вогнепальної зброї та вибухових речовин, запровадивши сувору систему покарань за їх недотримання. Це може включати такі заходи, як обмеження права цивільної власності на певні види зброї військового призначення, посилення вимог до перевірки біографічних даних і встановлення чітких протоколів для законного розпорядження військовими трофеями та знайденою зброєю.

Неконтрольоване розповсюдження незареєстрованої "знайденої" зброї під час війни становить серйозну загрозу для довгострокової стабільності та безпеки країни. Необхідно вжити термінових заходів для налагодження централізованої реєстрації, впровадження суворих програм збору зброї та проведення правових реформ для зменшення ризиків збройного насильства, незаконного обігу зброї та послаблення системи командування і контролю. Вживши рішучих заходів для вирішення цієї проблеми, Україна може зміцнити свій військовий потенціал і закласти основу для більш мирного і безпечного майбутнього.

Література:

1. Єдиний реєстр зброї відсьогодні повноцінно працює, – очільник МВС Ігор Клименко. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yedynyi-reiestr-zbroi-vidsohodni-povnotsinno-pratsiuie-ochilnyk-mvs-ihor-klymenko> (дата звернення: 09.04.2024).

2. Керрінгтон Дж. І. Огляд міжнародних практик у сфері реінтеграції ветеранів: міркування щодо воєнного та повоєнного контексту України : посібник. 2023. 104 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/veteransreintegrationreport_-_ukr_-_2023-09-13_upd.pdf (дата звернення: 09.04.2024).

3. Нацполіція вилучила понад п'ять тисяч одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів і набоїв – результати роботи за рік. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/natspolitsiia-vyluchyla-ponad-5-tysiach-odynyts-vohnepalnoi-zbroi-ta-18-mln-boieprypasiv-i-naboiv-rezultaty-roboty-za-rik> (дата звернення: 09.04.2024).

4. Рихліцький В. Зброя для обраних. Що не так з новим законопроектом про легалізацію зброї для цивільних? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/17/708824/> (дата звернення: 09.04.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-53>

THREAT AND WAYS OF LEGAL REGULATION OF TROPHY FIREARMS

ЗАГРОЗА ТА ШЛЯХИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРОФЕЙНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Prykhodko Yu. P.

*PhD in Law, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of Criminal Support and Forensic
Examinations, Educational-Scientific
Institute No. 2,
National Academy of Internal Affairs*

Приходько Ю. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх
справ*

Didovets Ya. O.

*Forensic Expert
of the Fingerprinting Sector
of the Criminalistics Department,
Chernihiv Scientific Research
Forensic Center
of the Ministry of Internal Affairs
of Ukraine*

Дідовець Я. О.

*судовий експерт сектору
дактилоскопічного обліку відділу
криміналістичних видів досліджень
Чернігівського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України*

З початком збройної агресії росії проти України в 2014 році і після повномасштабного вторгнення в 2022 році проблема поширення трофейної зброї набула актуальності в нашій країні. В результаті бойових дій збільшилася кількість незареєстрованої зброї в цивільного населення, відкрилися нові шляхи отримання зброї, зросла загроза особистій безпеці. Крім того, виникла потреба в особистому захисті, яку можна задовольнити отримавши зброю незаконним шляхом. Отож, сьогодні важливим є питання контролю за обігом зброї здобутої або захопленої під час бойових дій.

Поліцейські майже кожен день повідомляють про випадки виявлення незаконної зброї. Так, нещодавно управління карного роз-

шуку столиці виявило у киянина кулемет Калашникова, комплектуючі до нього та до автомата. Як з'ясувало слідство, зброю він знайшов минулого року у лісосмузі Київської області, де раніше відбувалися бойові дії [7].

На Вінниччині також затримали чоловіка за збут трофейної зброї, яку він отримував із зони ведення бойових дій. Під час обшуків поліцейські вилучили майже 40 видів озброєння, серед якого: ручний протитанковий гранатомет, снайперські гвинтівки, кулемети, автомати, гранати, пістолети, ВОГи, вибухівка з детонаторами, майже 3 тисячі набоїв різного калібру, підривники, комплектуючі до зброї тощо [6].

В Запорізькій області особа безпосередньо збувала зброю, у тому числі, перероблену на вогнепальну, а ще один киянин здійснював виготовлення, переробку та реактивацію вогнепальної зброї та боєприпасів до неї. Трофейна російська зброя потрапила до цих чоловіків під час участі у бойових діях [5].

Служба безпеки України разом з Національною поліцією ліквідувала два канали нелегального збуту зброї та боєприпасів у Рівненській та Івано-Франківській областях. Так, на Рівненщині було затримано особу, що збувала трофейну зброю, яку він отримував через власні зв'язки з місць боїв у звільнених районах на сході та півдні України. При обшуках у затриманого вилучено: автомат Калашникова АК-12; 4 гранати типу Ф-1, РГО та РГН; понад пів тисячі набоїв до стрілецької зброї різного калібру [8].

Нещодавно на Донеччині ліквідували канал незаконного збуту зброї та боєприпасів. Двоє військовослужбовців-контрактників хотіли підпільно продати арсенал трофейного озброєння окупантів, яке здобули українські захисники у боях під Бахмутом.

Про загрозу нелегальної зброї свідчить і наведена у пресслужбі Національної поліції України статистика за 2023 рік, так правоохоронці вилучили з незаконного обігу 5 168 одиниць вогнепальної зброї, серед яких: 1567 автоматів, 997 пістолетів і револьверів, 921 гранатомет, 1683 одиниці переробленої зброї. Поліцейські задокументували 695 фактів збуту зброї, виявили 117 схронів, два найбільших ліквідували у Києві та на Черкащині [3].

Зазначено, що у 2023 році правоохоронці зареєстрували 4 840 фактів незаконного поводження зі зброєю, боєприпасами та вибухівкою, а до кримінальної відповідальності за незаконне поводження з вогнепальною зброєю, боєприпасами та вибухівкою притягнули 3 406 осіб.

Варто відмітити, що на блокпостах було задокументовано понад 1000 фактів перевезення незаконної зброї, вилучили 422 одиниці вогнепальної зброї, з якої: 234 автоматичної зброї, 61 пістолет та револьвер,

79 гранатометів, а також 2 815 гранат та 1 065 мін, запалів та інших вибухових пристроїв [3].

Що ж буде в подальшому із вогнепальною зброєю, яку видали цивільним особам для захисту України та з тією, котру громадяни отримали як трофейну?

Сьогодні існує потреба у впорядкуванні правил поведження зі зброєю, а також надання права цивільним особам задекларувати наявну зброю та боєприпаси до неї в умовах дії правового режиму воєнного стану. Повідомляється, що законодавство про зброю буде доопрацьоване та ухвалене, саме йдеться про Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року та проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поведження з вогнепальною зброєю від 28 липня 2023 року [1; 2].

Вказаний законопроект вже 20 березня 2024 року взято за основу, ним планується заборонити передачу цивільними вогнепальної зброї іншим особам, крім передачі органам Національної поліції.

Згідно з цим законопроектом, кожна особа, яка має трофейну зброю, повинна буде задекларувати і внести її в реєстр зброї. Уся трофейна зброя, якщо закон і калібр такої зброї дозволяє її облікувати за громадянином, має бути облікована впродовж 90 днів після завершення правового режиму воєнного стану. Варто зазначити, що порядок дії закону буде розроблений Міністерством внутрішніх справ і запроваджений після ухвалення вказаного законопроекту.

Під вогнепальною зброєю, яка підлягатиме добровільному декларуванню, розуміється нарізна вогнепальна зброя калібру не більше ніж 12,7 мм, гладкоствольна вогнепальна зброя калібру не більше ніж 23 мм і боєприпаси до неї [2]. Фактично під ці параметри зброї підпадають бойовий пістолет, великокаліберна снайперська гвинтівка, автомат, мисливська рушниця тощо.

Міністр внутрішніх справ України Ігор Клименко зазначив, що наразі точно невідомо, яка кількість трофейної зброї перебуває «на руках» в Україні, однак, як оцінюють міжнародні партнери, мова може йти про три мільйони одиниць. Крім того очільник відомства зазначив, що ухвалення закону про трофейну зброю є важливим, адже він дозволить легально використовувати й зберігати таку зброю під час дії правового режиму воєнного стану, однак після закінчення війни ця зброя обов'язково має бути повернута до військових формувань або Національної поліції [4].

Голова Української асоціації власників зброї, Георгій Учайкін, вважає, що важливою є розробка на державному рівні механізму щодо

грошового викупу в населення такої зброї. Схожий досвід є в країнах Балтики [9].

Варто вказати, що навіть після закінчення воєнного стану, загроза безпеці України не зникне, і тільки право громадян володіти цивільною вогнепальною зброєю зможе зробити захист Батьківщини насправді всенародним, коли громадянин, який не перебуває на військовій службі, зможе чинити опір. Важливо, що таке право мають громадяни багатьох країн, зокрема Ізраїлю, Швейцарії, Естонії, Литви. Так, наприклад, у Литві поруч із теробороною є й цивільна громадська організація «Союз стрільців Литви», що навчає населення оборони, ведення партизанської війни, закликаний допомагати правоохоронцям у боротьбі зі злочинністю [9].

Як підсумок, необхідно зазначити, що прийняття закону, який би визначав правовий механізм для цивільних осіб задекларувати в органах Національної поліції України вогнепальну зброю, яка була отримана або знайдена та використовується/використовувалася з метою відсічі та стримування збройної агресії російської федерації є надзвичайно важливим кроком в контролі обігу зброї. Зброя має бути на фронті та захищати людей, а не створювати загрози у тилу та ставати знаряддям кримінальних правопорушень. Статистичні дані щодо виявлених «трофеїв» та «бойових сувенірів» підтверджують нагальність вирішення цього питання.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>

2. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю від 28 липня 2023 року № 9538. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42398>

3. Нацполіція вилучила понад п'ять тисяч одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів і набоїв – результати роботи за рік. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/natspolitsiia-vyluchyla-ponad-5-tysyach-odnynts-vohnepalnoi-zbroi-ta-18-mln-boieprypasiv-i-naboiv-rezultaty-roboty-za-rik>

4. В Україні хочуть легалізувати трофейну зброю під час воєнного стану – Клименко. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/trofeyna-zbroya-klimenko-rozpoviv-shcho-jiji-mozhut-dozvoliti-vikoristovuvati-pid-chas-voyennogo-stanu-50381575.html>

5. Правоохоронці перекрили канал збуту трофейної та переробленої зброї. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/pravoohoronci-perekрили-kanal-zbutu-trofeinoi-ta-pereroblenoi-zbroi-video>

6. Протидія незаконному обігу зброї: поліцейські Вінниччини вилучили трофейний арсенал з 40 видів озброєння. URL: <https://vn.npu.gov.ua/news/protydiia-nezakonnomu-obihu-zbroi-politseiskivinnychchynu-vyluchyly-trofeinyi-arsenal-z-40-vydiv-ozbroiennia?fbclid=IwAR2IUgNWBUlBhLsnRJOXrs9ZLgqZgocJtlhfwJzjtXt58QhSy93yF-sUbk>

7. Столичні поліцейські вилучили у мешканця Дарницького району кулемет. URL: <https://kyiv.npu.gov.ua/news/stolychni-politseiskivyluchyly-u-meshkantsia-darnytskoho-raionu-kulemet>

8. СБУ затримала двох ділків, які хотіли продати російську «трофейну» зброю та вибухівку. URL: <https://t.me/SBUkr/10517>

9. Незареєстрована зброя на руках у людей. Що з нею слід вчинити після війни: два погляди. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/08/07/nezareyestrovana-zbroya-na-rukah-u-lyudej-shho-z-neyu-slidvchynyty-pislya-vijny-dva-poglyady/>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-54>

UNREGISTERED WEAPONS: VOLUMES, THREATS, REGULATORY WAYS TO SOLVE THE PROBLEM

НЕЗАРЕЄСТРОВАНА ЗБРОЯ: ОБСЯГИ, ЗАГРОЗИ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Rukhlo N. V.

*1st-year cadet,
Educational-Scientific Institute
of Law and Training Specialists
for National Police Units,
Dnipro State University
of Internal Affairs*

Рухло Н. В.

*курсант 1-го курсу
Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції*

Plakhotnyi A. P.

*Assistant Professor at the Department
of Tactical-Special Training,
Dnipro State University
of Internal Affairs*

Плахотний А. П.

*старший викладач кафедри
Тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ*

В сучасному світі безпека суспільства та індивідуальна безпека стають пріоритетним завданням, що вимагає негайних заходів. Проблема незареєстрованої зброї та вибухових матеріалів набуває особливої актуальності через загрозу терористичних актів, злочинності та насильства. Забезпечення безпеки громадян вимагає комплексного підходу, включаючи посилення нормативно-правового контролю, сприяння співпраці між країнами та підвищення свідомості громадськості.

Метою цього дослідження є розгляд проблеми незареєстрованої зброї та визначення шляхів її вирішення. В рамках дослідження будуть проаналізовані фактори, які призводять до незаконного утримання зброї, ідентифіковані наслідки цього явища для суспільства та окремих осіб, а також розглянуті нормативно-правові та оперативні заходи, спрямовані на попередження та протидію цій проблемі. Основною метою є висвітлення важливості ефективного контролю за зброєю та вибуховими матеріалами для забезпечення безпеки громадськості та міжнародного миру.

Незаконне утримання стрілецької зброї, військового обладнання та вибухових речовин поширене як в межах країни, так і на міжнародному рівні. Підпільний ринок зброї та вибухових матеріалів забезпечує небажаним елементам суспільства простий доступ до небезпечних ресурсів. В Україні, наприклад, проблема незаконного утримання

стрілецької зброї стала надзвичайно актуальною в зв'язку з останніми подіями. Воєнні конфлікти на сході країни та недостатня ефективність контролю за постачанням зброї та військового обладнання призвели до збільшення кількості незаконного утримання [1].

Утримання незареєстрованої зброї призводить до зростання кримінальності, оскільки незаконна зброя стає інструментом у руках злочинців, допомагаючи їм скоювати різноманітні злочини, такі як напади, вбивства та розбійні напади, що ставить під загрозу безпеку громадян і порушує громадський порядок [2, с. 191].

Крім того, існує значний ризик травматичних ушкоджень, оскільки некваліфіковане володіння та незаконне утримання зброї та вибухових матеріалів призводять до високого ризику нещасних випадків. Недосвідчені користувачі можуть випадково викликати вибухи або навіть поранити когось, що має серйозні наслідки для життя та здоров'я людей [3, с. 321].

Незаконне утримання вибухових речовин може спровокувати їх використання для терористичних актів та нападів на громадські місця, що може призвести до серйозних жертв та шкоди інфраструктурі. Ефективна комунікаційна тактика є ключовим аспектом роботи поліції, оскільки вона впливає на сприйняття та реакцію громади, потерпілих та злочинців [4, с. 597].

Для подолання цієї проблеми необхідно вжити ефективні заходи контролю за зброєю, включаючи посилення правових норм, удосконалення механізмів ліцензування та реєстрації цих предметів, а також підвищення свідомості громадськості щодо наслідків незаконного зберігання. Співпраця між країнами грає важливу роль у протидії міжнародній торгівлі незаконною зброєю та військовими припасами [2].

У підсумку, незареєстрована зброя становить серйозну загрозу для суспільства та громадської безпеки. Ця проблема може призвести до великої кількості кримінальних випадків, терористичних актів і навіть травматичних подій. При цьому, неефективність контролю над зброєю та недостатня свідомість громади щодо наслідків незаконного утримання зброї створюють сприятливе середовище для зловживання нею.

Щодо нормативно-правових шляхів вирішення проблеми, можна виділити необхідність посилення правових норм, удосконалення механізмів ліцензування та реєстрації зброї, а також підвищення контролю за обігом зброї. Зокрема, важливо вжити заходів для зменшення незаконного обігу зброї, сприяти підвищенню свідомості громадськості щодо небезпеки незареєстрованої зброї та активно співпрацювати з іншими країнами для боротьби з міжнародними аспектами цієї проблеми. Такі заходи можуть сприяти зменшенню

загрози, яку несе незареєстрована зброя, і забезпечити більшу безпеку для суспільства в цілому.

Крім того, необхідно активізувати заходи з превентивної діяльності, зокрема проведення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо безпечного поводження зі зброєю, виявлення та знищення незаконних арсеналів та збройних складів. Важливо також забезпечити ефективну співпрацю між правоохоронними органами, митними службами та іншими відомствами для попередження контрабанди зброї через кордони та контролю над виробництвом та обігом вибухових матеріалів.

Нормативно-правові шляхи вирішення проблеми також можуть включати зміцнення кримінальної відповідальності за незаконне утримання зброї, встановлення жорстких санкцій для порушників та посилення контролю за обігом вибухових речовин. Важливо також розглянути можливість розробки та впровадження нових законодавчих актів, спрямованих на підвищення безпеки громадян та запобігання можливим загрозам, пов'язаним з незаконною зброєю.

У цілому, лише комплексний підхід, що поєднує нормативно-правові, превентивні та оперативні заходи, може ефективно зменшити рівень загрози, яку несе незареєстрована зброя, та забезпечити стабільну та безпечну соціальну обстановку для громадян.

Література:

1. Міністерство внутрішніх справ України. Довідник журналіста, 2021. URL: <https://mvs.gov.ua/ua/publications/article/id/8136>
2. Плахотний А., Горбенко Д. Незаконне зберігання вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин: проблема та наслідки. *Матеріали конференції МЦНД*. Одеса, 2023. С. 190–192.
3. Райцев В. Е. Психологічні аспекти незаконного зберігання вогнепальної зброї та вибухових речовин. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. 1(45). С. 321–327.
4. Плахотний А. П. Роль ефективності комунікації тактико в поліцейській роботі: вплив та переваги. *Матеріали Регіональної науково-практичної конференції*. Київ, 2023. С. 67.

SECTION 4

STATUTORY REGULATION OF THE PROCEDURE FOR CARRYING, USE, AND STORAGE OF SERVICE, AWARD, SPORTS, SHORT-BARRELED RIFLED, TRAUMATIC AND HUNTING WEAPONS

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ НОСІННЯ, ЗАСТОСУВАННЯ І ЗБЕРІГАННЯ ШТАТНОЇ, НАГОРОДНОЇ, СПОРТИВНОЇ, КОРОТКОСТВОЛЬНОЇ НАРІЗНОЇ, ТРАВМАТИЧНОЇ ТА МИСЛИВСЬКОЇ ЗБРОЇ

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-55>

ANALYSIS OF THE PRACTICE OF REGULATING ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

Babikov O. P.

*PhD in Law, Professor
at the Department
of Criminal Law and Process, Faculty
of Law, National Aviation University,
managing partner
at LF "DEFENSORES"*

Бабіков О. П.

*кандидат юридичних наук,
професор кафедри
кримінального права та процесу
Юридичного факультету
Національного авіаційного
університету, керуючий партнер
АО «DEFENSORES»*

Зброя – пристрої, прилади і предмети, спеціально виготовлені, конструктивно призначені і технічно придатні для ураження живої або іншої цілі і які не мають іншого виробничого чи господарсько-побутового призначення.

Право на носіння і перевезення зброї та бойових припасів мають власники або користувачі зброї, які отримали і мають при собі дозвіл органів внутрішніх справ на зброю або ліцензію на здійснення

діяльності, пов'язаної з обігом зброї чи дозвіл на придбання, довіз або вивіз зброї.

Правила носіння службово-штатної зброї встановлюються Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом.

Правила здійснення перевезень відомчої зброї визначаються Міністерством внутрішніх справ України, а перевезення і носіння зброї військовослужбовцями Збройних сил України та інших військових формувань – нормативними актами Кабінету Міністрів України.

З 24 лютого 2022 року відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану" в Україні введено режим воєнного стану!

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 18 березня 2022 року № 195 "Про продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів під час дії воєнного стану в Україні" під час дії воєнного стану в Україні строк дії дозволів, визначених Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622, продовжується на період до 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні.

Продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів проводиться уповноваженими підрозділами Національної поліції України за зверненням громадян України, уповноважених представники юридичних осіб відповідно до вимог Інструкції.

Зважаючи на події, які відбуваються в Україні ще з 2014 року та особливо останнім часом все частіше з'являється інформація про застосування вогнепальної зброї та боеприпасів під час скоєння різного роду кримінальних правопорушень. Стрілянина на весіллях, розстріл бізнесменів, граната у двір – вже не рідкість. Звичайно виникає питання: чому? Зрозуміло, що зброї у населення побільшало, це об'єктивна реальність. Але питання в іншому, що робиться, для того, що його поменшало на руках. Як змусити його здавати? Проаналізувавши судову статистику можна побачити, що вирокі, за якими засуджуються до реального покарання за незаконний обіг зброї та боеприпасів – одиниці, та й то, якщо за спиною ще інші злочини. Практично всі, кого затримують із автоматами, пістолетами, вибухівкою потрапити за ґрати не ризикують взагалі. Це стійка

тенденція і мова тут йде не про десяток набоїв. Серед переглянутих вироків по всій Україні останнім часом, одиниці із реальним покаранням. Але серед цих гуманних вироків потрапив на очі вирок, який можна назвати взірцем гуманізму та хрестом на ефективності правоохоронної системи.

І все це відбувається і сьогодні, на фоні війни, в період дії воєнного стану чи навіть незважаючи на нього.

Двох осіб засуджено за те, що організували скупку, подальше постачання та продаж зброї та боєприпасів до Києва. Відправляли поштою під виглядом деталей, попередньо обгорнувши все у фольгу для того, щоб не виявилось при скануванні.

Затримали на постачанні до Києва пістолета CZ зі 130 патронами, а вдома один із співучасників зберігав для подальшого продажу: такий же самозарядний пістолет CZ, пістолет FEG, з глушником, гвинтівку з глушником, пістолет-кулемет УЗД, парабелум з глушником, пістолет з глушником, патронів до них кілька тисяч, реактивні протитанкові гранатомети, тротил і тротиліві шашки, пластид, електродетонатори 10 штук, більше 10 гранат.

Поряд із цим ще були виявлені метамфетамін 16,3 гр. та пристрій для негласного зняття інформації.

Вердикт був суворий: одному 5, другому 4 роки умовно. Від відбування покарання звільнили обох.

Ось така вона справедливність, сувора та невідворотна. Хоча лише на експертизи у цій справі держава витратила понад 80 тисяч гривень, які, і в нас не викликало це здивування, напевно навіть не відшкодовані.

З вирокком у справі можна ознайомитись за посиланням 303/4117/19 #1-кп/303/528/19).

Ще одним прикладом спроби притягнути особу до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 263 КК України можна вважати справу № 758/12183/19, де ухвалою Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 12.02.2024 року залишено в силі виправдувальний вирок Подільського районного суду м. Києва від 21.06.2023 року. Коротко суть відкритого кримінального провадження полягала в наступному. Під час обшуку в іншому кримінальному провадженні у особи вдома було виявлено знайдену іншим членом сім'ї перероблену зі спортивної в травмувальну, зброю, яку вона відразу, перед початком обшуку, віддала правоохоронцям з поясненнями, що зазначена зброя була знайдена напередодні і що цю зброю особа збиралась на наступний день віднести і дати правоохоронцям. Слідство у справі тривало понад 6 років. Результат – виправдувальний вирок у зв'язку з недоведеністю вчинення злочину обвинуваченим.

Отже, незважаючи на кількість подібних ситуацій, які виникають під час та за результатами розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, – Закону про зброю в Україні наразі нема, і це звичайно, негативно впливає на процес як притягнення осіб до кримінальної відповідальності, так і на призначення покарання, в тому числі на нормативне обґрунтування останнього. Віримо, що Закону про зброю бути, він зараз на часі.

Література:

1. Про продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів під час дії воєнного стану в Україні : Наказ М-ва внутр. справ України від 18.03.2022 р. № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-22#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

2. Про затвердження Положення про дозвільну систему : Постанова Каб. Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 : станом на 19 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-п#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 16.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-56>

SOME ISSUES OF QUALIFICATION OF CRIMINAL OFFENSES RELATED TO WEAPONS

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВOPУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗБРОЄЮ

Bukin M. P.

*PhD in Law, Associate Professor,
National University of Civil Protection
of Ukraine*

Букін М. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет цивільного
захисту України*

На підставі інформації, що міститься у засобах масової інформації та повідомлень з боку представників правоохоронних органів, спостерігається тенденція до протиправного використання вогнепальної зброї, як з боку осіб, які мають право на володіння такими предметами, так і з боку осіб, які не мають відповідного права. Вико-

ристання вогнепальної зброї відбувається при побутових конфліктах, при вчиненні хуліганських діянь та в інших випадках.

Одним із важливих питань, яке виникає у практиці правоохоронних органів та судів, є питання про розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням зброї і передбачених статтями 262-264 і статтею 257 ККУ. Це перш за все важливо в контексті призначення правильної міри покарання за дані правопорушення.

Предметом цих злочинів є зброя, а саме вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини, вибухові пристрої, радіоактивні матеріали, кинджали, фінські ножі, кастети чи інша холодна зброя. Характерною ознакою зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв та радіоактивних матеріалів є їх призначення – ураження живої цілі, знищення чи пошкодження оточуючого середовища. Вони можуть бути як саморобними, так і виготовленими промисловим способом [1].

Вогнепальна зброя – ствольна зброя, яка призначена для ураження цілей кулями або снарядами (крім гумових чи аналогічних за своїми властивостями куль несмертельної дії), що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металюного заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що перебуває на визначеній відстані. Холодна зброя – предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового заподіяння шляхом безпосередньої дії тяжких (небезпечних для життя в момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких ґрунтується на використанні м'язової сили людини [2].

Потрібно зазначити, що ст. 262 і ч.1 ст. 263 відрізняється від ст. 263¹ та ст. 264 виключенням із предмета злочину мисливської гладкоствольної зброї. До мисливської вогнепальної зброї належать: мисливські гвинтівки, карабіни та штуцери, гладкоствольні рушницї, гладкоствольні рушницї із свердловиною "парадокс" з нарізами 100–140 мм на початку або в кінці ствола, мисливські рушницї зі свердловиною "сюпра", комбіновані рушницї, що мають поряд з гладкими і нарізні стволи [2].

Склади даних злочинів відрізняються передусім об'єктивною стороною. Згідно ст. 262 ККУ до діянь, які вважаються кримінально караними належать викрадення, привласнення, вимагання й заволодіння зазначеними предметами шляхом шахрайства. Об'єктивною стороною злочину, передбаченого ст. 263, є незаконне носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передба-

ченого законом дозволу, а також незаконне носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї. Об'єктивною стороною злочину, передбаченого ст. 263¹, є незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. А ст. 264 має матеріальний склад злочину, оскільки передбачає кримінальну відповідальність за недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки. Окрім того, злочин, передбачений цією статтею, характеризується лише необережною формою вини у вигляді злочинної самовпевненості або злочинної недбалості.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони бандитизму (ст. 257) є озброєність. Цікаво, що озброєність є конститутивною ознакою бандитизму, в такому випадку виникає питання, чи потрібна додаткова кваліфікація ще й за ст.ст. 263 чи 263-1 КК України у разі незаконного поводження з вогнепальною зброєю членами банди? Пленум Верховного Суду України у своїх постановах висловив різні позиції з цього приводу. Так, у другому абзаці п. 26 постанови від 26 квітня 2002 року № 3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» суд вказав, що за сукупністю злочинів, передбачених ст. 257 і ст. 262 або ч. 1 ст. 263 КК України, належить кваліфікувати незаконне заволодіння чи незаконне придбання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв або радіоактивних матеріалів, вчинені з метою організації банди чи використання цих предметів членами вже існуючої банди [1].

У постанові від 23 грудня 2005 року № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» в другому абзаці п. 21 суд зазначає, що дії учасників банди, які пов'язані з незаконним носінням, зберіганням, ремонтом та передачею (один одному) предметів, якими вона озброєна, є складовими елементами бандитизму і додаткової кваліфікації за ст. 263 КК України не потребують. Додаткову кваліфікацію одержують тільки ті дії, які полягають у незаконному заволодінні вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, їх придбанні, виготовленні, ремонті, вчинені з метою організації банди, а також аналогічні дії учасників уже існуючої банди чи збут останніми зазначених предметів й кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених ст. 257 і ст. 262 або ч. 1 чи ч. 2 ст. 263 КК України [3].

Серед науковців лунають пропозиції, що з урахуванням сучасних реалій життя, передусім наявності законних підстав для володіння не тільки гладкоствольною мисливською, а й нарізною зброєю, а також нагородною вогнепальною зброєю, потрібно оцінювати як сукупність злочинів організацію озброєної банди. Такі дії слід кваліфікувати за ст. 257 та ст. 263 чи ст. 263-1 КК України відповідно. В іншому випадку одержать однакову кримінально-правову оцінку дії членів банди, які, вживаючи заходи для приховування злочинної діяльності, одержують дозвіл на законних підставах володіти зброєю, та тих, які ігнорують це [4]. Приєднуємося до такої позиції й вважаємо за потрібне надавати подвійну кваліфікацію за наявності всіх необхідних ознак складу бандитизму та злочинів пов'язаних із незаконним поводженням зі зброєю.

Таким чином, при кваліфікації кримінальних правопорушень пов'язаних із використанням зброї необхідно в першу чергу встановити об'єктивну сторону протиправного діяння, а саме, які конкретно дії, пов'язані зі зброєю, вчинила особа всупереч законодавству України. Також треба враховувати можливість подвійної кваліфікації, якщо наявні ознаки об'єктивної сторони різних складів кримінальних правопорушень, пов'язаних зі зброєю.

Література:

1. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 09.03.2024).

2. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.98 № 622. *База даних «Законодавство України»*. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення: 09.03.2024).

3. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: постановою Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 13 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text> (дата звернення: 09.03.2024).

4. Книженко О. Кваліфікація злочинів, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї, бойових припасів чи вибухових речовин. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1. – С. 70–74. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2017_1_12 (дата звернення: 09.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-7>

**STATUTORY REGULATION OF THE PROCEDURE
FOR CARRYING, USING, AND STORING REGULAR, AWARD,
SPORTS, TRAUMATIC, AND HUNTING WEAPONS**

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ
НОСІННЯ, ЗАСТОСУВАННЯ І ЗБЕРІГАННЯ ШТАТНОЇ,
НАГОРОДНОЇ, СПОРТИВНОЇ, ТРАВМАТИЧНОЇ
ТА МИСЛИВСЬКОЇ ЗБРОЇ**

Zubtsov O. O.

Scientific Institute of Public Law

Зубцов О. О.

Науково-дослідний

інститут публічного права

Нагородна зброя, символ військової мужності та відзнаки за заслуги, має особливе місце в культурі багатьох народів, включаючи Україну. Проте, використання і обіг нагородної зброї пов'язані з певними ризиками, такими як можливість зловживання та незаконне використання. У зв'язку з цим, правове регулювання обігу нагородної зброї в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки, дотримання законності та запобіганні недозволенім діям.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, нагородна зброя має важливе історичне, культурне і символічне значення. Проте, з поширенням нових технологій і зростанням загроз безпеці, правове регулювання обігу нагородної зброї стає сферою постійних змін і адаптацій. У зв'язку із цим постійно виникає необхідність у обговоренні нових

викликів, що стоять перед Україною у правовому регулюванні обігу нагородної зброї, а також можливих перспектив їх вирішення.

Загальні умови, порядок представлення до нагородження, вручення відзнаки та її позбавлення визначається Положенням про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затвердженим наказом МВС від 19.05.2022 № 306.

Попередня редакція цього нормативного акта була прийнята за шість з половиною років до чинного порядку (наказ від 30.11.2015 № 1521). Тож, що там принципово змінилося? Відповідь на запитання може бути цікава у зв'язку із тим, що корегування процедури нагородження громадян зброєю відбулося у розпал повномасштабної агресії. Очевидно, на це мали бути досить вагомі причини. Існують чотири суттєві відмінності між зазначеними положеннями.

По-перше, раніше відомчою заохочувальною відзнакою могла бути й навіть зброя невійськового призначення. У 2022 році це уточнення прибрали, залишивши лише вогнепальну зброю вітчизняного або іноземного виробництва. Водночас, обов'язковими умовами стали наявність на ній номеру і штамп (марки) виробника, а також придбання (отримання) в установленому законодавством порядку.

По-друге, значно звужилося коло суб'єктів, які можуть бути нагороджені вогнепальною зброєю, а підстави – більш докладно розписані. Так, за минулої редакції Положення – це просто дієздатна особа, яка має право на придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї. Підстави – сумлінна служба, особливі заслуги в боротьбі зі злочинністю, охороні громадського порядку, захисті конституційних прав та свобод людини та громадянина, бездоганна багаторічна служба, зразкове виконання військового, службового та громадянського обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

Сьогодні ж отримати відзнаку можуть лише військовослужбовці або поліцейські. Перші – за визначні заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтриманні високої бойової готовності військ (сил), зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав та свобод людини й громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть. Другі – за виняткові заслуги у сфері забезпечення національної безпеки, за розкриття особливо тяжких злочинів, затримання особливо небезпечних озброєних злочинців, за виявлені честь, доблесть та самопожертву під час рятування життя громадян у разі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та в особливий період.

Отже, з кандидатів на отримання зброї випали сторонні особи за зразкове виконання громадянського обов'язку. Аби вони отримали відзнаку, раніше необхідне було клопотання безпосереднього керівника і, звісно, рішення керівництва МВС. Аналогічне Положення Міноборони (наказ від 23.10.2012 № 2012) взагалі не вказує підстав. У клопотанні про нагородження необхідно було лише зазначити «конкретні заслуги особи, що стали підставою для порушення клопотання».

По-третє, було спрощено процедуру вручення відзнаки. До 2022 року її мали вручати керівник МВС або за його дорученням члени колегії МВС, керівники структурних підрозділів апарату МВС, командувач Національної гвардії України, керівники центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується міністром. Сьогодні відзнаку, крім міністра, за його дорученням може вручати будь-яка особа.

По-четверте, дещо змінилася процедура позбавлення нагородженої відзнаки. Раніше це відбувалося за двох підстав: 1) за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили, а також 2) за вчинки, що дискредитують нагородженого.

Тепер вирок суду не є самостійною підставою. Міністр внутрішніх справ має ще ухвалити додаткове рішення з цього приводу. Також нагородженого може бути позбавлено відзнаки у зв'язку зі звільненням з військової служби або служби в поліції через службову невідповідність, у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України, анулюванням дозволу на зберігання, носіння нагородної зброї.

За інформацією, опублікованою Володимиром Богатирем у «Юридичній Газеті», у 2022 році кількість нагороджених збільшилася удвічі. Відомчою заохочувальною відзнакою МВС України «Вогнепальна зброя» нагороджено протягом 2014 року – 572, 2015 року – 358, 2016 року – 392, 2017 року – 594, 2018 року – 588, 2019 року – 438, 2020 року – 254, 2021 року – 321, 2022 року – 627, протягом 2023 року – 283, повідомили у відомстві. Втім, простежити на їх основі якусь тенденцію у зростанні та зменшенні нагород (зважаючи на обмежені дані) наразі неможливо.

За дев'ять років і сім місяців усього було вручено 4,4 тис. одиниць зброї (в середньому – майже дев'ять стволів на тиждень). І це дані лише одного відомства! А ще це Міністерство оборони, Служба безпеки, Президент та інші органи, які також видають зброю як відзнаку.

Таким чином, правове регулювання обігу нагородної зброї в Україні є невід'ємною частиною системи забезпечення безпеки та дотримання

законності. Законодавча база, ліцензування, контроль та запобігання зловживанням є ключовими складовими цього процесу. Важливо постійно вдосконалювати ці заходи з метою забезпечення безпеки громадян та підтримання громадського порядку в Україні.

Технологічний прогрес: з розвитком технологій з'являються нові види нагородної зброї, які можуть мати більш складну конструкцію та функціональність. Це ставить під сумнів ефективність існуючого законодавства щодо регулювання обігу такої зброї та вимагає його актуалізації.

Міжнародний контекст: у зв'язку зі зміною геополітичної ситуації, Україна стикається з новими викликами в області безпеки та контролю за обігом зброї. Потрібно забезпечити відповідність національного законодавства міжнародним стандартам і зобов'язанням.

Кібербезпека: зростання кіберзагроз та потенційна загроза хакерських атак на системи реєстрації та контролю нагородної зброї вимагає розробки та впровадження ефективних заходів кіберзахисту.

Контроль над нелегальним обігом: незважаючи на існуюче законодавство, існує проблема нелегального обігу нагородної зброї. Ефективний контроль за цим явищем потребує співпраці між правоохоронними органами, митними службами та іншими відомствами.

Перспективи вирішення.

Актуалізація Законодавства: потребується перегляд і актуалізація законодавства, що регулює обіг нагородної зброї, з метою врахування нових технологій та міжнародних стандартів.

Строгіші контрольні механізми: необхідно посилити контроль за обігом нагородної зброї через впровадження більш ефективних технічних та адміністративних засобів.

Підвищення свідомості громадськості: зоробка та проведення інформаційних кампаній з метою підвищення свідомості громадськості щодо правил безпечного обігу нагородної зброї та наслідків її незаконного використання.

Міжнародна співпраця: Україна повинна активно співпрацювати з міжнародними партнерами з метою обміну досвідом та найкращими практиками у сфері регулювання обігу нагородної зброї.

Отже, правове регулювання обігу нагородної зброї в Україні стоїть перед новими викликами у зв'язку зі змінами в суспільстві, технологіях та загрозах безпеці. Вирішення цих викликів потребує постійного аналізу законодавства, впровадження нових контрольних механізмів та співпраці з міжнародними партнерами. Тільки шляхом комплексного підходу можна забезпечити безпеку та законність у обігу нагородної зброї в Україні.

Література:

1. Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затверджене наказом МВС від 19.05.2022 № 306.

2. Положення про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя», затверджене наказом МВС від 30.11.2015 № 1521.

3. Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затверджене наказом Міністерства оборони України від 23.10.2012 № 693.

4. Всеукраїнське професійне юридичне видання «Юридична Газета» (Yur-Gazeta.com), стаття Володимира Богатиря від 08.09.2023 «Вогнепальна зброя у нагороду: скільки її видає МВС і за що» (<https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vognepalna-zbroya-u-nagorodu-skilki-yiyi-vidae-mvs-i-za-shcho.html>).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-58>

SIGNS OF ILLEGAL TRAFFICKING IN SMOOTHBORE HUNTING WEAPONS AND GROUNDS FOR LIABILITY: PROSPECTS FOR REFORMING LEGISLATION

ОЗНАКИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ГЛАДКОСТВОЛЬНОЇ МИСЛИВСЬКОЇ ЗБРОЇ ТА ПІДСТАВИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Konopelskyi V. Ya.

*DSc (Law), Professor
Odesa State University of Internal
Affairs*

Конопельский В. Я.

*доктор юридичних наук, професор
Одеський державний університет
внутрішніх справ*

Проблема особливостей нормативно-правового регулювання порядку носіння, застосування, зберігання, виготовлення, перероблення, ремонту різних видів мисливської зброї, зокрема, гладкоствольної мисливської зброї, – є суттєвою складовою наукового дослідження сучасних аспектів незаконного обігу вогнепальної зброї в Україні як такої. Актуальність цього питання значно посилилася з набуттям чинності ст. 263-1 КК. Відповідно, виокремився новий самодостатній напрям наукового дослідження, який базується на обговоренні

співвідношення положень ст.ст. 263 та 263-1 КК саме стосовно розбіжностей у визначенні ступеня небезпечності різних діянь щодо поводження із гладкоствольною мисливською зброєю. Суперечливість чинного кримінального законодавства полягає у тому, що якщо у ст. 263 КК гладкоствольна мисливська зброя не є предметом злочину (оскільки щодо неї міститься виключення), то особливості змісту диспозиції ч. 1 ст. 263-1 КК України доводять протилежне – предметом цього злочину є будь-який вид вогнепальної зброї (а отже і гладкоствольна мисливська зброя).

Аналіз останніх спеціальних публікацій з цього питання доводить доволі суттєву розбіжність та неоднозначність тлумачення цієї законодавчої суперечливості. Відмінність наукових підходів, зазвичай, обумовлюється різним ставленням до тих факторів, які на думку окремих вчених (В.В. Голубош, І.П. Катеринчук, М. Комісаров, А.В. Кофанов, В.О. Меркулова, Т. Пономарьов, Л.М. Павленко, О.М. Сарнавський, В.П. Тихий тощо) мають суттєво впливати на стан вирішення проблеми, а отже і на подальше удосконалення кримінального законодавства в цій частині. У якості таких чинників розглядаються: значне збільшення кількості злочинів, що вчиняються із використанням даного виду зброї; що цей вид зброї, як і нарізна вогнепальна зброя, є джерелом підвищеної суспільної небезпеки, оскільки призначена для ураження живих організмів, може спричинити смерть або тяжкі тілесні ушкодження; що саме гладкоствольна мисливська зброя доволі часто є основою для перероблення її в більш небезпечну за своїми характеристиками вогнепальну зброю, або ж є основою для використання її певних частин та складових для виготовлення нестандартної вогнепальної зброї, знову ж таки, з більш якісними властивостями (доволі поширеною є практика виготовлення із цієї зброї обріз); що цю проблему слід аналізувати на тлі подовження дискусії щодо поширення переліку предметів злочину в ст. 263-1 КК за рахунок частин вогнепальної зброї; що за результатами соціологічного дослідження та узагальнення судової практики, понад 90% респондентів вважають невиправдану ту розбіжність стосовно гладкоствольної мисливської зброї, яка існує між ст. 263 КК (не є предметом злочину) та ст. 263-1 КК (є предметом злочину).

Подібно до того, що розуміння сутності цієї проблеми пов'язуються із різними чинниками, пропозиції щодо шляхів її вирішення є також доволі різними. На тлі формування більш типової позиції щодо доцільності криміналізації дій, що стосуються незаконного обігу гладкоствольної мисливської зброї та формування пропозицій щодо розширення предметів об'єктивної сторони діянь, вчинених у сфері обігу вогнепальної зброї, за рахунок цього виду зброї, необхідності

більш чіткого розмежування різних видів мисливської зброї (не лише за характеристиками, але й наслідками незаконного обігу), – існують і вкрай протилежні. Так пропонується усунути суперечливість між зазначеними вище кримінально-правовими нормами шляхом розміщення певного виключення змістом «крім мисливської зброї та боєприпасів до неї» безпосередньо у змісті основного складу злочину двох статей як в ч. 1 ст. 263 КК, так і в ч. 1 ст. 263-1 КК.

Особливого значення цей аспект набуває на тлі обговорення змісту запропонованого проекту нового Кримінального кодексу України (контрольний текст проекту станом на 10.01.2024 р.) (Далі – Проект КК). Як на наш погляд, законодавцю пропонують зайняти певним чином посередню позицію: дії, пов'язані із незаконним обігом гладкоствольної мисливської зброї піддаються криміналізації, але ступінь суспільної небезпечності таких дій оцінюється значно нижче, порівняно із іншими видами вогнепальної зброї, – вони розглядаються як проступки.

Системно-правовий аналіз та співставлення змісту диспозицій кримінально-правових норм Проекту, що визначають підстави для кримінальної відповідальності за незаконний обіг усіх видів вогнепальної зброї (гладкоствольної мисливської в тому числі), дозволяє зауважити про певні суперечності. З одного боку, законодавство набуває більшої чіткості, зважаючи на визначення змісту сутнісних ознак понять та категорій, які мають відношення саме до сфери незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин. Зокрема, визначаються ознаки таких термінів як гладкоствольна мисливська зброя, незаконне зберігання, набуття, виготовлення, ремонт тощо вогнепальної зброї тощо. Позитивним є те, що відтепер надаються конкретні ознаки гладкоствольної мисливської зброї (гладкий канал, загальна довжина не менше 800 мм, здійснення одного пострілу за одне натискання спускового гачка) та її відмежування від інших видів мисливської зброї (мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці зі свердливиною «парадокс» або «сюпра», комбіновані рушниці), що має особливе значення під час тлумачення конкретного змісту вище зазначених норм Проекту КК. Як позитивний фактор має також розцінюватися вирішення питання щодо доцільності розширення переліку предмету кримінально караних діянь за рахунок гладкоствольної мисливської зброї.

Проте, з іншого боку, як на наш погляд, запропонована редакція відповідних кримінально-правових норм Книги сьомої, Розділу 7.3, статей 7.3.1.–7.3.15. саме в частині визначення підстав відповідальності ступеня тяжкості діяння та суворості покарання щодо діянь, пов'язаних із незаконним обігом гладкоствольної мисливської зброї не є доско-

налою. Такий висновок обумовлюється більш конкретним аналізом та співставленням змісту диспозиції норм, передбачених ст. ст. 7.3.5, 7.3.13. В першій йдеться про підстави відповідальності за незаконний обіг складових частин і компонентів зброї. Особливістю змісту диспозиції норми є те, що диспозиція норми містить виключення – «крім складової частини і компонентів гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї». В той же час, в спеціальній нормі (ст. 7.3.13), яка визначає підстави для відповідальності за незаконне набуття, виготовлення, перероблення, ремонт, переміщення, збут гладкоствольної мисливської зброї (поряд із боєприпасами до вогнепальної стрелецької зброї у незначній кількості) взагалі не йдеться про кримінально-правове значення обігу складових частин та компонентів гладкоствольної мисливської зброї. Отже ці дії не караються. Проте якщо згадати чинну правозастосовчу практику, найчастіше саме складові та компоненти цього виду зброї є основою для виготовлення нестандартної вогнепальної зброї з більш якісними властивостями. Тож доцільним є удосконалити зміст розглядуваної норми за рахунок доповнення таким видом діяння як незаконний обіг складових та компонентів гладкоствольної мисливської зброї, що відповідно, має розглядатися як протступок.

Література:

1. Катеринчук І. П. Меркулова В. О. Незаконний обіг зброї, бойових припасів або вибухових речовин: напрями реформування кримінального законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 29–33.
2. Комісаров М., Пономарьова Т. До питання «особливого» статусу гладко ствольної мисливської зброї, передбаченого ст. 263 КК України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Т. 4. С. 30–34.
3. Кофанов А. В. Теоретичні та практичні аспекти криміналістичного дослідження гладкоствольної вогнестрільної зброї : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ України. К., 2000. 20 с.
4. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповн. станом на 8 листопада 2022 р. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2022. 312 с. С. 171–172.
5. Кримінальний кодекс України: Контрольний текст проекту (станом на 10.01.2024 р.).
6. Павленко Л. М. Мисливська зброя як предмет злочину, передбаченого ст. 263-1 КК України: окремі аспекти законодавчого

регулювання. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали XV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22 березня 2023 р. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 34–35.

7.Павленко Л. М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї, зміни її маркування, незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (стаття 263-1 КК України): дисертація за спеціальністю 13.00.08. Одеса : ОДУВС, 2023. 312 с. С. 121–125.

8.Сарнавський О. М. Гладкоствольна мисливська зброя як предмет злочинів проти громадської безпеки. *Вісник прокуратури*. 2007. № 10. С. 97–102.

9.Сарнавський О. М. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 18 с.

10.Тихий В.П. Злочини проти громадської безпеки: *науково-практичний коментар / АПН України; Ін-т вивчення проблем злочинності*; СБ України ; Ін-т дослідження проблем державної безпеки. Київ, 2010. 71 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-59>

**PROSPECTS OF LEGAL REGULATION
OF CIVILIAN FIREARMS CIRCULATION**

**ПЕРСПЕКТИВА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ
ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

Polovchenia A. B.

*PhD in Law,
Mykolaiv Institute of the University
“Ukraine”*

Половченя А. Б.

*кандидат юридичних наук,
Миколаївський інститут
університету «Україна»*

Khavych O.

*attende of Junior Academy of Sciences,
Mykolaiv branch*

Хавич О.

*слухач Малої Академії Наук
Миколаївське відділення*

У Верховній Раді України зареєстровано два законопроекти – основний (реєстр. № 5708) та альтернативний (реєстр. № 5708-1), які мають багато спільних положень. Вони визначають засади державної політики у сфері обігу вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, а також уперше запропоновано класифікувати цивільну вогнепальну зброю не за призначенням (мисливська, спортивна, бойова), а за технічними характеристиками (автоматична, довгоствольна, короткоствольна, гладкоствольна, нарізна тощо).

Обидва законопроекти передбачають подібні механізми регулювання порядку набуття у власність цивільної зброї, її спадкування, зберігання, носіння, транспортування, використання, вилучення, знищення тощо. Однак вони мають і певні відмінності, основні з яких можна скомпонувати у дві групи. Перша стосується короткоствольної зброї (пістолетів і револьверів). Якщо основний законопроект № 5708 пропонує перелік зброї, яку можуть придбати лише спортсмени та повинні зберігати її винятково в тирі, без права носити її поза місцем проведення спортивних заходів, то альтернативний проект 5708-1 пропонує надати можливість придбавати таку зброю фактично всім охочим, приховано носити її із собою (окрім зон, вільних від зброї) та зберігати в себе вдома.

Але слід зауважити, що законопроект 5708 не є досконалим. Бездумне озброєння населення без належного навчання і прищеплення бодай мінімальної культури поводження з нею може призвести до зростання смертей і каліцтв на вулицях у непередбачуваній кількості. Культура володіння зброєю в українців була, але була

знищена тоталітарною владою СРСР. Отже, на території України протягом 3-х поколінь не просто забороняли вільний обіг зброї, а й викоринювали бажання до цього [5].

Друга група відмінностей стосується Єдиного реєстру зброї, держателем якого, за задумом авторів основного законопроекту, має бути Міністерство внутрішніх справ України (яке веде всі подібні обліки), а на думку творців альтернативного – реєстр необхідно передати до Міністерства юстиції України. Водночас слід зауважити, що Міністерство юстиції України обґрунтовано відмовилося бути його держателем і запропонувало залишити підпорядкування реєстру МВС України.

23 червня 2023 в нашій країні повноцінно запрацював Єдиний реєстр зброї, який передбачає створення Електронних кабінетів. Таким чином українці зможуть отримати послугу не виходячи з дому та без відвідування органів національної поліції, шляхом подачі документів через "Єдине вікно громадянина" або у магазині з продажу зброї. Основними перевагами впровадження ЄРЗ є те, що громадяни зможуть легко отримувати інформацію про свою зареєстровану зброю. Окрім того, завдяки диджиталізації послуг у сфері обігу зброї процедура отримання дозволів буде спрощена.

Альтернативний законопроект № 5708-1 більш детально регламентує контроль над зброєю та набоями, які знаходяться в цивільному обігу [11 с. 55–56]. Його здійснюють органи Національної поліції відповідно до законодавства.

У цих законах спільний перший пункт, а саме, у разі порушення законодавства у сфері обороту зброї та набоїв винна особа несе кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність. Основний закон має другий пункт: «У випадку порушення встановлених цим Законом вимог щодо носіння цивільної вогнепальної зброї, винна особа несе виключно кримінальну відповідальність згідно із законодавством» [12 с. 45].

Альтернативний закон передбачає перевірки дотримання умов зберігання зброї та набоїв суб'єктів господарювання, що здійснюються уповноваженими співробітниками органів Національної поліції за місцем зберігання зброї та набоїв у порядку, визначеному Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності". Перевірки з дотримання умов зберігання зброї та набоїв здійснюються уповноваженими співробітниками органів Національної поліції за узгодженням із власником зброї або на вимогу власника зброї чи особи, яка спільно володіє зброєю, або на підставі рішення суду.

Альтернативний законопроект № 5708-1 більш лояльний до власників зброї під час воєнного стану. Адже він на території, де його запроваджено, забороняє носіння за межами місця постійного зберігання зброї цивільної зброї категорії В та D, але носіння громадянами цивільної зброї категорії С не може бути обмежено [11 с. 56–57].

Основний законопроект регламентує повну заборону на носіння цивільними зброю за межами місця постійного або тимчасового зберігання будь-якої цивільної вогнепальної зброї особами, які не є військовослужбовцями, поліцейськими або представниками інших державних органів, в яких за працівниками закріплено табельну зброю [12 с. 45].

Спільним у цих законопроектів є положення про те що військовослужбовцям та поліцейським дозволяється вилучення цивільної вогнепальної зброї у разі порушення, а в альтернативному уточнюється, що це вилучення тимчасове та з дотримання всіх процесуальних норм.

Через реалії війни до рук українських громадян потрапило занадто багато видів різної вогнепальної зброї включно з тими, що заборонені українським законодавством для зберігання або придбання, наприклад пістолети, тому простіше легалізувати ці види озброєння, ніж переробляти повністю з нуля систему їх виявлення та вилучення.

Література:

1. Лисенко С. Зброя – дозволити не можна заборонити. Режим доступу: https://sensor.net/ua/blogs/3354934/zbroya_dozvoliti_ne_mojna_zaboroniti
2. Проект Закону України «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю», № 5708-1. Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72481
3. Проект Закону України Про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708. Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-60>

**PROCEDURES FOR OBTAINING PERMITS, STORAGE
AND USE OF SPORTING WEAPONS. LEGAL REGULATION
IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING IN WARTIME**

**ПРОЦЕДУРИ ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛІВ, ЗБЕРІГАННЯ
ТА ВИКОРИСТАННЯ СПОРТИВНОЇ ЗБРОЇ. ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ
У ВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Timchak A. R.

*2nd-year cadet,
Kryvyi Rih Educational-Scientific
Institute
of Donetsk State University
of Internal Affairs*

Тімчак А. Р.

*курсант 2-го курсу
Криворізького навчально – наукового
інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Відповідно до чинного законодавства, а саме постанову Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1207 Про затвердження Порядку придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної зброї, боєприпасів до неї, утримання стрілецьких тирів, стрільбищ та стендів.

Спортивна зброя, визначається, як вид сертифікованої, відповідно до законодавства, вогнепальної (крім бойової) або пневматичної, стрілецької, вихолощеної (охолощеної) та холодної зброї, які призначені виключно для поранення цілей під час спортивних заходів. Параметри і характеристики цієї зброї визначені в правилах спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні [1].

У будь-якому випадку чи то бойова, спортивна або мисливська зброя – це є різновидами вогнепальної зброї.

Серед видів спортивної зброї можуть бути :

- 1) вогнепальна (наприклад, карабіни, пістолети);
- 2) пневматична (пневматичні рушніці, пістолети);
- 3) стрілецька (луки, арбалети);
- 4) вихолощена (зброя, яка втратила здатність до вогнепального пострілу);
- 5) холодна зброя (наприклад, шпаги, саблі).

Якщо говорити про процедуру отримання дозволу, по-перше це ознайомлення з матеріальною частиною зброї, правилами її користування та вимогами до її застосування та використання, видаються

дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї. Підтвердженням такої підготовки є довідка, видана у спеціальних пунктах. Спочатку тільки на придбання. Інспектор департаменту превентивної діяльності, підрозділу з контролю за обігом зброї у сферу дозвільної системи чи територіального органу Національної поліції може видати такий дозвіл, якщо буде попередньо спрямована особиста справа [2].

У відповідності до Наказу № 622 :

– п. 12.10 Спортсмени мають право використовувати призначену для них спортивну нарізну та холодну зброю лише на стрілецьких тирах і стрільбищах, заборонено зберігання цієї зброї вдома

– п. 12.12 Гладкоствольна спортивна зброя може бути збережена вдома лише членами та кандидатами у члени збірної команди України, майстрами спорту, кандидатами у майстри спорту та першорозрядниками у стендовій стрільбі за умови отримання ними відповідного дозволу від органів внутрішніх справ. При цьому така зброя має бути збережена відповідно до встановлених вимог, які описані в пункті [3].

Вимоги зберігання: Дозвіл на зберігання видано на термін трьох років на ім'я керівника юридичної особи – суб'єкта у сфері спорту. Спортсмени повинні зберігати зброю, її частини та боеприпаси в спортивних закладах, які мають відповідний дозвіл.

Сховище для зберігання зброї повинно відповідати наступним вимогам:

1) мати ізольовані капітальні стіни, міцні перекриття на стелі та підлозі;

2) бути обладнаним дверима з міцними та надійними замками, зовнішні двері мають бути товщиною не менше 40 мм, оббиті залізом, а внутрішні – гранчасті залізні;

3) мати сталеві ґрати на віконних прорізах зсередини приміщення або між рамами;

4) бути обладнаним охоронно-пожежною сигналізацією на два і більше рубежі тощо.

Перевезення та використання зброї на території України здійснюється суб'єктами у сфері фізичної культури і спорту на підставі наказу про участь у спортивному заході, виданого керівником закладу фізичної культури. Спортсмени мають право самостійно перевозити зброю та комплектацію для участі у відповідних подіях, а також використовувати власну зброю [4].

Особливості в воєнний час:

За словами М.В Єреми у законодавстві змінено спрямування з теоретичних і формальних аспектів на практичні й прикладні. Це означає, що перед видачею дозволу на зброю перевіряється, чи не вчиняла особа правопорушень які можуть бути скоєні за допо-

могою зброї, для запобігання можливості повторення злочину. Тепер особа з судимістю за деякі злочини невеликої або середньої тяжкості може отримати доступ до зброї.

Мною визначено недоліки у сучасному нормативно-правовому регулюванні державної політики у сфері обігу зброї, а саме:

1) відсутність спеціального законодавчого акта щодо обігу зброї, зокрема цивільного обігу вогнепальної зброї;

2) відсутність нормативного закріплення права громадян на самозахист із застосуванням вогнепальної зброї;

3) недостатня якість правового регулювання суспільних відносин у сфері обігу зброї, оскільки деякі нормативно-правові акти: містять застарілі положення, що сприяють інфляції законодавства та посиленню вимог до чинного законодавства; не вирішують важливі аспекти обігу зброї, такі як державний реєстр власників зброї, класифікація зброї та правові підстави діяльності стрілецьких спортивних організацій.

Найголовніше, треба враховувати те, що незареєстрована зброя, яка була ввезена з непідконтрольних територій України, потребує уваги. Крім того ще існують проблеми, які виникають під час перевірки виконання правил дозвільної системи на контрольованих територіях, такі як відсутність баз даних власників зброї, втрата дозволів на зберігання зброї, зникнення власника зброї безвісти за особливих обставин, викрадення або руйнування приміщень, де зберігається зброя та боеприпаси до неї.

Підсумовуючи зазначене, дозвіл на спортивну зброю, не зважаючи на воєнний стан отримати досить легко. Війна в Україні негативно вплинула на розвиток спортивної стрільби. Проте, українські спортсмени продовжують тренуватися та брати участь у змаганнях.

Щодо дозволу, зброя може видаватися лише особам, які мають відповідний дозвіл та пройшли спеціальну підготовку. Також існують обмеження на місця та час використання зброї. Може використовуватися лише для тренувань, участі в змаганнях та самооборони. Використання зброї в інших цілях заборонено.

В умовах воєнного стану питання правового регулювання обігу зброї набуває особливої гостроти. З одного боку, необхідно забезпечити обороноздатність країни та дати можливість громадянам захищати себе та своїх близьких. З іншого боку, важливо запобігти несанкціонованому розповсюдженню зброї та мінімізувати ризики для життя та безпеки людей.

Важливо знайти баланс між забезпеченням обороноздатності країни та недопущенням несанкціонованого розповсюдження зброї.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Порядку придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної зброї, боєприпасів до неї, утримання стрілецьких тирів, стрільбищ та стендів від 27 грудня 2018 року № 1207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2018-п#Text> (дата звернення 08.03.2024).

2. Постанова КМУ від 15.04.2022 №448 «Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-п#Text> (дата звернення 08.03.2024).

3. Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року N° 622, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 07 жовтня 1998 року за N° 637/3077. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення 08.03.2024).

4. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення 08.03.2024).

SECTION 5**LEGISLATIVE REGULATION AND SUPPORT
OF THE PRODUCTION OF WEAPONS
AND AMMUNITION IN WARTIME****ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЗБРОЇ
ТА БОСПРИПАСІВ В УМОВАХ РЕЖИМУ
ВОЄННОГО ЧАСУ**DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-61>**ON IMPROVING THE LEGAL REGULATION OF PRODUCTION
AND IMPORT OF WEAPONS TO UKRAINE****ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ІМПОРТУ ЗБРОЇ
В УКРАЇНУ****Doluda I. I.***Postgraduate Student**Kyiv University of Intellectual Property
and Law**igordoluda2@gmail.com**<https://orcid.org/0000-0003-4336-4034>***Долуда І. І.***аспірант**Київського університету
інтелектуальної власності та права**igordoluda2@gmail.com**<https://orcid.org/0000-0003-4336-4034>*

Для досягнення Перемоги в українсько-російській війні сучасного періоду українському народу необхідна сучасна технологічна зброя вітчизняного та західного виробництва. У обох випадках важливо створити сприятливі умови для її ввезення до України та матеріалів подвійного призначення без порушення міжнародних угод та втрати контролю над нею, щоб уникнути потрапляння зброї до сторонніх осіб.

Для досягнення цієї мети потрібно реалізувати чотири основні напрямки удосконалення правового механізму забезпечення Збройних сил, інших сил безпеки та оборони України сучасною технологічною зброєю. Перший напрямок – створення ефективних умов для проектування, дослідження, випробування, постановки на озброєння та

виробництва зброї українським бізнесом, оскільки західна допомога є нестійкою. Тому необхідно покладатися на власну технологічну зброю, яка має бути розроблена українськими науковцями та виготовлена українським бізнесом. Другий напрямок полягає у залученні міжнародної демократичної спільноти для надання фінансової підтримки для закупівлі та виробництва зброї та озброєння для Збройних сил, інших сил оборони України. Третій напрямок передбачає спрощення правових процедур ввезення зброї, озброєння та товарів подвійного використання для виробництва зброї в Україні. Четвертий напрямок – запобігання будь-якого порушення Україною міжнародних угод, що стосуються контролю над зброєю та озброєнням, та запобігання доступу до них стороннім особам, а також використання товарів подвійного призначення для виробництва вітчизняної зброї.

Отже, об'єктивна необхідність подальшого спрощення правових процедур ввезення зброї, озброєння для Збройних сил України та товарів подвійного призначення для виробництва зброї в Україні обґрунтовується з наступних позицій. Так як, введення спрощених процедур сприятиме підвищенню прозорості контролю у цій сфері. Це дозволить не лише спростити адміністративні процедури, а й забезпечити точність та достовірність інформації, що надоводить до контролюючих органів, та уникнути можливих ризиків під час отримання зброї та озброєння підрозділами Збройних сил України. Важливо розвивати ефективні механізми комунікації та освітні програми, які допоможуть суб'єктам господарювання, які мають намір ввозити товари подвійного призначення, здійснювати це у відповідності до вимог позитивного правового регулювання. Так як, у в період воєнний стану, коли може виникнути потреба у негайному забезпеченні Збройних Сил України, важливо мати правові механізми, що дозволяють ефективно та швидко ввозити боєприпаси та озброєння.

Література:

1. Долуда І. Поняття правового регулювання експорту та імпорту товарів військового призначення та подвійного призначення в Україні. *Юридичний бюлетень*. № 26. 2022. С. 127–134. URL: <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/v26-2022>
2. Долуда І. Адміністративна процедура при здійсненні експорту та імпорту товарів військового та подвійного призначення в Україні. *Адміністративне право та процес*. 2022. 4(39). С. 91–106. file:///Users/valentynhalunko/Desktop/775-Article%20Text-1343-1-10-20221224.pdf

3. Долуда І. Інструменти публічного адміністрування експорту та імпорту товарів військового та подвійного призначення в Україні. *Юридичний бюлетень*. Випуск 28. 2023 С. 88–93. http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2023/28/28_2023.pdf ; DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.28.12>

4. Статут Державної інноваційної фінансово-кредитної установи. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2000 р. № 979 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 р. № 1007). Кабінет міністрів України. 2024. <https://www.kmu.gov.ua/npas/88791214>

5. Гроші, вкрадені Януковичем, вже працюють на українців. Європейська правда. 2017. <https://www.epravda.com.ua/news/2017/10/2/629680/>

6. Канєвський Г. Чому виробники зброї тікають з України. Економічна Правда. 2019. <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/04/4/646681/>

7. Про стан, розвиток і ризики ІТ компаній в Україні. Dou. <https://dou.ua/lenta/interviews/hardware-and-customs-part-2/>
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_D OWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vzuk_2013_34_30.pdf

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-62>

**CONTROL AND SUPERVISORY PROCEDURES
OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE
IN THE IMPLEMENTATION OF STATE POLICY
ON PRODUCTION OF WEAPONS, AMMUNITION,
AND DUAL-USE GOODS UNDER MARTIAL LAW**

**КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВІ ПРОЦЕДУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ
ТА ТОВАРІВ ПОДВІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Makarchuk V. V.

*DSc (Law), Associate Professor,
Bila Tserkva National Agrarian
University*

Макарчук В. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
Білоцерківський національний
аграрний університет*

Крім наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та їх аналогів спеціальному контролю підлягають вогнепальна зброя та боеприпаси до неї. За чинним законодавством України власне вогнепальна зброя є об'єктом, на який накладаються обмеження у цивільному обігу, що вимагає особливого контролю з боку держави в особі правоохоронних органів, зокрема органів Національної поліції України.

Відповідно до положень наказу Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 р. № 622 яким була затверджена «Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» [1] дозвіл на придбання та перевезення такого виду зброї та боеприпасів до неї можуть отримати тільки ті суб'єкти, що перелічені у п. 2.1 зазначеної Інструкції. До них відносяться: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, суб'єкти господарювання та фізичні особи, які обіймають посади в органах публічної влади та здійснюють особливі службові повноваження, відповідно до чинного законодавства. Решта осіб такий дозвіл одер-

жати не вправі, оскільки вогнепальна зброя в Україні для придбання, володіння і користування не є загальнодоступною [2, с. 7]. Відповідно до чинного законодавства Департаментом превентивної діяльності Національної поліції України та його територіальними підрозділами на місцях зазначеним суб'єктам за чинним законодавством України можуть надаватися адміністративні послуги з видачі дозволів на: 1) придбання вогнепальної зброї та боєприпасів до неї; 2) їх перевезення територією України або через митний кордон держави; 3) їх зберігання; 4) носіння відомчої зброї; 5) зберігання і носіння вогнепальної зброї [1].

Таким чином, Національна поліція через дозвільні процедури регулює обіг вогнепальної зброї та боєприпасів до неї. Адже, як і незаконний обіг наркотичних засобів, так і зброї створюють значні проблеми для національної безпеки і оборони будь-якої країни. Про останнє свідчать масові розстріли мирного населення в Сполучених Штатах Америки. Так, Діланн Руф в штаті Південна Кароліна, із застосуванням напівавтоматичного пістолету Glock 45-го калібру вбив дев'ятьох людей, а Роберт Бауерс використав три пістолети Glock 357 разом із штурмовою гвинтівкою у своїй стрілянні в синагозі «Дерево життя» у Піттсбурзі, штат Пенсільванія, убивши одинадцятьох [3].

Для сфери національної безпеки і оборони має велике значення контрольна-наглядні процедури щодо дотримання вимог «Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 р. № 86 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 974). Так, відповідно до зазначеного порядку розгляд заяв про отримання дозволів на право здійснення експорту товарів до держав, стосовно яких встановлено часткове ембарго або обмеження на експорт таких товарів виходячи з міжнародних зобов'язань України, у разі необхідності забезпечення національної безпеки здійснюється із залученням у межах компетенції Міністерства закордонних справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України та Міжвідомчої комісії з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю [4].

Проблема контролю і нагляду за розповсюдженням зброї ускладнюється ще й тим, що не тільки військове обладнання та технології можуть бути застосовані для виробництва зброї. Обладнання та технології, що використовуються в «цивільних» секторах промисловості у деяких випадках є також придатними для виробництва зброї (це так звані «товари подвійного використання», основною властивістю яких

є те, що незважаючи на першочергове «цивільне» призначення цих товарів, вони можуть бути використані у військовій сфері або у військових цілях) [5].

Також органи Національної поліції України виконують суттєве навантаження щодо реалізації ряду повноважень з видачі дозволів (у тому числі узгоджень) на здійснення певної діяльності, зокрема дозвіл на проведення підривних робіт і виготовлення непромислових вибухових речовин на місцях [6, с. 220].

Отже, контрольно-наглядові процедури, що проводяться Національною поліцією України при реалізації державної політики у сфері виробництва зброї, боєприпасів та товарів подвійного використання повинні бути збалансованими, особливо в умовах воєнного стану. З одного боку максимально формалізованими, оскільки мають справу зі сферою національної безпеки і оборони, а з іншої не створювати бар'єри для найбільш технологічних галузей враховуючи сучасні реалії воєнного часу.

Література:

1. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї : Наказ М-ва внутр. справ України від 21.08.1998 р. № 622 : станом на 23 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення: 23.02.2024).

2. Фоменко А. Є. Поліцейська діяльність: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2019. № 2. С. 6–15.

3. McCord Mary B. and Annie L. Owens. The court must consider the national security and public safety threats posed by concealable weapons. SCOTUSblog, 2021. URL: <https://www.scotusblog.com/2021/10/the-court-must-consider-the-national-security-and-public-safety-threats-posed-by-concealable-weapons>

4. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання : Постанова Каб. Міністрів України від 28.01.2004 р. № 86 : станом на 14 листоп. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2004-p#Text> (дата звернення: 23.02.2024).

5. Довідник з експертного контролю України. Практичні питання для експортерів / упорядники: Ю. О. Виборнова, Є. О. Грицай, О. М. Гришуткін, О. М. Дмитренко, Ю. Г. Лазаренко, Н. В. Мацько, О. І. Сівер, Л. В. Чечеюк. Київ : КВЦ, 2016. 580 с.

6. Адміністративна діяльність Національної поліції / кер. авт. кол. : В. А. Глуховеря. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-63>

**LEGAL AND ORGANIZATIONAL PROBLEMS
OF THE CHEMICAL INDUSTRY OF UKRAINE
IN THE PRODUCTION OF COMPONENTS
FOR DOMESTIC ROCKETRY**

**ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ХІМІЧНОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ЩОДО ВИРОБНИЦТВА
КОМПОНЕНТІВ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ РАКЕТНОЇ ТЕХНІКИ**

Stepanov D. M.

*Postgraduate Student,
Academy of Labour, Social Relations
and Tourism*

Степанов Д. М.

*аспірант академія праці, соціальних
відносин і туризму
<https://orcid.org/0009-0004-3334-1140>
stepanovdmirro327@gmail.com*

Не дивлячи на те, що хімічна промисловість вважається в Україні одним з ключових секторів економіки України, в яких працюють понад 1600 підприємств та структурних підрозділів [1]. Проте, здобутки її є сумнівними. Звертаючись до макроекономічної позиції хімічної промисловості в економіці України необхідно відзначити, що частка продукції хімічної промисловості у ВВП у 2020 році становила 3,1%. За показниками річного валового обороту в хімічній промисловості Україна наразі продовжує займати досить низьке місце, цей рівень (4,6 млрд. дол. США) близький до Болгарії, Румунії, Індонезії, В'єтнаму (2–5 млрд. дол. США). У переважній більшості промислово розвинутих країн річний оборот хімічної промисловості перевищує 8–10 млрд. дол. В США, середній показник перебуває в діапазоні від 50 до 100 млрд. В абсолютній більшості промислово розвинутих країн середній діапазон частки хімічної промисловості у промисловому

виробництві становить від 8 до 20%. Мінімальний рівень даного показника у переважній більшості країн світу практично не є нижчим від 5% [2].

В умовах повномасштабного вторгнення російських терористичних військ в Україні гостро стоїть питання виробництва української ракетної техніки. Україна має хороший конструкторський потенціал у цій сфері, адже десятиліттями українські конструктори та виробники тримали першість у світовому виробництві балістичних ракет. Якщо порівняти сукупне світове їх виробництво то кількості перше місце продовжує займати нацистка Німеччина яка випустила близько 30 тис. балістичних ракет ФАУ 2 та український Південний машинобудівний завод, сукупна кількість виробних ним ракет склала близько 12 тис. одиниць [3].

Піднімати питання чи потрібні Збройним Силам України балістичні ракети малої дальності, які будуть вражати військові об'єкти та воєнну інфраструктуру російський окупантів за лічені хвилини на відстані до 500 км., боєголовкою у 500 кг. з точністю до 1 метра не приходиться [4]. Балістичні ракети українського виробництва нагально необхідні Збройним Силам України.

Щоб це сталося треба вирішити низку проблем. Першою з яких це політична воля вищого військово-політичного керівництва забезпечити Збройні сили України українськими балістичними ракетами. На жаль, таке рішення ще не прийнято.

Ми не маємо сумніву що місяцем раніше, роком пізніше вище військово-політичне керівництво зрозуміє, що безпілотні військові апарати літакотипу не зможуть замінити балістичні ракети. Тим самим, політичне рішення буде прийнято. Публічні фінанси будуть виділені. Виробничі потужності для виробництва складових та складання балістичних ракет в Україні є. Проте, основна проблеми виникне саме у сфері компонентів палива та окислювача для балістичних ракет. На жаль, українська хімічна промисловість втратила можливість їх виробляти. Зарубіжними виробниками такої хімічної промисловості, в першу чергу є фірми з Китаю, ФРН та деяких інших промислово розвинутих держав. Формально, ці компоненти не є товарами військовими призначення. Однак у більшості випадків вони є товарами подвійного призначення. Це означає що для випробувальних робіт їх можна буде завести в Україну. Однак щодо серійного виробництва балістичних військових ракет малої дальності це вже стане не можливим.

Отже, для відновлення серійного виробництва військових балістичних ракет в Україні, поряд з вирішенням інших проблем постане необхідність запуску хімічної промисловості щодо виробництва у промислових об'ємах компонентів палива та окиснювачів. На наш

погляд, при наявності політичної волі вищого військово-політичного керівництва це завдання може бути виконане у короткий строк на основі публічно-приватного партнерства.

Література:

1. Хімічна промисловість. UKRAINEINVEST. 2020. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/industries/chemicals/>

2. Хімічна промисловість та хімічний ринок України у 2020 році: факти, оцінка стану, тенденції, прогноз. Аналітична записка. Черкаси : Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Державне підприємство «Черкаський державний науково-дослідний інститут техніко-економічної інформації в хімічній промисловості» (ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»), 2021. URL: http://nditekhim.com.ua/wp-content/uploads/2021/03/Analiz-himkompleksu-Ukrayiny-2020pidsumky_zakl.pdf

3. Halunko V., Pravotorova O., Topolia R. Problems of Production and Launch of Civilian Launch Vehicles. *Advanced Space Law Volume 7*, 2021/ <http://asljournal.org/7-3/>

4. Оперативно-тактичний ракетний комплекс малої дальності «Тайфун-Південь» РКК.500. *Science and Space* 2020. <https://www.scienspace.com.ua/new.html>

5. Ліцензія на виробництво особливо небезпечних хімічних речовин. *Портал Дія*. 2023. URL: <https://guide.diiia.gov.ua/view/vydacha-litsenzii-na-provadhennia-hospodarskoi-diialnosti-z-vyrobnytstva-osoblyvo-nebezpechnykh-khimichnykh-rechovyn-perelik-ia-45e8421d-db98-4563-895f-7ed9b4a188b8>

6. Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією. Закон України від 1 грудня 2022 року № 2804-IX. Верховна Рада України. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2804-20#Text>

SECTION 6

PECULIARITIES OF CREATION AND FUNCTIONING OF OBJECTS RELATED TO ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE (FUNCTIONING OF GUN SHOPS, SHOOTING RANGES, FIRING FIELDS, AND RANGE COMPLEXES)

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ОБІГОМ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ (ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗБРОЯРСЬКИХ МАГАЗИНІВ, СТРІЛЕЦЬКИХ ТИРІВ, СТРІЛЬБИЩ ТА СТРІЛЕЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ)

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-64>

LEGAL REGULATION OF SHOOTING RANGES AND FIRING RANGES UNDER MARTIAL LAW: SOME ASPECTS

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРІЛЕЦЬКИХ ТИРІВ ТА СТРІЛЬБИЩ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Almashi I. M.

*PhD in Law, Associate Professor,
Uzhhorod Institute of Trade and
Economics*

Алмаші І. М.

*кандидат юридичних наук, доцент
Ужгородський торговельно-
економічний інститут*

В умовах воєнного стану надзвичайно актуальною є проблематика функціонування стрілецьких тирів та стрільбищ. Адже саме завдяки діяльності останніх є можливість підготувати мобілізованих чоловіків та жінок, а також покращити тренувальні навики у професійних військових. Наприклад, як зауважив Тарас Кубай, що стрілецький тир та стрільбище – це проєкт, який стане фактично елементом національного спротиву. Адже ворог, з яким ми зараз боремося на сході та півдні країни, назавжди залишиться, на жаль, нашим сусідом, навіть, після нашої перемоги. У майбутньому спорткомплекс у Великих Гри-

бовичах зможуть тренуватися і готуватися всі, хто готовий буде взяти зброю до рук [1].

На сьогоднішній день немає спеціального закону, який би визначав поняття та врегулював діяльність стрілецьких тирів та стрільбищ. Однак згідно ст. 42. Проекту Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю»[2] № 5708 від 25.06.2021 р. стрілецький тир – споруда для стрільби по мішенях з вогнепальної, пневматичної зброї.; стрільбище – комплекс тирів для стрільби по мішенях з вогнепальної, пневматичної, холодної зброї під час проведення спортивних заходів.

Правове регулювання діяльності стрілецьких тирів та стрільбищ здійснюється на підставі Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несметельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів [3].

Здійснюючи дозвільну систему, органи (підрозділи) поліції відповідно до законодавства України приймають рішення про надання, суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність з виробництва, ремонту, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення, боеприпасами до неї, холодною та охолощеною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу, дозволів на відкриття та функціонування, стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів та інших об'єктів дозвільної системи.

УП ГУНП видає дозволи на відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи: відкриття стрілецьких тирів і стрільбищ.

У відповідності до п. 9.15. Інструкції суб'єкт господарювання, діяльність якого пов'язана з функціонуванням стрілецьких тирів, має право на користування та зберігання зброї (крім зброї військових зразків, що знаходяться на озброєнні), яка відповідає стандартам (правилам) міжнародних чи національних спортивних федерацій, несучасної стрілецької зброї, мисливської зброї, пристроїв.

Приміщення стрілецького тиру повинно відповідати вимогам пунктів 2.28-2.33, 3.39-3.54 ДБН В.2.2-13-2003 "Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди». В даних нормах визначається, що стрілецькі тири, стрільбища і мисливські стенди можуть бути відкриті в тому випадку, якщо гарантується безпека навколишніх.

Ділянки відкритих тирів для стрільби з малокаліберних гвинтівок, а також револьверів і пістолетів будь-яких калібрів слід розміщувати на відстані не менше 2 км від житлових і громадських будинків і місць масового відпочинку, а напіввідкриті тири – на відстані не менше 300 м; ділянки стрільбищ, що мають у своєму складі відкриті тири для стрільби з крупнокаліберних гвинтівок – на відстані не менше 6 км. На ділянках відкритих тирів слід передбачати зони безпеки («вилітні поля»).

Залежно від характеру зовнішніх огорожень, вогневої зони і пристосувань перехоплення куль, визначаються кілька типів таких споруджень для стрілецького спорту: – стрільбища-комплекси, що складаються з декількох відкритих тирів; – криті (закриті) тири з непробивними стінами і дахом, у яких поперечні і бічні перехоплення не передбачені; – напівзакриті тири з куленепробивними стінами і поперечними перехопленнями зверху; – відкриті ділянки місцевості [4].

Щодо питання фінансування тирів, то у Польщі та Угорщині, на відміну від України, їхні уряди значне фінансування виділяють на відкриття тирів і стрільбищ. А у США, наприклад, стрілецьких тирів і стрільбищ є понад 16000.

Крім відсутності необхідних законодавчих актів, якими мала б регулюватися діяльність стрілецьких тирів та стрільбищ, у функціонуванні останніх варто виокремити ще декілька недоліків. Це, зокрема, значна вартість таких об'єктів. Так, наприклад, орієнтовна вартість стрілецького комплексу який є напівкритим тиром під нарізну і гладкоствольну мисливську зброю, який буде складатися з 5 рубежів для різних видів зброї коштуватиме від 2 млн грн.

Наступний недолік – це відсутність внутрішньої стрілецької культури та висока вартість тренувань. Одне тренування коштує біля 2–3 тисяч гривень.

Також, складними є нормативні вимоги. Для відкриття стрілецького об'єкту існують певні норми. Лінії вогневого рубіжу мають бути 500–1500 метрів залежно від виду зброї, який використовується. Має бути наявна також зона відчуження і так звані перехвати – щоб куля на вильоті не зашкодила людям, які можуть бути навколо. Тому в місті, де вже щільна забудова, знайти ділянку в 150–300 метрів, складно. Оснащення стрільбища також передбачає наявність обвалування – насип ліворуч і праворуч, для запобігання вильоту куль. Для стрільбища необхідна також збройова кімната, хоча б навіс над вогневим рубежем, адміністративна зона, парковка, туалети. У місті стрільба на відкритих полігонах заборонена. Для продажу боєприпасів на полігоні та для можливості видачі зброї для навчання на стрільбищі потрібна капітальна споруда, яка має відповідати нормам дозвільної

системи, як для відкриття магазину: капітальні стіни, решітки. Обов'язкові – збройова кімната і сигналізація.

Наприклад, громадянин хоче відкрити стрільбище за кодом КВЕД "Діяльність спортивних клубів" (93.12). Він відповідає наступним умовам: є приватною особою-підприємцем, планує використовувати найману працю, є платником єдиного податку, використовуватиме реєстратор розрахункових операцій, також уже має орендоване приміщення з укладеними договорами про комунальне обслуговування, планує обладнання складу для зберігання зброї. У такому випадку цьому підприємцеві потрібно буде пройти 17 процедур, зібрати для їх проходження 49 документів і отримати в результаті 17 документів.

Експерти BRDO підготували кейс для полегшення виходу на один із найзатребуваніших ринків. Кейс містить всі етапи і процедури дозвільного характеру, а також специфічні вимоги, такі як: обов'язкові вимоги до сховища для зберігання зброї; вимоги до ключів від збройової кімнати; вимоги до сейфів для зберігання зброї; обмеження щодо зберігання зброї; вимоги до приміщення стрілецького тиру та до території стрільбища; порядок списання бойових припасів до зброї тощо [5].

Отже, в даній доповіді проаналізовано правове регулювання стрілецьких тирів та стрільбищ, розкрито вимоги щодо приміщень вказаних об'єктів, вказано недоліки у сфері функціонування стрілецьких тирів та стрільбищ.

Література:

1. Пресслужба Львівської міської ради. Стрілецький тир та стрільбище у Великих Грибовичах: нові деталі щодо будівництва майбутнього спорткомплексу від 12.02.2024 року. Режим доступу: URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/culture/architecture-and-historic-heritage/300276-striletskyi-tyr-ta-strilbyshche-u-velykykh-hrybovychakh-novi-detali-shchodo-budivnytstva-maibutnoho-sportkompleksu> (дата звернення 06.03.2024 р.)

2. Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю №5708 від 25.06.2021. Режим доступу: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190> (дата звернення 07.03.2024 р.).

3. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів. Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 622

від 21.08.1998 (із змінами від 23.06.2023. *Офіційний вісник України* від 05.11.1998 – 1998 р., № 42, стор. 107, стаття 1574, код акта 6199/1998.

4. Фоменко А. Є. Дозвільні функції Національної поліції України при створенні та утриманні тирів, стрільбищ і мисливських стендів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016 р. № 4. С.56. Режим доступу: URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/727/1/9.pdf> (дата звернення 06.03.2024 р.).

5. Не для всіх: Як відкрити стрільбище в Україні. Режим доступу: URL: <https://delo.ua/special/ne-dlja-vsih-jak-vidkriti-strilbische-v-ukrajini-346612/> (дата звернення 07.03.2024р.).

SECTION 7**DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT
OF LEGAL SUPPORT FOR THE PURCHASE, SALE,
AND STORAGE OF COLLECTORS FIREARMS****НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУПВЛІ, ПРОДАЖУ
І ЗБЕРІГАННЯ КОЛЕКЦІЙНОЇ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-65>

**WEAPONS AS A CULTURAL VALUE: PECULIARITIES
OF STATUTORY REGULATION
UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW****ЗБРОЯ ЯК КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ:
ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Pokhylenko I. S.

*PhD in Law, Associate Professor,
Kyiv National University
of Construction and Architecture*

Похиленко І. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Київський національний університет
будівництва і архітектури*

Збройний конфлікт, що триває в Україні, спричинив не лише значні людські втрати та руйнування, але й гостру потребу в переосмисленні та вдосконаленні правового регулювання зброї, зокрема тієї, що становить культурну цінність. З одного боку, війна актуалізувала роль зброї як засобу захисту та оборони, проте, з іншого боку, виникає потреба в збереженні історичної та культурної спадщини, до якої належить і зброя, що має значну культурну цінність.

В цьому контексті зброю можна розглядати з позицій її функціонального призначення (як знаряддя захисту і нападу) та її культурної цінності. Говорячи про функціональне призначення, слід згадати положення Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими,

що завдають надмірних ушкоджень або мають невибірккову дію, від 10 квітня 1981 року, Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв з поправками, внесеними 3 травня 1996 року (Протокол II з поправками, внесеними 3 травня 1996 року), що додається до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невибірккову дію, статті 263 Кримінального кодексу України, Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 року № 622, на підставі чого можна зробити висновки, що зброя, яка використовується за функціональним призначенням, підлягає жорсткому контролю з боку держави. Цей контроль включає в себе:

- обмеження на обіг: заборона на виробництво, продаж, зберігання та носіння певних типів зброї;
- ліцензування: вимога отримання спеціального дозволу на володіння зброєю;
- правила зберігання: встановлення вимог до місця та умов зберігання зброї;
- відповідальність за порушення: застосування санкцій за порушення правил обігу зброї.

Досліджуючи зброю як культурну цінність, варто звернутись до положень Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 року, Законів України «Про охорону культурної спадщини», «Про музеї та музейну справу», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», Інструкції з організації обліку музейних предметів, затвердженої наказом Міністерства культури України від 21 липня 2016 року № 580, на підставі чого можна зробити висновок, що зброя, яка має культурну цінність, підлягає особливому правовому режиму. Цей режим ґрунтується на наступних принципах:

- збереження: збереження зброї як культурної цінності для майбутніх поколінь;
- доступність: забезпечення доступу до зброї для наукових досліджень, освітніх та культурних цілей;
- захист: захист зброї від крадіжки, пошкодження та знищення.

Однак чинне законодавство не дає чіткого визначення поняття «зброя як культурна цінність», що ускладнює її правове регулювання. Зокрема, стаття 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», визначає культурні цінності як об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України, а саме: різноманітні види зброї, що має художню, історичну, етнографічну та наукову цінність.

Отже, зброя може бути визнана культурною цінністю, якщо вона відповідає наступним критеріям:

- художня цінність: зброя, що має витончену естетику, різьблення, інкрустацію, гравіювання, або інші елементи, що роблять її витвором мистецтва.

- історична цінність: зброя, що пов'язана з важливими історичними подіями, особами, або культурами.

- етнографічна цінність: зброя, що використовується певними етнічними групами, або репрезентує їхні традиції.

- наукова цінність: зброя, що використовується для дослідження розвитку зброї, технологій, або військової справи.

Різнманітні види зброї, що можуть мати культурну цінність:

- стародавня зброя: мечі, списи, луки, стріли, арбалети, щити, шоломи, обладунки;

- холодна зброя: шаблі, кинджали, ножі, кортики, ятагани тощо;

- мисливська зброя: старовинні рушниці, штупери, арбалети тощо;

- церемоніальна зброя: парадні мечі, шаблі, булави тощо;

- вогнепальна зброя: старовинні рушниці, пістолети, револьвери, мушкети, гармати, тощо.

Досліджуючи питання вогнепальної зброї як культурної цінності, доцільно згадати законопроект реєстр. № 5708 від 25 червня 2021 року «Про право на цивільну вогнепальну зброю» де зазначено, що старовинна (антикварна) вогнепальна зброя – це вогнепальна зброя, виготовлена не пізніше 1899 року і не призначена для стрільби патронами з металевими гільзами центрального бою та кільцевого запалення.

Виходячи із змісту поняття «старовинна (антикварна) вогнепальна зброя», можна визначити такі ознаки:

- вогнепальна зброя: це зброя, яка використовує силу вибуху для виштовхування снаряда з каналу ствола;

- старовинна (антикварна): цей термін описує предмети, які мають історичну цінність через їх вік або рідкість;

- виготовлена не пізніше 1899 року: критерій встановлює чітку межу для визначення старовинної зброї;

– не призначена для стрільби патронами з металевими гільзами центрального бою та кільцевого запалення: пункт виключає з категорії старовинної зброї сучасні моделі, які, хоча й можуть бути візуально схожими, мають принципово відмінні характеристики.

Переваги визначення:

– чіткість: визначення чітко описує, що саме підпадає під категорію старовинної зброї;

– об'єктивність: критерії визначення є чіткими та об'єктивними, що дозволяє легко їх застосовувати;

– історична точність: визначення враховує еволюцію вогнепальної зброї, роблячи акцент на старих моделях;

– практична цінність: визначення може використовуватися для класифікації зброї, колекціонування, а також для законодавчого регулювання.

Недоліки визначення:

– дещо штучний хронологічний бар'єр: 1899 рік не є чіткою межею з точки зору розвитку технологій зброї;

– ігнорування інших факторів: визначення не враховує такі фактори, як рідкість, історична значущість або місце походження зброї;

– можливість для маніпуляцій: деякі моделі зброї, випущені після 1899 року, мають схожі характеристики з старовинними, що може призвести до неточної класифікації.

В цілому визначення старовинної (антикварної) вогнепальної зброї є чітким, об'єктивним та практичним. Проте воно має деякі недоліки, пов'язані з хронологічним бар'єром та ігноруванням інших факторів, окрім дати виготовлення.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що зброя як культурна цінність – це концепція, відповідно до якої зброя розглядається не лише як інструмент війни або самозахисту, але й як об'єкт, що має культурну, історичну, естетичну або символічну цінність для суспільства. Зброя може відображати традиції, історію, віру, військові досягнення та багато інших аспектів культури суспільства.

Культурна цінність зброї може носити різні прояви, зокрема, історична значущість (деякі види зброї мають велике історичне значення через зв'язок з важливими подіями або епохами), художня естетика (зброя може вважатися витвором мистецтва через свою витончену роботу або деталізацію, наприклад, інкрустовані мечі або різьблені мушкети), символіка та традиції (наприклад, самурайський меч може символізувати честь, відвагу та доблесть в японській культурі), колекціонування (зброя може бути предметом колекціонування для осіб, які цінують її історичну та культурну цінність; колекціонери

можуть збирати античну зброю, військові артефакти або навіть сучасні вогнепальні моделі як об'єкти для дослідження).

У цілому зброя як культурна цінність є складною і багатогранною концепцією, що відображає різноманітні аспекти суспільства, його історії та культури.

SECTION 8

PECULIARITIES OF DEVELOPING STATE INFORMATION POLICY IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-66>

PECULIARITIES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Borovyk A. V.

*PhD in Law, Associate Professor,
Academician,
Scientific Institute of Public Law*

Боровик А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
академік,
Науково-дослідний інститут
публічного права*

Stoliar O. O.

*PhD candidate,
Scientific Institute of Public Law*

Столяр О. О.

*здобувач освітньо-наукового рівня
(доктор філософії)
Науково-дослідний інститут
публічного права*

Аналізуючи останні досягнення у сфері штучного інтелекту необхідно визнати, що у найближчому майбутньому організаційні заходи з його впровадження та нормативно-правового забезпечення, що пов'язані зі зберіганням значного обсягу даних, їх обробкою на основі математичних алгоритмів та прийняття на основі штучного інтелекту відповідних рішень, будуть невід'ємною частиною життя нашого суспільства.

Машинне навчання дає змогу побудувати математичну модель з даних, що включає велику кількість змінних, які невідомі заздалегідь. Параметри конфігуруються поступово, під час фази навчання, яка використовує набори даних навчання для пошуку та класифікації. Різні методи машинного навчання розробники вибирають залежно від характеру завдань, які слід виконати (згрупувати). Ці методи, як правило, класифікуються на три категорії: навчання під наглядом, невідконтрольне навчання та закріплення навчання. Ці три категорії групують різні методи, включаючи нейронні мережі, глибоке навчання тощо.

Система штучного інтелекту здатна використовувати великі дані, обчислювати, оцінювати, вивчати, робити дедуктивні міркування, абстрактно аналізувати та прогнозувати. Швидкість обробки інформації штучним інтелектом та його ефективність при прийнятті процесуальних рішень створює модель цифрової автоматизації процесуальних рішень. Така автоматизація спрощує процедуру прийняття відповідних рішень в подібних провадженнях, що, безумовно, підвищує ефективність та спрощує процедуру прийняття процесуальних рішень з огляду процесуальної економії.

В Україні схожу роботу виконує персонал органу пробації у межах підготовки досудової доповіді, наглядової та пенітенціарної пробації. Слід відмітити, що в Україні пробаційні програми тільки почали розвиватись і говорити про застосування штучного інтелекту при підготовці досудової доповіді дещо передчасно, але для порівняльного аналізу існуючих технологій штучного інтелекту та роботи персоналу пробації можна застосовувати аналогію. Згідно з ч.ч. 1, 3 ст. 9 Закону України «Про пробацію» досудова пробація – це забезпечення суду формалізованою інформацією, що характеризує обвинуваченого, з метою прийняття судом рішення про міру його відповідальності. Досудова доповідь про обвинуваченого повинна містити: соціально-психологічну характеристику; оцінку ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення; висновок про можливість виправлення без обмеження волі або позбавлення волі на певний строк (Law of Ukraine, 2015). Згідно з ч.ч. 1, 2 ст. 314–1 Кримінального процесуального кодексу України з метою забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого, а також прийняття судового рішення про міру покарання представник уповноваженого органу з питань пробації складає досудову доповідь за ухвалою суду. Досудова доповідь складається щодо особи, обвинуваченої у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості, або тяжкого злочину, нижня межа санкції якого не перевищує п'яти років позбавлення волі. Досудова доповідь щодо неповнолітнього обвинуваченого віком від 14

до 18 років складається незалежно від тяжкості вчиненого злочину, крім випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (Law of Ukraine. 2012).

Для суду, безумовно, є перевагою підготовка звіту штучним інтелектом в автоматичному режимі з оцінкою ризиків рецидиву злочинів. Але такий звіт не може бути доказом винуватості обвинуваченого у вчиненні злочину. Процедура доказування, що базується на об'єктивних доказах, відрізняється від автоматичного аналізу даних системою штучного інтелекту. Під час оцінки ризиків штучний інтелект бере дані по обвинуваченому з бази, аналізує їх, використовуючи математичні алгоритми, та робить звіт з оцінкою відповідних ризиків. Чим більше даних, тим вища точність звіту. Однак, якщо штучний інтелект враховуватиме дані, що будуть штучно створені або підроблені, базуватись на неправильному перекладі, неправильному висновку і поясненні експерта, будуть враховані завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого. Всі ці обставини можуть вплинути на правильність висновку штучного інтелекту.

Загалом, використання штучного інтелекту фактично створює модель цифрової автоматизації процесуальних рішень. Така автоматизація спрощує процедуру прийняття подібних рішень у подібних провадженнях, що, безумовно, підвищує ефективність та спрощує процедуру прийняття процесуальних рішень з погляду процесуальної економії. Для застосування штучного інтелекту в судовій системі України необхідно прийняти відповідні законодавчі рішення, які будуть врегульовувати суспільні відносини у визначеній сфері діяльності людини. Європейська етична хартія про використання штучного інтелекту в судових системах та їх оточення від 3–4 грудня 2018 року вже заклала основи для майбутніх законодавчих рішень з впровадження штучного інтелекту у судах загальної юрисдикції України.

Література:

1. Боротьба з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану: Закон 2149-IX. – LigaZakon: сайт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitics/210562_borotba-z-kberzlochinnstyu-v-umovakh-d-vonnogo-stanu-zakon-2149-ix
2. Кримінальний кодекс України. *Законодавство України* : сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-67>

**ANALYSIS OF THE STATE OF INFORMATION SECURITY
IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE
UNDER MARTIAL LAW**

**АНАЛІЗ СТАНУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В СФЕРІ ОБІГУ
ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Katsalap V. O.

*PhD in Military Science,
Associate Professor*

Кацалап В. О.

кандидат військових наук, доцент

Saunin R. D.

*PhD in Law,
National Defence University of Ukraine*

Саунін Р. Д.

*кандидат юридичних наук,
Національний університет оборони
України*

Аналіз стану інформаційної безпеки в умовах воєнного стану на сучасному етапі свідчить про те, що наша держава продовжує залишатися об'єктом безперервного зовнішнього інформаційного впливу на сферу обігу зброї в Україні. Внаслідок чого вкрай необхідним є побудова системи забезпечення інформаційної безпеки як механізму запобігання інформаційним загрозам та стримування небезпечного інформаційного впливу на сферу обігу зброї з метою досягнення адекватного рівня спроможності держави ефективно захищати державний суверенітет в зазначеній сфері. Забезпечення інформаційної безпеки в сфері обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану вимагає послідовної реалізації вдалої національної інформаційної стратегії, яка сприятиме забезпеченню досягнення успіху при вирішенні задач обігу зброї у політичній, військово-політичній, військовій, соціальній, економічній та інших сферах державної діяльності.

Так, під час створення сучасної та ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки в сфері обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану істотного значення набуває наявність відповідної нормативно-правової бази, без якої неможливо ефективно реалізовувати політику національної безпеки. Законність функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки в сфері обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану повинна базуватися на сукупності законів і підзаконних нормативних актів, які спрямовані на створення необхідних умов для захисту національних інтересів в інформаційній та інших сферах життя країни.

Нормативна база інформаційної безпеки в сфері обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану повинна виконувати в першу чергу три основні функції: регулювання взаємовідносини між суб'єктами інформаційної безпеки, визначати їх права, обов'язки та відповідальність; нормативно забезпечувати дії суб'єктів інформаційної безпеки на всіх рівнях, а саме – людини, суспільства, держави; встановлювати порядок контролю за сферою обігу зброї в Україні.

У зв'язку із істотним зростанням рівня загроз інформаційній безпеці в сфері обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану останнім часом відбувається інтенсивний процес удосконалення нормативно-правової бази з питань інформаційної безпеки держави та, особливо, її контролюючу функцію.

Отже, в Конституції України в розділі I, загальних засадах статтею 17 визначено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Враховуючи наведене, необхідно проаналізувати нормативно-правову базу інформаційної безпеки в сфері обігу зброї на 34 році незалежності та на 11 році війни з російською федерацією.

Наразі важливим є визначення порядку формування інформаційної безпеки в сфері обігу зброї, як елементу всеохоплюючої оборони, яка розкриває основні завдання воєнної політики держави у найближчий за напрямками:

- превентивні дії та стійкий опір агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі за рахунок ведення баз даних по конкретним зразкам зброї;
- налагодження надійних каналів комунікації з населенням та підтримання його життєдіяльності для проведення просвітницької роботи в сфері обігу зброї.

У Стратегії воєнної безпеки України не надається належної уваги “інформаційній безпеці в сфері обігу зброї”. Також цей документ не містить системних підходів до забезпечення інформаційної безпеки в зазначеній сфері, не визначає суб'єктів інформаційної діяльності та не розподіляє повноважень між ними. Необхідно зауважити, що Конституцією України визначено основні безпекові напрямки, а саме: економічний та інформаційний, які є найважливішими функціями держави.

Враховуючи зазначене, можна прийти до висновку, що порядок формування інформаційної безпеки в сфері обігу зброї потребує ретельного переопрацювання. Оскільки інформаційна безпека є станом

суспільно-правових відносин в якому права та обов'язки фізичних осіб повинні забезпечуватись державою, необхідно створити умови, в яких суспільство буде мати можливість формувати вимоги до обігу зброї в умовах російсько-української війни.

Відповідно, коли держава у Стратегії воєнної безпеки України оминає інформаційну безпеку, загалом, країна-агресор вважає за необхідність та має можливість за допомогою медійного ресурсу втручання у наші внутрішні справи, зокрема, нав'язування суспільної думки щодо вимог до обігу зброї. Ці вимоги є вкрай необхідними. При цьому потрібно враховувати той факт, що міжнародна конкуренція в сфері обігу зброї постійно посилюється, застосовуються усі інструменти національної сили: політико-дипломатичні, воєнні, економічні, інформаційно-психологічні, кіберзасоби.

Для відновлення свого впливу в Україні російська федерація, продовжує витіснити способами інформаційного впливу думки людей щодо необхідності світоглядних, фундаментальних змін в обіг зброї. Деструктивна пропаганда як ззовні, так і всередині України, використовуючи суспільні протиріччя, розпалює ворожнечу, провокує конфлікти, підриває суспільну єдність в питаннях обігу зброї. Відсутність цілісної інформаційної політики держави, слабкість системи стратегічних комунікацій ускладнюють нейтралізацію інформаційного впливу держави агресора.

Також, необхідно зазначити, що на восьмому році війни з рф рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року, яке було введене в дію указом Президента від 19 березня 2021 року в Україні створено Центр протидії дезінформації, як робочого органу Ради національної безпеки і оборони України. Метою створення центру є акцентування уваги на важливості захисту інформаційної сфери для національної безпеки України, протидіяти пропаганді, яка полягає в нав'язуванні думки щодо неактуальності та несвоечасності зазначеного питання.

Таким чином, можна прийти до висновку, що потужна інформаційна складова широкомасштабної агресії російської федерації проти України вимагає не тільки переглянути наявну нормативно-правову базу з питань інформаційну безпеку держави, загалом, та інформаційної безпеки в сфері обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану, зокрема, але і прискорити створення нових структурних елементів як основи майбутньої системи забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері.

Література:

1. Конституція України.
2. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.
3. Стратегія воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021.
4. Стратегія інформаційної безпеки : Указ Президента України від 15 жовтня 2021 року № 685/2021.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-68>

**PECULIARITIES OF CROSSING THE STATE BORDER
WITH FIREARMS, AMMUNITION, AND EXPLOSIVES**

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕТИНУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ
З ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ, БОСПРИПАСАМИ
ТА ВИБУХОВИМИ МАТЕРІАЛАМИ**

Kuryliak O. O.

*Postgraduate Student,
Research Laboratory on Crime
Prevention of ESI No. 1,
National Academy of Internal Affairs*

Куриляк О. О.

*аспірант наукової лабораторії з
проблем
протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх
справ*

Незаконний обіг вогнепальної зброї впливає на ситуацію у всьому світі, створюючи серйозні проблеми для безпеки громадян і викликаючи труднощі для правоохоронних органів. Це являє собою значущу загрозу через можливе використання зброї для насильства, зокрема вбивств. Організовані злочинці часто використовують вогнепальну зброю, і її незаконний обіг виступає як інструмент для підтримки різних видів злочинної діяльності, включаючи операції, пов'язані зі збройними конфліктами і тероризмом. Основними формами незаконного обігу є незаконне поширення стрілецької і ручної зброї. Важливо враховувати, що характер і розповсюдження цього незаконного обігу можуть суттєво відрізнятися в залежності від географічного контексту і видів зброї.

Так, варто зазначити, що вогнепальну зброю зазвичай виготовляють для законних ринків ліцензовані виробники. Однак у будь-який момент свого життєвого циклу вона може потрапити на нелегальні ринки.

Діяльність правоохоронних органів націлена на те, щоб зупинити її незаконний обіг, зокрема через державні кордони. У багатьох частинах світу вогнепальна зброя перебуває у загальному доступі для людей, які можуть собі її дозволити фінансово. Вогнепальна зброя може обертатися на легальному та нелегальному ринку упродовж тривалого періоду часу, оскільки вона є товаром тривалого вжитку. Це у свою чергу ускладнює процес запобігання її розповсюдженню, створює перешкоди у процесі контрольно ситуації зі зброєю.

За чинним законодавством України власне вогнепальна зброя є об'єктом, на який накладаються обмеження у цивільному обігу, що вимагає особливого контролю з боку держави в особі правоохоронних органів, зокрема органів Національної поліції України. Відповідно до положень наказу МВС від 21 серпня 1998 р. № 622 вогнепальна зброя – зброя, призначення якої полягає в ураженні цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі під дією сили тиску газів, що утворюються в результаті згоряння металюного заряду та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі на певній відстані [1]. Дозвіл на придбання та перевезення такого виду зброї та боєприпасів до неї вправі отримати виключно міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, суб'єкти господарювання та фізичні особи, які обіймають посади в органи публічної влади та здійснюють особливі службові повноваження, відповідно до чинного законодавства. Решта осіб такий дозвіл одержати не вправі, оскільки вогнепальна зброя в Україні для придбання, володіння і користування не є загальнодоступною.

Ключовим національним документом щодо протидії злочинам є Кримінальний кодекс України. В статті 201 передбачено настання кримінальної відповідальності тільки за переміщення через митний кордон України, поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [4].

Стосовно перевезення такої зброї автомобільним транспортом то воно здійснюється згідно з вимогами законодавства щодо безпеки перевезення небезпечних вантажів цим транспортом. Для супроводження цього вантажу керівник підприємства, установи, організації, суб'єкт господарювання повинні призначити не менше двох осіб, які озброюються відомчою вогнепальною зброєю. За її відсутності охорона здійснюється працівниками Департаменту поліції охорони або охороною іншого суб'єкта господарювання, що має ліцензію

на надання послуг з охорони власності та громадян, з якою укладено відповідну угоду. Охорона перевезення мисливської, спортивної вогнепальної зброї та пристроїв (50 і більше одиниць), а також зброї військових зразків (понад 15 одиниць), набоїв до зброї військових зразків (10000 шт. і більше), набоїв до мисливської, спортивної вогнепальної зброї, патронів до пристроїв (20000 шт., 50 кг пороху і більше), основних частин зброї (100 шт. і більше) здійснюється виключно працівниками Департаменту поліції охорони. Для перевезення мають бути виділені криті автомашини, а зброя і боєприпаси повинні бути в опечатані або опломбованій тарі [3, с. 88].

Стосовно дозволу на перевезення через митний кордон України вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, а також пристроїв та патронів до них, то його видає Департамент превентивної діяльності Національної поліції України ні підстави заяви суб'єкта господарювання із зазначенням найменування та кількості транспортованого вантажу, виду транспорту, маршруту із зазначенням початкового і кінцевого пунктів перевезення, підстави перевезення, відомостей про відповідальних осіб за перевезення через митний кордон України і охорону вантажу під час його руху (прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані).

Необхідно звернути увагу на те, що під приводом нововведень в сфері протидії контрабанди зброї, Міністерство внутрішніх справ та Національна поліція активно працюють над технічним забезпеченням функціонування Єдиного державного реєстру зброї. 23 лютого 2022 року Верховною Радою України у першому читанні прийнято проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708), який покликаний посилити дотримання законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріпити основні права та обов'язки громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї та боєприпасів, врегулювати ввезення цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів на територію України та її вивезення, забезпечити суворий, але справедливий державний контроль у сфері обігу вогнепальної зброї. Цей законопроект, лібералізуючи з одного боку обіг вогнепальної зброї в Україні, одночасно посилює відповідальність за її незаконне використання [5].

Після ухвалення закону реєстр дасть змогу: отримувати майже всі державні послуги, пов'язані зі зброєю, через мобільний застосунок «Дія». Крім того, це допоможе придбати зброю та оформити необхідні документи у збройовому магазині протягом близько 30 хвилин. Взаємодія із державою шляхом отримання власниками зброї автоматичних

нагадувань про необхідність продовження терміну дії дозволів на зброю, оформлення договорів страхування, проведення періодичного огляду або відстрілу зброї тощо. Тому, Єдиний реєстр зброї буде необхідним правовим стимулом, що дасть змогу її власнику надсилати онлайн-повідомлення в органи поліції про зміну свого місця проживання, тимчасову передачу своєї зброї на зберігання до відповідних спеціалізованих підприємств та отримати зворотний зв'язок від власників зброї, зокрема щодо подальшого вдосконалення законодавства, шляхом розміщення електронних петицій, проведення онлайн опитувань тощо.

Отже, правові заохочення, спільно з іншими аспектами, грають ключову роль у запобіганні злочинної поведінки у сфері незаконного переміщення предметів через митний кордон України. Поліпшення законодавства, враховуючи ці обставини, повинно спрямовуватися на: гарантування прав і свобод людини і громадянина, а також вдосконалення нормативно-правової бази шляхом чіткого визначення сутності та змісту всіх юридично значущих термінів і чіткого розмежування області кримінально-правових відносин. Для ефективного протидії контрабанді зброї та боєприпасів важливим є встановлення жорстких правових стимулів, спрямованих на запобігання торгівлі цими небезпечними товарами. Національне законодавство повинно передбачати відповідні процедури, контроль та відповідальність за порушення закону. Встановлення суворих покарань та інших санкцій може сприяти зменшенню кількості випадків контрабанди зброї та боєприпасів.

Література:

1. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів. Наказ МВС від 21.08.98 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення: 23.02.2024).
2. Про затвердження Положення про дозвільну систему. Постанова КМУ від 12.10.1992 № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-п#Text> (дата звернення: 23.02.2024).
3. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 196 с.

4. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проєкт Закону України від 25.06.2021. № 5708. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360 (дата звернення: 23.02.2024).

5. Законодавче підґрунтя права на цивільну зброю. URL http://lsej.org.ua/4_2022/59.pdf (дата звернення: 05.02.2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-69>

CAPABILITIES OF MODERN INFORMATION AND ANALYTICAL TECHNOLOGIES IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING

МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ

Nehrebetskyi V. V.

*PhD in Law, Associate Professor
Academician V. V.
Stashys Scientific Research Institute
for the Study of Crime Problems
of the National Academy of Sciences
of Ukraine,
Yaroslav Mudryi National Law
University*

Негребецький В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
НДІ вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса
НАПрН України,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого*

Події 11 вересня 2001 р. ознаменували новий етап у розвитку й застосуванні біометричних технологій. Відповідно й у криміналістиці застосування біометричних технологій є актуальним. Ідея створення біометричних систем була пов'язана з необхідністю створення систем безпеки до стратегічних об'єктів. Така технологія потрібна для того, щоб в автоматичному режимі розпізнати конкретну особу, якій у випадку підтвердження особи буде наданий доступ до об'єкта.

Використання автоматизованих систем реєстрації біометричних характеристик людини в зоні бойових дій надає можливості контролювати та запобігати кримінальним правопорушенням. Так, в Іраку і Афганістані для збору даних американські військові використовували системи ВАТ (Biometrics Automated Toolset) або НІІДЕ (Handheld Interagency Identity Detection Equipment).

Комплект ВАТ складається з чотирьох частин-ноутбука, цифрової фотокамери, сканера відбитків пальців і сканера райдужної оболонки. Зібрані дані перевіряються по базі даних, яку містить ноутбук. База

періодично синхронізується з центральним сервером групи біометричних технологій. HIIDE – це мобільний термінал, який дозволяє фіксувати відбитки пальців, фотографії, зображення сітківки та біографічні дані, отримані в результаті опитування. Для збору даних про екіпажі морських суден і човнів застосовується спеціальний комплект, захищений від впливу води і підвищеного вібраційного впливу. Система HIIDES була розроблена для того, щоб Збройні сили США могли легко ідентифікувати людей в польових умовах і відрізяти друга від ворога.

Так, широке поширення набули автоматизовані дактилоскопічні ідентифікаційні системи (АДІС), що використовуються в кримінальній реєстрації. Наприклад, у Харкові в 2002 році була введена в експлуатацію АДІС "Дакто-2000". Перевага такої системи, стало очевидним, коли в період із серпня 2002 р. по березень 2010 р. завдяки впровадженню цієї системи було встановлено 988 осіб, причетних до нерозкритих злочинів, установлені особи 629 невідомих трупів, 164 випадку приховання особами своїх анкетних даних, об'єднано 27 кримінальних проваджень.

Біометричні технології надають можливість в автоматичному режимі перевіряти особу, наприклад при перетинанні державного кордону. Це стало можливим завдяки впровадженню біометричних паспортів. Біометричними називають документи, що посвідчують особу та містять електронний носій інформації, на якому записано інформацію про біометричні дані власника документу з метою його ідентифікації. Передбачається, що такі документи найбільш захищені від підробок та виключають можливість користування ними будь-якою особою, окрім власника. Головна ідея впровадження більш захищених документів, які забезпечують ідентифікацію особи – це суттєве підвищення захищеності суспільства від проявів злочинності та міжнародного тероризму.

Біометричні паспорти набули поширення у світі. На Україні 20.11.2012 р. було прийнято Закон "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" № 5492-VI, відповідно до якого передбачено введення документів з електронним носієм, на якому передбачається розміщення біометричних даних про особу. В 2017 році Уряд України затвердив Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства. Документом визначено, що це автоматизована система, створена в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини, за допомогою якої забезпечується встановлення особи іноземця та особи без грома-

дянства, які в'їжджають в Україну, виїжджають з України, здійснення контролю за додержанням ними правил перебування на території нашої держави.

Державна прикордонна служба у грудні 2017 р. презентувала систему фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства. Ця система фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства було розгорнуто на виконання Указу Президента України від 30 серпня 2017 р. № 256 «Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 10 липня 2017 р. «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержання ними правил перебування на території України». З серпня 2017 року інформаційна система прикордонного відомства автоматично підраховує кількість дозволених днів перебування іноземців в Україні. Під час паспортного контролю інспектори Держприкордонслужби здійснюватимуть перевірку паспортних документів іноземців, в тому числі за базами Інтерполу. Також відбуватиметься зчитування інформації (відбитки пальців) за допомогою рідерів, яка надходитиме до підсистеми обробки біометричних даних відомства. Крім того, через міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему «Аркан» вона надходитиме до Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства Державної міграційної служби. При повторному перетині особою кордону здійснюватиметься процес ідентифікації особи. При цьому інспектор бачитиме чи здавала людина свої біометричні дані і здійснюватиме їх перевірку. У разі не співпадіння даних особою буде направлено на додатковий контроль для з'ясування обставин.

Використання автоматизованих систем реєстрації користувача зброї за допомогою біометричних характеристик людини надає можливість контролювати процес використання конкретного екземпляра зброї. Так, у 2022 році американська компанія Lodestar показала прототип пістолета "розумного" LS9 з біометричною ідентифікацією власника. До зброї інтегровані сканер відбитків пальців та мікросхема NFC, що активується додатком на смартфоні, а також панель для введення PIN -коду. Пістолет може бути активований для більш ніж одного користувача. Якщо справжність особи користувача не буде підтверджена, зброя вимкнеться, і з неї не можна буде вистрілити. Це також зробить втрачену або викрадену зброю марною, що важливо для поліції та тюремних охоронців. Стосовно обігу і використання зброї біометричні технології, з нашого погляду, мають велике майбутнє.

Література:

1. Kelsey Atherton. The enduring risks posed by biometric identification systems (09.02.2022). URL: <https://www.brookings.edu/techstream/the-enduring-risks-posed-by-biometric-identification-systems/>

2. Biometric Automated Toolset (BAT) and Handheld Interagency Identity Detection Equipment (HIIDE). URL: https://www.nist.gov/system/files/documents/2021/03/23/ansi-nist_archived_vermury-bat-hiide.pdf

3. Держприкордонслужба презентувала систему фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Derzhprikordonsluzhba-prezentovala-sistemu-fiksacii-biometricnih-danih-inozemciv-ta-osib-bez-gromadyanstva/>

4. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5492-17>

5. Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Постанова КМУ від 27.12.2017 № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2017-п#Text>

6. Держприкордонслужба презентувала систему фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Derzhprikordonsluzhba-prezentovala-sistemu-fiksacii-biometricnih-danih-inozemciv-ta-osib-bez-gromadyanstva/>

7. Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 10 липня 2017 р. «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержання ними правил перебування на території України»: Указ Президента України від 30 серпня 2017 р. № 256. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2562017-22506>

8. Американська компанія Lodestar показала прототип пістолета "розумного" LS9 з біометричною ідентифікацією власника (19.01.2022). URL: <https://itc.ua/news/amerikanskaya-kompaniya-lodestar-pokazala-prototip-umnogo-pistoleta-ls9-s-biometrichej-identifikaciej-vladelca/>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-70>

**WEAPONS AS A CULTURAL VALUE: PECULIARITIES
OF STATUTORY REGULATION UNDER
THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW**

**ЗБРОЯ ЯК КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ
НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Pokhylenko I. S.

*PhD in Law, Associate Professor,
Kyiv National University of
Construction and Architecture*

Похиленко І. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Київський національний університет
будівництва і архітектури*

Збройний конфлікт, що триває в Україні, спричинив не лише значні людські втрати та руйнування, але й гостру потребу в переосмисленні та вдосконаленні правового регулювання зброї, зокрема тієї, що становить культурну цінність. З одного боку, війна актуалізувала роль зброї як засобу захисту та оборони, проте, з іншого боку, виникає потреба в збереженні історичної та культурної спадщини, до якої належить і зброя, що має значну культурну цінність.

В цьому контексті зброю можна розглядати з позицій її функціонального призначення (як знаряддя захисту і нападу) та її культурної цінності. Говорячи про функціональне призначення, слід згадати положення Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невивіркову дію, від 10 квітня 1981 року, Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв з поправками, внесеними 3 травня 1996 року (Протокол II з поправками, внесеними 3 травня 1996 року), що додається до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невивіркову дію, статті 263 Кримінального кодексу України, Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої

наказом МВС України від 21 серпня 1998 року № 622, на підставі чого можна зробити висновки, що зброя, яка використовується за функціональним призначенням, підлягає жорсткому контролю з боку держави. Цей контроль включає в себе:

- обмеження на обіг: заборона на виробництво, продаж, зберігання та носіння певних типів зброї;
- ліцензування: вимога отримання спеціального дозволу на володіння зброєю;
- правила зберігання: встановлення вимог до місця та умов зберігання зброї;
- відповідальність за порушення: застосування санкцій за порушення правил обігу зброї.

Досліджуючи зброю як культурну цінність, варто звернутись до положень Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 року, Законів України «Про охорону культурної спадщини», «Про музеї та музейну справу», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», Інструкції з організації обліку музейних предметів, затвердженої наказом Міністерства культури України від 21 липня 2016 року № 580, на підставі чого можна зробити висновок, що зброя, яка має культурну цінність, підлягає особливому правовому режиму. Цей режим ґрунтується на наступних принципах:

- збереження: збереження зброї як культурної цінності для майбутніх поколінь;
- доступність: забезпечення доступу до зброї для наукових досліджень, освітніх та культурних цілей;
- захист: захист зброї від крадіжки, пошкодження та знищення.

Однак чинне законодавство не дає чіткого визначення поняття «зброя як культурна цінність», що ускладнює її правове регулювання. Зокрема, стаття 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», визначає культурні цінності як об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України, а саме: різноманітні види зброї, що має художню, історичну, етнографічну та наукову цінність.

Отже, зброя може бути визнана культурною цінністю, якщо вона відповідає наступним критеріям:

- художня цінність: зброя, що має витончену естетику, різьблення, інкрустацію, гравіювання, або інші елементи, що роблять її витвором мистецтва.

- історична цінність: зброя, що пов'язана з важливими історичними подіями, особами, або культурами.

- етнографічна цінність: зброя, що використовується певними етнічними групами, або репрезентує їхні традиції.

- наукова цінність: зброя, що використовується для дослідження розвитку зброї, технологій, або військової справи.

Різноманітні види зброї, що можуть мати культурну цінність:

- стародавня зброя: мечі, списи, луки, стріли, арбалети, щити, шоломи, обладунки;

- холодна зброя: шаблі, кинджали, ножі, кортики, ятагани тощо;

- мисливська зброя: старовинні рушниці, штуцери, арбалети тощо;

- церемоніальна зброя: парадні мечі, шаблі, булави тощо;

- вогнепальна зброя: старовинні рушниці, пістолети, револьвери, мушкети, гармати, тощо.

Досліджуючи питання вогнепальної зброї як культурної цінності, доцільно згадати законопроект реєстр. № 5708 від 25 червня 2021 року «Про право на цивільну вогнепальну зброю» де зазначено, що старовинна (антикварна) вогнепальна зброя – це вогнепальна зброя, виготовлена не пізніше 1899 року і не призначена для стрільби патронами з металевими гільзами центрального бою та кільцевого запалення.

Виходячи із змісту поняття «старовинна (антикварна) вогнепальна зброя», можна визначити такі ознаки:

- вогнепальна зброя: це зброя, яка використовує силу вибуху для виштовхування снаряда з каналу ствола;

- старовинна (антикварна): цей термін описує предмети, які мають історичну цінність через їх вік або рідкість;

- виготовлена не пізніше 1899 року: критерій встановлює чітку межу для визначення старовинної зброї;

- не призначена для стрільби патронами з металевими гільзами центрального бою та кільцевого запалення: пункт виключає з категорії старовинної зброї сучасні моделі, які, хоча й можуть бути візуально схожими, мають принципово відмінні характеристики.

Переваги визначення:

- чіткість: визначення чітко описує, що саме підпадає під категорію старовинної зброї;

- об'єктивність: критерії визначення є чіткими та об'єктивними, що дозволяє легко їх застосовувати;

- історична точність: визначення враховує еволюцію вогнепальної зброї, роблячи акцент на старих моделях;

- практична цінність: визначення може використовуватися для класифікації зброї, колекціонування, а також для законодавчого регулювання.

Недоліки визначення:

- дещо штучний хронологічний бар'єр: 1899 рік не є чіткою межею з точки зору розвитку технологій зброї;
- ігнорування інших факторів: визначення не враховує такі фактори, як рідкість, історична значущість або місце походження зброї;
- можливість для маніпуляцій: деякі моделі зброї, випущені після 1899 року, мають схожі характеристики з старовинними, що може призвести до неточної класифікації.

В цілому визначення старовинної (антикварної) вогнепальної зброї є чітким, об'єктивним та практичним. Проте воно має деякі недоліки, пов'язані з хронологічним бар'єром та ігноруванням інших факторів, окрім дати виготовлення.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що зброя як культурна цінність – це концепція, відповідно до якої зброя розглядається не лише як інструмент війни або самозахисту, але й як об'єкт, що має культурну, історичну, естетичну або символічну цінність для суспільства. Зброя може відображати традиції, історію, віру, військові досягнення та багато інших аспектів культури суспільства.

Культурна цінність зброї може носити різні прояви, зокрема, історична значущість (деякі види зброї мають велике історичне значення через зв'язок з важливими подіями або епохами), художня естетика (зброя може вважатися витвором мистецтва через свою витончену роботу або деталізацію, наприклад, інкрустовані мечі або різьблені мушкети), символіка та традиції (наприклад, самурайський меч може символізувати честь, відвагу та доблесть в японській культурі), колекціонування (зброя може бути предметом колекціонування для осіб, які цінують її історичну та культурну цінність; колекціонери можуть збирати античну зброю, військові артефакти або навіть сучасні вогнепальні моделі як об'єкти для дослідження).

У цілому зброя як культурна цінність є складною і багатогранною концепцією, що відображає різноманітні аспекти суспільства, його історії та культури.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-71>

**ADMINISTRATIVE LAW FRAMEWORK
FOR THE CIRCULATION OF FIREARMS IN UKRAINE**

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОБІГУ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

Shamshura O. O.

*cadet at the Faculty No. 1,
Kryvyi Rih Educational-Scientific
Institute
of Donetsk State University
of Internal Affairs*

Шамшура О. О.

*курсант факультету № 1
Криворізького
навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету
внутрішніх справ*

Makarenko O. Y.

*Professor at the Department of Law
Enforcement and Police Studies,
Kryvyi Rih Educational-Scientific
Institute of Donetsk State University
of Internal Affairs*

Макаренко О. Ю.

*доктор юридичних наук, професор
кафедри правоохоронної
діяльності та поліцейстики
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Державно-правове регулювання у сфері забезпечення обігу вогнепальної зброї на території України та гарантій безпеки для українського суспільства встановлене не тільки підзаконними нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України, інших міністерств та відомств, але й адміністративним законодавством. Необхідність реформування законодавчого контролю зумовлена насамперед багатогранністю суспільних відносин, які виникають на всіх етапах обігу зброї. Створення ефективного механізму, який буде надавати можливість органам виконавчої влади реалізовувати свою компетенцію у повному обсязі за допомогою таких адміністративно-правових форм як нормотворчість та правозастосування, сприятиме позитивному євроінтеграційному курсу розвитку нашої країни.

Досліджуючи нормативні акти у сфері законодавства України про зброю, можна відзначити, що адміністративно-правове регулювання обігу зброї є частиною державного регулювання, яке становить процес послідовного використання адміністративно-правових засобів для досягнення суспільної мети регулювання та правомірної поведінки учасників суспільних відносин у сфері обігу зброї [1, с. 141]. Тому

регулятивна діяльність уповноважених суб'єктів публічної адміністрації на певній території в сфері обігу та застосування зброї в Україні спрямована насамперед на надання дозволів, здійснення ліцензування, контролю та нагляду, та встановлення заборон на певні дії. Характеризуючи правове регулювання правомірної поведінки учасників правовідносин, що виникають у сфері обігу зброї, необхідно зазначити, що контроль доповнюється управлінським впливом, який надає можливість запобігти порушенням або недотриманням встановлених правил поведінки починаючи від виробництва та закінчуючи утилізацією зброї. При здійсненні функції адміністративно-правового режиму обігу зброї громадська безпека повинна забезпечуватися у суворій відповідальності з загальновизначеними принципами: законності, дотримання балансу життєво-важливих інтересів особистості та держави, а також взаємної відповідальності особистості суспільства і держави щодо забезпечення безпеки [2, с. 82].

Специфічність адміністративно-правових відносин у сфері обігу зброї полягає у тому, що суб'єкти, які беруть участь у них, мають різні статуси. Однак чіткого законодавчого переліку таких учасників немає, що негативно впливає на реалізацію їх прав та виконання ними обов'язків у межах, встановлених законодавством України. Відповідно є лише суб'єкти владних повноважень, які здійснюють контроль за дотриманням адміністративно-правового режиму та суб'єкти, які мають право здійснювати певні дії стосовно придбання, зберігання, використання та продажу зброї та боєприпасів. У цьому питанні позиція С.Кузніченка є більш доцільною, який стверджує, що для належної реалізації адміністративно-правового режиму обігу зброї державі необхідно: створити нормативну базу його існування; створити систему компетентних органів виконавчої влади; визначити права й обов'язки кожного суб'єкта правовідносин; встановити чіткі й обов'язкові для виконання режимні правила; забезпечити їх виконання засобами адміністративного примусу [3].

Отже, адміністративно-правовий режим обігу зброї необхідно врегулювати на законодавчому рівні шляхом прийняття відповідного Закону, оскільки на сьогоднішній день в умовах правового режиму воєнного стану нормативно-правове забезпечення обігу зброї на території України ґрунтується лише на підзаконних нормативно-правових актах. Здійснюючи аналіз адміністративно-правового забезпечення обігу зброї, можна дійти до висновку, що він характеризується адміністративними засадами та використанням інструментарієв реалізації адміністративно-правових відносин.

Література:

1. Дулгер В. В. Особливості правового регулювання обігу зброї в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022 рік. № 3. С. 140–144;
2. Бокій О.М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні: монографія. Одеса : ОДУВС, 2012. 244 с.;
3. Кузніченко С. О. Теоретичні проблеми визначення мети та об'єкта адміністративно-правового режиму обігу зброї в Україні. *Право і суспільство*. 2010. № 6. С.122–127.

SECTION 9**WAYS TO IMPLEMENT INTERNATIONAL
STANDARDS AND BEST FOREIGN PRACTICES
IN LEGAL REGULATION OF ARMS TRAFFICKING
INTO THE NATIONAL LEGAL SYSTEM****ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНУ
ПРАВОВУ СИСТЕМУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
ТА ПОЗИТИВНОГО ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ОБІГУ ЗБРОЇ**

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-72>

**PECULIARITIES OF REGULATION OF CARRYING WEAPONS
IN DOMESTIC AND FOREIGN LEGISLATION
(THE CASE OF THE LEGISLATION
OF THE STATE OF TEXAS, USA)****ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ НОСІННЯ ЗБРОЇ
У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ
(НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНОДАВСТВА ШТАТУ ТЕХАС, США)****Babych V. A.**

*PhD in Law, Associate Professor,
Anton Makarenk
Kyiv professional and pedagogical
applied college*

Бабич В. А.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Київський професійно-педагогічний
фаховий коледж
імені Антона Макаренка*

Muliar H. V.

*DSc (Law), Professor,
State University of Infrastructure
and Technologies*

Муляр Г. В.

*доктор юридичних наук, професор,
Державний університет
інфраструктури та технологій*

Питання що стосуються обігу зброї серед цивільного населення нашої країни набувають все більшої актуальності. Що зумовлено рядом викликів які постають перед суспільством взагалі та окремими громадянами зокрема через значну кількість несприятливих факторів

пов'язаних із неспроможністю держави забезпечити дотримання основоположних прав громадян в тому числі реалізувати передбачене конституцією право на захист життя від злочинних посягань.

Так зокрема ст. 27 Конституції України прямо вказує, – «Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань» [1].

Проте кожен адвокат, юрист чи науковець, як і звичайний громадянин власник вогнепальної зброї, чудово розуміє декларативність приписів цієї статті та можливість застосування цього припису лише на власний ризик у зв'язку з відсутністю належного законодавчого регулювання правил зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї у нашій країні.

На час написання цієї наукової роботи у Верховній раді України знаходиться на розгляді проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю». У його тексті передбачено декілька новел щодо порядку носіння (транспортування) зброї досить цікавим на нашу думку буде здійснити порівняння цих норм з положеннями законодавства однієї з найбільш знаних у світі держав, що досить давно здійснила регулювання прав своїх громадян у сфері володіння цивільною вогнепальною зброєю, а саме на прикладі США, зокрема нещодавно (2021 році) оновленого законодавства штату Техас.

Так зокрема проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю», а саме ст. 34 передбачає право громадян на носіння зброї у таких випадках:

1) Носіння, використання цивільної вогнепальної зброї категорії С, D, E, дозволяється під час заняття стрільбою (тренування), полювання чи проведення спортивних заходів у межах стрілецьких тирів, стрільбищ або стендів (стосується короткоствольної вогнепальної зброї, довгоствольної вогнепальної та гладкоствольної зброї, довгоствольної вогнепальної нарізної і комбінованої вогнепальної зброї)

2) Носіння цивільної вогнепальної зброї категорій D, E дозволяється у межах місця постійного зберігання зброї власником цієї зброї (стосується довгоствольної вогнепальної та гладкоствольної зброї, довгоствольної вогнепальної нарізної і комбінованої вогнепальної зброї).

Крім того законодавець планує встановити нелогічно жорстоке обмеження яке стосується носіння цивільної вогнепальної зброї у разі запровадження «воєнного стану», ч. 1, ст. 51 проекту закону передбачає: – під час введення воєнного стану відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на території, де його запроваджено, забороняється носіння за межами місця постійного або тимчасового зберігання будь-якої цивільної вогнепальної зброї особами,

які не є військовослужбовцями, поліцейськими або представниками інших державних органів, в яких за працівниками закріплено табельну зброю [2].

В той же час зарубіжний досвід, зокрема законодавство штату Техас (США) надає громадянам набагато більше можливостей щодо реалізації свого права на захист та можливості носити вогнепальну зброю придбану у законному порядку.

Нормативним актом, що регулює порядок носіння зброї у штаті Техас являється House Bill 1927, останні поправки до якого вступили у дію з 1 вересня 2021 року.

Враховуючи відмінності у побудові законодавства у цьому нормативному акті використано принцип – дозволено те що не заборонено законом, тобто акт іде від зворотнього і прописує лише ті випадки коли заборонено носити зброю, отже у всіх інших випадках зброю носити дозволено і правила її носіння кардинально відмінні від діючих та пропонуваніх у вітчизняному законодавстві.

Так зокрема носіння зброї заборонено:

1) на території приватної власності власник якої встановив обмеження на носіння зброї саме на своїй території;

2) без спеціальної ліцензії для носіння вогнепальної зброї – навчальні заклади, виборчі дільниці, суди та пов'язані з ними установи, іподроми, бари, спортивні змагання, аеропорти, виправні установи, лікарні, психіатричні клініки, дитячі парки розваг, іроленди, місця проведення зборів органами законодавчої чи виконавчої влади;

3) на території яка являється власністю федерального уряду (військові бази, приміщення федеральних органів тощо [3].

Суттєвим є те що в цьому контексті мова йде про так зване носіння зброї без ліцензії, тобто просто придбаній на законних підставах та у спосіб що не порушує закон. А ті особи які мають так звану License To Carry (“LTC”) – ліцензію на носіння зброї тобто пройшли курси та мають право носити зброю як відкрито так і приховано мають можливість носити її і у тих місцях які обмежені для звичайних громадян (навчальні заклади лікарні і т.д.).

Крім того слід зауважити, що згідно з даними розміщеним на сайті Асоціації власників зброї Америки (GOA) в тих штатах США де було введено розширенні можливості для громадян носити зброю, починаючи з 2017 по 2021 рік, рівень злочинності почав поступово знижуватись [4].

Що свідчить про однозначну позитивність запровадження подібних норм і може слугувати прикладом для запровадження аналогічних норм і у нашому законодавстві. Адже злочинці будуть поводити себе значно

стриманіше якщо знатимуть що у відповідь на свої посягання отримують гідну відсіч.

На основі аналізу вищевикладеної інформації ми доходимо висновку що вітчизняне законодавство являється досить ретроградним та таким що спрямоване на побудову невиправданих обмежень з боку держави по відношенню до суспільства в цілому і законслухняного громадянина зокрема. Такий підхід, на нашу думку, суперечить здоровому глузду та обмежує конституційні права громадян. Тому логічним було б здійснити поступове запровадження більш лояльних до громадян норм законодавства особливо у частині норм, які регулюють правила носіння зброї.

Література:

1. Конституція України. *Офіційний вебпортал* парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.03.2024).
2. Проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю». *Офіційний вебпортал* парламенту України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360 (дата звернення: 09.03.2024).
3. House Bill 1927. *Офіційний вебпортал* штату Техас. URL: <https://capitol.texas.gov/tlodocs/87R/billtext/html/HB01927F.htm> (дата звернення: 09.03.2024).
4. HB 1927 Конституційне носіння, розповсюдженні питання. *Офіційний вебпортал* Асоціації власників зброї Америки (штат Техас). URL: <https://texas.gunowners.org/1927faq/> (дата звернення: 09.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-73>

**ISSUES OF LEGALIZATION AND SURRENDER
OF FIREARMS AND AMMUNITION
(THE CASE OF THE REPUBLIC OF KOSOVO)**

**ПИТАННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ТА ЗДАЧІ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
І БОЄПРИПАСІВ (НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ КОСОВО)**

Buhaichuk K. L.

*DSc (Law), Professor,
Kharkiv National University of Internal
Affairs*

Бугайчук К. Л.

*доктор юридичних наук, професор,
Харківський національний
університет
внутрішніх справ*

Вивчення зарубіжного досвіду щодо контролю за обігом вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин в сучасних умовах доцільно здійснювати на прикладі балканських країн, адже саме в цьому регіоні внаслідок численних громадянських війн ці держави стикнулися з неконтрольованим витоком вогнепальної зброї в цивільний обіг. На руках у населення опинилася значна кількість військових зразків автоматичної зброї, боєприпасів тощо.

На сьогодні за даними дослідження «Global Firearms Holdings» до першої двадцятки країн, де на 100 осіб фіксується найбільша кількість зброї, входить 4 країни колишньої Югославії: Сербія та Чорногорія – 39 одиниць, Північна Македонія – 29,8, Косово – 26,8 [1].

23 липня 2015 року в Республіці Косово був ухвалений інституційний Закон №. 05/L-022 «Про зброю». Вищезазначеним нормативно-правовим актом зброя в цій країні поділяється на такі види:

1. Зброя категорії А – вогнепальна зброя, заборонена для цивільних осіб, як кінцевих користувачів (військові вибухові снаряди та пускові системи (A1); автоматична вогнепальна зброя (A2); вогнепальна зброя, закамуфльована під інший пристрій (A3); боєприпаси великої проникаючої здатності (A4); зброя з встановленими глушниками (A6); нарізна вогнепальна зброя калібру понад 12,7 міліметра (A7); електрошокова зброя (електрошокери) (A11); ADE енергокерована зброя (A15) та ін.)

2. Зброя категорії В – зброя, на носіння та користування якою потрібен дозвіл (короткоствольна напівавтоматична зброя (B1); короткоствольна однозарядна зброя (B2); однозарядна короткоствольна вогнепальна зброя загальною довжиною менше 28 см. (B3); напівавтоматична довгоствольна вогнепальна зброя із магазином здатним

вміщувати не більше трьох патронів (B4); гладкоствольна напів-автоматична зброя зі стволем до 60 см (B6)).

3. Зброя категорії Категорія С – зброя з обмеженими технічними характеристиками, для носіння та користування якою потрібен дозвіл (вогнепальна зброя, не включена до пункту 1.2.6 категорії В (C1); однозарядна гладкоствольна зброя (C2); однозарядна короткоствольна вогнепальна зброя загальна довжина якої не менше 28 см (C4); однозарядна довгоствольна вогнепальна зброя (C5); пневматична зброя калібру понад 4,5 мм. (C6); вогнепальна світло-акустична та сигнальна зброя (C7) тощо.

4. Зброя категорії D – зброя, про придбання якої необхідно повідомляти уповноважений орган МВС та на яку видається спеціальний дозвіл (старовинна вогнепальна зброя (D1); пневматична зброя калібру до 4,5 мм (D2); луки, арбалети (D3); холодна зброя (D4) [2].

Фізична або юридична особа, яка володіє зброєю категорій А, В, С і D і на яку компетентним органом видано реєстраційну картку на зброю або дозвіл на зброю чи будь-який інший документ, але володіння якою заборонено, відповідно до положень цього закону, повинен протягом шести місяців з дня набрання чинності цим законом доставити цю зброю до уповноваженого органу МВС з метою виведення їх з обігу та подальшої передачі для знищення чи тимчасового зберігання.

У разі смерті власника зброї повнолітні члени його сім'ї або інші повнолітні особи, які проживали з ним спільно, зобов'язані протягом тридцяти днів з дня смерті власника зброї доставити її та боєприпаси до неї до органів МВС чи найближчого відділення поліції, про що особи видається спеціальна довідка.

У випадках, коли члени сім'ї не знають місця знаходження зброї, але впевнені, що зброя була у померлого, вони повинні повідомити про це органи поліції. До вирішення питання про спадщину зброя та боєприпаси повинні зберігатися в органах поліції.

Якщо особа, що успадкувала зброю відповідає вимогам, які пред'являються для її власників, то протягом 60-ти днів після вступу до спадщини вона може подати заяву про видачу дозволу на зброю.

Особа, яка успадкувала зброю і не відповідає умовам для власників такої зброї або не бажає отримувати дозвіл, повідомляє про це компетентний орган поліції для початку процедури її вилучення. У разі відсутності у померлого спадкоємців зброя та боєприпаси вилучаються уповноваженими органами поліції [2].

Крім вищезгаданого закону парламентом країни був ухвалений окремий Закон № 05/Л-134 «Про легалізацію та здачу зброї, боєприпасів і вибухових пристроїв» від 21.04.2017 [3].

У цьому Законі вживані терміни, вирази та скорочення мають таке значення: 1) Компетентний орган – МВС; 2) Буклет – документ, який видається особі, яка заявила про незаконне володіння зброєю та почала процедуру її легалізації. Цей документ також буде використовуватися як дозвіл на перевезення зброї з місця проживання до ліцензованої юридичної особи і навпаки; 3) Запит на легалізацію – форма, яка заповнюється фізичною або юридичною особою, що містить дані зброї для її подальшої легалізації; 4) Ліцензована юридична особа – юридична особа, яка має ліцензію на торгівлю, ремонт, деактивацію та виробництво вогнепальної зброї.

Термін легалізації зброї становить від 6-ти місяців до 1-го року, а добровільної здачі зброї, боєприпасів і вибухових пристроїв – від 3-х місяців до 2-х років після набрання чинності цим законом. Вказані строки можуть бути продовжені або поновлені МВС Косово з метою забезпечення публічного порядку та безпеки в країні.

Протягом періоду легалізації зброї фізична особа або відповідальна особа юридичної особи зобов'язані з'явитися до найближчого відділу поліції за місцем проживання або за місцем реєстрації та заявити про наявність зброї, яка раніше не була зареєстрована. У цьому випадку їм видається буклет та заява на легалізацію зброї.

Фізична особа повинна досягти двадцяти одного року та надати докази того, що вона не становить небезпеки для суспільства, відповідно до положень Закону «Про зброю». Юридична особа має відповідати критеріям, визначеним статтею 13 Закону «Про зброю». Заява на легалізацію зброї приймається, якщо особа має категорію В, С або D. У випадку виявлення зброї категорії А, вона має бути зданою для подальшої деактивації.

Фізична особа або відповідальна особа юридичної особи зобов'язана протягом п'ятнадцяти днів після отримання буклету передати зброєю ліцензованій юридичній особі.

Відповідна ліцензована юридична особа зобов'язана зберігати цю зброєю, провести випробувальний відстріл, перевірити наявність на зброї маркування, оглянути її технічний стан. Після цього вона зобов'язана заповнити та поставити штамп у буклеті легалізації та повідомити про це уповноважений підрозділ поліції протягом двох днів.

Фізична особа або відповідальна особа юридичної особи має пред'явити у відділі поліції відповідну відмітку та продовжити процес легалізації. Додатково органи поліції перевіряють чи не належить зброя іншій фізичній або юридичній особі. Якщо всі попередні умови виконані, то органи поліції приймають рішення про схвалення заяви

і така зброя буде визначена як легалізована відповідно до статті 56 Закону «Про зброю».

Згідно зі статтею 5 цього Закону, перед отриманням згоди органів поліції на легалізацію заявник повинен підписати відповідний договір. Умовами підписання договору є наступні:

– протягом одного року заявник повинен відповідати всім критеріям визначеним Законом «Про зброю», щоб отримати відповідний дозвіл;

– протягом одного року зброя перевіряється у відповідних криміналістичних базах даних, і якщо буде виявлено, що ця зброя не має законного статусу, компетентний орган інформує власника про необхідність її здачі.

У період добровільної здачі фізичні особи можуть добровільно здати зброю, бойові припаси та вибухові пристрої, без надання персональних даних та притягнення до відповідальності [3].

Таким чином, основними напрямками використання досвіду Республіки Косово в нашій країні є: 1) ухвалення законодавчого акту про обіг цивільної вогнепальної зброї, а також порядку її можливої легалізації та добровільної здачі.

Література:

1. Small Arms Survey. Infographics on Global Firearms Holdings. URL: <https://www.smallarmssurvey.org/sites/default/files/resources/SAS-Infographics-global-firearms-holdings.pdf> (дата звернення 28.02.2024).
2. Ligji Nr. 05/L-022 Për armë. URL: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11018> (дата звернення 28.02.2024).
3. Ligji Nr. 05/I-134 Për legalizimin dhe dorëzimin e armëve, municionit dhe mjeteve eksplozive. URL: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=14605> (дата звернення 28.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-74>

**OUTLINING THE PROBLEMS, PROCEDURE,
AND ORDER OF IMPLEMENTATING INTERNATIONAL
STANDARDS OF LEGAL REGULATION OF ARMS TRAFFICKING
INTO THE NATIONAL LEGAL SYSTEM OF UKRAINE**

**ОКРЕСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ, ПРОЦЕДУРИ І ПОРЯДКУ
ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНУ ПРАВОВУ СИСТЕМУ
УКРАЇНИ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ОБІГУ ЗБРОЇ**

Kravchuk S. M.

*Lawyer, Assistant Professor at the
Department
of Social Sciences and Humanities
and Physical Education, Ukrainian
Academy of Printing,
Juror of the Shevchenkiivskyi District
Court of Lviv*

Кравчук С. М.

*юрист, старший викладач кафедри
СГН та ФВ
Українська академія друкарства
Присяжна Шевченківського
районного суду м. Львова*

Потреба встановлення процедури, порядку та постановки й розв'язання проблем імплементації в національну правову систему України міжнародних стандартів правового регулювання сфери обігу зброї випливає з зобов'язань України перед міжнародною спільнотою, які передбачають дотримання міжнародних договорів, конвенцій та резолюцій з питань контролю над зброєю, нерозповсюдження ядерної зброї, боротьбу з тероризмом, забезпечення миру та безпеки, а також відповідає політиці держави щодо гармонізації національного законодавства з європейськими нормами та стандартами, які регулюють дану сферу суспільних відносин.

Над проблематикою правового регулювання сфери обігу зброї та імплементації даного інституту в національне право України працювали такі науковці, як Басига К. В., Белінський Ю. А., Бондар В. С., Внукова Н. М., Дудоров О. О., Колодізев О. М., Коломієць Н. В., Коротаєв В. М., Літкевич Д. О., Матвійчук О. А., Мислива О. О., Муравйов В. І., Параниця С. П., Соколов О. С., Туляков В. О., Хавронюк М. І., Чмутова І. М., Шумейко Т. А., Шумейко Т. А. та інші. Зазвичай автори досліджують сучасний стан законодавства та пропонують шляхи його вдосконалення [1, с. 46]. Наголошують на потребі комплексного реформування правового регулювання обігу вогнепальної зброї в Україні [2, с. 62], на потребі відповідності норм

міжнародним стандартам та кращим практикам [3, с. 63]. З моменту їхніх наукових розвідок законодавство України про обіг зброї зазнало певних змін. Однак, висновки статей залишаються й нині актуальними та одностайними й можуть бути теоретично узагальненими. Проте автори не пропонують жодних конкретних заходів щодо підвищення рівня обізнаності населення про правила безпечного поводження зі зброєю.

Основною метою та завданням наукового дослідження є всебічне вивчення об'єкта й наявних проблем щодо нього, та окреслення процедури й порядку імплементації в національну правову систему України міжнародних стандартів правового регулювання сфери обігу зброї.

Імплементація міжнародних стандартів правового регулювання сфери обігу зброї є важливим кроком для України, який дозволить: а) підвищити рівень безпеки суспільства; б) зменшить кількість злочинів, пов'язаних з обігом зброї та знизить рівень злочинності в українському суспільстві загалом; в) приведе національне законодавство у відповідність до міжнародних норм.

До сучасних проблем такої діяльності належать: а) недосконалість законодавства: потреба внесення істотних змін до національного законодавства, що може потребувати багато часу та ресурсів; б) відсутність ресурсів: для належної імплементації міжнародних стандартів вже нині необхідні фінансові, кадрові та матеріально-технічні ресурси; в) низький рівень правової свідомості: є потреба підвищення рівня правової свідомості населення щодо правил обігу зброї, поглядів та уявлень з приводу чинного та бажаного правового регулювання; г) виникнення нових корупційних ризиків при імплементації міжнародних стандартів, які зможуть негативно вплинути на її результативність.

Передумовами успішної імплементації можуть бути: а) забезпечення політичної волі та координації дій різних органів влади; б) залучення до процесу імплементації всіх зацікавлених сторін, включаючи громадськість; в) виділення необхідних ресурсів для забезпечення імплементації міжнародних стандартів; г) побудова надійного наукового фундаменту та його практичне впровадження; ґ) здійснення наскрізного моніторингу та регулярна (періодична) оцінка результатів такої імплементації.

Імплементація в національну правову систему України міжнародних стандартів правового регулювання сфери обігу зброї повинна включати низку певних процедур: а) ратифікація Україною міжнародних договорів, які містять стандарти правового регулювання обігу зброї; б) адаптація законодавства: внесення змін до національного законодавства з метою приведення його у відповідність до ратифікованих

міжнародних договорів та створення нового законодавства; в) розробка підзаконних актів: Кабінет Міністрів України та інші центральні органи виконавчої влади повинні розробити та впровадити низку підзаконних актів для деталізації норм законів; г) інформування та навчання населення про нові правила обігу зброї, а також професійне навчання правоохоронців та всеобуч інших зацікавлених осіб.

Порядок імплементації правового регулювання сфери обігу зброї повинен включити: а) аналіз міжнародних стандартів та їх відповідності національній правовій системі; б) оцінку впливу імплементації міжнародних стандартів на різні аспекти життя суспільства; в) розробку плану дій з імплементації міжнародних стандартів, який визначить етапи, строки та включатиме перелік відповідальних державних органів та осіб; г) внесення змін до поточного законодавства; ґ) моніторинг імплементації міжнародних стандартів та внесення необхідних коректив.

Імплементація стандартів правового регулювання обігу зброї є доволі складним юридичним завданням для України, але воно є необхідним для забезпечення безпеки українського суспільства. У зв'язку з ним викає потреба внесення істотних змін до поточного права, передусім чинних законодавчих актів. Нині наявний та прийнятий за основу законопроект Верховної Ради України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» [4], [5]. Передбачається, що він буде містити чітку класифікацію зброї, боєприпасів та інших предметів, які належать до зброї, визначення категорії осіб, які мають право на володіння зброєю, та встановить чіткі критерії для цього права. Актуальними стануть нові норми щодо визначення порядку набуття, зберігання та використання зброї та жорсткого контролю її обігу, включаючи систему та порядок отримання дозвільних документів. Законопроект потребує деталізації норм щодо встановлення та розмежування різних видів юридичної відповідальності за порушення правил обігу зброї.

Потребує змін та доповнень Кодекс України про адміністративні правопорушення. Необхідно доповнити Кодекс новими статтями, які б передбачали відповідальність за порушення правил обігу зброї. А також необхідно обмірковано підійти до визначення розмірів штрафів та інших видів адміністративних стягнень за порушення правил обігу зброї.

Кримінальний кодекс України необхідно доповнити новими статтями, які передбачатимуть кримінальну відповідальність за тяжкі злочини, пов'язані з обігом зброї відповідно до нових стандартів та збільшити строки покарання за них.

Крім кодифікації законодавства, також необхідно: а) налагодити єдиний державний реєстр зброї; б) працювати над механізмами підвищення рівня кваліфікації працівників правоохоронних органів, які відповідають за контроль за обігом зброї; в) регулярно проводити інформаційно-просвітницьку роботу серед населення щодо правил обігу зброї.

Імплементація стандартів правового регулювання обігу зброї є реальною, проте важливо, щоб всі зацікавлені сторони, включаючи органи влади, громадськість та експертів, об'єднали зусилля для успішного виконання цього державного завдання.

Необхідно прийняти Закон України «Про психологічне тестування осіб, які претендують на володіння зброєю». Він має встановити порядок проведення психологічного тестування осіб, які бажають отримати дозвіл на володіння зброєю. Таке тестування має бути спрямоване на виявлення осіб, які мають психологічні протипоказання до володіння зброєю, а не психічні захворювання.

Цікавою практичною юридичною знахідкою може стати Закон України «Про збройну культуру». Його призначення – формувати у населення держави збройну культуру, яка б ґрунтувалася на відповідальному ставленні до зброї з усвідомленням усіх наслідків неправомірної поведінки фізичних осіб. Закон має передбачити та чітко визначити потребу належного рівня знань населення про правила обігу зброї. Його роль – здійснення виховної функції з відповідального ставлення до зброї та пропаганда безпечного поводження зі зброєю.

Варто прийняти Закон України «Про державний контроль за виробництвом та торгівлею зброєю». Адже, жорсткий державний контроль за виробництвом, постачанням та торгівлею зброєю це нагальна суспільна безпекова потреба. Закон має передбачати заходи щодо ліцензування виробництва та торгівлі зброєю, контроль за її якістю, запобігання незаконному обігу зброї.

Орган виконавчої влади, Кабінет Міністрів України повинен видати постанову «Про затвердження Правил зберігання зброї та боєприпасів до неї». А самі Правила зберігання зброї та боєприпасів до неї мають відповідати сучасним міжнародним стандартам, щоб мінімізувати ризики їх викрадення або несанкціонованого використання.

Прийняття цих нових нормативно-правових актів дозволить підвищити рівень безпеки суспільства, зменшити кількість злочинів, пов'язаних з обігом зброї, приведе українське законодавство у відповідність до міжнародних стандартів.

Подальші наукові теоретико-правові та галузеві розвідки проблем імплементації в національну правову систему України міжнародних стандартів правового регулювання сфери обігу зброї мають брати

до уваги, як національні інтереси, так і євроінтеграційні перспективи України. Враховувати ефективність, прозорість, відповідальність та контроль на всіх рівнях. Актуальною є співпраця та обмін досвідом з іншими державами та міжнародними організаціями щодо такої імплементації.

Література:

1. Бондар В. С., Соколов О. С. Імплементація окремих міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють обіг зброї у світі у вітчизняне законодавство та експертну практику. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2021. № 6 (18). С. 46–55.

2. Колодін Д. О. Реформування кримінального законодавства України щодо незаконного обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. *Південноукраїнський правничий часопис*, 2023. № 1. С. 62–65.

3. Шумейко Т. А. Перспективи правового регулювання цивільного обігу вогнепальної зброї в Україні в контексті директиви Європейського парламенту і Ради № 91/477/ЄЕС. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*, 2021. Том 32(71)/ № 4. С. 63–68.

4. Прийнято за основу проєкт Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю». *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896.html> (дата звернення: 03.03.2024).

5. Пояснювальна записка до Проєкту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю». *LIGA 360* : веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI05576A?an=3> (дата звернення: 03.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-75>

ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE IN ADOPTING THE EU AND US EXPERIENCE

ОБИГ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ РЕЦЕПЦІЇ ДОСВІДУ ЄС ТА США

Marushevskiy D. L.
*Postgraduate Student,
Scientific Institute of Public Law*

Марушевський Д. Л.
*аспірант,
Науково-дослідний інститут
публічного права*

Питання обігу зброї в Україні за часів незалежності було та залишається колізійним нормативно-правовим конструктом. Довгий час національний законодавець взагалі не здійснював правової регуляції користування зброєю цивільними особами, а вимушені перепрофілювання даної галузі припали на обставини, що передували повномасштабній російській військовій агресії проти суверенітету та незалежності України, а також – безпосередньо повномасштабне вторгнення рф до України від 24.02.2022 р.

Для цілей концептуального огляду даного питання необхідно означити поточний стан невирішеності проблематики обігу зброї в Україні та насамперед – її користування цивільними особами. Напередодні повномасштабного вторгнення рф до України Верховною Радою України у першому читанні було ухвалено Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708 від 23.02.2022 р., що окрім іншого, гарантував право на використання зброї цивільними особами з метою самозахисту соціального та соціально-військового характеру [1]. Генерація даної законодавчої ініціативи походила від права людини та громадянина на життя (ст. 27 Основного закону), свободу та особисту недоторканість (ст. 29 Основного закону), що де-факто прописано у Конституції України № 254к/96-ВР [2]. Примітно, що документом № 5708 встановлювалася насамперед опція легального використання зброї особами, що не мають військової оригінації або статусу, у приватних цілях, що походять від природних та позитивних прав індивіда (особистості).

Одночасно, із повномасштабним військовим вторгненням рф до України від 24.02.2022 р. перед національними законодавчими інституціями постала необхідність розроблення дієвого юридичного механізму нарощування військово-безпекового захисту державного суверенітету та територіальної цілісності, котрі рф визначила як

основні об'єкти власної неспровокованої мілітарної ескалації. Для реалізації означених цілей Верховна Рада України прийняла Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. (далі — Закон України № 2114-IX) [3], котрим пропонувалося безпосередньо врегулювати аспекту діяльність щодо використання вогнепальної, гладкоствольної, нарізної та ін. видів зброї безпосередньо в процесі активної протидії цивільними особами збройній агресії РФ проти України. Зокрема, у ст. 3 документу законодавець встановив строкові рамки володіння зброєю цивільними особами із метою захисту державних та територіальних інтересів України у період дії воєнного стану та 10 днів після його скасування/припинення. Невиконання цивільною особою, що отримала у власне розпорядження вогнепальну зброю (або зброю іншої формації) за погодженою Міністерством внутрішніх справ України (МВС) сценарієм, в свою чергу тягне за собою факт настання кримінальної відповідальності.

Означені особливості обігу зброї в Україні демонструють наявність таких особливостей даного правового феномену, як колізійність, часткова дерегульованість та законодавча непослідовність. Враховуючи тенденцію останніх років до тісного зближення України із американо-європейським демократичним світом, доцільно розглянути підходи стратегічних країн-партнерів, зокрема, у протидії російській військовій агресії, як-от ЄС (країни-члени Союзу) та Сполучені Штати Америки (США).

В першу чергу відзначимо, що рамковим нормативним підґрунтям до зближення національного законодавства у сферу контролю обігу зброї із законодавством ЄС є власне Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 21.03.2014 р. (із подальшими змінами) [4]. У статті 7 Розділу I документу (Зовнішня та безпекова політика) до зобов'язань договірних сторін віднесено контроль обігу зброї, її використання, експорту та ін. чинників, що прямо або опосередковано впливають на загальнобезпечковий політичний діалог. Це означає, що положення законодавства країни ЄС можуть бути предметом виваженої рецепції для регулювання даного питання в українському правовому просторі.

Керівним нормативно-правовим актом ЄС у даному контексті вважатимемо Директиву (ЄС) 2021/555 Європейського Парламенту та Ради від 24.03.2021 року про контроль за придбанням та володінням зброєю (Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons (codification)) [5]. Нормативно-правовий акт базується навколо визначення мінімальних стандартів щодо придбання, володіння та комерційного обміну цивільною вогнепальною зброєю на єдиній

транскордонній території країн-членів ЄС з метою подальшого балансування цілей внутрішнього ринку (виготовлення зброї як складова функціонування економічного механізму виробництва) та цілей політики безпеки (встановлення рівнів та способів захисту від потенційних злочинних дій та незаконного обігу зброї, що може спричинити негативні суспільні наслідки).

У вищезазначеній Директиві європейський законодавець також встановлює три категорії зброї, що ранжується за показниками суспільної (соціальної) небезпечності : заборонена (категорія А); та, що підлягає авторизації (категорія В); та, що підлягає декларуванню (категорія С) [5]. Якраз-таки на даній нормативній конотації варто було б зосередити увагу вітчизняному законодавцеві, адже наразі питання категоріальності зброї, що перебуває у обігу, не регламентовано на законодавчому рівні, а правова конструкція «та інші види зброї», що міститься у ст. 1 Закону України № 2114-ІХ, надає необмежене коло до її видового розповсюдження на території України та, таким чином, провокування стану загальносоціальної дестабілізаційної нерівності.

В той же час, питання обігу зброї в США, ключовому геоглобальному та політичному партнері України на міжнародній арені, побудовано за принципом заборони використання зброї злочинцями, споживачами наркотичних речовин та ментально нестабільних індивідів. Правовою підставою для цього є Резолюція Палати представників 17735, відома як Закон про контроль над зброєю 1968 р. президента Л. Б. Джонсона (US Gun Control Act of 1968) [6, 7], котра визначає означені категорії осіб небезпечними для володіння, користування та розпорядження зброєю як джерелом підвищеної небезпеки. Для законодавства України також виглядає затребуваним та вмотивованим провадити вичерпний перелік осіб, для яких користування зброєю є забороненим з мотивів суспільної необхідності, до яких належить громадська безпека, підтримання правопорядку, що є підпроектними складовими кластеру реалізації природних та похідних (позитивних) прав та свобод людини і громадянина.

Отже, питання реєстрації досвіду ЄС та США у контексті законодавчого регулювання обігу зброї в Україні (в тому числі, в обставинах викликів геоглобального та геополітичного значення) підлягає аплікації за двома категоріальними концептуальними напрямками : розмежування видів зброї за її потенційним рівнем соціальної небезпеки (досвід ЄС) та визначення категорій осіб, особистісний статус котрих не передбачає використання/застосування зброї як джерела підвищеної небезпеки (досвід США).

Література:

1. Кабінет Міністрів України. Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708. Офіційний веб-портал КМУ. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-pravo-na-tsilivnu-vognepalnu-zbroyu>
2. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. (поточна ред. від 01.01.2020 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20200101#Text>
3. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022 р. Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 984_011 від 21.03.2014 р. (поточна ред. від 30.11.2023 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
5. EurLex. Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons (codification). EurLex official website. Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32021L0555>
6. US Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives (US ATF). Gun Control Act of 1968. US ATF official website. Режим доступу : <https://www.atf.gov/rules-and-regulations/gun-control-act>
7. Vizzard, W. J. The Gun Control Act of 1968. *Saint Louis University Public Law Review*. Vol. 18(1). 1999. P. 79–97.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-76>

**AGGRAVATING CIRCUMSTANCES OF ILLEGAL FIREARMS
TRAFFICKING: CORRELATION OF FEATURES
OF FOREIGN AND DOMESTIC LEGISLATION**

**ОБТЯЖУЮЧІ ОБСТАВИНИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ: СПІВВІДНОШЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ЗАРУБІЖНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Merkulova V. O.

*DSc (Law), Professor,
Odesa State University
of Internal Affairs*

Меркулова В. О.

*доктор юридичних наук, професор
Одеський державний університету
внутрішніх справ*

Шляхи імплементації в національну правову систему міжнародних стандартів та позитивного зарубіжного досвіду правового регулювання будь-якої сфери життєдіяльності українського суспільства хвилюють наукову спільноту уже понад декілька десятків років. Особливої актуальності це питання набуло в період пришвидчення процесу євроінтеграції України в європейський правовий простір у зв'язку із вступом до Європейського Союзу. Невід'ємною складовою цього питання є проблеми якості опрацювання та впровадження зарубіжного законодавчого досвіду в частині визначення підстав кримінальної відповідальності, співвідношення тяжкості вчиненого діяння та виду (терміну) покарання в сфері незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин. А отже і визначення тих обставин, які мають суттєво впливати на ступінь небезпечності вчиненого та суворість покарання.

Здійснення системно-порівняльного аналізу кримінального законодавства окремих європейських країн (Литовської Республіки, Республіки Польща, Чеської Республіки, Королівства Іспанії, Французької Республіки тощо) дозволило сконцентруватися на особливостях підходу зарубіжного законодавця щодо виокремлення тих обставин, які розглядаються як обтяжуючі (а отже посилюють суворість покарання), щодо змісту кримінального законодавства в частині формулювання кваліфікованих ознак складів злочинів. А отже дійти певних узагальнених висновків, які мають певне значення на тлі подовження обговорення в доктрині права подальших напрямків удосконалення чинного вітчизняного кримінального законодавства в розглядуваній сфері. До того ж, дане питання пропонуємо розглянути

як складову оцінки відповідних положень запропонованого проекту нового Кримінального кодексу України (контрольний текст проекту станом на 10.01.2024 р.) (Далі – Проект КК).

Так Кримінальний кодекс Литовської Республіки у ч. 2 ст. 253 КК «Незаконне поводження з вогнепальною зброєю, боєприпасами, вибуховими пристроями або вибуховими речовинами» у якості кваліфікуючих ознак визначає певну *кількість вище зазначених предметів* (не менше трьох одиниць вогнепальної зброї, велика кількість боєприпасів та вибухівки тощо), що посилює відповідальність (порівняно із основним складом) більш ніж на третину.

За чинним кримінальним законодавством Республіки Польща (ст. 263) *збут* вогнепальної зброї та боєприпасів відокремлюється від інших видів незаконного поводження з цими предметами та передбачає доволі сувору відповідальність (до 10 років позбавлення волі), що дозволяє розглядати цю поведінку як більш суспільно небезпечну.

Відповідно до ч. 2 та 3 ст. 279 КК Чеської Республіки «Озброєння без ліцензії» у якості кваліфікуючих ознак визначено виконання конструктивних модифікацій, спрямованих на *повторне* введення зброї у стан стрільби, підвищення її ефективності; *модифікацію*, зміну та видалення унікальних позначень вогнепальної зброї, що дозволяє її ідентифікувати; особливо кваліфікуючих обставин, відповідно, – вчинення діяння членом *організованої групи* або у *великому розмірі*, або під час *воєнного стану*, що тягне посилення суворості відповідальності майже в чотири рази.

Кримінальний кодекс Королівства Іспанія у ст. 566 визначає відповідальність за вироблення, продаж, зберігання без належного законного дозволу компетентних установ вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, якщо ці дії було вчинено у *співучасті*. Організатор мав понести покарання у виді позбавлення волі від 2 до 4 років; інші співучасники – від 6 місяців до двох років позбавлення волі.

У Кримінальному кодексі Французької Республіки в ст. 431-5 визначаються підстави для покарання озброєної особи, яка вчиняє зборище та в подальшому приймає в ньому участь. В ст. 431-10 визначаються ознаки складу кримінального правопорушення, що полягає лише в участі озброєної особи у маніфестаціях та громадському зборищі. Окрема увага приділяється безпеці шкільних закладів. Так в Ст. 431-24 встановлюється відповідальність за протиправне вторгнення у шкільний заклад чи на його подвір'я озброєної особи. Отже виокремлюється *небезпечність поведінки озброєної особи під час її участі у різних громадських масових акціях*, зібраннях, що свідчить про особливий підхід до факту наявності зброї у учасника цих заходів (скоріше як обтяжуюча обставина). Окремій кримінально-правовій

оцінці піддається *факт озброєності людини в межах навчального закладу*.

Тож маємо визнати, що навіть аналіз цієї незначної кількості прикладів особливостей законодавчого ставлення в інших країнах світу до переліку обставин, які мають впливати на тяжкість вчиненого діяння, доводить суттєву різницю як щодо кількості визначення таких обставин, так і їх змісту. Проте вітчизняне законодавство свідчить ще більш значні проблеми в цьому питанні. Стаття 263 КК України, яка визначає підстави відповідальності за незаконні носіння, зберігання, придбання, передачу або збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), взагалі не містить ніяких кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих обставин. Тоді як ст. 263-1 КК «Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв» у якості таких визначає лише повторність та співучасть.

Тож маємо вітати формулювання у Проекті КК статей 7.3.2. та 7.3.3., що визначають ознаки, які мають підвищити ступінь тяжкості діянь, спрямованих проти загальної безпеки, предметом яких є (окрім іншого) вогнепальна зброя. Зокрема, на один ступінь підвищує ступінь тяжкості використання *автоматичної вогнепальної* стрілецької зброї; діяння вчинене у складі простої *групи*; використання *службових* та професійних обов'язків; вчинення діяння в особливий період чи в умовах *надзвичайного стану*. На два ступеня, відповідно – вчинення умисного злочину з вогнепальною стрілецькою зброєю у *кількості 10* чи більше одиниць; використання службових повноважень особою, що займає особливо відповідальне становище. Тож новелою для вітчизняного кримінального законодавства є те, що особливе значення надаватиметься певному виду зброї та її кількості, факту використання службових повноважень та умов, в яких це діяння вчинятиметься. Тож, враховуючи вищезазначене, відчувається відповідний вплив зарубіжного законодавчого досвіду. Такий підхід безумовно вплине на дієвість кримінально-правових заходів.

Проте, як на наш погляд, кількість розглядуваних обставин має бути збільшеною. По-перше, відкритими залишаються питання щодо співвідношення впливу на ступінь тяжкості вчиненого діяння різних форм співучасті (проста група, організована, злочинна організація, злочинне співтовариство). По-друге, розвиток подій в Україні, суттєве посилення питань небезпеки населення, особливо дітей, свідчать про необхідність особливого ставлення до тих обставин, в яких відтворюється посилення небезпеки діянь щодо цієї категорії. Тож слід звернути увагу на особливе ставлення Франції до фактів озброєності

людини, яка приймає участь у масових заходах, перебуває в межах навчальних закладів. По-третє, не враховані результати вітчизняних наукових досліджень щодо доцільності особливої оцінки ступеню небезпечності такої дії як збут. Вже доволі тривалий час триває дискусія щодо того, що ця дія є більш небезпечною, порівняно із наведеними іншими видами поведження щодо визначених предметів. Вже з перших років набуття чинності КК 2001 р. кримінологи концентрували увагу на цій обставині. Як на нашу думку, безумовним є те, що проблема збуту виготовленої, переробленої, відремонтованої зброї (в тому числі і мисливської) могла бути вирішеною за рахунок утворення окремого кваліфікованого складу.

Література:

1. Бойко І. В., Мацко А. С., Циганов О. Г. Зарубіжний досвід у сфері правового регулювання протидії злочинам з незаконного обігу та застосування вогнепальної зброї. *International scientific and practical conference «European potential for the development of legal science, legislation and law enforcement practice»: conference proceedings*, February 26–27, 2021. Wloclawek, Republic of Poland : «Baltija Publishing». С. 193–198.

2. Босул О. Зарубіжний досвід легалізації вогнепальної зброї та можливість запровадження на території України. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8a32b5db-8b44-4788-898d-58246b7cf29d/content> (дата звернення 22.02.2021).

3. Кримінальний кодекс Литовської Республіки / переклад К. В. Менченя ; під ред. О. В. Коротюк, 2021. 158 с. С. 128, 130.

4. Кримінальний кодекс Республіки Польща / під ред.. В. Л. Менчинського ; переклад на українську мову В.С. Станіч. К. : ОВК, 2016. 138 с. С. 69.

5. Кримінальний кодекс Чеської Республіки / переклад на українську мову. О. В. Коротюк. К. : ОВК, 2020. 264 с. С. 178.

6. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія / під ред. В. Л. Менчинського ; переклад на українську мову О. В. Лішевської. К. : ОВК, 2017. 284 с. С. 235–238.

7. Кримінальний кодекс Французької Республіки / під ред. В. Л. Менчинського. Переклад на українську мову. К. І. Мазуренко. К. : ОВК, 2017. 348 с. С. 200–201, 204–205.

8. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповн. станом на 8 листопада 2022 р. К. : Паливода А. В., 2022. 312 с.

9. Кримінальний кодекс України: Контрольний текст проекту (станом на 10.01.2024 р.).

10. Павленко Л. М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї, зміни її маркування, незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (стаття 263-1 КК України) : дисертація за спеціальністю 12.00.08. Одеса : ОДУВС, 2023. 312 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-77>

**INTERNATIONAL STANDARDS FOR STATUTORY
REGULATINON OF ARMS TRAFFICKING
AND THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE**

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ
В УКРАЇНІ**

Nersesian A. S.

*PhD in Law, Department of Criminal
Law Problems,
Criminology and Judiciary,
V. M. Koretsky Institute of State
and Law of the National Academy
of Sciences of Ukraine*

Нерсесян А. С.

*кандидат юридичних наук,
відділ проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою
Інституту держави
і права імені В.М. Корецького
НАН України*

Україна до цього часу залишається єдиною країною Європи, яка не має спеціального закону, що регулює обіг зброї. Законодавство у цій сфері суспільних відносин є досить розгалуженим, що ускладнює їх регулювання. Проблема законодавчого врегулювання обігу зброї в Україні особливо гостро постала в умовах воєнного стану, в яких незаконний і неконтрольований обіг вогнепальної зброї серед населення створює додаткову загрозу національній безпеці всередині держави.

Це підтверджується статистикою, згідно з якою за майже 2 роки повномасштабної війни в Україні за допомогою зброї, бойових припасів або вибухових речовин було вчинено 31333 кримінальних правопорушень [1]. За вказаний період правоохоронцями було виявлено 5519 осіб, які вчинили незаконне поведження із зброєю (серед них всього лиш 122 жінки, решта – чоловіки), переважно 29–54 років; 5453 з них – громадяни України. При цьому було вилучено 5950 одиниць вогнепальної зброї, 138 гранатометів та реактивних систем, 2643155 патронів, 4911 гранат, 1315 одиниць холодної зброї,

49 газової та пневматичної зброї, 4869,2948 кг вибухових речовин [2]. І відсутність ефективного законодавчого забезпечення не сприяє боротьбі з цими правопорушеннями.

Зважаючи на статистику, очевидно є необхідність гармонізації національного законодавства України із міжнародними нормативно-правовими актами у сфері регулювання обігу зброї. Для цього, в першу чергу, потрібно прийняти Закон про обіг зброї в Україні, у якому мають бути враховані не лише національні особливості, але і міжнародні стандарти (засади) у цій сфері суспільних відносин.

Європейські стандарти поводження із зброєю встановлюються різними міжнародними нормативно-правовими актами, в залежності від сфери застосування зброї. Наприклад, основні засади регламентації застосування зброї поліцейським містяться у Резолюції 34/169 Генеральної асамблеї ООН «Кодекс поведінки службовців органів правопорядку ООН» від 1979 р., Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію» від 1979 р., Рекомендації Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» від 2001 р. [3].

Загальні стандарти (засади) обігу зброї в усіх сферах використання передбачені Директивою № 91/477/ЄЕС. У відповідності до цього нормативно-правового акту, а також враховуючи досвід зарубіжних країн вважаємо, що закон по регулювання обігу зброї в Україні має включати наступні положення: а) визначення ключових понять сфери регулювання цього закону – «вогнепальна зброя», «обіг зброї», «цивільна зброя» та інших; б) поділ зброї на категорії за ознаками меж їх обігу у суспільстві: категорія А (заборонена для цивільного обігу, за виключенням виняткових випадків); категорія Б (види зброї, право володіння/застосування/носіння якої надається лише на підставі дозволу, що надається на підставі надання повного переліку необхідних документів); категорія С (зброя, яку потрібно декларувати у відповідних органах); категорія D (зброя спеціального призначення – стрілецька, мисливська та для колекціонування, для дозволу на придбання якої претендент має виконати необхідні умови, як от членство у відповідних клубах та організаціях); в) порядок видачі дозволів (ліцензій) на зброю та чіткий перелік вимог та необхідних документів; г) порядок (механізм) держаного регулювання діяльністю зброярського сектору промисловості (державна реєстрація зброярів, видача ліцензій на цей вид діяльності, забезпечення доброчесності та якості виробленої продукції), а також торгівлею зброєю; г) порядок маркування зброї та її основних частин; д) підпорядкування регулювання обігу зброї в Україні певному державному органу (згідно із вказаним вище

законопроектом це МВС); е) визначення видів відповідальності за правопорушення у сфері обігу зброї. Звичайно, ці положення не є вичерпними, але вони є визначальними, оскільки за відсутності відповідних норм ефективності у регулюванні обігу зброї в Україні досягти буде практично неможливо.

Окрім певних положень щодо регулювання обігу зброї в Україні, зокрема, щодо володіння та застосування зброї, одним із найбільш дискусійних питань в українському суспільстві є легалізація обігу короткоствольної вогнепальної зброї серед цивільного населення. Немало науково-практичних досліджень присвячено цій проблемі, але однозначного рішення на даний момент, на жаль, немає. У міжнародній практиці немає єдиного підходу до використання вогнепальної зброї цивільним населенням. Тут можна виділити дві основні тенденції: 1) посилене законодавче врегулювання умов володіння та використання зброї, що обумовлюється позицією ООН – незаконне виробництво та обіг зброї, її надмірне накопичення і неконтрольоване поширення підриває безпеку і розвиток людства; 2) розумний баланс між встановленням обмежень на володіння зброєю і правом на її законне використання цивільними особами, при якому певна дозвільна система у цій сфері є, але жодна держава у світі не дозволяє необмеженого володіння та використання зброї цивільними особами [4].

Серед пересічних громадян, науковців, фахівців точаться запеклі дискусії щодо дозволу/заборони такого обігу в Україні. Але, варто відмітити, що загальна підтримка необхідності законодавчого врегулювання обігу вогнепальної зброї в Україні, а також надання дозволу на володіння, носіння та зберігання вогнепальної зброї цивільним населенням для самозахисту за останній час, а особливо за останні місяці надзвичайно зросла – зазначається, що зараз близько 80 % населення підтримує надання дозволу на вогнепальну зброю для населення (до війни ця цифра була більше ніж втричі менша) [5].

З урахуванням досвіду практичного застосування законодавства у сфері обігу короткоствольної вогнепальної зброї серед цивільного населення в інших країнах (США, Хорватія, Естонська Республіка, Чеська Республіка, Швейцарія та інші) вважаємо, що легалізація такого обігу в Україні буде мати позитивні наслідки. Особливо в умовах війни, оскільки цей крок по-перше забезпечить цивільним можливість реалізації права на самозахист, і, по-друге, зменшить кількість нелегальної зброї, що перебуває зараз в обігу і становить небезпеку для безпеки населення і національної безпеки в цілому.

Отже, основною потребою у сфері суспільних відносин щодо регулювання обігу зброї в Україні є прийняття спеціального Закону України про обіг зброї. У ньому мають бути закріплені міжнародні

стандарти (засади) регулювання вказаної сфери, що має забезпечити процеси універсалізації та глобалізації.

Література:

1. Мітрухов П. М. Аналіз офіційної статистики незаконного обігу зброї, бойових припасів або вибухових речовин під час воєнного стану в Україні. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. 2023. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/29a2fa44-d61d-4723-9fc6-8337ad2cd4c0/content>

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення : Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-tarezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

3. Мислива О. О. Імплементация міжнародних стандартів щодо застосування зброї у законодавство України. *Альманах міжнародного права*. 2017. Випуск 18. <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v18/6.pdf>

4. Легалізація вогнепальної зброї: міжнародний досвід. Лабораторія законодавчих ініціатив. <https://parlament.org.ua/2023/03/21/strong-legalizatsiya-vognepalnoyi-zbroyi-mizhnarodnij-dosvid-strong/>

5. Шепелева А. Право на (не)безпеку? За і проти вільного володіння зброєю. URL: <https://www.dw.com/uk/pravo-na-ne-bezpeku-dyskusiia-pro-liberalizatsiiu-volodinnia-zbroieiu-v-ukraini-a-62047186/a-62047186>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-78>

EU STANDARDS FOR POLICE WEAPONS

СТАНДАРТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ЗБРОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Podoyntsyn V. M.

*PhD in Law, Senior Researcher,
State Research Institute of the Ministry
of Internal Affairs of Ukraine*

Подойніцин В. М.

*кандидат юридичних наук, старший
дослідник,
Державний науково-дослідний
інститут МВС України*

Bakal M. A.

*PhD in Law, State Research Institute
of the Ministry of Internal
Affairs of Ukraine*

Бакал М. А.

*кандидат юридичних наук,
Державний науково-дослідний
інститут МВС України*

Savina N. H.

*Senior Researcher, State Research
Institute
of the Ministry of Internal
Affairs of Ukraine*

Савіна Н. Г.

*старший науковий співробітник,
Державний науково-дослідний
інститут МВС України*

Ivanilova N. A.

*Researcher, State Research Institute
of the Ministry of Internal
Affairs of Ukraine*

Іванілова Н. А.

*науковий співробітник,
Державний науково-дослідний
інститут МВС України*

Dehtyar N. O.

*Researcher, State Research Institute
of the Ministry of Internal
Affairs of Ukraine*

Дегтяр Н. О.

*науковий співробітник,
Державний науково-дослідний
інститут МВС України*

Стандарти Європейського Союзу на поліцейську зброю:

– CWA 17094-1:2016 «Технологія поліцейської вогнепальної зброї. Частина 1. Характеристики поліцейських пістолетних і гвинтівкових боєприпасів. Рекомендації»;

– CWA 17094-2:2016 «Технологія поліцейської вогнепальної зброї. Частина 2. Поліцейський пістолет і допоміжна зброя. Рекомендації»;

– CWA 17094-3:2016 «Технологія поліцейської вогнепальної зброї.

Частина 3. Особливості поліцейських дробових боєприпасів. Рекомендації», були розроблені робочою групою, яка створена

Європейським комітетом зі стандартизації (фр. Comite Europeen de Normalisation, CEN).

І хоча самі члени цієї робочої групи CEN наголошують, що ці Публікації (так називають стандарти на заході), *цитата з Публікації: «...ні в якому разі не можуть вважатися офіційними стандартами, що розроблені CEN та його членами...»*, але за пропозицією представників зацікавлених сторін ці Публікації було підтримано CEN після публічного заклику до участі, зробленого 23 березня 2015 року. Надаємо список організацій, які підтримали технічний консенсус, щодо Публікацій, а саме, національні органи зі стандартизації: Австрії, Бельгії, Болгарії, Хорватії, Кіпру, Чехії, Данії, Естонії, Фінляндії, Колишньої Югославської Республіки Македонії, Франції, Німеччини, Греції, Угорщини, Ісландії, Ірландії, Італії, Латвії, Литви, Люксембурга, Мальти, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Словенії, Іспанії, Швеції, Швейцарії, Туреччини та Великобританії.

Хочемо зазначити, що формальний процес розробки цих Публікацій було схвалено національними членами CEN, але ні національні члени CEN, ні Центральний офіс CEN-CENELEC не можуть нести відповідальність за технічний зміст цих Публікацій, розроблених робочою групою CEN. І наголошується в CEN, що ці Публікації робочої групи CEN є загальнодоступними як довідковий документ від національних органів із стандартизації членів CEN.

А тепер пропонуємо перейти до технічного наповнення цих Публікацій.

Розглянемо першу Публікацію, яка має позначення і назву CWA 17094-1:2016 «Технологія поліцейської вогнепальної зброї. Частина 1. Характеристики поліцейських пістолетних і гвинтівкових боєприпасів. Рекомендації».

Ця Публікація в групі з трьох Публікацій під основною назвою «Технологія поліцейської вогнепальної зброї» була розроблена з метою визначення рекомендованих характеристик поліцейських пістолетних і гвинтівкових боєприпасів. Публікація навмисно розроблена без позначення конкретного калібру, посилаючись на категорії пістолета, а також середньої та важкої гвинтівки. Прикладами калібрів у цих категоріях є 9 мм Luger, .223 Rem. і .308 Win. Будь-який калібр, що відповідає вимогам, є прийнятним з точки зору цих рекомендацій, зазначених у Публікації.

Розглянемо категорії, що визначаються наступним чином:

– ручна зброя: це автоматичний пістолет який має кінетичну енергію на відстані 5 м що найменше 435 Дж і не більше 900 Дж та очікувану тактичну дальність до 50 м;

– середня рушниця: це легка гвинтівка та карабін, що мають кінетичну енергію на 100 м не менше 500 Дж і не більше 2000 Дж та очікувану тактичну дальність до 100 м;

– важка гвинтівка: це гвинтівка снайперського типу, що має кінетичну енергію на 100 м не менше 1800 Дж та очікувану тактичну дальність вище 200 м.

Ця Публікація в повному обсязі може бути використана для сертифікації зазначеної в цьому документі зброї. Додаткові показники можуть бути визначені для проведення приймальних перевірок заводської партії або для оцінки та моніторингу поточних боєприпасів, що використовуються.

Також ця Публікація описує відкриту систему вимог до різних типів боєприпасів, визнаючи, що кілька різних технічних виконань можуть відповідати вимогам і потребам поліції. Різні тактичні середовища можуть встановлювати різні пріоритети щодо вимог. Виходячи з тактичних поглядів, можна вибрати відповідний набір вимог і скорегувати їх граничні значення [1].

Розглянемо другу Публікацію, яка має позначення і назву CWA 17094-2:2016 «Технологія поліцейської вогнепальної зброї. Частина 2. Поліцейський пістолет і допоміжна зброя. Рекомендації».

Ця Публікація була створена з метою визначення особливостей поліцейського пістолета та іншої допоміжної зброї. Також ця Публікація у повному обсязі може використовувати для сертифікації типу продукції. Цей документ можна використовувати для визначення технічних вимог, необхідних для тендерних процедур. Додатково цей документ можна використовувати для проведення приймальних перевірок заводської партії або для оцінки та моніторингу поточної вогнепальної зброї.

Ще ця Публікація описує відкриту систему вимог до різних типів вогнепальної зброї. Виходячи з тактичних поглядів, можна вибрати відповідний набір вимог і скорегувати їх граничні значення.

У цьому документі термін «допоміжна зброя» означає пістолет-кулемет і штурмову зброю, яку утримують двома руками, та яку зазвичай використовує, коли тактична ситуація вимагає більшої дистанції реагування, кращої точності або більшої потужності, ніж може забезпечити пістолет [2].

Розглянемо сферу діяльності третьої Публікації — CWA 17094-3:2016 «Технологія поліцейської вогнепальної зброї. Частина 3. Особливості поліцейських дробових боєприпасів. Рекомендації».

Цей документ було написано з метою визначення рекомендованих характеристик боєприпасів для поліцейської рушниці. Цей документ у повному обсязі може бути використаний для сертифікації типу

продукції. Використовуючи його для визначення технічних вимог з метою проведення тендерних процедур, додаткові вимоги можна вибрати та оцінити відповідно до їх важливості для підрозділу закупівель. Додаткові вимоги може бути визначені для проведення приймальних перевірок заводської партії або для оцінки та моніторингу поточних боєприпасів, що використовуються.

Він описує відкриту систему вимог до різних типів боєприпасів, визнаючи, що кілька різних технічних варіантів можуть відповідати вимогам і потребам поліції. Тактичні умови можуть встановлювати різні пріоритети щодо вимог. Виходячи з тактичних поглядів, можна вибрати відповідний набір вимог і скорегувати їх граничні значення.

Також у всіх трьох Публікаціях є вимоги до службової зброї, що ґрунтуються на принципах міжнародного права, які визначають інструкції щодо використання сили. Застосовувані засоби та заповідяна шкода мають відповідати меті та інтересам, що захищаються.

Будь-яка дія поліції має бути розумною та здійснюватися без заповідяння більшої шкоди, ніж це необхідно для виконання завдання. Будь-які дії мають бути виправданими з огляду на важливість завдання та загальну оцінку ситуації. Позбавлення життя людини не може бути метою. Будь-яка ситуація, яка виправдовує застосування сили зі смертельним наслідком, є екстремальною, і правоохоронні органи зобов'язані захищати в першу чергу непричетних перехожих, себе і, нарешті, правопорушників від непотрібної та невиправданої небезпеки та шкоди.

Також в цих Публікаціях зазначено, що:

- неприпустимо створювати непотрібну небезпеку для невинних, використовуючи боєприпаси нижчої якості та неперевіреної термінальної балістичної якості;

- неприпустимо вимагати від поліцейського ризикувати своїм здоров'ям чи життям, використовуючи неточні, ненадійні або неефективні боєприпаси та вогнепальну зброю;

- неприпустимо заповідяти правопорушнику більш тяжкі тілесні ушкодження, ніж це виправдано та необхідно для припинення протиправної діяльності;

- зазначено, що вогнепальна зброя є летальною зброєю. Як використання, так і невикористання може призвести до втрати життя, хоча вбивство людини не може бути метою.

Використання вогнепальної зброї іноді є необхідним і неминучим, щоб уникнути більш серйозних наслідків. Визнано, що різні боєприпаси можуть використовуватися для навчальних цілей і польової служби. Також визнається, що надзвичайні обставини можуть виправдати використання інших типів боєприпасів, ніж ті, що описані

в цьому документі, і в цьому випадку може бути використана відповідна частина цих рекомендацій [3].

Література:

1. CWA 17094-1:2016. <https://www.evs.ee/en/cwa-17094-1-2016>
2. CWA 17094-2:2016. <https://www.evs.ee/en/cwa-17094-2-2016>
3. CWA 17094-2:2016. <https://www.evs.ee/et/cwa-17094-3-2016>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-79>

**CRIMINAL-LEGAL ASPECT OF HARMONIZATION
OF THE NATIONAL LEGISLATION OF UKRAINE
WITH THE UN PROTOCOL ON FIREARMS
AND THE UN CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL
ORGANIZED CRIME**

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ГАРМОНІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
З ПРОТОКОЛОМ ООН ПРО ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ
ТА КОНВЕНЦІЄЮ ООН ПРОТИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ**

Krushevuch O. V.

*Doctor of Law, Professor
National Academy of Internal Affairs*

Кришевич О. В.

*доктор юридичних наук, професор
Національна академія внутрішніх
справ*

Вогнепальну зброю у більшості випадків виготовляють для законних ринків ліцензовані виробники, але у будь-який момент зброя може потрапити на нелегальні ринки і це в свою чергу ускладнює процес запобігання її розповсюдженню, створює перешкоди у процесі контролю ситуації, а діяльність правоохоронних органів спрямована, щоб зупинити її незаконний обіг. Звернемо увагу на той момент, що в іноземних країнах законодавство регулює це питання неоднаково, відносно регулювання права населення на озброєний захист поділяються на три групи:

– перша група – які повністю легалізували використання зброї і надали їй у вільний доступ (США де 2 Поправка до Конституції США проголошує, що право народу на зберігання та носіння зброї не повинно обмежуватися, а 14 Поправка була прийнята вже для захисту цього права проти порушення його штатами, а Верховний Суд США вважає, що особи мають основоположне право володіти тими типами зброї та зберігати їх, які може використовувати законослухняний народ для самозахисту та полювання, а також для інших законних цілей. Щороку в США продається до 5 млн одиниць зброї, хоча у більшості випадків її купують колекціонери, які зібрали цілі арсенали. Враховуючи статистику, на даний час в США за офіційними даними в користуванні перебуває близько 300 млн одиниць вогнепальної зброї. одиниць зброї та вона зберігається майже у 43% помешкань, а зброєю, яка не потрапляє під категорію, визначену в NFA (National Firearm Act) – Законі про вогнепальну зброю, володіють приблизно 90 млн американців, Продаж напівавтоматичних гвинтівок дозволений майже у всіх штатах, відкрите носіння дозволено у 30 штатах без будь-якого дозволу, в 14 штатах із дозволом та в 6 штатах – заборонене. Для американця немає проблеми придбати бажане озброєння, але закон забороняє продаж зброї особам, які відбули тюремне покарання більше року, особам, які перебувають у розшуку, споживачам наркотиків, визнаним розумово неповноцінними, незаконно перебувають у країні, а так само звільненим з військової служби через скоєння злочинів);

– друга група – легалізували використання зброї за умов проходження особою певної процедури її отримання (Чехія, де застосовують тестування. У Франції 90% громадянам дозволено зберігати зброю для самооборони, але тільки вдома, а от її приховане носіння дозволено лише 10% французів і необхідно проходити обов'язковий медогляд і поліцейську перевірку не рідше ніж один раз на три роки. У Фінляндії легалізовано зброю з 1991 р. Фінляндія, але для купівлі необхідно мати дозвіл, окремий для кожної одиниці і усю зброю мають тримати вдома, а власник більше 5 одиниць зобов'язаний купити спеціальний сейф, який регулярно перевіряє поліція. В Ізраїлі легалізовано зброю з 1949 р. і право на покупку і володіння нею має будь-який громадянин не менше 27 років, і він має пройти службу в армії. Вогнепальну зброю дозволено мати при собі водіям громадського транспорту, таксистам, ювелірам, колишнім співробітникам силових структур. Заохочується мати вдома зброю для самозахисту і видається дозвіл на зберігання патронів, але не більше 50 штук. В Естонії легалізовано зброю з 1995 р., яку дозволено купувати особам старше 21 року і (як громадяни Естонії, так і іноземці, які мають посвідку на проживання), які повинні довести відповідним державним

органам, що не зловживає спиртним і наркотиками, не замішаний в криміналі та надати свої дані, а чиновники повинні обов'язково перевіряти майбутнього власника на знання закону про зброю. Зберігати і носити вогнепальну зброю необхідно в прихованому і розрядженому вигляді і якщо у власника більше 8 одиниць, він зобов'язаний обладнати спеціальне сховище з сигналізацією. Зброя може використовуватись для полювання, занять відповідними видами спорту, для забезпечення безпеки, а колекціонери можуть володіти лише армійською зброєю. Ліцензія може бути припинена, якщо її власника зловили п'яним за кермом, навіть якщо зброї при ньому не було);

– третя група – держави, які не легалізували використання зброї або легалізували лише певні її види (короткоствольна або довгоствольна) (приклад, Україна де легалізована довгоствольна зброя; Велика Британія де з 1997-го вогнепальну зброю заборонено, хоча порушується питання про пом'якшення законодавства і Японія відсутність навіть однієї одиниці зброї на тисячу жителів).

На даний час в Україні не вирішене питання законного продажу та носіння вогнепальної зброї, а статтю 263 КК України передбачена відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, також не існує закону для регламентації виготовлення, придбання вогнепальної зброї та володіння нею; немає центрального державного реєстру вогнепальної зброї, яка знаходиться на руках в цивільного населення. Таким чином, наразі спеціального закону, який регламентував би обіг зброї в Україні, немає є тільки законопроекти. Українське законодавство не визначає чіткий зміст даних про вогнепальну зброю, її складові частини і компоненти та боєприпаси, які повинні бути в обліку, і не містить обов'язку щодо даних у записках про вогнепальну зброю і боєприпаси включати порядковий номер найважливішого компонента на рамі або приймачі кожного примірника вогнепальної зброї.

Першим глобальним міжнародним документом, який регулює питання щодо зброї є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, ухвалена у Нью-Йорку на 62-му пленарному засіданні 55 сесії Генеральної Асамблеї ООН Резолюцією 55/25 від 15 листопада 2000 р. (Конвенція ООН 2000 р., Палермська конвенція), та протоколи, які її доповнюють. Основним проблематичним питанням щодо контролю над нелегальним розповсюдженням зброї на міжнародному рівні полягає в тому, що на сьогодні не існує ні загального для всіх держав закону щодо контролю над озброєнням, ні міжнародного суду, який би розглядав скарги з цього приводу.

Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї від 31 травня 2001 р. Україна ратифікувала Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (Конвенції) із застереженнями і заявами Законом України № 1433-IV від 4 лютого 2004 р. (набула чинності 21 травня 2004 р.). В 2013 році відбулося приєднання України до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності 2001 року. Відбулись зміни до національного кримінального законодавства, які були безпосередньо пов'язані із приєднанням України до Протоколу ООН про вогнепальну зброю, стали: Згідно із Законом «Про внесення зміни до статті 263-1 «Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв» Кримінального кодексу України у зв'язку з приєднанням України до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює «Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності» від 14 травня 2013 р. назву і частину 1 статті 263-1 КК України викладено в такій редакції (набрала чинності 4 липня 2013 р.). Крім того, Згідно із Законом «Про внесення зміни до статті 201 Кримінального кодексу України щодо криміналізації контрабанди частин вогнепальної зброї» від 18 травня 2017 р. із змінами грудень 2023 році частину 1ст. 201 КК викладено в такій редакції: Стаття 201. «Контрабанда культурних цінностей та зброї» Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю ... вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, ... – карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Необхідно зазначити, що у Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності «вилучення» («віймка», «арешт»), або «замороження» визначено як «тимчасову заборону передання, перетворення, відчуження або пересування майна, або тимчасовий вступ у володіння таким майном, або тимчасове здійснення контролю над ним за постановою суду чи іншого компетентного органу (стаття 2f). Вилучення може передувати кінцевій конфіскації чи віймці, яка визначається як «остаточне позбавлення

майна за постановою суду або іншого компетентного органу» (стаття 2g). Критерії вилучення вогнепальної зброї можуть суттєво відрізнятись в різних країнах, а Протокол про вогнепальну зброю вимагає від держав вилучати вогнепальну зброю, яка виготовляється чи переміщується контрабандним шляхом, а також вважати ці злочини кримінальними. Національне законодавство та нормативні акти часто виходять за межі положень Протоколу, і вогнепальна зброя вилучається також із інших підстав, зокрема, якщо вона використовується у кримінальній діяльності. Вилучення може також базуватися на адміністративних порушеннях, зокрема відсутності ліцензії на володіння чи неспроможності дотримуватися умов зберігання.

В статті 7. Зберігання інформації Конвенції не визначено чіткого змісту даних про вогнепальну зброю, немає обов'язку щодо даних у записах про неї включати порядковий номер найважливішого компонента на рамі або приймачі кожного примірника вогнепальної зброї; немає обов'язку зберігати дані щодо незаконно виготовленої та придбаної вогнепальної зброї відповідно до положень Протоколу ООН (принаймні 10 років); немає обов'язку забезпечити збереження протягом 20 чи 30 років інформації, яка необхідна для відстеження й ідентифікації зброї, якщо вона була незаконно виготовлена або перебувала в незаконному обігу (маркування). Україна повинна забезпечити збереження протягом 20 або краще 30 років інформації, яка стосується вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, боєприпасів до неї, та інформації, яка необхідна для відстеження й ідентифікації такої вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, боєприпасів до неї, які були незаконно виготовлені або перебували в незаконному обігу, і для недопущення та виявлення такої діяльності. Така інформація має передбачати: відповідне маркування; у випадках, які стосуються міжнародних угод стосовно вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, боєприпасів до неї, – дати видачі та закінчення строку дії відповідних ліцензій або дозволів, зазначення країн експорту, імпорту і транзиту, кінцевого одержувача, а також опис і кількість таких предметів.

Регламентация ведення обліку вогнепальної зброї в Україні здійснюється на підзаконному рівні – у більшості випадків на основі Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України № 622 від 21 серпня

1998 р. Крім того, згідно з Інструкцією про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї, затвердженою наказом МВС України №314 від 31 травня 1993 р. На відміну від статті 7 Протоколу ООН українське законодавство не визначає чіткий зміст даних про вогнепальну зброю, її складові частини і компоненти та боєприпаси, які повинні бути в обліку, і не містить обов'язку щодо даних у записах про вогнепальну зброю і боєприпаси включати порядковий номер найважливішого компонента на рамі або приймачі кожного примірника вогнепальної зброї. І не містить обов'язку зберігати дані щодо незаконно виготовленої та придбаної вогнепальної зброї відповідно до положень Протоколу ООН.

Для порівняння Конвенції статті 8. Маркування вогнепальної зброї та національного законодавства, то в Україні немає окремого нормативно-правового акту, яким би цілісно регламентувалось маркування вогнепальної зброї, хоча в окремих нормативно-правових актах згадується про існування такого маркування. Відсутні будь-які санкції для виробників зброї, які не позначають вогнепальну зброю та її основні компоненти унікальним маркуванням; не передбачене маркування вогнепальної зброї, яка перевозиться транзитом через територію України або ввезена з іншої країни, не підлягала маркуванню, як така, що була випробувана і належить збройним силам, поліції чи іншому державному органу або юридичній особі, або перейшла у власність громадян. Крім того, на законодавчому рівні в Україні необхідно окреслити, що в процесі виготовлення кожної одиниці вогнепальної зброї необхідно застосовувати унікальне маркування; також слід передбачити правила про маркування імпортованої вогнепальної зброї і тієї, яка перевозиться транзитом через територію України або ввезена з іншої країни, а також в інших випадках; встановити санкції для виробників зброї, які не позначають вогнепальну зброю та її основні компоненти унікальним маркуванням, також, необхідно передбачити обов'язковість простого маркування на кожній одиниці імпортованої вогнепальної зброї, яке дозволяє визначити країну імпорту та рік імпорту і дає компетентним органам можливість відстежувати цю вогнепальну зброю. В Україні на законодавчому рівні необхідно визначити, що в процесі виготовлення кожної одиниці вогнепальної зброї необхідно застосовувати унікальне маркування, яке: – вказує на найменування виготовлювача, країну або місце виготовлення та серійний номер, або – складається з простих геометричних символів у сполученні із цифровим та (або) буквено-цифровим кодовим позначенням та дозволяє швидко визначити країну виготовлення. Нарешті, слід забезпечити під час передачі вогнепальної

зброї з державних запасів для постійного використання для цивільних цілей наявність належного унікального маркування, яке дозволяє визначити країну, яка передає і Україна має заохочувати підприємства – виробників вогнепальної зброї розробляти заходи для перешкодження знищенню або зміні маркування.

Крім того, Кримінальний Кодекс України не передбачає відповідальність за: 1) знищення маркування на вогнепальній зброї, а також замах на ці дії і співучасть в них; 2) незаконний обіг складових частин і компонентів вогнепальної зброї; 3) незаконний обіг вогнепальної зброї у транскордонному контексті, тобто ввіз (вивіз), придбання, продаж, доставку, переміщення або передачу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї з території України або на територію України з іншої держави (крім випадків, коли ці предмети належать до товарів, які підлягають державному експортному контролю, і відповідальність за порушення порядку здійснення їх передачі передбачена у ст. 333 КК України). Тобто у ст. 263 КК України йдеться про обіг зброї виключно на території України, хоча визначення, яке міститься у ст. 3 Протоколу ООН про вогнепальну зброю, що включене в положення про кримінальну відповідальність, яке передбачене у ст. 5 «Криміналізація» Протоколу, чітко вказує на необхідність наявності транскордонної ознаки складу кримінального правопорушення. Стаття 263 КК України ні сама по собі, ні в сукупності з іншими статтями КК України, прямо цього не передбачає КК України, а також Кодекс України про адміністративні правопорушення не передбачають відповідальність за дії, пов'язані з фальсифікацією або неправомірним використанням документів з метою досягнення необхідної ліцензії або дозволу на виробництво або виготовлення вогнепальної зброї, їх частин та компонентів або боєприпасів або їх експорту, імпорту чи транзиту. Крім того кримінальне законодавство України не криміналізує такі діяння, як реактивація деактивованої вогнепальної зброї і спроба зробити це, хоча будь-яка реактивація вогнепальної зброї може підпадати під визначення поняття «незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування» (ст. 263-1 КК України), але порядок, способи і методи деактивації зброї необхідно передбачити на законодавчому рівні України. На законодавчому рівні необхідно визначити: – знешкодження вогнепальної зброї повинно полягати у приведенні в повну непридатність і нездатність для вилучення, заміни або такої зміни, яка дозволяє використання знешкодженої вогнепальної зброї за призначенням, усіх її частин; – знешкодження має перевірятися, у належних випадках, компетентним органом для посвідчення того, що здійснені зміни у вогнепальній зброї привели її

у повну непридатність; – перевірка компетентним органом повинна включати видачу сертифіката або запис, який підтверджує факт знешкодження вогнепальної зброї, або нанесення на такій вогнепальній зброї чітко видимої спеціальної мітки.

І нарешті, в Конвенції статті 9. Знешкодження вогнепальної зброї окреслені заходи щодо знищення зброї. На національному законодавчому рівні слід передбачити: заходи щодо знищення зброї, необхідні для запобігання незаконній торгівлі нею, а також її частинами і компонентами та боеприпасами; порядок, способи і методи деактивації зброї; встановити кримінальну відповідальність за допущення службовими особами незаконного використання знешкодженої вогнепальної зброї; визначити положення щодо особливостей здійснення брокерської діяльності щодо вогнепальної зброї в Україні.

Підсумовуючи вище викладене, ефективними заходами запобігання незаконному обігу зброї є: – створення ефективної міжвідомчої координації у питаннях протидії незаконному обігу зброї в Україні серед органів та підрозділів Міністерства закордонних справ, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Державної фіскальної служби та Національної поліції України; – забезпечення суворого обліку зброї (боеприпасів) на всіх стадіях поводження з нею; – здійснення заходів щодо збереження зброї і її комплектуючих деталей на заводах-виробниках, об'єктах реалізації (ремонту); – неухильне дотримання встановлених правил поводження зі зброєю, в разі їх порушення, притягнення винних до дисциплінарної, матеріальної, адміністративно та кримінальної відповідальності; – подальший розвиток автоматизованих інформаційно-пошукових систем обліку зброї, створення єдиного централізованого міжвідомчого банку даних, електронного класифікатора зброї, інтеграції інформаційних систем для підтримки здійснення контролю за зброєю; – створення реєстру зброї, що дозволить посилити контроль за ринком легальної зброї, а також встановити чіткі і прозорі процедури реєстрації і сертифікації, які не стануть додатковим проблемним питанням для законних власників; – контроль за дотриманням правил обліку, зберігання, носіння, перевезення зброї в воєнізованих і правоохоронних організаціях, а також у приватних охоронних структурах; – створення єдиного державного реєстру власників зброї, оскільки не визначені правові підстави діяльності стрілецьких спортивних організацій, немає будь-якої класифікації сучасної зброї; – розвиток технології біометрії у зверненні зі зброєю (використання біометричних пістолетів, сейфів тощо); створення єдиного комплексного банку даних, що охоплюватиме відомості про зброю, що перебуває в розшуку (з докладним описом її тактико-технічних, криміналістичних та інших характеристик),

відомості про вилучену зброю з результатами її криміналістичного дослідження, відомості про осіб, у яких вилучено зброю, у тому числі звільнених від кримінальної відповідальності за дієве каяття, а наявність такого банку даних дозволить здійснити повний контроль як за переміщенням зброї з моменту виробництва. Практично всі види зброї підлягають ліцензуванню, що регламентується наказом Міністерства внутрішніх справ, але детальніших норм в законах немає. Крім того, на даний час в Україні відсутнє законодавство, яке б врегулювало обіг цивільної зброї, оскільки, обіг цивільної зброї і просто обіг вогнепальної зброї – це різні поняття, хоча зброя в цілому в Україні легальна, але все це не в контексті самозахисту (поняття цивільної зброї включає купівлю, зберігання і застосування різних типів зброї для самозахисту). І одне з головних змін, створення в Україні Єдиного державного реєстру цивільної зброї, яким завідуватиме Міністерство юстиції, а до реєстру вноситимуться дані про саму зброю, її ідентифікаційні номери, результати перевірок і т.д. Також зазначити, що громадяни, які мають намір придбати зброю вперше, необхідно пройти курси підготовки власників зброї, і тільки після їх закінчення надати відповідну довідку до органу Національної поліції. Крім того, у кого буде право володіти і використовувати зброю, зможуть застосовувати її для захисту себе або інших осіб від кримінальних правопорушень або замаху на їх вчинення, для захисту свого майна і майна інших осіб, для затримання особи, яка здійснює кримінального правопорушення або безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення або під час безперервного переслідування особи, підозрюваної в його скоєнні, а після припинення дії дозвільного документа вся наявна зброя і боєприпаси відповідної категорії підлягають вилученню у власника на підставі мотивованого рішення суду в порядку, визначеному для платного вилучення майна і визначити, що не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї для захисту від нападу із застосуванням вогнепальної або холодної зброї.

Література::

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2314-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.03.2024).

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, ухвалена Резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-80>

PROCEDURAL CONFIRMATION OF THE FACT OF WEAPON INSTALLATION

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ФАКТУ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗБРОЇ

Slinko S. V.*Doctor of Law, Professor
Kharkiv National University
of Internal Affairs***Слiнько С. В.***доктор юридичних наук, професор
Харківський національний
університет внутрішніх справ
Україна*

Кримінальний процес розробив положення встановлення обставин кримінального правопорушення, обтяжуючи, або пом'якшуючи елементи його вчинення. Слідчий, прокурор, сторона захисту під час судового засідання повинні підтвердити або спростувати докази обвинувачення. Одним з матеріальних компонентів встановлення доказів вини є причетність підозрюваного, обвинуваченого до зброї. Кримінальний закон надає класифікацію зброї, на підставі якої слідчий встановлює всі ознаки вчинення кримінального правопорушення. Тези розглядають теоретичні положення визначення зброї, проведення слідчих (розшукових) дій щодо встановлення елементів кваліфікації кримінального правопорушення, призначення експертизи та проведення дослідження.

Кримінальне право встановлює кримінальну відповідальність за носіння, зберігання, придбання, передачу або збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без встановленого законом дозволу.

Теоретичні положення матеріального права мають різні підходи щодо визначення основних компонентів зброї, вона підрозділяється на види, групи, форми. За видами виділяється вогнепальна зброя, холодна, травматична, тесальна тощо. За групами встановлена зброя, яка має ознаки службового, цивільного, традиційного та не традиційного значення. Форми зброї вказують на її бойове призначення та зброя самооборони, спортивна зброя, мисливська, сигнальна.

Зброя класифікується за своїми уражуючи ми діями. Вогнепальна зброя призначається для враження цілі на великому відстані. В даному разі зброя за допомогою газу відносить заряд на відстань для враження. Холодна зброя застосовується за допомогою сили людини під час контакту.

Виходячи з даних положень практика розробила основні процесуальні положення закріплення зброї, як доказу її застосування під час вчинення кримінального правопорушення.

Перший аспект включає встановлення зброї під час огляду місця події, а саме криміналістичне закріплення, визначення основних структурних компонентів зброї, а саме номер, кульовий стовбур, він є нарізним або гладким, чи є кулі в магазині тощо. Як об'єкт кримінального правопорушення зброя виступає у декількох значеннях. З одного боку вона може використовуватися під час вчинення кримінального правопорушення для вбивства, погроз тощо. З іншого боку кримінальне право встановлює положення носіння, переробки, привласнення, незаконне поводження та інше, як визначення предмету кримінального правопорушення. Наступний компонент передбачає зберігання зброї або бойових припасів.

Друга юридична конструкція процедури встановлення можливого застосування зброї під час встановлення ознак кримінального правопорушення передбачає складання слідчим протоколу опису виїмки зброї для встановлення її можливого використання під час кримінального правопорушення. Основне значення під час опису включає до себе зміст всіх відомостей що відносяться к укриття зброї, номеру, наявності куль у магазині тощо. Важливо фіксування проведити за допомогою відеоз'омки, оскільки на даному носії інформації біль детально відображаються основні елементи правопорушення.

Кримінальний процес не має єдиного змістового визначення процесуального документу, оскільки, згідно закону про захист інформації він має обмеження, які зводяться до реквізитам, що розроблені практикою. Інша точка зору включає до себе правила, на підставі якого всі обставини кримінального правопорушення, які встановлені під час процесуальної фіксації мають значення тільки факт предмету доказування, який засвідчує сторона обвинувачення під час проведення слідчої (розшукової) дії.

Після проведення виїмки зброї, слідчий повинен призначити експертизу щодо встановлення обставин можливого застосування зброї під час кримінального правопорушення. Важливо погодити питання з експертом, який буде проводити дослідження. Практика вказує, що слідчий, який не має достатньо досвіду щодо встановлення всіх елементів зброї, ставить питання, які не мають відповіді. Для уникнення спірних положень, які виникають у експерта під час проведення дослідження необхідно визначити основну концепцію щодо встановлення визначення бойового призначення зброї та її застосування.

Експертне дослідження зброї у юридичній літературі пов'язується з доказуванням. На підставі норм матеріального права доказуванню підлягає всі основні елементи зброї, її застосування тощо. Необхідно зазначити, що серед процесуалістів та криміналістів немає єдиного теоретичного підходу щодо юридичну природу дослідження. Незважаючи, що дана тематика знайшла широке коло обговорення серед вчених, однак окремі аспекти у разі проведення дослідження, роль та місце серед елементів кримінальної процесуальної діяльності до кінця мають сетові протиріччя.

Формально кримінальний процес встановлює дослідження доказів, як окремий компонент предмету доказування та обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному процесі, а саме тільки на стадії досудового розслідування. З іншої сторони, на стадії досудового розслідування слідчий, прокурор надають всі матеріали, щодо проведення дослідження зброї для ознайомлення стороні захисту. Захисник (адвокат) мають процесуальні повноваження оскаржити дії, або бездіяльність слідчого до слідчого судді, надати нове клопотання щодо проведення комплексної, комісійної експертизи.

На стадії судового розгляду всі докази повинні бути перевірені учасниками процесу. Проблема судового розгляду полягає у двох площинах. З одного боку, суддя за участю сторін процесу проводить судовий розгляд та встановлює обставини кримінального правопорушення за допомогою свого життєдіяльного досвіду, внутрішнього переконання, об'єктивного дослідження всіх доказів. З іншої сторони процедура судового розгляду приведена до перекладу документів кримінальної справи, що складають тактику та методику дослідження судових доказів. Сторони процесу, як публічний обвинувач так захисник (адвокат) не мають права виходу за межі кваліфікації норми матеріального права. Якщо це відбувається, то сторони приймають єдине рішення щодо визначення недопустимих доказів допустимими, згідно ст. 87 КПК України.

Практика має декілька прикладів, які пов'язані з моментом дослідження доказів під час судового розгляду кримінального провадження. Так, суд розглядав кримінальне провадження щодо вбивства. Під час досудового розслідування слідчий провів виїмку вогнепальної зброї з якої було вчинене кримінальне правопорушення. Дана слідча дія проводилася у присутності, як вказано у протоколі, двох понятих. Під час судового розгляду захисник (адвокат) на підставі клопотання до суду запросив для проведення допиту понятих. У судовому засіданні було встановлено факт фальсифікації матеріалів кримінального провадження з боку слідчого, а саме відсутність понятих під час

проведення слідчої (розшукової) дії. Сторони погодилися визнати дані обставини недопустимими під час доказів вини обвинуваченого.

Аналіз даних положень надає підстави для висновку, що на стадії досудового розгляду слідчий, прокурор, сторона захисту повинна використовувати правила та методи встановлення обставин кримінального правопорушення. Сторона обвинувачення вільна у виборі тактики та методики встановлення доказів.

Слідчий, прокурор, сторона захисту під час досудового розслідування повинні встановити обставини кримінального правопорушення та кваліфікаційні елементи застосування зброї під час його вчинення, оскільки в даному разі має значення для визначення судом міри кримінального покарання. Людина застосовує зброю з одного боку для свого захисту, з іншого для вчинення кримінальних правопорушень. Необхідно встановити правові, кримінальні, процесуальні, суспільні положення щодо можливого використання зброї, використання її для захисту.

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ "ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗЕРОЇ В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ"

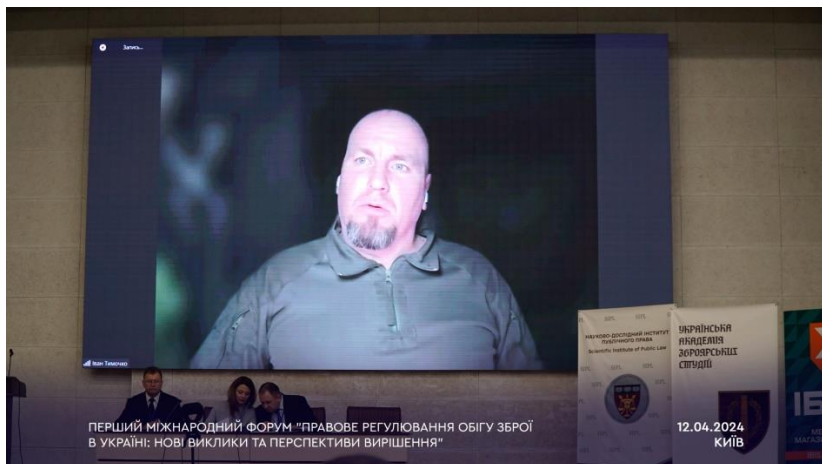
12.04.2024
КИЇВ

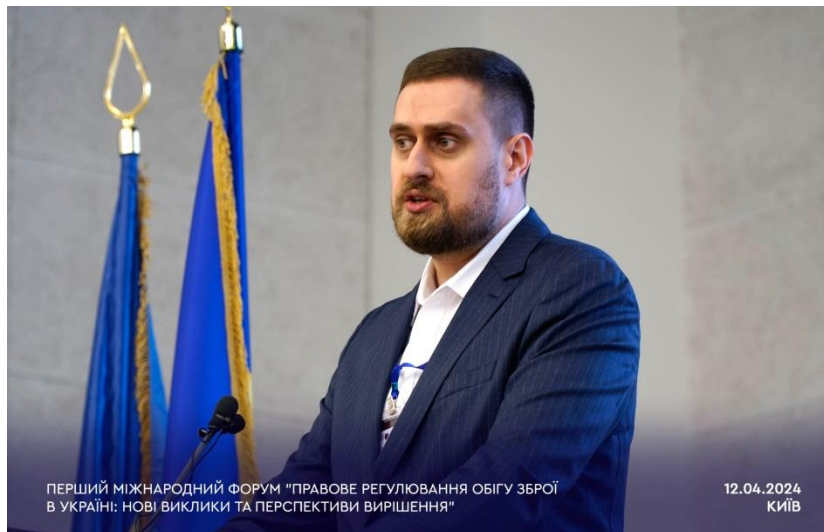

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ "ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗЕРОЇ В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ"

12.04.2024
КИЇВ

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ "ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ
В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ"

12.04.2024
КИЇВ

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ "ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ
В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ"

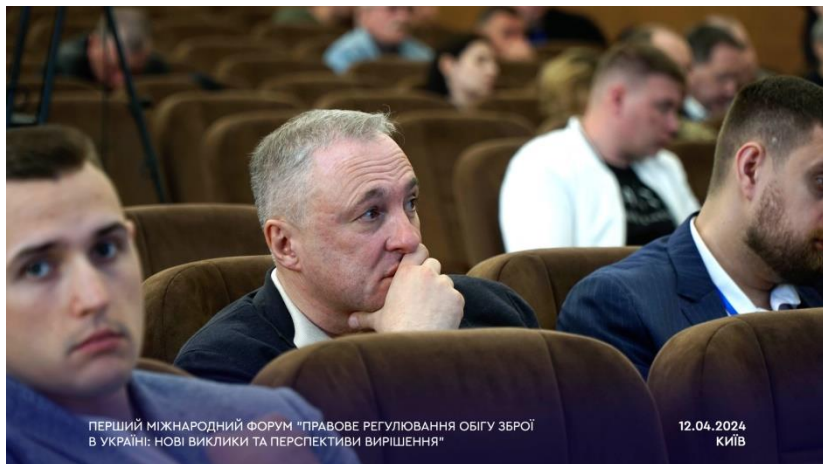
12.04.2024
КИЇВ

«ПРАВО НОВІ ВИКЛИКИ»

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ "ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ
В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ"

12.04.2024
КИЇВ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

The project was implemented with the support of

The Center for Ukrainian-European Scientific Cooperation is a non-governmental organization, which was established in 2010 with a view to ensuring the development of international science and education in Ukraine by organizing different scientific events for Ukrainian academic community.

The priority guidelines of the Center for Ukrainian-European Scientific Cooperation

1. International scientific events in the EU

Assistance to Ukrainian scientists in participating in international scientific events that take place within the territory of the EU countries, in particular, participation in academic conferences and internships, elaboration of collective monographs.

2. Scientific analytical research

Implementation of scientific analytical research aimed at studying best practices of higher education establishments, research institutions, and subjects of public administration in the sphere of education and science of the EU countries towards the organization of educational process and scientific activities, as well as the state certification of academic staff.

3. International institutions study visits

The organisation of institutional visits for domestic students, postgraduates, young lecturers and scientists to international and European institutes, government authorities of the European Union countries.

4. International scientific events in Ukraine with the involvement of EU speakers

The organisation of academic conferences, trainings, workshops, and round tables in picturesque Ukrainian cities for domestic scholars with the involvement of leading scholars, coaches, government leaders of domestic and neighbouring EU countries as main speakers.

Contacts:

Head Office of the Center for Ukrainian-European Scientific Cooperation:
88000, Uzhhorod, 25, Mytraka str.
+38 (099) 733 42 54
info@cuesc.org.ua

**Legal regulation of arms circulation in Ukraine: new challenges
and prospects for solutions**

The First international forum

April 12, 2024. Kyiv, Ukraine

Izdevniecība “Baltija Publishing”
Valdeķu iela 62 – 156, Rīga, LV-1058
E-mail: office@baltijapublishing.lv

Iespiests tipogrāfijā SIA “Izdevniecība “Baltija Publishing”
Parakstīts iespiešanai: 2024. 15. aprīlis
Tirāža 100 eks.